

quæ confistit in nudis verbis, propterea sufficit ad constituendum in quasi possessione, Alicia. de præsumptio. in 3. regula, præsumptio. 3. 8. num. 4. & seq. ex dilectione enim discernitur, quis sit filius, inquit Ancha. cõf. 1. 2. 5. col. 4. in princ.

Est tamen in hoc aduertendum, quòd multi volunt nominationem, & confessionem parentum haberi pro tractatu, Dec. in d. c. per tuas. nu. 9. ad fin. de probatio. Quod tamen pugnat cum superius allegatis.

Declaratur autem hæc cõclusio. Primò, vt pro 314 cedat † in filio nato in domo mariti cum vxore manentis, quia etiam non probato matrimonio, sufficit probare, quòd natus sit in domo talis, & quòd communiter tractatus, & reputatus fuit à patre pro filio; ita enim acquiritur quasi possessio filiationis, vt per Parlamen. Delphina. deci. 457. nu. 3. in fin. 2. parte.

315 Secundo declaratur, † vt procedat, etiam si solus adsit tractatus absque alio adminiculo, vt dicunt Doctores supra citati, & in specie Cast. cõf. 1. 51. col. 2. in 1. parte. Natta cõf. 47. 3. nu. 1. 4. dicens, quòd dictis modis constituitur quis in quasi possessione filiationis, scilicet per tractatum parentum, & fratrum. & de * communi, quòd tractatus constituat in quasi possessione filiationis, & similitum qualitatum, & transferat onus probandi in contrarium, Bursat. cõf. 89. num. 6.

316 Tertiò declaratur supradicta cõclusio, † vt procedat ita demum, si actus tractationis sint legitime probati, & concludenter, alias secus, ita respondit Craue. cõf. 2. 59. col. 3. ad fin. & seq. vbi contra vnum testem de tractatu, & quando non concludat, ibidem loquens in filiatione, & parentella. & late contra testes defuper deponentes, Rimin. cõf. 289. nu. 3. & plu. seq. vol. 2. vbi impugnatur testes de singularitate, vt ibi, & nu. 29. & seq. & de inhabilitate, quia meretrices, patrini, vitrici, & de credulitate respectiue deponebat de actibus pertinentibus etiam non interrogati, Rui. cõf. 52. nu. 5. vol. 5. & Alex. cõf. 74. nu. 1. vol. 2. & quod oporteat concludenter probari tractationem, firmat etiã Grat. cõf. 62. nu. 9. vol. 2. & infra etiam dicemus in 6. q. in 3. articulo. & quòd actus debeant per testes specificari, probat Paris. cõf. 10. nu. 63. ibi de filiatione. & cõf. 13. nu. 17. & seq. vol. 2. vbi de tractatu matrimonij, & q. oporteat actus probari per testes, Anguillo. cõf. 79. nu. 3. lib. 6.

317 Quòd tamen testes † singulares in actibus tractatus probent, quia non sunt indecti ad probandum illos actus particulares singu-

lariter, sed in genere, probat Castren. cõf. 1. 51. col. 1. in fin. 1. parte. Dec. cõf. 54. qui solum loquitur de expressione actuum.

318 Quarto declarat supradicta cõclusio, † vt procedat solum, quòd ad patrem, & filium, & virum, & vxorem, non autem inter ceteras personas, vel alias qualitates, ad differentia nominationis, quæ in verbo confistit, ita respondit Castren. d. cõf. 1. 51. in 1. parte. vbi concludit, quòd quasi possessio fraternitatis non potest probari per tractatum, quia illi qualitati, & similibus non conuenit: quidquid parum considerat Natta cõf. 59. num. 1. 5. dixerit, tractatum probare filiationem, & consanguinitatem. allegata enim per eum loquitur solum in nominatione respectu aliorum. & de tractatione inter virum, & vxorem dicemus apertiore loco in seq. quæll. Et ideo cauendum est à Bursato cõf. 89. q. qui cõfundendo terminos tractatus, & communis opinionis, credit etiam tractationem cõuenire cuique; alij qualitati, puta, c. sanguinitatis, proximitatis, fraternitatis, & iurifmodij; ut ibi per eum nu. 5. & seq. Et ideo filij, quòd ad patrem, tractatus applicari non potest nisi ex eo, quòd filius patris assergit, & obsequia prestat ut patri, Castren. vbi supra, & consentit Felin. in l. quidam. num. 1. vers. item è contra ipse tractabat A. vt patrem, & B. ut matrem, eò quòd obsequia, quæ sibi debentur, præstabat. Quia de re à Merocchio cauendum est de quæst. arbitrar. casu 89. nu. 72. qui obiter credit etiam post mortem patris sui aliquem posse ab alijs tractari. Filium eius. ex prædictis enim patet contrarium verius esse, & probatur ab Alexan. cõf. 181. nu. 7. in fin. & seq. vol. 7. dicente, quòd per tractatum constituitur quis in quasi possessione consanguinitatis, puta, si quis sit ab alio receptus in domo rãquã consanguineus. Quanto declaratur, vt supradicta cõclusio nõ 319 procedat, † vbi tractans sæpè dixit, quòd quidquid faciebat, id faciebat amore Dei, vel alio animo, quam ad effectum filiationis &c. ut per Rinin. d. cõf. 289. num. 19. & seq. vol. 2.

320 Sextò declarat iste modus, & cõclusio, † vt procedat ita demum, si sit conueniens sibi vt filio, nõ etiam extraneo, vt concludit Guliel. Benedic. in c. Raynucius. in 3. par. in verbo quæ filium ex eo suscipiens. num. 2. vers. Or Dñi non ita credo intelligis. de testam. vt fuit originale dictum Bar. in d. l. 1. 8. item per contrarium. sub num. 3. vers. si quidem est actus, qui non conuenit, nisi filio &c. de libe. agno. & Bald. in d. c. per tuas. num. 5. de probat. idem respondit Ruin. cõf. 52. nu. 4. in fin. vol. 5. non omnis igitur tractatus est sufficiens

De fideic. prohib. Quæst. XI. 281

sufficiens ad effectum, de quo agitur, sed debet esse talis, qui filio præsumptimè saltem conveniat, & non alij, ut in terminis respondit Ruminat. conf. 89. nu. 6. & seq. vol. 2. sic intelligend. Bar. in conclusione allegata supra. & illa est * communis opinio, ut testatur Soci. conf. 89. nu. 4. circa princ. uol. 1. Paris. d. conf. 1. o. nu. 62. vol. 2. & ita in tractatu per alimentacionem respondit Ias. conf. 102.

121. col. fin. uol. 4. quia alimentatio ꝑ æquè bene convenit alijs, sicut filio.

122. Septimò declaratur, ꝑ ut procedat etiam in filio illegitimè nato, & spurio, vel adulterino, ut concludit Gozad. conf. 12. nu. 22. & Burfat. conf. 17. sub nu. 1. & conf. 88. nu. 10. & conf. 98. nu. 5. quæ conclusio, quoad tractatum per alimentacionem, forsan posset procedere, quia ille actus convenit etiam spurio, d. ca. cum haberet. de eo, qui dixit te nutrio &c. ita considerat post alios Vasqui. illustrum Contro. cap. 85. sub nume. 20. & ita debet intelligi Burfat. conf. 98. & alibi per eum, ut dixi supra in precedenti specie in 12. declarat. & pulchrè etià Paleo. de noth. & spuris, cap. 22. nu. 3. & plur. sequen. maxime num. 4. versic. quod si nihil de natalibus constet &c. etiam si agatur de petenda hereditate, ut ibi per eum, secundum * communem opinionem, ut supra etiam tetigim in precedenti specie. Et quod quasi possessio

123. ꝑ filiationis transferat onus probandi in partem aduersarii, etiam pro filio adulterino, Socin. Jun. conf. 86. num. 54. & plur. seq. vol. 2. Veruntamen hanc declarationem, & supradictam duodecimam puto periculosam esse, per ea, quæ superioribus mensibus in facti contingentia habui consulere in causa maximi momenti, cuius consultationis, ut res magis duceat, tenorem hic subijcio.

Quamvis agens ut filius legitimus, & naturalis debeat, se probare talem, l. non ignorat. C. qui accusare non possunt. Alexand. conf. 124. nume. 4. vol. 3. tamen in reo maxime, & in casu isto contrarium videtur cõcludendum, ꝑ scilicet Dominum Claudium intentionem fundatam habere circa filiationis probationem, stante nominatione, tractatu, & publica voce, & fama, quod natus sit ex dict. nob. quon. Com. Francisco, per Doct. in cap. per tuas. de probat. & in l. huius. ff. de. & in locis inferius citandis, non obstante dispositione, & præsumptione l. 2. miles. s. defuncto. ff. de adulter. quod ꝑ scilicet natus ex uxore præsumatur filius mariti, quoniam tex. ille in primis non probat id, ad quod allegatur, teste Dec. in cap. per tuas. col. 1. in fin. & seq. in princ. de probat.

Gozad. d. conf. 13. nu. 48. & latius Menoch. de qq. arbitrar. casu 89. nu. 2. ubi etiam ad hoc citat Alcia. ꝑ quia non sequitur, hoc, vel illud esse possibile, ut dicit ille text. ergo id præsumitur, ut dicunt Doct. Et quod nominatio facta per aliquem in suo testamento de alio tanquam filio suo naturali constituat eum in quasi possessione filiationis, Buet. conf. 119. nu. 10.

127. Præterea ꝑ præsumptio, de qua in d. s. seu q. ex eo elicitur, non est iuris & de iure, sed est iuris tantum, ut concludit Didac. tit. de spon. sal. in 2. parte, c. 8. §. 3. sub nu. 8. Castren. conf. 115. nu. 3. in 1. parte. Alex. conf. 88. nu. 9. vol. 7. & sic & post Castren. reprobandum Boc. & Marsil. contradicentes, tenet Menoch. ubi supra num. 24. & concordant. per Cepha. conf. 440. nu. 88. vol. 3. cõcludentes, quod licet tam

128. his præsumat filius mariti matris eius, ꝑ tamen ea præsumptio tollitur per contrarias virgentiores præsumptiones, ut respondit Barbat. conf. 68. per totum. vol. 4. loquens in confessione viri, & uxoris, quod natus ex d. muliere sit filius adulteri, etiam concurrere publica voce & fama, & tractatu, & nominatione, de quibus per eum, ꝑ q. vnumquodq. ipsorum excludit præsumptionem d. s. defuncto. & Cepha. ubi supra num. 90. & plur. seq. at hic concurrunt, nominatio, tractatus, & publica vox & fama, ergo &c.

130. Constant. q. filiato probatur quandoque per coniecturas, de quibus in l. filium definimus. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. & in l. si vicini. C. de i. up. & in c. per tuas. de probat. ut inquit glo. in l. Lucius. ff. de conditio. & demonstratio. quandoque per præsumptiones, ex not. in l. 1. ff. quorum bono. quandoque per indicia, per l. 1. ff. de probat. & l. 1. ff. de uentre inspic. ut docet Bald. in dicta l. filium definimus. in tertia lect. ante numerum primum. ff. de his, quibus ut indig. Et in effectu omnes dicuntur præsum-

131. tiones. Et hoc respectu patris, quia filiatio, quod ad eum impossibilis reputatur probatio necessario concludens, dicitur l. Lucius. & ibi glossi. sed non quo ad matrem: utrumque probat Bald. in l. non ignorat. numero

132. tertio. C. qui accusa. non possunt. ꝑ nam quoad matrem potest etiam confici instrumentum natiuitatis, quia illa semper est certa, l. semper. ff. de in ius uocan. & ita concludit etiam Dec. in cap. per tuas. numero tertio. uersiculo nota, quod filiatio præsumptivè probatur, de proba. qui cõcordant. citat. Verum est, quod illud de instrum. nenti confessione non habeo pro absoluto, quia per instrumentum non potest facile probari, ꝑ talis sit filius d. mulieris, ex quo nisi faciunt plures

- mutationes, inquit Bal. vbi supra Grat. confil. 90. num. 42. vol. 2. sed bene potest probari per infirmetā, qđ mulier peperit. Probatis igitur istis actibus nominationis, & tractatus, probatur quasi possessio filiationis, & ex quasi possessione presumitur filio, inquit
- 333 Bald. vbi supra fab nu. 5. † Et publica vox & fama plenam facit probationem, quia sumus in causa civili, & in his, quæ sunt difficultis probationis, Alex. confil. 66. num. 8. & seq. vol. 3. & in terminis d. confil. 88. nu. 11. vol. 7. & concordant. per Grat. confil. 62. num. 1. & seq. vol. 2. licet regulariter non faciat, nisi semiplenam probationem, Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. Alex. confil. 83. nu. 7.
- 334 vol. 3. † & citra omnem dubitationem non videtur negari posse, quin hæc omnia, & singula cōstituant in quasi possessione dictum Claudium, qui transfert onus probandi cōtrarium in dictos Illustrissimos Dominos, Alex. confil. 51. vol. 1. & vbi supra d. confil. 88. num. 10. qui concordant. citat. & abunde per Menoch. de qq. arbit. casu 89. nu. 53. & plu. seq. post Dec. confil. 54. nu. 3. Qua de re Ruin. confil. 36. num. 6. vol. 1. vers. nec etiam potest obijci Rugerio, quod non sit filius Com. Io. quia quamvis non sit natus ex vxore, neque ex concubina, sed ex adulterio &c. post Ancha. & concordant. per cum citatos, respondit, quod ex quo in casa suo filius ille natus ex adulterio probatur filius adulteri ex eo, quod illum legitimari fecit, & instituit tanquam filium suum, sed solum impagnat legitimatorem Imperialem tãquam factam in præiudicium vocatorum natorum ex legitimo matrimonio, & sic etiam eum non posse admitti ad concessiones Imperiales, de quibus hic non quæritur.
- 335 Secundo † forsan etiam probabitur dd. mariti, & vxoris matris d. D. Claudij confessio, quod dictus Claudius fuit filius d. Com. Franc. ergo &c. Barba. vbi supra. Bursat. cōfil. 88. nu. 12. & plur. seq. cum qua si concurrat publica vox & fama, res non videtur habere difficultatem, Rolan. confil. 11. nume. 2. vol. 4. Corn. confil. 1. nume. 22. vol. 3. Gozad. confil. 13. nu. 48. & nu. 56. vbi de confessione
- 336 mariti, p. non erat eius filius. † Imo etiam de assertionem matris multum Docto. cōfūdūt, vt post antiquos, Abb. in c. officij. de poeniten. & remissio. sequitur Alcia. d. confil. 389. nu. 2. in quarta præsump. imò non est verisimile, quod mater d. Claudij tantum scelus confessio fuisset, nisi si veritas se haberet, inquit Ancha. confil. 22. §. col. fin. in princ.
- 337 Tertio forsan etiam concurrat, quod maritus dictæ mulieris testatur est, & in eius testamento nullam facit mentionem de d. D.

Claudio, quod esset eius filius: ex quo datur intelligi, quod eum non habuit pro eius filio, ex quo eum præterit, vt concludit Alex. confil. 37. sub nu. 6. vol. 1. quod etiam reperit confil. 87. nu. 12. in fin. vol. 3. & apertius Corn. confil. 1. nu. 2. vers. item concurrat, quod ille maritus non dicit, nec vquam dixit istū Alex. esse filiū suum &c. vol. 3. & adhuc apertius Ruin. confil. 52. num. 8. vol. 5. & pulchrè probat Soci. lu. confil. 86. nu. 41. vol. 2. si enim fuisset filius mariti dictæ mulieris, vtique ratione naturalis affectionis heredè reliquisset, vel saltem aliquid ei reliquisset, non autem verisimile est, quod eum præterisset. Addit Curt. Iun. idem esse, si alicui relictum sit vti filio vxoris sue simpliciter, vel si quod iudicium vt filio suo relictum; tunc enim præsumptio est, quod maritus non haberet eum pro eius filio, Curt. Iun. confil. 31. nu. 4. & sub nu. 6.

337 Quarto etiam addi potest, † quod dictus D. Claudius natus est apud d. Com. Franc. scilicet in domo per eum dictæ mulieri preparata, & baptizatus impensis, & nomine suo, quæ non leuem præstant præsumptionem, quod fuit filius dicti Com. Franc. vltatè probat Bero. confil. 162. num. 9. vol. 1. Et pro hac faciunt, quia iura & Doct. confiderant, vt filius dicatur filius mariti mulieris, quæ peperit eum filium, si is natus sit in domo ipsius mariti, l. filii definitus. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. l. i. vicinis. C. de nup. aliàs secus, vt ibi per Doct. & probat Guliel. Bened. in c. Raynurius. in 3. parte, in verbo,

338 quæ filium ex eo suscipiens. col. 4. vers. † si autem filius fuisset natus ex vxore, vel concubina extra domum mariti, vel cōcubinarij nõ sufficeret, nisi filio probaretur alijs coniecturis, puta, ex nominatione mariti & vxoris, communi reputatione &c. de testa. & col. 3. ad fin. versic. plus dicunt aliqui &c. Et quod præsumptio filiationis pro marito consideretur, & locum habeat ita demum, si filius sit natus in domo mariti, probat Paris. confil. 10. nume. 34. vol. 2. vbi testatur de

* cōmuni, quod natus in domo mariti presumitur filius mariti, & natus in domo cōcubinarij presumitur eius filius. & loquitur in casu, quo fere in eadem domo adulteri filius natus est. et idem Paris. confil. 64. columna prima, volum. tertio. vbi propterea concludit, eum filium non presumi finium adulteri, qui consuetudinem, & accetum habebat ad matrem dicti pueri, quia is natus est in domo mariti, licet is quandoque fuerit absens. & apertius Alexander confil. 88. sub numero decimosexto, volumine secundo. vbi respondendo decisioi Jacobi Butriga.

De fideic. prohib. Quæst. XI. 283

Butrig. de qua infra dicemus, dicit, quòd in casu suo scilicet Butriga. filius erat natus in do. no mariti vicinis scientibus, in casu autem Alexand. secus. Nam si filius sit natus in domo mariti, tunc surgit præsumptio, quòd sit filius mariti, & ea bene prævalet cæteris
 * contrariis, secundum * communem, Rolan. consi. 11. colum. 4. in princ. & num. 12. vol. 4. post Dec. in d. c. per tuas. nu. 4. de probat. di.
 329 centem cum alijs ibi, ¶ quòd præsumptio, quæ surgit ex natiuitate in domo mariti, potentior est, quam nominatio, & tractatus in
 340 contrarium, ¶ quia natiuitas huiusmodi ostendit, & probat proprietatem, nominatio autem, & tractatus rēdunt ad quasi possessionem, Bero. consi. 161. nu. 16. volum. 2. & causa proprietatis præponderat possessorio, c. cum dilectus, de causa posse. & proprie. vt ibi per eum. & ista natiuitas in domo mariti ferè semper considerata reperitur per Doct. in proposito nostro, Ias. consi. 125. vol. 4. & etiam latè habetur per Rolan. consi. 49. vol. 4. & d. consi. 1. nu. 9. & Bero. d. consi. 161. nu. 15. & per totum. & consi. sequen. vol. 1. nu. 9. loquens num. 13. in filio, qui natus est apud ad alterum, & conceptus in domo mariti ex vxore eius, cum ante, & post consuetudinem habebat adulter, & quæ pregnant a marito propria diuerit auctoritate. quæ cum ita sint, & mater d. D. Claudij a marito suo diuerterit de consensu viri prædicti, & postea peperit apud ipsum Com. Franciscum, vt diu, satis dici potest cessare præsumptione d. 5. de fin. cio. stante præsertim dicto primo fundamēto supra facio, Bero. vbi supra nu. 9. & plur. seq. & ibi respondet decisione Cyn. in l. i. vicinis. C. de nup. de qua infra dicemus in primo fundamēto contrariæ partis, vt procedat, quādo nulla alia coniectura aderat, quòd esset filius alterius certæ personæ. nā cum esset filius natus in postribulo nulla certa persona potest ostendi, ex qua potius præsumitur natus, quam ex marito, Rolan. consi. 49. nu. 26. & seq. vol. 4. & istud de natiuitate in domo mariti, an verò adulteri malum consideratur passim per Doct. Dec. consi. 67. nu. 2. & nu. 3. Paris. consi. 10. vol. 2. & ista est * communis opinio, vt qualitas loci natiuitatis filij ostēdat, cuius ille sit filius, ad declarationem d. 5. de fin. cio. Ias. d. consi. 125. col. 3. vol. 4.

Quintò, forsan etiam concurrat probatio,
 342 ¶ quòd dicti illustrissimi D. D. Comites agētes etiam ipsi agnouerunt eum vt filium d. Com. Franc. & nominauerunt, tractauerunt d. D. Claudium filium d. Com. Franciscorum fratris, ergo & c. s. semel inbit. quibus ex cau. manu. licet, vel non. & quādo

aliquis agnouit aliquem vt filium d. agnitio plurimum operatur, Ias. in l. neq. professio. num. 3. in fin. C. de testa. per l. vxorem. C. de
 343 manu. testa. Verū est, ¶ quòd si quis agnouit aliquem vt filium talis, non tamen censetur agnouisse vt legitimum, Natta consi. 473. num. 14.

Sextò considerandum est, quòd nō video, quomodo probari possit, quòd d. Do. Claudius tempore conceptionis eius maritus d. mulieris cohabitaret cum dicta muliere matre d. Domini Claudij. Constat enim difficile,
 344 ¶ imò forsan impossibile esse probare diem d. conceptionis, Guliel. Benedic. in d. c. Raynūtius. col. 3. in fin. de quo supra in quarto
 345 fundamēto ¶ sic etiam quòd tempore recessus matris d. D. Claudij domo mariti grauida apparuerit, vel paulo post, & abinde post natus sit d. D. Claudius, non tamen sequitur, quòd sit natus ex dicto marito cū potuerit nasci ex d. Com. Franc. qui accessum habebat ad dictam mulierem ad libitū suum in eodem tempore & ideo in dubio, id quòd est vtilius dici d. Claudio iudicandum, & eligendum est, inquit Dec. in d. c. per tuas. colum. 2. num. 1. in fin. in quarto casu. de probat.

346 Septimò addi potest, ¶ quòd si mulier, quæ præteritū fuisse pregnantem, quādo diuerit a viro suo non denunciavit marito se pregnantem, vtique in iudicio possessorio pro non filio mariti habendus est, Alcia. c. fil. 351. & Gozad. d. consi. 13. & Bero. d. consi. 162. vol. 1.

347 Octauò posset etiam addi ¶ similitudo d. Claudij cum d. Comito Francisco in effigie, quam admittit Parlamen. Delphina. in secunda parte decif. 457. num. 6. de qua tamen Doct. non confidunt in l. Galus. in princip. vbi Ias. num. 68. & sequen. fide lib. & posthum. & pariter filia solet esse similis matri, respondit Menoch. consi. 6. nu. 1. in fin. & sequen.

Extot igitur præsumptionibus, & coniecturis concurrentibus, scilicet alimentatione, nominatione, institutione, & legitimatione facta per d. Com. Franciscum de d. Claudio vti filio suo, & fama populi dicti loci Nunolaria, & assertionem etiam matris eius, vtique certo certius est probatam esse eius filiationem, de qua queritur, inquit Ancha. in terminis d. consi. 225. nu. 3. in fin. & seq. & sic dubio procul videretur dicendum, quòd dictus Do. Claudius iudicandus sit filius d. Com. Franc. circumscrip̃ta præsumptione d. 5. de fin. cio.

348 ¶ quia quādo sunt plures præsumptiones pro vna parte, & quā pro alia, illæ superant, & vincunt pauciores, teste Bald. in d. l. non
 Aa 2 ignorat.

ignorat. sub nu. 5. C. qui accusa. nō possunt.
 349 vbi addit, quod inter præsumptiones illa
 potior est, quæ vero proximior exiit, & vbi
 sunt pares, tunc quia se inuicē confundunt,
 350 non potest sequi condemnatio, † quia a
 pari non fit victoria. vnde saltem negari pos-
 se non videtur, quod tot præsumptiones, de
 quibus suprà æquipollent præsumptioni
 d. s. defuncto. quæ sola reperitur in casu isto:
 quo casu non poterit sequi sententia contra
 dictum D. Claudium. & ita in vna Placētina
 de Vulpis magni momenti ego cōsului pro
 filia adulteri, sicq; etiam hoc anno fuit iudi-
 catum per Illust. D. Bergontium. & probat
 Ancha. conf. 22. 5. col. pen. ad fin. in casu, quo
 aliquis fuit nominatus & tractatus vt filius
 per educationem, legitimacionem, & insti-
 tutionem, & matris confessionē, & vulgi opi-
 nionem: & Corn. conf. 1. nu. 22. vol. 3. loquēs
 in nominato per matrem, & per adulterum
 pro filio adulteri tractatu diuersimodē, &
 communi opinione, & assimilatione. Alex. in
 terminis fortiorib. conf. 88. nu. 9. & plur. seq.
 vol. 7. vbi sequēdo doctrinam Bal. vbi suprà
 concludit, quod educatio, tractatus per legi-
 timationem, & institutionem hæredis, &
 fama, p. filio adulteri præualeat præsump-
 tiō d. s. defuncto. & Corn. conf. 1. volu. 1. per
 quas auctoritates, & per auctoritatem An-
 cha. conf. 22. 5. & Barbat. d. confil. 68. volu. 4.
 substituit Dec. contra d. s. defuncto. conf. 657.
 in fin. Gozad. confilio 13. Et in filio nato
 apud adulterum, qui tractauit, & nomina-
 uit eum vt filium legitimaui, & instituit, &
 mater eum etiam filium adulteri falsa est, re-
 spondit Ias. conf. 12. 5. vol. 4. sequitur Rolan.
 d. conf. 1. 1. nu. 9. vol. 4. & conf. 49. eo. & conf.
 22. num. 24. vol. 3. & in nato ex muliere, quæ
 spōte sua recesserat a marito, & accessit adul-
 tero, nec denunciavit se prægnantem, Bero.
 conf. 162. num. 13. vol. 2. Burfat. conf. 88. &
 Gozad. conf. 12. vbi pulchre in nato ex nup-
 ta, quem adulter dixit suum esse, quia non
 audebat ad eā palam accedere, & quia mul-
 lier fatebatur eū filium adulteri, & adulter
 nominabat filium suum, & ille eum in pa-
 trem, continuato tempore legitimar fecit,
 & instituit, quasi hæc omnia tollat præsump-
 tionem l. filium definimus. ff. de his, qui sunt
 fui, vel alie. iur. & d. s. defuncto. in causa pos-
 sessoria, & idem respondit in causa peritoria
 conf. 13. Et hanc partem latissimē probat in
 terminis Surdus conf. 1. vbi cōsiderat, quod
 d. l. miles ita. s. defuncto. ff. de adulte. proce-
 dat ita denum, si filius natus sit, vel conce-
 ptus in domo mariti, ita nisi alia vrgentiora,
 de quibus suprà, concurrant. & si peti-
 torio, siue possessorio agatur, ibi vide.

His tamen non obstantibus contrariū patet de
 351 iure concludendum, † quod imō dd. Illus-
 triss. Domini dicantur proximiores frat-
 ri ab intestato, ut habetur toto titulo C. de le-
 git. hæred. & sic ad eos pertinet hereditas d.
 Com. Frac. nō pbata filiatione ex latere suo
 per dict. Claudium, de qua quaritur, ita re-
 spondit in specie Grat. conf. 1. 58. col. 1. uol.
 2. & eō magis confito ex latere dd. Illust.
 352 Dominorum, † quod is natus sit ex matre,
 quæ alteri nupta erat, & sic quod ipse sit in-
 dicandus cōceptus, & natus ex marito ma-
 tris suæ, stante maximē, quod is natus sit in
 octauo mense, uel fortē etiam minori tempore
 post discessum d. mulieris a marito, si-
 uē ab eius domo, etiam de ipsius viri cōsen-
 su; ita q. in casu isto contrarium probari nō
 possit, etiam q. dictus Com. Franc. conuer-
 sationem haberet tunc antē, & post eum d.
 353 muliere: & hoc t. ex vi præsumptōnis d. l.
 miles. s. defuncto. ff. de adult. qui aperte pro-
 bat, quod probatio filiationis non eliditur
 per probationem adulterij, ut inducit Bald.
 in l. filium definimus in 1. lect. sub nume. 11.
 uers. item nota. ff. de his, qui sunt fui, vel alie.
 iur. & in l. si a matre. nu. 2. C. de suis, & legi.
 & ille tex. non est alibi, nec alius similis illi,
 & singularis reputatur per Ang. in l. septimo
 mense. ff. de statu homin. num. 2. & singularis
 etiam dicitur per Alex. conf. 37. nu. 6. uol. 1.
 & conf. 37. nu. 10. & seq. uol. 3. & aureus ap-
 pellatur per Barbat. conf. 17. col. 1. nume. 9.
 uol. 1. ubi citat Ang. & Abb. idē dicentes, &
 d. conf. 68. in princ. uol. 4. & inducit latius
 per eundem conf. 58. in princ. uol. 2. & sic
 * cōmuniter recipitur per Doct. quod probat
 hanc conclusionem; quicquid Decian d.
 c. per tuas, de quo suprà in primo fundame-
 to, solus contradicat, & pro hac singularita-
 te Paris. conf. 64. nu. 4. vol. 3. Dec. conf. 657.
 nu. 1. ubi etiam refert, & sequitur Bald. Ang.
 & alios ubi suprà. & pro supradicta conclu-
 sione, q. filius natus ex uxore alicuius pro-
 betur eo ipso, quod ad proprietatem filiationis
 filius mariti, etiam qd adulter eo tēpore
 cōsuetudinem cum matre haberet, est * cō-
 munis opinio, per d. s. Grat. conf. 1. 5. nu. 39.
 uol. 1. Menoch. in d. casu 89. nu. 19. & seq. ci-
 tat Bald. legendo, & consulendo sæpē. Curt.
 Iun. Paris. Alcía. Cremen. & Paleo. & infiniti
 alij, quos citat Alcía. confil. 110. in princ. ad
 hoc inducentes dict. s. defuncto. & rationem
 infra dicam in responsione ad primum ar-
 gumentum.

354 Et † præsumptio d. s. defuncto. est iuris &
 de iure, vt testatur Abb. in d. c. per tuas. col.
 2. uers. & not. de probat. Barbat. confil. 17.
 col. 3. vol. 2. Gozad. confil. 13. nu. 24. Boer. de
 cil. 295

De fideic. prohib. Quæst. XI. 285

eif. 299. num. 6. & Hippoly. in l. 1. §. ad quæstio-
 nem. col. fina. ff. de quæstio. quem etiam re-
 fert, & sequitur Marcabru. consil. 13. num. 3.
 Bero. quæst. 60. in prin. & videtur etiam fen-
 tire Castren. consil. 115. num. 3. in fi. in 1. parte.
 versifed si maritus erat præfens, & cum vxore
 conuerfabatur tempore cõceptionis &c.
 & refert, & sequitur Petr. Duenneg. 344. in 1.
 ampliat. nu. 2. fequitur Gabriel. titu. de præ-
 fump. conclusio. 14. nu. 11. & seq. in 10. am-
 pliat. ubi etiam refert Barbat. & Boe. Guliel.
 Benedic. in d. c. Raynuitus. in 3. parte, in ver-
 bo, quæ filium ex eo fufcipiens. nu. 2. & nu. 15.
 versif. præterea agitur, confessionem, Castren.
 hacenus quicquid dicat Dida. allegatus in
 contrarium, hæc est * communis opinio,
 355 ¶ vt dicta præfumptio non admittat proba-
 tionem in contrarium, nisi per partis, de
 cuius interesse agitur, confessionem, Castren.
 ubi fuprà, vel veritatis probationem in con-
 trarium per absentiam mulieris à viro, vel
 eius impotentiam, ut illi dicunt. Et ad hoc
 facit Bal. in d. l. non ignorat. sub nu. 5. C. qui
 356 accusa. non possunt. dum concludit, ¶ quò
 quado lex determinat super certo, tunc con-
 tra dict. legis determinationem nulla ad-
 mittitur penitus probatio, vt in fictione sti-
 pulationis in contractu dotis, de qua in l. 1.
 357 C. de rei vxor. actio. ¶ quando autem deter-
 minat super dubio, tunc non admittitur
 probatio, nisi per partis confessionem, cuius
 ius est, & ad cuius fauorem lex determi-
 nat. Et pro hac conclusione, si maritus
 cohabitabat cum vxore, & non erat impo-
 tens plures cõcordan. citat Apostill. ad Alex.
 d. consil. 88. sub nu. 8. vol. 7. Et ideo hæc con-
 clusio tanquam * communis attrèdi debet,
 quicquid moder. in contrarium citati con-
 tradicant. quorum opinio fufineri nõ po-
 test, nisi probationes essent concludentes,
 Decia. consil. 1. num. 7. §. in fin. vol. 3. & late
 num. 126. & plur. sequen. Idemq; firmat An-
 cha. lu. q. 2. §. in 3. par. cõcludens propter
 filium natum ex huiusmodi muliere nupta
 alteri, siue is actor sit, siue reus, teneri pro-
 bare concludenter, & necessario negatiuam,
 quod ipse non sit natus ex marito d. mulie-
 ris, & id non probari ex nominatione, edu-
 catione, legitimatione, & institutione facta
 per adulterum, & loquitur in causa Roli cõ-
 tra D. Antonium de Sello, in qua etiam cõ-
 sultuit Mazo. consil. 89. qui tamen non rectè
 senserunt in ea specie in factò nimis errantes.
 vt merito per Illustris. D. Alphonsum Gon-
 zagam Nuouaria Comitem, vt delegatum
 Cæsarem me confultore de consensu par-
 tium electo, fuerit pro D. Antonio pro-
 nunciatum, & eius sententia fuit in causa

appellationis confirmata per Consilium Iu-
 stitiae Parmæ.

358 Quod ¶ si etiam velimus dictam præsum-
 ptionem d. §. defuncto. esse iuris tantum, ut
 multi tenerent, quos refert, & sequitur Go-
 zad. d. consil. 13. col. fi. in princ. & tamen præ-
 sumptio est adeò potes, ut ad eam tollendâ
 requiratur probatio necessario contrarium
 concludens, non potuisse à communiter cõ-
 tingentibus concipi ex marito, vel per præ-
 sumptionem negatiuam æquipollentem :
 utrunque probat Bald. in d. l. filium definiti-
 mus. in prima lect. num. 6. & seq. ff. de his, qui
 359 sunt sui, vel alie. iur. dum concludit, ¶ quæ
 præfumptio nihil operatur, ubi veritas in
 contrarium nihil apparet; quod erit difficile
 probari, ut infra dicam in responsione ad
 primum argumentum. Et quod præfumptio
 360 ¶ affirmatiua tollatur per negatiuam, in-
 telligendo de iuris præfumptione, ut infra
 dicam, & quod negatiua debeat necessario
 concludere, post Bald. alibi Dec. consil. 657.
 nu. 3. Brun. consil. 15. nu. 1. in fi. & nu. 2. versif.
 361 2. quia. dicens, ¶ quod si filius natus est ex
 coniugata, etiam si habebat cõsuetudinem
 cum adultero, tamen præsumitur filius mari-
 riti, nisi probetur, quod maritus non con-
 cubuit cum vxore, etiam si adulter retine-
 bat eum in domo sua, nisi probetur, quod
 maritus quandoq; ad eam non accedebat;
 quæ probatio difficilis est, ut ille ait, & infra
 etiam dicam. At hic non potest probari veritas,
 nec contraria iuris præfumptio contra d.
 præfumptionem, nisi probaretur, quæ
 maritus, vel uxor alter ab altero abfuit, vel
 in carcere per annum, ut testatur Grat. dict.
 consilio 158. num. 3. uolumine secundo.
 ubi addit, hanc absentiam, vel impedimen-
 tum esse probandû per allegantem se filium
 adulteri, quod scilicet fuerit maritus absens
 per d. tempus, vel saltem per tatum tempus,
 quod non potuit filius concipi ex eo, vel quæ
 ipse erat frigidus, seu maleficiatus, vel alias
 manens in membro genitali, & tradit Bald.
 ubi fuprà in 3. lect. & abunde per Ruin. consil.
 53. num. 5. vol. 5. & de his omnibus tradit
 post alios Guliel. Benedic. in d. c. Raynuitus.
 in 3. parte, in verbo, quæ filium ex eo fufci-
 piens. col. 1. de testam. & consentit Dida. in
 d. tracta. de sponsal. in secunda parte, cap. 8.
 §. 3. num. 8. vel quod maritus esset senex,
 scilicet sexagenarius, qui non posset gene-
 rare amplius, vt per Menoch. de qq. arbitra.
 d. casu 89. num. 55. & plur. seq. vel quia infir-
 mus, absens, vel impotens, quo casu cessat
 præfumptio dict. §. defuncto. Ruin. consil. 53.
 col. 1. vol. 5. alias secus: etiam si diu vxor fuit
 sterilis, vt ibi nu. 3. & plur. seq. Et propter

Parisi. d. consi. 64. nu. 6. & seq. vol. 3. concludit
 * ex communi Doct. sententia, quod ad ex-
 cludendum dictam presumptionem, qd filius
 natus sit ex marito uxoris, scilicet adulteræ,
 § 6: 7. & ad probandum, quod sit filius adulteræ,
 § 6: 2. duo sunt necessario, & concludenter probanda
 pro parte adulteri. Primum, qd maritus
 tempore, quo fuit conceptus d. filius fuit
 absens a loco, in quo fuit conceptus dictus
 filius, adeo qd maritus nō potuit habere ac-
 cessum ad d. mulierem eius uxorem. Secūdu,
 qd adulter habebat tunc temporis cōsuetu-
 dinem, & conuersationem cum d. muliere.
 Et quod contra presumptionem d. s. defuncto
 nō admittatur probatio, nisi necessariō
 concludat, post Bal. respondit Dec. cōf. 631.
 nu. 3. idem esset dicendum, si probaretur, qd
 tempore, quo filius potuit concipi ante &
 post, maritus erat graui admodum infirmitate
 detentus: neque enim tunc presumitur,
 qd fuerit habilis ad coeundum, vt respondit
 Barbat. d. consi. 68. in fin. vol. 4. secus si simpli-
 363 citer fuisset infirmus, quia qui cibem sumit
 censetur etiam semen generare ad id ap-
 tum, Guliel. Benedic. vbi supra. col. 1. in fin.
 & hunc casum de graui infirmitate tempore
 conceptionis, & natiuitatis filij stante cō-
 uersatione adulteri, probat Parisi. d. consi. 10.
 num. 6. in fin. vol. 2. Et ideo merito Cyn. in li.
 § vicinis. C. de nup. infra citatus dixit, quod
 si possibile est filium esse natū ex matrimonio,
 erit difficile probare contrarium. Impos-
 sentie igitur casus, & absentie solum exclu-
 dunt presumptionem d. s. defuncto. Et im-
 portet species plures sunt, puta, grauis in-
 firmitas mariti, vel si sit frigidus, aut malefi-
 ciatus, aut macus in membro genitali, Gu-
 liel. Benedic. vbi supra, vel si sit octuagenar-
 ius, post Soci. lu. Paleo. in tracta. de nup. &
 spu. cap. 24. nu. 3. Et absentie duplex species,
 vel quia maritus sit in longinquis par-
 tibus, vel præsens, sed carceratus, Bald. in d.
 filium definimus. in §. lēct. secus ergo si ma-
 ritus liberum habebat accessum ad uxorem
 suam, vt etiam infra dicam in response ad
 364 quartum argumentum. Et adeo § vtget d.
 s. defuncto. presumptio, qd etiam si vxor diū
 fuit sterilis, & postea diuertat a marito, & re-
 rum redijt, & filium enixa est, adhuc is præ-
 sumitur filius mariti, Paleo. in tracta. de no-
 this, & spu. cap. 24. nu. 3. quod ego admitto,
 nisi grauida redijset, Roland. consi. 49. Am-
 365 plius addit Paleo. vbi supra in fin. § quod si
 vxor per duos menses procul fuit a marito,
 & postea redijt ad eum, & septimo mense pe-
 perit, adhuc presumitur partus filius mari-
 ti, cum septimo mense parere potuerit, l. se-
 ptimo mense. si de statu homi.

Et in terminis terminatibus, & in casu fortiori
 post Jacob. de Rau. determinat Cyn. in d.
 366 l. si vicinis. nu. 1. C. de nuptijs. § vbi fitmar
 quætionem de quodam, qui habebat vxorē
 adulteram, & ob id eam a se repulit sine ta-
 men iudicio ecclesiæ, & ista mulier sic repul-
 sa vadit ad lupanar, & in processu temporis
 peperit, & quærebatur, an is filius esset iudi-
 candus filius d. mariti: concludit, qd sic, &
 possibile est esse natū de matrimonio, & præ-
 sumptio est pro filio, ex quo possibile est, cū
 fuisse conceptum ex d. viro: vnde oportet ex
 aduerso probari, eum fuisse filium, & conce-
 ptum ex d. marito, qd erit difficile, inquit d.
 367 le. Et hoc, § qn sine iudicio ecclesiæ mari-
 tus repellit d. vxorē, secus si iudicio ecclesiæ,
 eā repulisset, vt ibi per eū. & d. decisionē Cyn.
 sequitur etiam Alber. ibidem nu. 3. & Barba.
 & alij infra citandi, & in specie etiam Bertrā.
 368 cōf. 73. nu. 1. vol. 3. in 2. parte. dicit, § qd
 si mulier nupta habebat cum adultero, &
 in domo ipsius peperit, & mulier, & adulter
 nutruerunt eum tanquam filium eorum
 spurium, & talis etiam reputatus fuit per vi-
 ciniam, prout in casu Capræ d. consi. 1. tamē
 si etiam maritus liberum accessum habebat
 ad eum, præsumi debet filius mariti, per d.
 decisionem Cyn. & citat etiam Barbat. de
 quo infra. Quod si id verū est in casu Cyn.
 & Iaco. de Rau. quanto ergo magis in ca-
 su isto, in quo ista mulier peperit octauo mē-
 se, postquam fuit a marito repulsa. nam & si
 potuerit in nono mense nasci ex adultero,
 qui conuersationem, & consuetudinem ha-
 beret cum d. muliere, antequam expelleretur,
 vel in septimo mense, postquam fuit ex-
 pulsa, d. l. septimo mense. ff. de statu homi. ta-
 men præsumi debet natus in nono mense,
 369 § vt est magis cōmunis natiuitas, & sic ex
 marito, quam ex adultero, vt concludit Dec.
 in d. c. per tuas. nu. 1. in fin. vers. 3. est casus,
 quādo filius natus cōcipi potuisset ex priori
 cohabitatione etiam eo tempore, quo mulier
 absens fuisset, & tunc considerata priori co-
 habitatione nascatur in nono mense, & at-
 tento tempore dicte absentie nascetur in se-
 ptimo mense, presumendum erit pro habi-
 tatione præcedente, considerato eo, quod
 magis communiter contingit & c. per Bal. in
 d. l. septimo mense. nam, vt ille ait, commu-
 niter filij stant in vtero matris per nouē mē-
 ses; & probat Neniza consi. 34. nu. 35. in no-
 na presumptio. & infra latius dicam in re-
 sponse ad quartum fundamētum. & idē
 370 concludit etiam Menoch. dicto casu 89. nu.
 37. & plu. seq. vbi concludit, quod ex quo se-
 ptimo mense filius nasci, & viuere potest, illi-
 cet vt plurimum sint defectus in aliqua par-
 te corporis.

De fideic. prohib. Quæst. XI. 287

re corporis, si contingat maritum diu ab vxore abfuisse, deinde reuer sum fuisse, & intra septem menses vxorem parere, quæ & adulterum admittit, nihilominus iudicandus est filius mariti potius, q̄ adulteris; secus autem e conuerso, si diu maritus abfuit, deinde reuer sitit cum vxore per duos, aut tres dies, & iterum abiit in longinquam regionem, & ipsa peperit octauo mense filium, qui & viuit, quod tunc non præsumitur filius mariti, f̄ quia in octauo mense qui nascuntur non viuunt. Et d. decif. Cyn. probat Barbat. cōf. 58. vol. 2. loquens in vxore cniuidi, quæ stabat in domo sacerdotis, & cum eo etiam cohabitabat, & ad eam etiam patebat accessus marito ad libitum suum, & peperit filium in domo sacerdotis, & concludit præsumi filium mariti d. mulieris, non autem sacerdotis. & decisionem supra dictam Cyn. probat etiam Alex. cōf. 88. num. 3. in prin. vol. 7. & Barbat. refert, & sequitur Paris. d. cōf. 64. nu. 7. Curt. iun. cōf. 3. sub nu. 3. Gabriel. tit. de præsump. conclusio. 14. in 8. ampliat. nu. 9. & in 3. ampliat. Nec obitat, quod Cyn. loquatur in casu, quo nulla aderat presumptio, quod possit esse filius alterius certæ personæ, vt supra fuit dictum in contrariū in 4. fundamento: quia illa est mera cauillatio
372 Bero. d. cōf. 161. vol. 2. f̄ quia Cyn. considerat solum, q̄ si filius possit esse filius mariti, potius id præsumendum sit, & dedit exem plum fortius in casu, quo potuit facile esse filius alterius. & id eo merito Barbat. Bertrā. & alij, qui eum sequuntur, loquuntur secundum casum contingentiam, vbi vnus tantum adulter consuetudinem habebat cum d. muliere, & fundat se super ea ratione, quod quando possibile est filium ex matrimonio nasci, legitimus est, & præsumitur ex eo natus, nisi probetur contrarium. quæ ratio militat, etiam si aliqua esset presumptio in contrarium, quod sit filius alterius certæ personæ per nominationem, tractatum, &c. vt in casu, quo vltra maritum mulier etiam adulterū admittit, post Abb. Barbat. d. cōf. 27. colam. 2. num. 1. r. vol. 1. & ibi nu. 14. ad hoc etiam citat Bal. & quod d. præsumpt. d. s. de funcō. locum habeat, etiam si mulier extra domum mariti pariat, sequendo Abb. Grat. cōf. ult. num. 41. vol. 1. etiam si concurrat mulieris cōfessio, quod partus est filius adulteri, ut ibi per eum. Et q̄ filius præsumatur natus ex patre naturali non obstante mulieris adulterio, & sic quod etiam legitimatio facta per adulterum de eo tanquam filio suo erruat ipso filio agente, respondit Dec. cōf. 576. num. 10. Et pro hac parte facit Iacob. Butriga. in liquidam. ff. de probat. quem re-

fert, & sequitur Alex. d. cōf. 87. nu. 1. 5. & seq. vol. 7. in casu, quo quis natus est ex vxore, puta, Titij vicinis scientibus, & tractatus ab eo vt filius, & postea eo mortuo mater cum filium tradidit cuidam presbytero, qui cum tractauit vt filium, quod nihilominus cōtra propinquos Titij filius obtinebit hereditatē Titij, vti eius filij, & licet Alex. intelligat Butrig. in nato in domo mariti vxoris, tamen nō sic loquitur Butriga. Et Barbat. d. cōf. 58. vol. 2. refert, & sequitur Paleo. in tracta. de nothis, & spurjis, cap. 24. nu. 1. qui etiam ad id citat Dec. d. cōf. 657. qui tamen non se firmat in opinione Barbat. vt infra dicam in responsione ad quartum argumentum. & d. casum Barbat. quod filius dicatur natus ex marito, etiam quod mater habitaret extra domum mariti, si modo maritus ad eam sepe accessum habebat, tenet Menoch. d. casu 89. num. 2. 5. vbi citat Alex. Barbat. & Paleo. vbi sup. & las. d. cōf. 12. 5. col. 2. vers. &c. vol. 4. qui tamen contrariū concludit, nec ad hoc meruit allegari, vt statim dicam eum referendo. Et in terminis etiam sequendo Barbat. & concordant. respondit Paris. cōf. 1. præfer tim nume. 1. 3. vol. 2. Quo fit, vt male consuluerit reprobandō Barbat. las. d. cōf. 12. 5. vol. 4. qui fundat se solum super eo, q̄ filius non sit natus in domo mariti, & super nominatione, tractatu, & fama, ac confessione matris, quod est filius adulteri. sed primum non sufficit per Cyn. vbi sup. & cetera conuincunt, vt supra dixi, & infra latius demonstrabo in responsione ad adducta in contrariū, ergo &c. Et eodem errore lapsi sunt alij moder. præfer tim Rolan. d. cōf. 11. nu. 9. vol. 4. & periculosa etiā remanet consultatio Alex. d. cōf. 88. præter id, quod in casu suo multa alia cōcurrerant, vt etiam infra dicemus in responsione ad quartum argum. in secunda responsione. Et pro Barbat. vbi sup. facit Abb. in c. officij. num. 3. de peniten. & renissio. vbi per d. s. de funcō. concludit, quod licet vxor extra domum mariti, & in loco suspecto habitet, tñ adhuc præsumitur filius mariti: & istud dictū refert las. d. cōf. 12. 5. col. 1. vol. 4. & quāuis in casu suo teneat contrarium, tamen non respondet dicto Abb. nisi dicamus, quod las. loquitur in casu, in quo vxor illa cohabitabat cum adultero, quod non præsupponit Abb. nec omnino Barbat. Quod si forte
373 f̄ maritus raro ad vxorem accedebat, quæ in domo adulteri stabat, vtiq; aliud esset psumendū, teste Alciz. d. cōf. 510. in fin. Et sic nō obstat quicquā, quod scripsit Alciz. cōf. vltimo, dum voluit natum in domo concubinarij præsumi natum ex concubinario. nam de nato ex concubina in concubinato formal,

mali, idem indicandum, quod de nato ex vxore, Riminal.conf. 61. §. num. 5. vol. 4. Et in indiuiduo Mazol. d.conf. 89. & Ancha. iun. d. q. 2. §. in 3. par. per tot. & latissimè contra filiū natum ex concubina, licet legitimatum per adulteriū, Marcabru.conf. 13. & ibi in terminis præsentis quæstionis.

Et in casu, quo filius genitus fuit in domo mariti, & vxoris, sed adulter nominauit, & tractauit eum vt filiū, & dicti vir, & vxor eum dixerunt filiū adulteri, Barbat.conf. 27. vol. 1. & in casu, quo filius, postquā natus est, adulter aluit, & tractauit eū vt filiū, legitimauit, & etiam hæredem instituit, Corn. in l. si pater. nume. 5. C. de hæred. instit.

Cum itaq; d. D. Claudius nedum sit natus ex muliere, quæ erat coniugata, sed etiam quæ cum marito cohabitabat tempore cōceptionis illius, habita consideratione ad tempus, quo communiter solent filij nasci, in quo mēse satis cōstare dicitur eum indicandum esse natum, & conceptum ex dictis iugalibus, non autem ex d. Com. Francisco, & consequenter nominationem, & tractatum de ipso factum vt filio d. Com. Francisci per baptismationem, alimentacionem, hæredis institutionem, & legitimacionem, minime suffragari ex his, quæ sup. diximus: & in terminis Paris. d.conf. 11. nu. 14. & seq. vol. 2. & Rolan. conf. 12. nu. 28. vol. 4. & Barbat.conf. 27. col. 6. in princ. vol. 1. Alcia.conf. 510. in princ. Rolan. d.conf. 49. nu. 23. & plur. seq. eo. vol. 4. & latius demonstrabo in respondendo obiectis sup. in contrarium factis, & plures concordant. per Alcia.conf. 89. q. 1. & in princ. & ante eos etiā Grat. conf. 158. in princip. vol. 1. vbi sic impugnat legitimacionē faciā de aliquo tantquam adulterino, qui tamen natus est ex coniugata.

Quibus sic stantibus nunc superest respondere. Primum igitur argumētum, in quo sit differentia inter filium reum conuentum, & eum actorem existentem, non subsistit, vt in specie probat Ancha. iun. in d. q. 2. nu. 3. & etiam suprà dixi. Et in super quod in d. argumento dicitur de nominatione, & tractatu d. Com. Francisci, & publica voce & fama soluitur pluribus modis. Et primo, quod erit aduertendum in modo probandi ista, quia forsā non ita de facili isthæc probabuntur ex aduerso, & via probandi forsā erit difficilior, quā pars aduersa putet. nam & si filiatio sit diffi-

374 cilis probationis, tamen nominatio præter id, quod oportet, quod sit facta præsentem nominato, & ad effectum principaliter nominandi eum filium, etiam oportet, quod testes sint concordēs, nec sufficiant testes singulares, quia non admittuntur in probanda fi-

liatione, nec instrumenta, Grat. conf. 50. tit. 42. volum. 2. sed testes tantum, dummodo tamen non sint singulares: & contra testes singulares in terminis Alex. conf. 7. 4. sub nu. 1. vol. 2. & illud de instrumentis non probat Bero. q. 90. sub nu. 2. ita respondit Grat. d. conf. 62. columna 1. vol. 2. vbi latè respondit cōtra probationem nominationis. & quod nominatio filij debeat esse circa actum soli filio, vel illi

* magis alteri conuenientem, est communis opinio, teste Cepha. conf. 48. nu. 14. & seq. & loquitur in nominatione facta per institutionem, sed potius ille actus non est nominationis tantum, sed & tractatus, vt per eum, alio non apparente, probetur filiatio. Et quod simplex nominatio facta de alio vt filio suo, vel vxore, vel fratre, aut cōpatre non constituat aliquem in quasi possessione filiationis, & glo. in c. per tuas. de probat. & abunde Dec. conf. 462. num. 10. & plur. seq. Et quando filius agit nihil releuat, quod adulter in legitimacione filium suū nominauit, Dec. conf. 576. num. 10. vbi in terminis d. §. de defuncto. Et cōtra nominationem, & confessionem de filiatione, quod non probet sufficienter pro nominato, latissimè per Dec. conf. 462. & ibi etiam cōtra institutionem, & legitimacionem.

Scio tamen, quod aliqui tenent, quod testes dicentes, aliquem filium legitimum, & naturale probant eum talem, nisi interrogati de causâ scientiæ non reddant bonā rationem, Corn. conf. 87. num. 17. uol. 3.

In probandis autem tractatibus filiationis oportet etiam testes esse multū cautos, quia præter id, quod non audiantur testes singulares, sed oporteat eos esse omnino cōcordes, Grat. d. conf. 62. nisi etiam deponant de actibus particularibus filio magis, quā ceteris personis conuenientibus, etiam non interrogati, quia sumus in his, quæ sensu corporali immediate non præcipiuntur, sed iudicio intellectus, vtique non probarent, ut respondit Ruin. conf. 52. nu. 5. vol. 5. vt latè hoc defendit, & bene. neque enim sufficiunt ad probandum quem filium eius, quod fecerit eum laicū, & eum alimentatus sit, Alex. conf. 74. nu. 1. vol. 2. Dec. conf. 321. num. 12. ad fin.

Quāvis Dec. conf. 14. col. 2. ad fin. & conf. 72. nume. 2. in hoc vitio de iudicio intellectus non consentiat, & nihil allegant Grat. d. conf. 62. Gozad. conf. 13. num. 49. Crauet. conf. 225. num. 3.

In probatione autem publicæ vocis, & famę filiationis maiore adhuc opus est diligentia, 376 ea enim, vt dicatur legitimè probata, desiderat inter cetera, quod testes dicant ad iudicium à toto populo, vel saltem à maiori parte, vt docet Bar. in l. de minore. §. plurimum. nu. 21. & seq.

De fideic. prohib. Quæst. XI. 289

& seq. ff. de quæstio. vbi concludit, non sufficere, qd teus dicat simpliciter fuisse, & esse publicam vocem, & famam; nec sufficere, si dicat, audiuisse publice dici, quia potest esse, qd unus, vel duo hoc dicebant publice in platea, vel vicinia. Saly. in l. ea quidem. nu. 115. & seq. C. de accusat. C. una. consilio 77. col. 2. Dec. consil. 429. num. 19. Craue. cõs. 41. nu. 5. & est communis opinio, latè Hippoly. in d. plurim. & in terminis Ruin. d. cõs. 52. vol. 5. & ante eum Alex. consil. 83. num. 6. vol. 3. Paris. cõs. 10. vol. 2. Rol. cõs. 11. vol. 4. & si Barbat. titubet. d. consil. 68. vol. 4. sufficeret tñ testes singulares, secundum communem, Ruin. nu. consil. 1. nu. 6. vol. 1. quod fuit repetitum inter consil. criminal. consil. 83. vol. 2.

Verum est, quod Bal. in l. testium. in fin. C. de testi. vult sufficere, qd testis dicat, quod publice dicitur, quia præsumitur, quod audierit: & amplius in d. C. per tuas. circa princ. de probat. & in C. præterea. col. fin. de testi. admittit probationem famæ per testes dicentes audiuisse publice dici, & multi etiã sequuti sunt, & Rota, & quia per Cassad. deci. 3. numero 4. & per totam. de probat. sed ut dixi, cum Bar. stat. communis opinio. & pro probatione famæ, Barbat. & Port. relati per Bur fat. consil. 88. lib. num. 14. Debent etiam testes nominare aliquos, à quibus audierunt, etiã si non sint interrogati, à quibus audierint, Port. qui concordant. citat consil. 39. num. 24. & ante eum Alex. consil. 57. nu. 8. & seq. & cõs. 123. num. 3. in fin. vol. 7. Corn. cõs. 301. num. 10. vol. 3.

Quomodo Bar. in d. plurim. videatur requirere interrogationem.

Non sufficeret etiam, si testes aliquos nominarent, à quibus audierunt, qui essent personæ suspectæ, Bar. vbi supra quia sic constaret hanc vocem originem habuisse à personis non fide dignis.

379 Insuper etiam non sufficeret, si testes dicerent, esse, vel etiam fuisse publicam famam, & uocem, nisi percuterent tempus d. famæ, an orta sit ante mortem litæ; quia si sit orta post mortem litæ, prout in dubio præsumeretur, nihil releuaret, elicit ex quodam de testi. vbi Abb. nu. 7. Craue. qui concordant. citat cõs. 260. num. 7. vol. 2. & ultra eos Alex. consil. 177. num. 9. vol. 6. Cepo. consil. 3. num. 9. in ciuili Gramma. voto 34. num. 17. Afflic. deci. 324. num. 10. & alibi sæpè per Dõct.

380 Quid si testes in aliquo ex his deficerent, essent non in testimonio de voce & fama, sed in testimonio de auditu, qd nihil proniceret parti aduersæ. glo. communiter approbata in l. 2. §. ante pen. ff. de aqua plu. arcen. & in terminis contra testimonium de auditu,

& de credulitate, Soci. iun. consil. 86. num. 35. seq. vol. 2.

Secundo soluitur supradicta prima obiectio, vt & si ea nominatio, tractatus, & publica vox & fama exacte, & a laudissim. prout oportet, probarentur ex aduerso, tamen adhuc debent cedere præsumptioni d. l. miles. §. defuncto. ff. de adult. ea ratione, quia præsumptio, quæ surgit ex nominatione, tractatu, & publica voce, & fama, qd Claudius sit filius Cõ. Francisci adulteri, potius hominis est, quam iuris, hæc autem, quæ scripta est in d. §. defuncto. secundum communem sensum, vel iuris & de iure est, vel iuris tantum, falsè qd est liquidissima probatio, gl. vulgata in l. pen. C. de pericu. tuto. & concordant. in terminis per Barbat. d. consil. 58. col. 2. num. 12. in fin. vol. 2. Bero. quæst. 50. sub num. 2. Grad. cõs. 58. col. 1. vol. 2. vbi respondit contra nominationem adulteri, & tractatum per legitimatorem: & hæc iuris præsumptio potius esse debet, ultra ea, quæ supra diximus, præsertim in quarto argumento in contrarium; quia est etiam benignior. tamen potius debet præsumi honestum possibile, qd scilicet is natus sit ex dicto matrimonio, quam possibile inhonestum, qd esset, si præsumeretur natus ex adultero, vt in specie concludit Bal. in l. filium defunim. in prima lect. nu. 11. versic. item nota, quod potius præsumitur. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Barbat. vbi supra, & sequuntur * communiter Dõct. sup. citati. pro quo facit, qd quia illicitum non præsumitur, quando potest præsumi licitum, Corn. cõs. 91. nu. 9. vol. 1. & idem probat Bal. quem nemo citat in l. 1. nu. 52. C. qui accusa. non poss. dicens, quod honesta coniectura inhonestæ præsumptionem vincit fauore imminetis prolis, per d. §. defuncto. Et hec ratio plenius satisfacit, quam litera d. §. defuncto. inquit Menoch. d. casu 89. nu. 21. & seq. & idem probat Bal. in l. si matre. num. 2. C. de suis, & legi. dicens, quod dispositio d. §. est fundata super d. benigna interpretatione. Et hec ratio plenius est præsumptio, quia fundata est super determinatione legis, quæ ibi figit pedem, ideo debet ceteris in contrarium præsumptionibus præualere, Bal. in d. l. non ignorat. sub num. 5. C. qui accusa. non poss. qui addit, qd d. præsumptiones tendunt ad constituendum quasi possessionem filiationis, quæ debet cedere probationi filiationis, quæ oritur ex d. legis præsumptione, licet malè eū torqueat Corn. d. consil. 1. sub num. 21. vol. 1. & ideo Paleo. d. cap. 24. nu. 5. in tracta. de noth. & spu. concludit, hanc benignâ præsumptionem legitimatatis filij in terminis d. §. defuncto talem esse, vt superet omnes ferè contra-

difficile esset probare contrarium. Et facit
etiam, quia non debet esse in potestate cui-
libet istis modis sibi fauere, & fingere al-
quem filium, inquit Paris. d. confil. 12. vol. 1.
Et propter hanc benignitatem, quæ semper
est accipienda, inquantum fieri potest, se-
quitur, ¶ quod si ancilla peperit in domo
mea, & ibidem etiam concepit, non ideo ta-
men præsumi debet filius meus, Barbat. vbi
supra. d. confil. 27. col. 2. nume. 1. & d. confil.
quæntia refert & sequitur Alcía. d. confil. 38.
licet de eo quandoq; dubitauerit Gozard. d.
confil. 13. Et forsitan illi contrarie coniecturæ
& præsumptiones apte essent ad possessionem
pro d. Claudio, ut infra dicam in ultimo du-
bio, non autem in pectorio, super quo nunc
tractandum erit; prout necetiam sufficiunt,
vbi illa peteret tanquam filius, Grat. d. cõf.
158. nume. 8. vol. 1. & probat Cepha. cõf. 1. 37.
num. 4. & plu. seq. vbi in nominatione loquens
concludit, quòd ea iudicet quandam quasi
possessionem, sed non sufficit in decisoriis pe-
torij, ibiq; plures citat auctoritates, vt soli
sufficiat, quòd ad quasi possessionem, & ad al-
tius cõsequenda idemq; in tractatu probat
ex communi sententia Didac. tit. de ipso-
fal. in 2. parte, cap. 8. §. nu. 6. versif. 2. proba-
tur ut filio ex tractatu. ¶ Et fama in ter-
minis solum facit semiplenam probationem,
non autem plenam, secundum communem
opinionem, de qua ibidem per eum, versif. 4.
fama verò est, & c. etiã quòd simus in his, quæ
sunt difficilis probationis, ut ibi per eum;
quicquid aliqui cõtraxerint, dicentes plenam
facere probationem, de quibus supra
in hoc primo argumento, quamvis aliqui di-
cant, communem opi. esse, vt etiam in pe-
torio sufficiat quasi possessio filiationis, vt
post Fulgo. testatur Corn. d. confil. 1. sub nu.
22. vol. 3. Nec etiam quantum ad excluden-
dum eum, qui vult vt proximior succedere
defuncto, quoniam etiam eo casu, qui idem
esse vt, non sufficit illa quasi possessio proba-
ta per nominationem, educationem, & tra-
ctatum, vt seq. do. la. d. cõf. 166. vol. 1. ap-
ertè firmat in terminis d. s. defuncto. Grat. vbi
supra. num. 7. & idem respondit d. confil. vti
num. 44. vol. 1. Et prædicta confirmat etiam
Riminal. confil. 615. num. 5. & plur. seq. & nu.
22. & seq. uol. 4. quatenus cõcludit, ¶ quòd
tractatus etiam per nominationem, & legi-
timationem nominatio, & confessio patris
etiam iurata nõ debent esse in consideratio-
ne præiudicium presumptionis surgentis
ex dicto s. defuncto. nisi etiam concurrat fa-
ma filiationis, ut etiam infra dicam.

Tertiò potest responderi, ¶ quòd præsum-
ptiones, & coniecturæ, quæ eliciuntur ex no-
minatione,

De fideic. prohib. Quæst. XI. 291

minatione, & tractatu &c. de quibus supra licet non plures sint, quam sit uta præsumptio iuris d. defuncto. tamen debent haberi pro vna illa, scilicet nominatio, & tractatus, quia ab vno, & eodem auctore procedunt, scilicet d. Com. Francisco, vt in terminis probat Barbat. d. conf. 27. col. 3. num. 28. vbi propterea concludit, quòd illis præualeat merito hæc iuris præsumptio, maxime cum illæ præsumptiones ortæ sint à personis suspectis, & in causa propria, vt ibidem per eum col. 4. nu. 30. & istud est, quòd latè comprobatur Rimin. d. conf. 61. vol. 4. vbi in terminis concludit, quòd tractatus, nominatio, 392 ¶ & confessio patris nõ nocent tertio, quia sumus in his, scilicet, in filiatione probata, quæ non dependet à solo animo, & facio tractantis, nominantis, vel consentientis; & ibi nu. 9. addit, idem esse in sententia lata super filiatione, quòd non præiudicat tertio.

393 ¶ Quarto etiam dici posset, ¶ quòd in contrarium allegata procedunt, & loquuntur in probanda quasi possessione filiationis legitime, vel filij concubinarij, vel vbi agitur de alimentis spurij, vt respondit Ang. consil. 131. col. 1. in fi. quæ ad hoc refert & sequitur Dec. in d. c. per tuas. col. 1. ad fin. de probat. quæ ad casum præsentem non pertinent, in quo de filio adulterino probato tractatur. Et faciunt, quæ late ponit Paris. d. conf. 11. num. 2. §. & seq. vol. 2. vbi concludit, quòd nõ est in potestate cuiuslibet facere aliquæ suum filium per nominationem, & tractatum humilino 3i, & loquitur in educatione, institutione heredis, & legitimatione: & ante eum Ias. consil. 102. col. 2. in fi. in quarto fundamento, & in fin. vol. 4. vbi concludit, nominationem, & tractatum per laetationem, & educationem factam de aliquo tanquam filio non probari talem filium suum esse, vbi sumus in spurio, vel vulgo quæstro, secus autem in iusto filio. si nato ex muliere nupta, vbi ad hoc plures auctoritates citat vltra Ang. vbi sup. & refert etiam, & sequitur Grat. consil. 62. nu. 394 ¶ 11. vol. 2. ¶ vbi concludit, quòd nominatio, & educatio, & tractatus huiusmodi non probant aliquem filium, quando agitur de filiatione reprobata à iure, prout est illius, qui natus prætenditur ex aliquibus, inter quos non poterat esse matrimonium, vt in casu nostro non poterat esse inter d. Com. Franciscum, & d. Barbaram iam alteri nupta. & hanc responsionem pro notabili commentat Grat. vbi sup. & repetit consil. 158. num. 5. versi. 3. respondeo, & notabiliter vol. eo. & d. conf. ult. num. 4. §. vol. 1. & in terminis d. §. defuncto. quòd institutio heredis facta per adulterum nõ probet institutum filium suum

esse, licet esset natus in domo sua, Brun. d. cò filio 15. numero 2.

Qua responsione attendita, sequeretur, malè cõsultuissè Barbat. in cõtrarium allegatū, Alex. d. conf. 83. vol. 7. & Paris. d. conf. 10. vol. 2. & pariter Ias. conf. 12. §. vol. 4. & alij, qui se fundant in d. nominatione, & tractatu, & publica voce & fama ad probandum filium natum ex adultero: præter id, quòd etiam non loquuntur in specie nostra, vt etiam supra dixi, & etiam infra dicam. maxime in responsione ad vltimum argumentum.

Sed hæc responsio sit ex abundanti, quoniam scio eam per multos impugnari, volentes quasi possessionem filiationis considerari, & dari etiam in spurij, de quibus per Gozad. d. conf. 13. num. 3. §. & Paris. conf. 1. num. 3. §. vol. 2. Quæ conclusio vbi vera etiam esset: nõ tamen obstat in casu nostro, in quo nõ reperio aliquem contradicentem.

395 ¶ Non obstat secundum argumentum ¶ de confessione matris, quia contra eum est text. in l. pen. alius est fin. 6. mulier grauida repudiata, filium enixa absente marito, spiritum in actis professam est &c. ff. de probat. gl. & Doct. in l. si quis posthumus. §. fin. ff. de lib. & posthum. & concordant. per Alcia. consil. 510. sub nu. 1. & contra confessionem mariti, & vxoris, Cyn. in l. si vicini. num. 4. C. de nup. vbi etiam contra confessionem illius Regine, quæ dixit nilio, quòd non erat filius Regis, Balin. l. filium dehnimus. in 1. lect. nu. 11. ff. de his, qui sunt sui, vel alie iur. Rolan. d. conf. 11. nu. 12. in fin. vol. 4. Alex. conf. 88. nu. 8. in fin. vol. 7. Barbat. d. conf. 58. vol. 2. & ante eos, Castren. còf. 11. §. nu. 5. in prima parte. Dida. tit. de sponsal. in 2. parte, cap. 8. §. 3. num. 8. & alibi sæpe per Doct. & contra viri & vxoris assertionem, Barbat. d. conf. 27. col. 4. nu. 29. vol. 1. Nec mouet, quòd inò etiam sola matris confessio probat filium adulteri, concurrente publica voce, & fama, Alex. d. conf. 88. num. 13. vol. 7. Rolan. d. conf. 11. nu. 2. & 13.

396 ¶ quia hoc à vero alienum est, text. quo publica vox, & fama legitime probata in his, quæ sunt difficilis probationis, vix facit semipleenam probationem, ut in terminis Dida. tit. de sponsal. in 2. parte, cap. 8. §. 3. col. antepen. & seq. Et contra matris assertionem, quòd filio non præiudicat post plures concordant. per eum citatos, late probat Menoch. d. casu 89. nu. 27. & seq. saltem nisi alique alie coniecturæ concurrant in cõtrarium, Alcia. vbi supra. ad fin. puta, quia maritus erat absens, 397 ¶ ut ibi. ¶ Verum est, quòd si filius haberet conscientiam lætam ex matris assertionem deberet hereditatem restituere, Abb. in c. officij. num. 4. de peniten. & remissio. & contra aliter-

assertionem mariti, & vxoris, quod talis non sit filius d. mariti in terminis d. §. defuncto. respondit Grat. d. consil. 146. in princ. nol. 2. Et quod assertio mariti, & vxoris non sit attendenda, etiam si dicerent esse filium adulteri, Ias. in l. Gallus. in princip. num. 67. ff. de lib. & posthum.

Ad tertium patet solutio ex responsione ad pre-
cedens fundamentum. ¶ si enim non stare-
tur proprię expressę confessioni d. mariti, qđ d. D. Claudius non fuerit eius filius, multo minus tacite, & colligitur ex non institutione hæredis. & faciunt, quę etiam suprà diximus in responsione ad primum argumen-
tum. Et ita etiam respondit Curt. u. d. cōfi. 3. 1. num. 3. dicens, qđ non obstantibus his, de quibus in d. 3. argumēto, filius, vel filia natus ex coniugata etiam meretrice, etiam cū pluribus se commiscēte, etiam si mater, & maritus assererent filium adulteri, tamen præsumitur filius mariti, dūmodo maritus fuerit præsens, & fuerit possibile ex eo nasci, & ēt non obstante, quod assimilietur adultero, etiam si mater recessisset a marito, ut habitaret cum adultero; tanta est virtus, & potentia d. §. defuncto. & ad prædicta facit Bal. cōf. 1. 4. in 1. parte. per totum. vbi concludit, qđ licet pater nō inlitteruerit eum, qui eius filius erat verē, testamentum reddidit nullum, & error suus non præiudicat filiationi tanquā circumuēctus in ea; & loquitur Bal. in eo, qui in priore testamento filium vt filium legitimum &c. inlitteruit, & in 2. c. legauit, & tanquam heredem instituit.

Circa quartum argumētum breuiter patet re-
sponsio, ¶ qđ ēt & si Doct. passim conside-
rent natiuitatem filij, an fuerit apud mari-
tū, an autem penes adulterum, non ideō tamen excludunt, quin idem sit indicandum, si filius sit cōceptus ex muliere in domo mariti, ut considerat Barbat. d. consil. 58. col. 2. nume. 3. vol. 2. & in specie Ruin. consil. 53. per totum, vol. 5. & nō minus clarē Gozad. consil. 12. nu. 22. in 10. fundamēto. & consil. 13. nu. 45. in fin. idem firmat. tamen si quandoq; pōderetur magis locus natiuitatis, quā conce-
ptionis, ¶ quia dies natiuitatis est certa,
non autem dies conceptionis, vt in c. per tuas. de probat. vbi Bal. not. nu. 4. vbi etiam dicit exemplum de origine, quod facit domicilium, non autem cōceptio. & ibi philosophando addit, quod prima materia, scilicet feminis, tota corrumpitur, nec aliqua pars formalis ipsius remanet in embrione, sicut nec aliqđ simplex elemētum, quod est minima pars rerum naturalium, remanet formaliter in isto, vt physici dicunt, ideō fit denominatio a natiuitate, secus autem in hac

materia dignoscendi, cuius magis quis sit filius, imō potius considerandum est tempus conceptionis, si haberi potest, vt in casu nostro, quoniam minus releuat natiuitas, cum agatur de probanda filiatione, quā nō sit in natiuitate, licet vno tātum casu, qui est multum notabilis, & mirabilis ad considerādū scilicet, an quis sit legitimē natus, inspicere debeat tempus partus, non autem conceptionis, vt habetur in l. nuper. & ibi Bal. num. 1. C. de natural. lib. & Doct. considerant tempus natiuitatis, & locum tanquam magis certum. Et quod sit verum, quod tempus, & locus conceptionis eundem effectum operatur, de quo agimus, apertē probat Caltren. d. cōf. 1. 5. num. 3. in 1. parte. Capra cōf. 1. in princ. num. 3. & apertius Alex. d. consil. 88. num. 14. in fi. vol. 7. vers. praterē & secundo responderi potest, quod contraria opinio procedit, quādo apparebat, quod saltem circa tempus cōceptionis mulier habitabat cū marito &c. Dec. in d. c. per tuas. col. 2. in secundo casu, & tertio. de probat. dūm considerat absentiam mulieris a marito, distinguendo plures casus, de quibus per eum; & etiam suprà dixi in 1. argumēto pro ista parte; licet Bero. d. consil. 162. num. 13. vol. 2. ab hac sententia solus recedat, & Decium intelligat in filio nihilominus in domo maritantes. idem tamen probat Paris. consilio 10. num. 3. 1. vol. 2. vbi refert Corn. considerantē quasi possessionem in spurio, quando soluerit cōceptus est in domo adulteri. ¶ & licet Paris. cōsulat pro adultero, tamē illud est, quia tunc temporis maritus erat inhabilis, & impotens ad prolem, vt ibi per eum nume. 36. idem probat Paris. consil. 1. 1. num. 1. 1. eo. vol. 2. & cōsilio 10. numero 3. in fin. eo. & aperte Soci. iun. cōf. 86. nu. 40. vers. & licet fortasse, & num. 44. vers. vel saltem quādo in domo simul cum marito vxor habitabat tempore conceptionis &c. vol. 2. quem refert, & sequitur Rolan. d. cōf. 1. 1. nume. 9. vol. 4. & tempus cōceptionis, an maritus haberet facultatem vxoris suę, licet etiam adulteri admitteret, cōsiderat etiam Barbat. d. consil. 27. col. 1. nu. 10. vol. 1. propter benignam interpretationē, quę accipi debet, de qua etiam suprà diximus in responsione ad primum argumētum. Et quod natiuitas filij apud adulterum, vel in loco suspecto nō præiudicat præsumptioni dict. §. defuncto. tenuit Abb. in cap. officij. numero tertio. de penitent. & remissio. de quo suprà memini in primo fundamēto huius secunda partis, vbi etiam propterea dixi, cauendum esse a Ias. d. consilio 123. volumine quarto. maximē dum dixit, communē esse opinionem, quod imō locus natiuitatis

arguat.

De fideic. prohib. Quaest. XI. 293

arguat, cuius dicatur filius. id quod à vero alienum est, saltem nisi alia concurrat, de quibus ibi per eum, & alios Docto. contrarium volentes. Et quod presumptio d. s. defuncto, procedat, etiam quod mulier adultera sit, & non parit in domo mariti, sed alibi, ubi tamen maritus liberum habebat accessum omni tempore, probat post Barbat. & Dec. Paleo. in tract. de noth. & spu. nu. 1. cap. 2. 4. secus si probaretur, quod raro maritus habebat accessum ad eius uxorem, quæ debebat apud adulterum, Alcia. conf. 3. 89. nu. 2. in quinta presumptione, prout tamen in casu nostro liberum habebat accessum maritus, & frequentem ad d. eius uxorem matrem dicti D. Claudij, ex quo diuertit ab eo de eius consensu, ut legitur ex instrumentis diuersionis, factæ tamen sine iudicio ecclesiæ, ad differentiationem casus, quando mulier aufugit à marito, vt adherat, & cohabitare cum adultero, quæ iacetur, de quo loquuntur auctoritates in contrarium allegatæ. Et pro hac parte, si tempore conceptionis dicti Claudij mater eius cum marito conuersabatur, quod omnibus in contrarium presumptionibus supra dictis non obstantibus, procedat presumptio d. s. defuncto, probat Alcia. d. conf. 3. 89. nu. 2. vers. 3. quia ista mulier nunquam habitauit cum marito tempore conceptionis ante, & post, sed cum dicto Do. Barthol. & num. 7. vers. quæ causa maxime subest in casu nostro, vt possit probari, quod d. Agnes nunquam fuit traducta per maritum, & quod cum ea tempore conceptionis non conuersabatur &c.

403 Secundo etiam potest responderi, quod in eo presumptio d. s. defuncto, procedit, etiam si mulier cohabitabat cum adultero etiam tempore conceptionis, ad quam tamen liberum habebat aditum maritus. semper enim militat eadem presumptio, & ratio presumptionis, ut per Barbat. d. conf. 1. 8. vol. 2. quæ etiam, ut supra retuli in princ. huius secundæ partis, carceri sunt sequuti, præter Dec. d. conf. 6. 57. in fin. qui de eo dubitauit, de quo supra meminimus in fin. argumentorum partis contrariæ. Sed in casu, Ancha. per eum citati d. conf. 12. 5. & Corn. d. conf. 1. uolam. 3. nu. 21. & Barbat. d. conf. 68. uol. 4. & in casu Alex. d. conf. 88. vol. 7. alia multa concurrerant, scilicet nominatio, tractatus diuersimodè, & publica vox, & fama pro adultero, Barbat. autem d. conf. 53. non loquitur tot concurrentibus.

404 Ad quintum argumentum respondetur, quod ubi verum sit, ea quoque assertio istorum Illustrissimorum Dominorum erronea fuit, licet nominatio, tractatus &c. d. Com. Fran-

cisci, quæ veritati non debent præiudicare, vt probat Bald. conf. 1. in 1. parte. imò etiam si d. legitimacionem approbasset simpliciter, dummodo tamen non promississent non contrahenire, adhuc non tenerentur illi stare, volentes vt iure suo, & de eo experiri, ut concludit Alcia. d. conf. 3. 89. num. 4. in 2. q. & simplex nominatio non suffragatur, ut dicitur Claudius constitutus in quasi possessione istius qualitatis, ut de eo, qui aliquam nominabat suam commatrem, & plu. simil. Dec. d. conf. 462. nu. 1. o. & plur. seq. & supra etiam diximus. Et facit, quia confessio circa filiationem, etiam scienter facta, non præiudicat cõtenti circa veritatem eius, ea probata, Alba conf. 9. nu. 3. 9. & seq.

404 Non etiam præstat sextum argumentum, quia stante natiuitate, quæ communiter fit in nono mense, licet quandoque in septimo quis nascatur, & staret, quod dictus D. Claudius natus sit in mense octauo post recessum d. mulieris à domo viri, satis patet, quod fuit cõceptus in domo mariti d. mulieris, ut docet etiam Dec. in d. c. per tuas. in 3. casu, nec sumus in 4. casu.

Quod si etiam essemus in quarto casu, qui est, quando filius æquè benè potuit esse filius adulteri considerato tempore nouem mensium supradictorum, quia per tempus huiusmodi mulier stetit à viro absens, adhuc est

405 cauendum à Dec. quod attendi debet id, quod est fauorabilis filio: nihil enim allegat, ergo & c. illam. C. de collat. & insuper dictum eius apud me est valde dubitabile, stante quod presumptio d. s. defuncto, sit non fauore filij duntaxat, sed ob matrimonij reuerentiam, & fauorem legitimitatis, vt supra diximus in princ. huius secundæ partis: & quia honestum possibile est potius presumendum, vt supra diximus in responsione ad primum argumentum.

Ad septimum argumentum respondetur, quod hic non queritur de iudicio possessorio, sed de petitorio, vt infra dicam in nono dubio.

406 Octauum de similitudine nihil facit, quod patet ex traditis per Ias. ubi supra d. conf. 12. 5. vol. 4.

Ad ea autem, quæ vltimo loco dixi pro contraria parte, fuit supra responsum in responsione ad primum argumentum, non repero. Et insuper dico, quod auctoritates in contrarium allegatæ sunt in longè diuersis casibus à presenti, præter consilium Bero. 162. vol. 2. quod non potest sustineri, ut etiam supra tetigi in prima responsione ad quartum argumentum, & in primo fundamento pro ista parte. & Ancha. & Corn. ubi supra loquuntur in casu, quo filius erat apud adulterum

B conce-

conceptus, & in casu, quo tempore conceptionis mater habitabat in domo adulteri, Paris. d. consil. 10. nu. 3. Alexan. statim citandus. & Alex. d. consil. 88. volum. 7. stat pro ista parte, quando filius fuit conceptus in domo mariti, ut supra dixi in responsione ad quartum argumentum, & de Barbat. d. consil. 68. vol. 4. non est habenda ratio: tum quia ipse sapientius contrarium firmavit, tum quia in casu suo maritus diu est, quod detinebatur gravi infirmitate, & non poterat rem habere cum vxore, quo casu bene tollitur captio d. §. de functo, & eo etiam in casu loquitur Gozad. d. consil. 13. numero 55. & Paris. d. consil. 10. num. 36. vol. 2. & consilium Iasonis 125. non est tenendum, ut supra diximus; quamvis non sequatur Rolan. d. consilio 11. num. 9. vol. 4. præter id, quod Ias. expresse loquitur in casu, quo mater omni tempore cohabitabat cum adultero, quod longè est à præsentis specie, ut etiam supra diximus. & male fuit loquutus Gozad. d. consilio 12. & consil. 13. quia eius consultatio sustineri non potest ex supradictis, præter id, quod in casu suo concurrebat cõfessio vxoris, & propria mariti, ut ibi per eum d. consil. 13. col. fin. vers. ad decimum octauum, qui etiam de non curabat, nec eum diligebat, ut ibi per eum num. 40. vers. secundus testis. & alia multa ibi concurrebant numero 40. in fin. & nu. 42. in 11. fundamentum. & fuit etiam probatum, quod tempore cõceptionis d. filij maritus erat grauius infirmus, & laborans morbo Gallico, ut ibi per eum numero 46.

casus, in quo aliàs consului, & in quo sic etiam fuit iudicatum, plurimum differt à præsentis: quia ibi tempore conceptionis, & natiuitatis mater erat absens à marito, & ab eo auferatur, & maritus eam odio prosequatur, imò tentauit eam occidere hoc medio tempore; tantum abest, ut rem habere voluerit cum ea, quæ sine amore, & affectione dari non possunt.

Si igitur d. Claudius natus est ex dictis ingalibus, non autem ex Com. Francisco, nec eius 407 filius iudicandus sit, sequitur, quod legitimatio, & institutio facta de eo uti filio suo nihil valeat, l. si pater. C. de hæred. insti. vbi de institutione, & de legitimatio pariter ibidem loquitur Corn. numero 5. & aperte Castren. in l. eam, quam. nu. 4. C. de fideicom. & concordant. per Dec. consilio 462. in princip. & etiam dictum fuit in illa Placent. in qua consului. & probat Bertran. qui plus concordant. citat, d. con. l. 73. sub num. 14. vol. 3. in secunda parte. versicu. & si eilemus in casu &c.

Et quoniam non dubium in prima eius par

te hic magis conuenit excutiendum, breuiter, quod attinet ad primam eius partem, dico, quod in possessorio non est iudicio meo, iudicium inchoandum. quoniam præter id, quod d. Claudius iam sit in possessione, diuersimodo 408 de etiam viuente d. Com. Francisco, si expectetur, posset spoliū prætere, cum etiā p̃do sit manutendus in sua possessione, multo 409 tō magis reintegrandus, & interim causa petitorij silere debet, c. in literis. de resti. spo. l. si quis ad se fundum. Cad. leg. l. de vi. & l. si quis in tantam. C. vnde vi. c. reintegranda. 3. q. 1. cum vulgaribus. nam & si viuente d. Com. Francisco ipse possideret titulo, ut dicitur donationis sibi factæ per d. Com. Francisco, & donatio etiam iurata facia filio spurio non valeat, Rolan. consil. 67. num. 7. vol. 3. possessio tamen erat apud eum, & hoc negari non posset, ergo &c. l. 1. §. si vir vxori. ff. de acquirenda possesi. vbi omnes not. 411 Et omni in casu, si ipse modo intenteret remedium l. fin. C. de edic. diui Adria. tollent etiam obtineret; ut à contrario sensu respondit in terminis Alcia. cõfi. 35. vbi concludit, 412 quod cum filius non fuit agnitus à marito mulieris, quæ illum peperit pro filio, in iudicio possessorio non est habendus pro filio mariti, & in terminis respondit aperte ipse consilio 389. num. 3. & supra etiam tēgi in primo, & secundo dubio, in septimo argumento. Et facit, quia hæc nominatio, & tractatus, de quibus supra differimus, transfert onus probandi in partem aduersam filio possidente, ut abunde in sola nominatione concludit Didac. in titulo de sponsal. in secunda parte, capitulo octauo. §. 3. numero septimo, & in tractatu numero sexto, & in terminis respondit Cor. consilio 1. numero vigesimo secundo, ad fin. volumine 3. vbi concludit, quod filius ille non allegabat filiationem pro fundamēto intentionis suæ, sed adducebat institutionem defunctam in testamento solemni: contra eum autem adducebatur error in causa finali, eo quod dicitur non filius, vnde inquit illi aduersario incumbit onus probandi non filiationem adulteri.

413 Circa verò secundum caput dicti dubij, quid sit probandum ad obtinendum in iudicio petitorio, breuiter etiā dico, hæc probanda esse.

Primum fraternitas istorum Dominorum, & 414 dicti Com. Francisci, quod facile erit etiam per instrumenta inter eos confecta, maxime circa receptiones renouationum feudaliū pro tempore, & etiam per instrumentum diuisionum primo loco factarum inter eos. Secundum erit probandum, scilicet matrimonium

De fideic. prohib. Quæst. XI. 295

num inter matrem dicti Claudij, & eius virum, quia hæc tenus præsuppono, quod dict. Claudius non produxerit testamentum patris, nec eius legitimacionem: nam si produxisset hoc non esset probandum.

Tertium, quod maritus dictæ mulieris eā traduxit ad domum suam, nam & si in dicta legitimacione dictum sit, q. dicta mulier erat coniugata, nō tamen falsus est dictus Claudius, quod fuisse a marito cognita, ideo necesse est probare cohabitationem eorum, vt in terminis considerat Alcia. d. conf. 389. nu. 2. in secunda præsumptio.

Quartum, quod dicta mulier, quando recessit a marito, erat gravida, & quia peperit octavo mensis, postquam recessit, vt in facio præsupponitur.

Quintum, bonum etiam esset probare, quod maritus post discessum habebat aditū frequentē ad dictam eius vxorem, Alcia. vbi supra in quinta dicta præsumptio.

Sic etiam probetur, quod dictus Com. Franciscus erat maritus D. Eleonoræ Gonzaghe, prout audio, tunc legitimatio d. Claudij nō valeret, propter duplex adulterium. alterū ex parte ipsius, alterum ex parte matris, q. nō fuit expressum in dicta legitimacione, vt in terminis respondit Dec. conf. 462. nu. 7. & conf. 38. nu. 5.

415 Octauo declaratur, q. vt procedat, quando tractatus huiusmodi fuit nō vnicus tantum momentaneus, sed causam habens successiuam, vel multiplicatam, vt probat Gozad. conf. 13. sub nu. 40. in sexto fundamento.

416 Nono declaratur supradicta cōclusio, q. vt procedat etiam in tractatu erga filium spurium: eundem enim effectum habet, quem in legitimo, vt abunde probat Gozad. d. conf. 13. numero 55. dummodo tamen is filius per patrem fuerit tractatus vt filius suus, marito matris dicti filij viuente, alias secus, vt ibi per eum sub nu. 56. versic. non obstant contraria.

417 Decimo declaratur hæc cōclusio, q. vt procedat, quod ad præiudicium ipsius tractati, & eius hæredum, non autem in præiudicium tertij, p. ea, quæ supra diximus in precedenti specie de nominatione loquente in 13. declarati. sed non quantum ad præiudiciū proximū iniretato. Verum tamen cōtradicit Natta conf. 473. nu. 24. versic. ad cōtraria dico, & faciunt, quæ supra diximus de nominatio ne in 17. declarat. et infra dicemus in 8. q. in 6. casu in fine.

418 Vndecimo declaratur, q. vt supradicta cōclusio procedat, etiam si tractatus ab vno tantum ex parentibus interuenit: Natta cōf. 473. nu. 14. Sed contrarium est verius, vt

ibi per eum num. 14.

Quod modo attinet ad secundam considerationem circa hunc modum probandi quasi possessionem filiationis per tractatum, summa rei hæc est, quod tractatur quis vt filius; 419 Primò, si tempore natiuitatis eius, quis fecit facere festum, vt de filio sibi nato. Secundò, ex lactatione. Tertiò, ex educatione. Quartò, mittere eum ad scholas. Quintò, facere ei vestimenta differentia ab alijs. Sextò, scribere eū in libro natalium filiorū. Septimò, emancipare. Octauò, dando tutorem. Nonò, legitimare. Decimò, insituere, vel legitimare. Vndecimò, exheredare. Duodecimò, ubi filius nomine baptismali uocatus est, & baptizatus nomine eius, qui pater dicitur.

Primus itaq; actus, per quem quis ut filius dicitur tractatus, s. p. gaudium, & legitimacione publicè in domo faciā per eum, q. dicebat eū filium suum, de eo uti filio suo, probatur p. Prepositi. in c. transmissi. sub nu. 9. versic. item quia, quando natus fuit iste &c. qui filij sint legitimi. si tamen ille actus non apparet, sed potius in natiuitate fuerit pro filio alterius baptizatus, non releuat, dummodo tamen alij actus interuenerint, Gozad. conf. 13. sub nu. 46. ubi pater pueri illum suscepit de facro fonte tanquam alterius filium, & tamen erat suus filius.

421 Secundus actus q. tractatus est lactatio de aliquo ut filio facta, ut concludit Ias. conf. 102. col. pen. in fi. uol. 4. ubi concludit, q. tñ oportet, quod ille actus lactationis, qui ad tractatum pertinet sit differens a lactatione facta de extraneo, nec sufficeret simpliciter probare talem fecisse lactare talem, nisi appareat, quod ut filium magis, quam vt aliquem pauperem forsan sumptum ex hospitali lactari fecerit. in etate tamen infantili difficile est discernere, ut ille ait, quod tractatio facta fuerit de aliquo magis ut filio, quā ut extraneo, etiam si tunc concurrat nominatio de filio, ut ibi per eum. Idem respondit Alex. conf. 74. nu. 2. uol. 2. & ita debet intelligi Bald. in l. non ignorat. sub nu. 3. C. qui accusa. non possum inquit, quod præsumptiue filiatione probatur, probando, quod lactabat, nutrebat, & tractabat talem in omnibus verbis, & factis tanquam filium. sed ille actus nō satisfacit, quia potuit fieri pietatis causa, ut per Parlatum. Delphin. decis. 457. sub nu. 5. in 2. parte.

422 Tertius actus q. est educatio, seu alimentatio, dum quis tractabat aliquem vt filium, quādo tenet eum in domo, & dat sibi alimenta, & alia facit, quæ facere consueuerūt parentes erga filios suos, inquit Castren. conf.

1. §. 1. colum. 2. versic. item istud tractare. in 1. parte. argumento l. quidam. cum filium. ff. de verbo. obligatio. & de alimentatio. de ali q. 10. ut filio facta. Bal. in d. l. non ignorat. & Praposi. in d. cap. transmissa. sub num. 9. q. i filij sint legitimi. dum concludit. quod quis probatur filius alterius. qui eum vocabat filium. osenlabatur. & charissimè nutrebat. licet etiam foris negaret eum alium suum. idem in effectu Dec. consilio 54. respondit. & idem tenet Gozad. consil. 12. sub numero 22. in 9. fundamento in fine. & de expensis studij. per eundem consil. 13. nu. 35. & in secundo fundamento. & ante eum idem Bal. in c. per tuas. col. in. num. 5. versic. sed modo queritur. qui sint isti actus. per quos dicatur homo tractari ut filius. de probat. ubi concludit. quod actus. qui consueverunt exerceri circa filium. sunt inter ceteros. alere ipsum in domo. per tex. in l. q. aida. cum filium. quæ est 1. 3. in princip. ff. de verbo. obligat. de q. 10. infra in septimo actu. sequitur Natta consil. 23. colum. 2. hunc etiam actum probat Guliel. Benedic. in c. Raynutus. in tertia parte. in verbo. quæ filium ex eo suscipiens. sub numero 14. de testam. Parisi. consil. 10. num. 61. volumine 2.

Contrarium tamen videtur de iure concludendum. quod sola alimentatio non probat aliquem fuisse tractatum ut filium. ut in specie concludit But. in cap. transmissa. in 1. notab. qui filij sint legitimi. dicens. quod ex sola alimentatio. & alimentorum præstatione non probatur. quod alimētatus fuerit filius alimentatis. nisi aliud addatur. & idem firmat Praposi. in d. c. transmissa. in 1. nota. & ante eum Abb. ibidem nume. 2. in 1. notab. concludens. quod præstatio alimētorum in domo. vel extra non arguit pro. nec contra filiationem. & ratio est. quia poterant præstari causa pietatis. idem respondit Alex. d. consil. 74. nume. 2. versic. sed posito. quod esset probatum per testes Domine Faustina. quod Ioann. alimētasset. & lactari fecisset eam. vel similia. non tamen per hoc sequitur. ergo tractavit eam ut filiam. quia etiam talia conveniunt. & fieri possunt alijs. quam filijs. & c. vol. 2. & pro ista parte faciunt. quæ supra diximus in tertia declaratio. & secundum hanc opinionem late respondit Ias. d. consil. 102. col. penul. 423. versic. 6. facit. quia ex eo. quod quis sit nutritus. vel educatus in domo alicuius. non per hoc præsumitur eius filius. & c. vol. 4. & tex. in d. l. quidam. cum filium. non probat oppositum. sed bene probat. quod qui promissit aliquem tractare ut filium. si expellit à domo sua eum. non dicitur eum ut filium tractare. ut late probat Ruin. consil. 52. num. 7. ad

fi. & seq. vol. 2. Sed non sequitur. quod per solam domi retentionem dicatur eum tractare ut filium. cum iste actus æquè bene conveniat ceteris domesticis. etiam famulis. qui licet domi retineantur. non propterea dicuntur tractari ut filij. Et ideo non puto bene dictum per Dec. consil. 54. num. 2. quod præstatio alimentorum plus prodest filio. quam nominatio. quoniam lemota corporis satisfactio. certum est. quod actus præstationis alimētorum est magis vulgaris. quam nominatio. quia nominatio loquitur expresse de filio. alimētatio autem non loquitur magis de filio. quam de extraneo. cui potuit præstari ex causa pietatis. & hanc sententiam contra educationem probat Ruin. consil. 52. sub num. 4. vol. 5. & hæc opinio eo magis vera est in filio nato ex illegitimo coitu. Grat. consil. ult. col. ante. ad h. vol. 1. nu. 45. & consil. 62. num. 1. vol. 2. & educationem cum cohabitatione. ibidem num. 6. & iola perceptio alimētorum eius. qui allegatur pater. non constituit alium in quasi possessione filiationis. est * communis opinio. ut testatur Ruin. d. consil. 52. num. 4. vol. 5. ubi etiam in casu suo cooccurbat nominatio incidere facta. hæc etiam partem probat Riminal. consil. 289. num. 10. vol. 2. & alimētatio. & alia ad victum necessaria præstata alicui non probat filiationem. quia potuerunt præstari pietatis causa. vel alio respectu. est * communis opinio. ut testatur Parisi. consil. 12. num. 247. vol. 2.

424 Quartus actus est. mittere puerum ad scholas. nam ex hoc dicitur quis tractari ut filium. ut inquit Bal. in d. c. per tuas. num. 5. de probatio. sequitur Natta d. consil. 23. §. col. 2. & in missione ad studium. Gozadi. d. consilio 13. & pro isto actu stat etiam Guliel. Benedic. in d. c. Raynutus. in 3. parte. in verbo. quæ filium ex eo suscipiens. sub nu. 14. de testam.

Quintus est actus tractionis de aliquo ut filius. hoc. si ei quis fecit vestimenta differentia ab alijs domesticis. puta honorabiliora. ita enim concludit Bal. in d. c. per tuas. num. 7. de probat. Natta d. consil. 23. §. idem Guliel. Benedic. in d. c. Raynutus. in tertia parte. in verbo. quæ filium ex eo suscipiens. sub num. 14. de testam.

426 Sextus actus est. scribere eum in libro natalium filiorum. ita etiam concludit Bal. in d. c. per tuas. num. 5. de probat. & Natta d. consil. 23. §. & non minus clare Bal. in l. neque naturales. col. 2. in prin. C. de probat. ubi hæc inscriptionem appellat professionem. & concludit. quod constituit puerum in quasi possessione filiationis. ut illi standum sit. donec probetur contrarium. ac si fuisset consilio emanata inter ipsas partes. & plur. concordant pro

De fideic. prohib. Quæst. XI. 297

pro dicto actu supra adduxi in præcedenti modo, seu specie probationis filiationis, quæ loquitur de nominatione, in secundo casu, in principio. & pro illo actu plur. concordat Guliel. Benedic. in c. Raynutius. in tertia parte, in verbo, quæ filius ex eo suscipiens, sub num. 14. de testa. Barbat. consil. 27. col. 3. numero 23. & seq. volumine 1. sequitur hunc actum.

427 Septimus actus est emancipare aliquem: & iste actus bene pertinet ad tractatum filiationis, ut concludunt Doctores. & in specie, quod iste actus non conueniat, nisi filio, fit mod. Bar. in d. l. 1. §. item per contrarium. sub num. 3. ff. de libe. agno. per tex. in d. l. quidam, cum filium. in principio. quæ est 132. in verbo emancipauerit. ff. de verb. obligatio. quæ tex. dicit singularem Bar. ibi, ut etiam testatur Bal. in d. caput. per tuas. num. 5. de probat. Natta dicto consil. 23. columna secunda. idem probat Rui. consil. 52. sub num. 7. vol. 5. & quod emancipatio fit actus filio duntaxat, & non alteri proportionabilis, sequendo Bar. ubi supra, probat Soci. consilio 89. num. 4. volumine 1. Et ratio est, quia alias esset inepta emancipatio facta de extraneo, ut ibi per eum.

Veruntamen hæc opinio male probari videtur per d. l. quidam, cum filium. quæ potius probat contrarium. quoniam qui promissit tractare aliquem ut filium sub certa pena, utque incidit in penam, si eum emancipet, quia per hunc actum non dicitur eum ut filium tractare.

428 Octauus actus est dare tutorem alicui: nam is utique cui est datus tutor, satis dicitur tractatus ut filius datoris: iste enim actus est talis, qui adhuc magis conuenit filio, quæ extraneo, & ita respondit Soci. consilio 89. num. 4. ubi pro hac conclusione. vol. 1.

429 Nonus actus est tractationis de aliquo ut filio est, si quis fecit quem legitimare ut filium suum; & hoc probat Gozad. d. consil. 12. sub num. 22. in 9. fundamento. & consil. seq. num. 42. in fi. & seq. qui quidem actus mixtum etiam habet nominationem. idem respondit etiam Rui. consil. 36. volumine 1. & post Ancha. & corderan. per eum, firmat hunc actum Guliel. Benedic. in c. Raynutius. in 3. parte, in verbo, quæ filium ex eo suscipiens. nu. 14. in fi. de testa. legitimatio enim ratione præambuli, & antecedentis necessarij, satis probat quasi possessionem filiationis. Port. consil. 10. nu. 62. vol. 2. & num. 67. & abunde probat Rolan. consil. 96. num. 47. vol. 3. & plur. seq.

430 Sed contrarium tenuit expressè Riminal. d. consil. 289. nu. 32. & plur. seq. vol. 2. dices, quod actus legitimandi respectu legitimantis ni-

hil habet commune cum filiatione, quia ille actus dependet à Principis, siue legitimantis voluntate, nec respectu illius, qui impetrat legitimationem, quia quilibet potest eam impetrare, tanto magis si is, qui impetrat pro illo, qui dicitur filius, non dicit se hoc facere ut pater, prout erat in casu suo. Allegata igitur in contrarium loquuntur, quando in legitimatione impetrata fuit per impetrantem dictum talem filium suum esse. & insuper loquuntur allegata in contrarium, quando simpliciter fuit facta legitimatio, secus si ad cautelam, ut per Riminal. ubi supra num. 40. & seq. abunde impetrat probanda filiatio, ut ipse firmat columna fin. & quod legitimatio facta de aliquo, ut filio suo non sufficiat, nec confessio ibi facta per eum, qui dicitur pater, quando principaliter de legitimatione tractatur, respondit Dec. consilio 576. num. 10.

431 Decimus actus est institutio, vel legatum alicui ut filio. nam quod actinet ad institutionem, plerique conueniunt, ut per huiusmodi actum dicatur qui tractatus ut filius, neque enim verisimile est, quod quis instituitur ut filius, nisi sit talis, ut abunde concludit A. Emilia. consil. 94. numero 3. & plur. sequen. Gozad. d. consilio 12. numero 23. & consilio 59. & ante eos probat Bal. in cap. transmissæ. numero 4. uersiculo, sed nūquid ex institutione probetur filiatio. qui filij sint legitimi. & ratio est, quia ut ille ait, est actus appropriatus filiationi. & sequitur Guliel. Benedic. in capitulo Raynutius. in verbo in testamento. il primo, sub numero 32. de

432 testam. & actus iste est adeo potens, quod bastardus dicitur legitimatus per institutionem, licet concubina propterea non efficiatur vxor, ut concludit Bal. ubi supra. Re-

433 nera tamen actus iste f. videtur magis pertinere ad nominationem, siue confessionem, quam ad tractatum, quia uis tota istius actus stat in nominatione, & commemoratione facta de filiatione, prout sub nominatione constituit hunc actum Prepositi. in cap. per tuas. in primo notab. qui filij sint legitimi. qua circumscripta, actus institutionis communis est cum extraneo, ut patet in toto titulo ff. & C. de hered. institut. Hunc actum probat tamen etiam Rui. consilio trigefimo sexto. volumine primo, & consilio quinquagesimo tertio, numero sexto, & sequen. volumine quinto, ubi concordantes citat, ubi addit, quod alias institutio corruerit, si non esset talis, nihilominus ex hoc non inferitur, quod institutio in se sit actus magis filio, quam extraneo conueniens, ut dixi, & nullitas institutionis est ratione

Bb 3 nomina-

nominacionis de filio factæ, quam lex credit, non fuisset facta, si testator eum filium nõ esse credidisset. supradictam tamen considerationem Ruin. prius posuit Socin. conf. 89. nu. 4. vol. 1. vbi eum satis optime saluat, quia iste actus habet in se nominationem, & tractatum, & aliqua etiam posui supra in 3. q. in vltima declaratione.

Et hanc conclusionem probat Guliel. Benedic. in d. c. Raynutius. in 3. parte, in verbo, quæ filium ex eo suscipiens. nu. 13. dummodo talis sit institutus in legitima vt filius: tunc enim magis conuenit, & proportionabilis est iste actus filio, quàm extraneo, nel si is dixit, quod instituebat talem filium suum, vt ibi per eum, num. 54. & idem firmat Rui. vbi supra: & quod præsumatur institutum filium esse testatoris, Grat. conf. 90. nu. 6. & plu. seq. vol. 2. & pro hac parte respondit etiam Rui. confil. 109. numc. 37. in fi. & seq. volum. 3. & de institutione idem respondit Rui. confil. 109. nu. 37. in fin. & seq. nolui. i. hanc partem etiam probat Ias. in d. l. neque professio. nu. 3. versic. inuenio tamẽ. C. de testa. & de institutione idem respondit Rui. confil. 63. col. 1. vol. 2. Soci. lun. confil. 65. in princ. vol. 3. Ancha. confil. 25. nu. 3. in fin. vbi etiam in aduertino, de quo etiam loquitur Rui. confil. 53. nu. 6. & seq. vol. 5.

434 Ista tamen conclusio ¶ videtur admodum dubia, per tex. in l. si pater tuus. C. de heredi. institut. & abunde probat Natta confil. 421. vbi concludit, quod si proximiores defuncti agunt contra possessores bonorum defuncti, & reus coeuentus se teneat vt filius institutus, tamen is debet probare se filiũ, aliàs tenetur hereditatem restituere. & idẽ in effectu voluit Abb. in d. c. per tuas. de probat. & quod iste actus sit diuersus ab actu emancipationis, de quo supra, & ab actu exheredationis, de quo infra, probat Socin. in confil. 89. nu. 4. volu. 1. ea ratione, quia iste actus æque benẽ conuenit extraneo, nec filio, l. extraneum. C. de heredi. institut. nec de hoc actu loquitur Bar. in d. l. 1. s. item per contrarium, ff. de lib. agno. Sed tamen a priore opinione non est recedendum per ea, quæ ponit Socin. vbi supra. Pro hac tamen secunda opinione facit Ias. in l. errore. in fi. C. de testa. vbi concludit, quod si testator instituit Titium filium suum heredem, oportet, quod talis probeat se filiũ eius testatoris, aliàs institutio non valeret. vnde etiam dixit Bald. confil. 180. in 3. parte. quod institutio facta per animum de aliquo vt nepote suo ex filio, non probat eum esse talem.

435 Quod verò ad actum ¶ legandi, maior est difficultas, quia in hac Docto. varij sunt, vt

etiam supra tetigi in materia nominationis in secundo casu, versic. dixit tamen Bart. &c. Quoniam Craue. confil. 166. nu. 1. concludit, per hunc actum satis probatum dici nominatum filium esse nominantis. idem probat Alcia. confil. vlti. loquens in legato facto alieui tanquàm filio suo naturali, quod per hunc actum dicatur ille constitutus in quasi possessione filiationis. Et ille quoque actus magis conuenit ad nominationem, quam ad tractatum, per ea, quæ supra dixi de institutione, & patet in titu. ff. & C. de lega. & istud de legato eadem consideratione, de qua supra in institutione, probat etiam Soci. confil. 89. nu. 4. volu. 1. quando legatum est factum uti filio. & contra hunc actum legandi respondit Rui. d. confil. 63. col. fin. princ. vol. 2. Contrarium etiam tenuit expressẽ Præposit. c. per tuas. nu. 19. qui filij sint legitimi. & idẽ respondit Rui. confil. 73. sub nu. 1. & seq. de iur. 12. uol. 2. loquens in legato alieui uti filio legitimo, & naturali factio petenti legatum, pro quo facit secunda opinio, de qua in precedenti casu de institutione loquentes. & differetiam inter institutionem, & legatum faciunt Docto. quia institutio magis conuenit filio, quam legatum, ut considerat post But. Ias. in d. l. neque professio. sub nu. 3. versic. inuenio tamen. C. de testa.

436 Vndecimus actus ¶ est exhereditatio; nam iste actus non conuenit, nisi filio, idẽ per hunc probatur filiationis presumptio, vt inquit Bar. in d. l. 1. s. item per contrarium. sub nu. 1. ff. de lib. agno. per tex. in d. l. quidam cum filium, quæ est l. 2. in princ. in verbo exheredauerit. ff. de verbor. obligat. probat Natta d. confil. 23. col. 2. Rui. d. confil. 13. nu. 7. volu. 5. idem respondit Soci. confil. 89. nu. 4. volum. 1.

Iste tamẽ actus patitur eandem difficultatem, quam septimus, vt ibi dixi.

437 Duodecimus actus est, ¶ vbi quis eodem nomine, quo is, q. dicitur pater, est de nominatus: ex hoc etiam præsumitur filius eius, vt per Ias. in l. nec; professio. nu. 3. in fi. versic. aduerte etiam. C. de testa. post Bald. per eum citatum, qui loquitur in posthumum.

Circa tertiam considerationem, ¶ quæ pertinet ad tractationem filij erga patrem, vel matrem, breuiter in ea modico opus est discussu. Quoniam Castren. d. confil. 151. col. 2. in 1. parte. versic. item est contra. concludit,

438 ¶ quod filius dicitur tractare aliquẽ vt patrem, quando præsstat ei obsequia patri debita: & sic vult Castre. tractatum humiliorum consistere in obsequialibus actibus.

Capio nunc quartam speciem, & actum ¶ 439 bandi filiationem præsumptiue, ¶ quæ est communis.

De fideic. prohib. Quæst. XI. 299

communis opinio populi, vel vicinia, vt est
 test. in d. c. per tuas. in verbo, communiter. de
 probat. q. 1. in fi. intelligit glo. in c. transmi-
 ssæ. in glo. 1. in verbo, a vicinia. qui filij sint legi-
 titimi. per con. anem enim opinionem proba-
 tur fama. q. 13. sufficit in hac materia; quia
 famus in his, que sunt difficili probationis,
 vt post concordam. per eum citatos, conclu-
 dit Rui. consil. 51. nu. 18. in princ. vol. 5.

348 Declaratur modò hæc conclusio, ¶ vt pro-
 cedat, etiam si sola fama, siue communis opi-
 nio adsit, quod talis sit filius talis, etiam si
 absit tractatus, & nominatio, de quibus su-
 præ fuit dictum, ita concludit Iacob. Buttr.
 in l. quidam. ff. de probat. qui sic * communi-
 ter allegatur. idem tenet Buttr. in c. transmi-
 ssæ. col. 2. vers. quandoque adest sola commu-
 nis opinio, &c. qui filij sint legitimi: & eum
 refert, & sequitur ibidem Prapo. num. 9. vers.
 quandoque adest sola communis opinio. &
 probat Alex. consil. 51. sub num. 2. vers. item
 si probetur, quod comuni opinione Titius
 reputabatur filius Sempronij, &c. vol. 1. & col.
 9. num. 6. vol. 6. ubi concordantes citat, &
 concludit, quod constituit tractati in quasi
 possessione, & transfert onus probandi in co-
 trarium, num. 10. Rui. consil. 51. num. 18. &
 consil. seq. num. 2. vol. 5. Et ideo Bar. in l. non
 nudis in l. lect. C. de probat. dum simpliciter
 inquit, sufficere, quod probetur, quod a pa-
 tre, & matre, & a vicinis cognoscentibus
 eum fuit habitus, & reputatus pro eorum
 filio. disunctione accipi debet, non autem co-
 pulsatiue, vt eius conclusionis verba sonant;
 proat etiam dicemus in 5. quæstio. Et hæc
 communis opinio transfert onus probandi
 in partem aduersam, quia constituit talem
 reputat. pro filio in quasi possessione filia-
 tionis, post concordam. per eum citatos, Rui.
 d. consil. 51. num. 1. in princ. & consil. 52. nu. 2.
 eo. & consil. 53. sub num. 4. eo. & quod sola fa-
 ma, seu communis opinio constituat in quasi
 possessione filiationis, & transferat onus p-
 bandi in contrarium, respondit Soci. consil.
 89. num. 6. vol. 1. ubi ad hoc citat Iacobi. But-
 tri. & Anto. de Buttr. hæc partem etiam probat
 Ias. in l. neg. se professio. in princ. C. de testam.
 hanc etiam partem probat Burlat.
 consil. 89. num. 2. & 6. ubi etiam de * communi &
 quod transferat onus probandi, & consti-
 tuat in quasi possessione, Natta consilio 73.
 numero 14.

441 Contrarium, si quod scilicet sola fama non
 probet filiationem, tenet Saly. in l. 1. in princ.
 ff. de testam. nisi alia adminicula concurrat,
 & sequitur Alex. consil. 54. vol. 4. quos etiam
 refert, & sequitur Dec. consil. 27. col. 5. ad finem
 idem renuit, quod sit * communis opi-

nio, Albi. ad Bar. in l. 3. §. eiusdem. num. 2.
 ff. de testib. idem tenet Abbas in d. c. trans-
 missæ. num. 2. qui filij sint legitimi & ibidem
 Prapo. & eos refert, & sequitur Rui. consil.
 52. sub num. 4. & num. 5. in fi. volum. 4. ubi
 etiam citat Aret. in d. c. per tuas. de probat.
 concludentes, quod sola communis opinio
 vicinæ non sufficit. idem probat Riminal.
 d. consil. 289. num. 3. volum. 2. ubi citat sim-
 pliciter Doctor. in d. c. transmissæ. Nisi dica-
 mas concordando opiniones, quod prima
 opinio procedit, quantum ad hoc, vt vox pu-
 blica huiusmodi faciat præsumptionem pro
 filiatione, & sic reputatur cõstitut in quasi
 possessione filiationis, hæc aut sua loquitur,
 quantum ad effectum plenæ probationis fi-
 liationis ita declarat Ias. in d. l. neg. & in spe-
 cie Alcia. qui sic declarat consil. 6. num. 19.

442 Secundo declaratur hæc conclusio, ¶ ut eo
 magis procedat, si sumus in antiquis, Alex.
 consil. 90. num. 1. & 7. vol. 6. & per Nattæ consil.
 235. num. 6. Rui. consil. 52. sub num. 4. vol. 5.
 Soci. consil. 89. nu. 6. vol. 1. Alex. consil. 51. nu.
 4. vol. 1. & d. consil. 90. num. 6. & pluresq. quo-
 niam omnes concludunt etiam sufficere in-
 strumentum antiquum, & hanc declarationem
 non probat etiam Cepha. consil. 137. nu. 45.
 ubi etiam in testibus de auditu.

443 Tertio declaratur, ¶ dummodo sit commu-
 nis opinio, non patris populi, vel aliquorum
 vicinorum, sed omnium, ut inquit Buttr. in d.
 c. transmissæ. in 3. notab. num. 4. qui filij sint
 legitimi & inquit probari debere, quod pro
 tali reputatus, & habitus est ab omnibus vic-
 nis, & cognoscentibus eum, &c. & quod oport-
 reat testes deponere audiuissæ a maiore po-
 puli, vel vicinæ parte, Riminal. d. consil. 289.
 nu. 3. vol. 2. & dicam infra in 5. declaratione.

Quarto declaratur supradicta conclusio, ¶ p-

444 cedat, ¶ ubi fama sit, vel communis opinio,
 iocus si essemus in testimonio de auditu tan-
 tum, ut infra dicam in 6. quæstio in 6. modo.

Quinto declaratur, ut dicta vis communis opi-

445 nionis, seu famæ cesset, ¶ quando in con-
 trarium extat aliqua particularis præsum-
 ptio, vt per Grat. consil. 43. num. 59. vol. 2.

446 Sexto declaratur supradicta conclusio, ¶ vt
 procedat ita demum, si probetur publica
 vox, & fama, seu quod ab omnibus eum cog-
 noscentibus is, de quo queritur, fuerit habi-
 tus &c. pro filio talis, vt præsupponit oēs
 Doctores supracitati in d. conclusione. Mo-
 dus autem probandi eam discutitur in 5. q.

447 ibi videbimus. ¶ Satis autem dicitur proba-
 ta fama, probata communi opinione vulgi
 credentis talem esse filium talis: quæ proba-
 tur, si probetur, quod ab omnibus cogno-
 scentibus eum, habitus fuit, & reputatus fi-
 lius

lius talis, vt concludit Alex. conf. 51. num. 4. vol. 1. sequitur Rui. conf. 51. sub nu. 18. vol. 5. & confil. 69. sub nu. 1. Vt autem hæc proba-
 448 tio ꝑ concludat, oportet, quod testes de-
 ponant, etiam non interrogati, de personis,
 a quibus adiuuerunt, alias non probarent
 dictam comunem opinionem, vt post mul-
 tos concordantes probat Rui. conf. 52. sub
 nu. 7. uol. 20. & latius infra dicā in 13. q. princ.
 449 sufficiunt tamen ꝑ testes singulares in pro-
 banda fama, Alex. in proposito d. confil. 51.
 nu. 5. & Alex. vbi supra sequitur etiam Bur-
 fat. conf. 89. num. 5. & seq. & quod oporteat
 eam esse legitimè probatam, quia fama nuda
 non ponitur inter probationum genera,
 nisi sit rationibus vestita, late probat Natta
 conf. 47. 3. nu. 1. 5. & plu. seq. vbi inter cætera
 450 concludit, ꝑ oportere testes interrogatos
 deponere, audiuisse a maiori parte populi,
 vel vicini, & de causa, vnde traxerit originē,
 Rimin. confil. 289. nu. 30. & contra testes de
 fama, Soci. Iun. conf. 86. num. 38. vol. 2. item
 451 si interrogati testes, ꝑ quid sit fama, dicāt
 esse id, quod publicè dicitur, non probant,
 Natta vbi supra num. 18. & sub nu. 23. potest
 etiam probari per instrumentum authenti-
 cum, Alex. d. conf. 51. & conf. 90. vol. 6. licet
 sustinendo testes Alciat. confil. 6. nu. 19. di-
 cat sufficere, quod testes dicāt, audiuisse pu-
 blicè, palam, & notoriè dici.

Septimò declaratur supradicta conclusio,
 452 ꝑ vt non procedat, quò ad plenum præiudi-
 cium tertij, secundum Abbāt. in d. c. trans-
 missa. qui filij sint legi. tamen in contrariū
 stat But. ibidem, & Præposi. sub num. 9. vers.
 quandoque adest sola communis opinio. &
 hoc ratione subiectę materię, quæ est diffi-
 cilis probationis. de quo tamen infra aliquid
 dicemus in 5. q. in 7. casu in fi.

Octauò declaratur supradicta conclusio de fa-
 453 ma, ꝑ vt non procedat, quando assertio pa-
 rentum cōtradicit, scilicet patris, & matris
 illius, q dicitur filius alterius patris, vt post
 concordant. per eum citatos, concludit Rui.
 d. conf. 52. nu. 6. in fi. vol. 5.

454 Nonò declaratur supradicta cōclusio, ꝑ vt
 procedat etiam in filiatione illegitima pro-
 banda, Bursat. conf. 98. nu. 5. Quod tamen,
 an sit verum, latius supra demonstraui.

455 Decimò declaratur, ꝑ vt procedat hæc cō-
 clusio etiam in quacunque alia qualitate,
 puta, cōsanguinitate, fraternitate, & huius-
 modi, vt pariter cōcludit Bursat. d. conf. 89.
 num. 6. malè tamen ipse hanc communem
 reputationem appellat tractatū, vt supra
 dixi in materia tractatus in 3. declaratione.
 de quo tamen, & eius veritate supra latius
 tetigi.

Quinta nunc succedit species, & modus parti-
 cularis probandæ filiationis præsumptiue.

456 Nam per sententiam ꝑ latam ad fauorem
 filiationis satis probatur quem esse filium
 457 talis. Quia in re breuiter concludo, quod
 si sententia lata sit super alimentis præstan-
 dis, donec quæstio filiationis pendet, nō præ-
 iudicat in quæstione filiationis, secus si esset
 lata super filiatione, ut habetur in l. si quis à
 liberis. §. si vel parens. ff. de liber. agno. Natta
 conf. 473. nu. 6. vbi idem dicit in sententia la-
 ta super possessione bonorum, si super præ-
 * tione non sit pronunciatum, per glo. & cō-
 muniter Docto. in l. 1. C. quor. bono. & late
 hoc probat etiam num. 7. & seq. verum est, q
 illa sententia parit tale quale præiudiciū,
 per Bar. in d. l. 1. §. ff. eo. tit.

Quantum ad sextam speciem probationis fi-
 liationis præsumptiue, videlicet assimila-
 458 tionis, ꝑ seu similitudinem eff. gei personæ
 eius, qui dicitur pater, vt multi teneuerunt,
 de quibus per Menoch. de qq. arbit. casu 89.
 nu. 97. & seq. Soci. Iun. conf. 90. nu. 7. & 20.
 vol. 2. & etiam Parlam. Delphin. dec. 457. in
 fi. in 2. parte.

459 * Sed ꝑ contra hanc opinionem stat * com-
 munis resolutio Docto. vt pater ex his, quos
 refert Rui. conf. 53. num. 9. vol. 5. & abundè
 Guiliel. Bened. in c. Raynutus. in 3. parte, in
 verbo, quæ filium ex eo suscipiens, num. 6. de
 460 testa. ꝑ Nam licet filius assimiletur adu-
 ltero, non idèo tamen præsumitur eius filius,
 vt respondit Curt. Iun. conf. 1. circa princi-
 pium. Gozad. conf. 13. num. 62. & late Gar-
 zias in repetit. l. Gallus in princ. num. 118. &
 seq. ff. de lib. & posthū.

461 Capiò modò quartam quæstionem, ꝑ quæ
 est, an vbi supradictæ coniecturæ, & præ-
 sumptiones, quæ ex dictis modis eliciuntur,
 non sufficiant singulæ, an saltem si multæ si-
 mul iunctæ sint, operentur effectum, de quo
 queritur, præsumptiue probationis filiationis.
 Et breuiter videtur concludendum, q
 sic, ut considerat Bursat. d. conf. 88. nu. 7. in
 462 fi. & facit vulgata regula, ꝑ quæ singula non
 prosunt & c. l. 2. in princ. ff. de excusat. tuto.
 463 vbi gloss. inquit, ꝑ quod duæ præsumptio-
 nes faciunt plenam probationem iunctæ cū
 alijs indicij. & quando concurrunt tractatus,
 & fama, Natta conf. 23. 5. num. 3. & quando
 cōcurrit institutio, nominatio, & legitima-
 tio, per Gozad. conf. 12. num. 23. & conf. 13.
 nu. 53. Dida. titu. de sponsal. in 2. parte, c. 8. §.
 3. num. 7. in princ. in 9. casu nominationis &
 tractatus & est gl. in c. per tuas in 1. gl. de pro-
 ba. & ibidem But. nu. 8. Præposi. in c. per tuas
 num. 9. qui filij sint legi. & ibidem Butri. &
 Butri. in c. transmissa. nu. 10. col. 1. in fi. vbi
 dico,

De fideic. prohib. Quæst. XI. 301

Aico, q̄ quando concurrat tractatus cū opinione, & fama vicinā absq; dubio talis probatio concludit filiationem, & eam probationem. eo. tit. & hanc partem firmat Paris. consil. 10. nu. 68. vol. 2. & hanc partem in terminis probat Burlat. consil. 27. col. 3. nu. 2. 5. & plur. seq. vol. 1. & hanc partem late comprobabat Ancha. consil. 22. 5. nu. 3. in fi. & seq. dicēs, quod ad probandam filiationē etiam adulterinam, sufficit probare, quod pater adulterinus nutruerit eum in domo, nō minuit filium legitimum, & instituit, maxime si accedat fama vicinā, imō subdit ille, quod si concurrat etiam in idem istius assertio, tunc certo certius est probatam esse filiationem.

In contrarium tamen sunt multæ auctoritates. 464 tes. ¶ Nam in casu Ruin. d. consil. 52. nu. 4. & sequen. vol. 5. concurrerant nominatio scilicet incidenter facta de filiatione, alimentatio in eius domo nominatis, & tractatio, licet non legitimè probata, & tamen concludit non posse dici filiationem, aut quasi possessionē legitimè probatā, & in consil. 62. vol. 2. pariter concurrerant nominatio incidenter facta, testes de auditu, & cohabitatio, & in casu Rimin. consil. 289. testes de nominatione, de educatione, & fama, & legitimatio, in casu Ias. consil. 102. vol. 4. concurrerant nominatio incidenter facta, educatio in domo p̄ multos annos, & in casu Natta. consil. 473. confessio vnius parentis, & fama. Priorē tamē partem meliorem esse puto, & eam sæpè vidim⁹ foro obseruari.

Quintam assumo nunc quæstionem, in qua agitur quibus modis legitimatio probari possit, & debeat. Quia in re tria sunt cōsideranda. Primum est, an agentem, vel excipientem necesse sit esse legitimum, nedum simpliciter filium alicuius. Secundum, an probata filiatione, dicatur etiam probata legitimitas. Tertiū, an vbi etiam ultra filiationem oporteat constare etiam de legitimitate, quid opus sit probare. Circa primum breuiter, id satis fuit sufficiens suprà discūssum in prima quæstione, & ita in specie cōcludit Ias. d. 465 consil. 106. col. 2. vol. 1. vbi firmat, q̄ quasi possessio filiationis cōstitutā ex nominatione, tractatione, vel fama nō operatur, quod propterea dicatur etiam probata legitimitas, quia aliās concurrerent duo specialia, 466 & propterea debet probari legitimitas abunde per probationem matrimonij. Ad secundam considerationem respondendo 467 dico, q̄ quod in hac quæstione variz sunt opiniones. aliqui enim dixerunt probata filiatione medijs, de quibus suprà in precedentibus, satis dici etiam probatam legitimita-

468 tem: ¶ Tum quia nemo presumitur spurius, sed potius vel legitimus, vel naturalis ex cōcubina, latē Alcia. consil. vlti. & latius Craue. 166. in princip. & per totum. ad euitandam presumptionem delicti, vt ibi per eos: tum quia si q̄s fuit tractatus vt filius legitimus, & naturalis, putā per institutionē de eo hzrede factam, vtique præsūmitur eō ipso legitimus, vt concludit Ruin. consil. 109. nu. 38.

469 vol. 3. vbi etiam addit, q̄ in dubio simpliciter nominatio filij debet intelligi de legitimo, & naturali, per lex factō. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. & faciunt, quę ponit Dec. cōsil. 54. nu. 3. in fi. & facit Cyn in l. filium definimus. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. qui sic refertur per Bald. de quo infra, dicere, q̄ talis dicens aliquem filium, propterea censetur dicere eum quoque legitimum. & in dubio, quod quis præsūmatur naturalis, nō autem spurius, latē Alcia. consil. 268. & quilibet dicitur naturalis etiam spurius, secundum vulgarem modum loquendi, ibidem.

Quinimō Præposit. in clator. num. 6. qui filij sint legit. concludit, quod quilibet præsūmitur legitimus, & qui dicit cōtrarium debet probare, & m. 8. vbi latius distinguit, & Natta consil. 537. nu. 40. propterea cōcludit, quod vbi vir, & vxor dicunt aliquem esse filium suum, intelligunt, quod asserat eum filium esse legitimum, per dict. l. filium & concordant de quibus per eum. idem respondit Alcia. consil. 268. reprobando Bart. & Corn. contradicentes. Idē ante eos respondit Bal. consil. 447. nu. 4. & seq. in 5. parte. vbi concludit, quod tunc testator, uel testis dicens aliquem filium talis, præsūmitur, quod dixerit eum legitimum. idem voluit Alex. consil. 51. nu. 2. vol. 1.

Sed contra hoc vltimum facit Alex. consil. 10. num. 6. vol. 2. dicens, quod filiorum appellatione in quacunque dispositione veniunt etiam nō legitimi. & quod probata filiatione, dicatur etiam probata præsūptiuē legitimitas, Barbat. consil. 268. num. 16. & plur. seq. vol. 3.

470 Alij dixerunt q̄ oportere probari hunc filium fore legitimum, ut abunde Ruin. consil. 63. vol. 2. & suprà dixi in 1. quæstione, & sic oportet probare matrimonij verē, vel præsūptiuē inter matrem illius, & eum, qui dicitur pater eius, vt ibi per eum. idem firmat Ias. d. consil. 106. col. 2. vol. 1. & Alex. consil. 4. nu. 1. vol. 2. & infra et dicam in tertia cōsideratione. latē idem firmat Natta consil. 42. 1. vbi in specie reprobat Craue. suprà citatum in contrarium, & latius consil. 473. nu. 3. in fin. & seq. vbi testatur de * communi, quod non præsūmitur quis natus de legitimo matrimonio.

trimonio, & quod oporteat probare legitimitatem, nec ea probari possit, nisi probando matrimonium, & iterum nu. 38. addit, quod matrimonium est omnino probandum etiam ad effectum successionis, & legitimatis, quæ sunt sequelæ matrimonij. Quæ igitur in contrarium dicunt, & quæ supra scripta sunt de quasi possessione filiationis ex quibus constituitur, & quod ea transferat onus probandi in contrarium, intelligi debent, quando constabat de matrimonio huiusmodi, alias secus: ita concludit, & declarat Ruin. vbi supra in specie d. nu. 2. Et quod ultra quasi possessionem filiationis oporteat probari aliud antecedens, scilicet matrimonium, vel cohabitationem, & alia verisimilia coadiuvantia, probat Bal. c. 180. mortuo filio. in 3. parte. Bene verum est, quod si quis mentionem faciat de filio ei legando, vel aliter relinquendo &c. intelligitur loqui de legitimo, ita quod si non sit talis, corrumpat talis dispositio, loquitur Ruin. in contrarium allegatus, sed non sequitur propterea, quod sit talis per tractatum, vel nominationem, aut famam, ut per Ruin. vbi supra pro hac parte allegatum. & quicquid sit in dispositione legali, quod filij appellatione intelligatur de legitimo, & naturali, vt habetur in locis contrariis, aliud tamē est in dispositione probatoria, ita concludit Albe. in l. si vicinis. C. de nup. vbi firmit, quod asserens, & probans se filium, non intelligitur asserere, & probare se legitimum, & concordant de quibus per Nat. tam vbi supra. nu. 30. & plur. sequētibz, vbi refert Et. Bal. reprobantem dictum Cyni in contrarium allegati. & ponit etiam rationem, quia nomen filij est nomen generis, quia aliqui sunt legitimi, aliqui naturales, aliqui legitimi, & naturales, alij spurij, vnde posito genere non ponitur species, & quod quæ presumatur illegitimus, respondit etiam Alcia. consil. 270. An autem per instrumentum dotale enuncians contrarium matrimonium probeatur inter contrahentes, videndum est apud Curr. Iun. consil. 95. num. 2. & quod in dubio filius presumatur naturalis, Cratet. consil. 166. & quod non presumatur legitimus, Alcia. de presumpt. reg. 3. presumpt. 1. nume. 12. & ante eum Bald. consil. 206. nume. 1. in 3. parte, vbi de nato ex fanticella, & similibus.

Pro concordia hic videntur posse considerari
471 plures casus. Quorum primus est, si quoniam iste, qui allegat se filium, & legitimum, est in quasi possessione filiationis, & legitimatis, vt isto casu non oporteat probare alter se esse talem, vt est glo. in c. lator. in verbo, probare. qui filij sunt legit. dum inquit,

quod ideò in casu illius Decretalis filius ille non probat se legitimum, quia ipse erat in quasi possessione filiationis, intelligendo scilicet de legitima filiatione, vt declarat Innoc. ibidem. quem etiam ad hoc citat Nat. consil. 421. glo. num. 2. & bene: quia glo. vbi supra, addit hoc probari, quia habebatur pro filio, possidebat bona paterna, & natus fuerat ex ea, quæ credebatur vxor, & probat Saly. in l. quidam in principio. & nume. 1. & seq. ff. de probat. & infra etiam dicam in tertia consideratione. Et hanc concordiam admittit etiam Cepha. consil. 82. num. 51. & ita etiam declarat Dec. in l. si emancipati. nu. 4. C. de collat. dū loquitur de filiofamilias, an presumatur sui iuris necne. & probat Alcia. consil. 9. nume. 9. dum concludit, quod quis non presumitur legitimus, nisi probeatur, quod natus est ex muliere nupta.

473 Secundus casus est, si quando quis agit vt filius legitimus: nam isto casu videtur procedere secunda opinio, vt is debeat se talem, qualem se facit, probare, & si necdum filiationem, sed etiam legitimitatem. & isto casu loquitur Ruinus d. consilio 63. vol. 1. & in specie considerat Grat. consil. 62. nume. 9. vol. 2. vbi post Hostiensē, Felyn. & fac. concludit, quod nominatio non reletat, quando filius nominantis agit, vel petit tanquam filius, & eius fundamentum est filiatio, & legitimitas, quia qui dicit, probare debet, & legi. qui. ff. de probat. & aperte idem respondit Bal. c. 180. mortuo filio. in tertia parte loquens in petente successionem, quod ei non sufficit quasi possessio filiationis, refert, & sequitur Alcia. ad aliud propositum, de quo infra dicam in sexto casu. & hunc casum probat Alcia. in 3. regula. in 38. presumpt. sub num. 8. in 2. casu, vers. secundus casus est, quando filius petit hereditatem paternam, & in terminis quando filius vult auferre hereditatem ab alio, quod non sufficit presumpta probatio filiationis per tractatum, & nominationem, post Corn. per eum citatum, concludit Soci. Iun. consil. 86. num. 33. vol. 2. & quando agitur de auferenda hereditate ab aliquo, idem probat.

Contrarium in hoc casu, etiam quando filius petit hereditatem, respondit Alex. consil. 51. vol. 1. & Dec. consil. 54.

474 Quod si quis agit in aliquo iudicio, & opponatur ei, quod sine consensu patris agit, & sic nulliter, & ipse allegat se legitimum, tunc onus rei est probare matrimonium inter parentes a Goriis, Feder. de Sen. consil. 213.

Tertius casus est, quando quis conuenitur, & ab eo aliquid petitur per proximiorē illum, cuius iste dicit se filium, & heredem: & isto casu,

De fideic. prohib. Quæst. XI. 303

casu, multi tenuerunt præsumendum pro eo, Craue. consi. 166. glo. in l. quidam. ff. de probat. & in c. lator. qui filij sint legiti.

Sed iste casus non est tutus, & in contrarium,

47 sive agat, siue conueniatur, ¶ quod semper is, qui allegat se filium alterius, & legitimum, debeat etiam probare semper se esse talem, post Abb. in cap. transmissa. qui filij sint legit. respondit Ruin. consi. 52. nume. 3. in fin. volum. 5. & idem respondit Natta d. consil.

421. & d. consi. 473. & ibi quamplur. concordant. citat. & præsertim Io. And. But. & Abb. in c. peruenit. qui filij sint legit. volentes, ¶ si filius possidet hereditatem, & conueniatur ut proximus defuncti, de cuius hereditate agitur, & negetur legitimum, debet ipse probare matrimonium inter defunctum, & matrem ipsius rei conuenti, & plur. alios concordant. & in casu dicti consilij 473. filius iam fuerat factus Carbonianus possessor, & Natta refert, & sequitur Burlat. consi. 88. nu. 5.

476 Quartus casus ¶ est, quando sumus in antiquis, & exhibentur instrumenta, quæ dicunt talem filium talis &c. & sic successione, tunc enim videtur satis probabile, eum fuisse legitimum etiam; & in hoc casu respondit Alex. consi. 51. vol. 1. & cõl. 90. vol. 6. & abunde &c. Natta consi. 23. §. col. 2. & seq. & faciunt, quæ supra diximus de nominatione in 15. declarat. & probat Cepha. consi. 137. nu. 45.

Quintus casus est, quando agitur possessorio; tunc enim facilius videtur iudicandum pro filiatione, probato, quod sit legitima, & sufficiat quasi possessio filiationis. in iudicio enim possessorio sufficit semiplena probatio, & ita respondit Alcia. consi. 62. §. nu. 2. & seq. sic intelligendo Alex. consi. 51. volum. 1. & Dec. consi. 54. & probat Burlat. consi. 98. nu. 8. verum est, quod Alcia. consi. 6. in fi. citat etiam Alex. ubi supra, ad effectum petitorij. & quod in possessorio leuior probatio sufficiat, Bar. in l. 1. C. quor. bono.

Veruntamen iste casus non videtur sustentabilis, ¶ quia in quocunque iudicio quantumcunque summario semper persona est

477 legitimanda plenè, ut per Doct. in l. fina. C. de edict. diui. Adria. tollen. imò plenissime, ut de * communi testatur Grat. consi. vit. num. 39. vol. 1. loquens in hac materia.

478 Sextus casus est, ¶ quando principaliter, & in iudicio decisorio queritur de filiatione, & legitimitate, & hic casus est in magna controversia; quoniam multi tenuerunt non sufficere quasi possessionem filiationis, & legitimitatis, sed adhuc oporteat medius probare se talem, ut concludit post Cyn. per eum citatum, Bal. in c. per tuas. col. 1. vers. item hoc operatur hæc quasi possessio filiationis,

& c. de probat. dicens, quod hæc quasi possessio non sufficit, nisi ad coadiuuandum probationem in alia causa, & eum refert, & sequitur Ias. in l. neque professio. nu. 2. C. de testa. & consilio 102. col. 3. in 5. fundamento, vol. 4. idem etiam tenuit Bar. in l. non nudis. in l. lecti. C. de probat. quem etiam refert, & sequitur idem Ias. consi. 106. in fin. vol. 1. ubi

479 addit, ¶ quod tunc dicitur principaliter agi de filiatione, quando contenditur super hæreditate aliqua relicta alicui tanquam filio, & legitimo, quia proximiores defuncti dicunt eum non esse talem, & hereditatem ad eos pertinere: & ad hoc tendunt, quæ supra diximus in 2. & 3. casu, vers. sed iste casus, & non minus clarè Bal. d. consi. 180. mortuo filio, ex quo auus habebat nepotem. in 3. parte. sub num. 3. vers. præterea ubi agitur de successione, &c. dicens, quod ubi agitur de successione, in qua quis debet probare se filium

480 legitimum nõ sufficit quasi possessio, ¶ quia in decisorijs petitorij nõ sufficit possessorij, & eam sic refert, & sequitur Alcia. de præsumptione in 3. reg. præsump. 38. nu. 6. & ibi nu. 8. in prin. testatur hæc opinionem veram

esse, & magis * cõem, reprobataq; opinione Decij consi. 54. idemq; sæpe dixit consultus de facto, ut patet consi. 201. num. 38. ubi concludit, quod ex quo præsens illa quæstio ad iudicium petitorium pertinebat, nõ sufficere confessionem, & tractatum filiationis

* respondit ex * communi sententia, & consi. 62. §. num. 3. qui sic interpretatur Dec. dicto consi. 54. de quo infra, & consi. 63. ubi etiam adducit simile de dominio, quando sufficit probari per possessorem, quando venit incidenter, secus si principaliter de eo tractetur, Bar. in l. quidam in suo. ff. de condit. institut. ita ut in casu isto non sufficiat tractatus filiationis, nec nominatio, ut ibi per eum. hæc etiam partem tuetur Dida. in tit. de sponsal. in 2. parte, c. 8. §. 3. nu. 6. vers. si verò agatur petitorio iudicio, & Alcia. refert, & sequitur Burlat. consi. 88. nu. 5. Dicitur etiam principaliter ¶ tractari de filiatione, quando filius ageret contra patrem, petendo declarari se filium suum, ut cõcludit Alcia. dicta præsumptione 38. nu. 8. in 1. casu.

Et hanc partem probat etiam Paris. consi. 11. nu. 29. vol. 2. & consi. 12. in fi. & ideo circa ea, quæ sunt magni præiudicij, ut est hereditas, non debet suffragari quasi possessio filiationis, ut voluit Castren. consi. 43. 4. in princ. in prima parte. sic declarando Bart. de quo infra, & quod ubi agitur de successione, & de decisorijs iudicij, nõ sufficiat quasi possessio filiationis, sed requiratur probatio matrimonij, vel quasi, firmat etiã Anguiflosa con-

per tuas. in princ. in 1. not. qui filij sint legiti. vbi concludit, quod triplex est species probationis filiationis, & legitimitatis. Prima communis opinio, quod talis est filius legitimus. Secunda, assertio parentum. Tertia, tractatus. Et quod in hunc modum legitimitas probetur ex diuturna cohabitatione viri, & vxoris, respondit etiam Natta consil. 537. an. 43.

499 Circa tertium, quod sufficiat fama, si testes dicunt talem fuisse nominatum filium legitimum, & naturalem, vel tractatum vt talem, vel de tali fuisse communē vocem, probat Alex. consil. 51. vol. 1. Dec. d. consil. 54. col. 1. Ruin. consil. 1. num. 17. in fi. vol. 5. & ibi etiam sequitur Alex. & in specie etiam Præpos. in c. per tuas. in primo not. qui filij sint legitimi. vt supra retuli.

500 Subsequitur modò sexta quæstio, quæ pertinet ad modum, & formam capitulandi filiationē, & huiusmodi, & pariter quid oporteat testes desuper deponere, & tertio quales esse debeant, & sufficiant. Et quantum ad primum, variè iste articulus fuit per Doctores tractatus. Aliqui enim dicunt sufficere duos articulos, alterum de vera filiatione, & sic de proprietate, videlicet, quod talis fuit, vel est filius talis; alterum, quod ille, qui dicitur pater, habuit, tenuit, & tractauit eum vt filium, ita concludit Bar. in l. 1. §. item per contrarium. in fin. ff. de lib. agnol. sufficit tamen alterū probare, vt ibi per eum, & probat Ruinus. consil. 52. num. 2. in principio. vol. 2. & Alex. consil. 51. num. 2. vol. 1. Barbat. consil. 27. col. 3. num. 21. vol. 1.

Secunda fuit opinio Bar. in l. non nudis. in 1. lect. num. 2. vers. & idè est cautela, quod tu semper facias duos articulos. C. de probatio. vbi cōcludit, Primum articulum sic esse formulandum, scilicet de veritate, Secundum de quasi possessione, hoc modo. Circa primum dico, quod talis est filius talis, natus ex M. eius vxore, vicinis scientibus: & circa secundum, quod fuit habitus, & reputatus à patre, & à vicinis cognoscentibus eum, tanquam filius, & pro filio. & hæc forma capitulandi licet conueniat cum præcedente in numero articulorum, differre tamen in multis substantialibus; quia in hac formula in primo articulo Bart. vult matrimonium articulandum, secus in 1. & in secundo articulo, Bar. in prima formula est contentus de nominatione, & tractatu patris, in hac autem formula addit communem opinionem, quicquid Ruin. vbi supra d. consil. 52. num. 2. vol. 2. velit, Bar. idem velle in vtroque loco, tamen ad hoc vtrumque locū citat; & pro hac opinione adduco Præpos. in c. transmissa. num. 2. in 4. not. qui filij

sint legitimi. vbi concludit, quod in probanda quasi possessione filiationis articulus nō cōcludit, si solum dicat, quod quis gerit se pro tali, & filio talis, sed oportet, quod formetur, quod habitus, & reputatus pro tali, & habeatur ab omnibus vicinis, & cognoscentibus pro tali, & ante eum But. ibidem num. 4. dicens, quod articulus debet dicere, quod talis gerebat se pro tali, & habebatur, & reputabatur ab omnibus, & vicinis, & cognoscentibus.

Tertia fuit opinio eiusdem Bart. in l. 1. col. 2. in principio. C. quor. bono. vbi inquit, & cauti aduocati faciunt duos articulos, vnum scilicet de proprietate, modo, quo dicunt ipsum esse filium talis, alterum de possessione, vel quasi, in quo dicunt eum esse in possessione filiationis, quia sic habebatur, sic reputabatur, sic tractabatur. & hæc formula cum vtraque præcedente licet cōueniat in numero articulorum, tamen differt in aliquibus in substantia cum præcedentibus: respectu secundæ formulæ, quantum ad primum articulum, quia in eo hæc formula conuenit cum prima, sed non cum secunda, vt supra dixi, in secundo autem articulo non cōuenit cum prima formula, quia prima solum desiderat nominationem, & tractatum patris, hæc autem, & patris, & aliorum, vt in secunda formula, & in secunda magis explicata, quibus desideret eum vt talem reputari.

Quarta reperitur opinio, quod fieri debent tres articuli, vnus scilicet de proprietate filiationis, alius de nominatione, vni tractatu parentum, & alius de communi opinione, vt fuit opinio Iaco. Butri. in l. quidā. ff. de probat. cum qua etiam transit Ruin. d. consil. 52. sub num. 2. vol. 2. & Gozad. consil. 13. num. 32. sed in effectu hæc opinio cōuenit cum secunda opinione Bar. licet ipse cumulet secundū, & tertium capitulum.

Quinta etiam extat opinio, vt nedum duo, aut tres articuli sint formandi, sed longè plures, vt concludit idem Bart. in d. l. filium definimus. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. Primus videlicet, quod inter A. & B. fuit contractum matrimonium. Secundus, quod erant habiles ad illud contrahendum. Tertius, quod insimul cohabitabant, & pro talibus se inuicem tractabant. Quartus, quod talis filius ex dicto B. natus in domo mariti fuit. Quintus, quod dicti A. & B. tractauerunt dictum puerum, & tractant vti filium; vt etiam refert, & sequitur Socinus Jun. consilio 86. numero quadragesimo. volumine secundo.

501 Circa secundum articulum, quod qualiter debeant testes deponere, dico in primis considerandum,

De fideic. prohib. Quæst. XI. 307

derandum, quod si articulus solum conceptus fuit, scilicet talem filium esse, uel fuisse talis, & sic de vera filiatione solum fuisset capiculationem, & testes deponerent super quasi possessione filiationis, utique non probaret, quia interrogari de uno deponeret super alio, ut respondit Castr. conf. 151. in princ. in 1. parte. & fuit dictum Iaco. de Aren. in l. 1. si de probat. quem etiam refert, & sequitur Alex. conf. 51. sub nu. 5. versic. non obitat dictum Iaco. &c. uol. 1. ubi tamen illud examinat, & ante eum Castren. d. conf. 151. col. 1. in 1. parte de quo non meminit Alex.

Secundo est considerandum, quod si testes dicant tanquam filium fuisse nominatum, vel pro tractatum, si illa dictio Tanquam, denotat improprietatem, & insertum non esse filium, sed tanquam filium, ut considerat Rimin. conf. 289. nu. 40. & seq. uol. 2. loquens in spatio, qui tractabatur ut legitimus, & idem, si dicant, se pro certo scire talem esse filium talis viri, ut per Bal. in consil. 437. numero 5. in 5. par.

His sic præsuppositis, dico breuiter, uarios esse modos concludendi, traditos per Doct. idem de eis, & qui non sint idonei videamus.

503 Primus est igitur, si testes dicant, quod uiderunt tales se pro talibus habere inuicem, & tenere, & quod etiam pro talibus tenebantur, & reputabantur a vicinis, & notis, ut concludit Castren. d. conf. 151. colum. 2. ubi abunde in 1. parte.

Secundus est modus, si testes dicant, quod ab omnibus cognoscentibus eos, talis, & talis, tales habebantur, & reputabantur pater, & filius, Alex. conf. 51. nu. 4. uol. 1. Rui. d. conf. 51. uol. 4. & consil. 52. col. 2. eo.

Tertius est modus, quem tradit Dec. d. conf. 54. col. 1. si testes dicant, quod uiderunt A. & B. tractari, & reputari pro patre, & filio legitimo, & naturali ab omnibus eorum vicinis, & tanto magis, si addant interrogari, quia A. retinebat B. in domo eius habitationis eius alendam, & uestiendo eum alijs eius filijs legitimis, & naturalibus, Rui. consil. 51. uol. 1. in fine.

Quartus modus est, si testis dicat, quod uidit talem mulierem grauidam à tali, & peperisse filium, qui est talis. Iste enim testis probat 504 filiationem; quia & si filiatione non cadat in sensum corporis immediate, sed potius intellectus percipiat, tamen quia iudicium huiusmodi intellectus cadit in communem hominum intentionem, propterea probatur per testimonium de visu, sicut de homicidio facto ad sui defensionem, ut probat Dec. dicto consil. 54. col. 2. in fin. & consil. 272. nu. 1. & seq.

Quintus modus est, si testis dicat capitulum uerum in causa scientia, quia uincit est, & tunc bonum est erit testimonium huiusmodi, ut concludit Alex. d. conf. 51. nu. 4. uol. 1.

Sextus modus est, si testis deponit de auditu suo 505 per dictis capitulis: si nam licet testimonium huiusmodi plene non probet, transfert tamen onus probandi in partem aduersarii, ut concludit Dec. dicto consil. 272. nu. 3. Rui. consil. 51. nu. 17. uol. 4. Gozad. consil. 13. nu. 35.

Contrarium tamen tenuerunt multi: Grat. conf. 62. nu. 4. & seq. uol. 2. & Soci. Iun. consil. 86. nu. 24. uol. 2. & non minus clare Cepha. conf. 82. nu. 43. in fin. & seq. ubi latè contra testes de auditu, & de tractatu matrimonij.

Pro concordia dici possit, quod prima opinio possit procedere in antiquis, alias secus, Cepha. consil. 137. nu. 45.

506 Septimus modus est, si testes deponant de credulitate, dicentes, se credere tale esse filium legitimum talis; nam tunc testimonium huiusmodi non auditur, ut in terminis respondit Rimin. conf. 289. nu. 11. Soci. Iun. consil. 86. nu. 36. uol. 2. Et hoc est regulare contra testem, gloss. in l. 2. & antepen. in de aqua plu. arcen. & abunde per glo. & Doct. in c. quoties. de testi.

Hæc tamen conclusio sic est accipienda, ut procedat, nisi testis bonam rationem reddiderit concludentem filiationem; nam tunc per uerbum credulitatis non debilitatur testimonium.

Quod uero attinet ad 3. artic. quales debeant esse testes super hac materia deponentes, 507 breuiter dico in primis, quod testis singularis non probat, ut in teste de conuersatione uiri cum muliere, quia solus erat, respondit Soci. Iun. conf. 86. nu. 3. uol. 2. Imò etiam idem dicendum, si sint plures, sed singulares, ut respondit Alex. conf. 74. num. 1. uol. 1. & supra etià retigi in 3. q. in materia nominationis, in 7. declaratione, & in materia tractatus in 2. declaratione.

508 Secundo, nec pauper, & nullis conditionis testis admittitur, Soci. Iun. d. cōf. 86. nu. 14. uol. 2. nisi ageretur de tractatu, & nominatione filiationis celatæ, quia tunc admittuntur pedesque, bubulci, nutrices, obsterices, & huiusmodi, ut declarat Præpos. in c. trāmissæ. sub nu. 9. qui filij sint legitimi, & contra hanc conclusionem latè habetur per Cepha. cōf. 82. nu. 46.

Tertio, quantum ad probandum legitimitatē, 509 si idem, matrimonium uerum, uel præsumptum inter patrem, & matrē illius, qui dicitur filius legitimus, bene sufficiunt testes consanguinei, quia de eorum principaliter interesse non tractatur, Natura consil. 537. nu. 47. & sic non requiritur, quod testes sint

Cc 2 omni

omni exceptione maiores, sed ordinaria probatio sufficit, ut ibi per eum, nu. 53, sed immò requirunt testes esse de iure omni exceptione maiores, ut in terminis concludit Riminal. conf. 289, nu. 1. 2. & seq. volu. 2. & probat Cepha. ubi supra.

§ 10 Quarto, testes habentes affectum ad causam non sunt idonei testes, ut probat Riminal. conf. 289, nu. 7. & 14, vol. 2. loquens in nutrice, & nu. 15, in illo, qui leuauit istum, qui dicitur filius de sacro fonte, & nu. 17. & seq. contra sollicitatorem, item contra vitricum, ut ibi per eum.

Capio septimam quæstionem, quæ agit de effectu quasi possessionis filiationis, in qua breuiter inhzendo his, quæ superius hæcenus vidimus, patet hocce effectus surgere ex quasi possessione huiusmodi.

§ 11 Primus est, quod transfert onus probandi in partem aduersam, cum qua sit cõtrouersia, ut est videre ex discursu supra facto circa nominationem, tractatum, & cõmunem opinionem, & in specie generaliter sic post alios concludit Menoch. de qq. arbitrar. casu 89, nu. 70. ubi cõcludit, quod quasi possessio in istis iuribus personalibus operatur hunc effectum. Est tamen hæc conclusio intelligenda cum suis declarationibus, de quibus abundè supra; non repeo, & quod cõstitutus in quasi possessione filiationis ex eo, quod testes dicunt vidisse eum, qui dicitur filius, & illi, qui dicitur pater, habitasse simul in eadem domo, & inuicem tractari, & nominari in patrem, & filium, vel ex eo, quod nominatus fuit filius, & legitimatus, fundatam habere intentionem agendo ad bona paterna, alio non probato ex aduerso, Riminal. Jun. conf. 186, num. 19. & nu. 2. vol. 2. & plur. concordant. & de * communi.

* 12 Quod etiam in petitorio ad effectum obtinendi hæreditatem, testatur Paris. conf. 100, nu. 69. & num. 109. & seq. uol. 2. & latè de

* 13 communi Menoch. de qq. arbitrar. casu 89, nu. 70. & seq. Craue. conf. 249, nu. 1. volu.

* 14 ubi de * communi, Gozad. conf. 13, nu. 53. Sed hoc vltimum non est tutum, quia immò quando principaliter filiationi in iudicium deducitur, non sufficit hæc quasi possessio, Bald. post Iaco. de Are. & Cyn. in l. 1. in 2. nota. ff. de probat. Dec. conf. 176, nu. 10. loquens in eo, qui ut filius legitimatus petebat, & probat etiam Bald. in c. per tuas. col. 2. circa principium, versicula. item hoc operatur hæc quasi possessio filiationis. post Cyn. in l. non nudis. in 4. quæstio. C. de probat. per eum citatum. ubi quod quasi possessio probat, & sufficit quoad præparatoria, non autem quoad decisoria, sequitur Dec. conf. 54, circa principium, & concordant. per Paris. con-

fil. 1. nu. 29, vol. 2. Anguissola conf. 79, nu. 8. & sequen. lib. 6. & ultra Iaf. abundè, Ange. & Dec. Grat. conf. 158, nu. 7. & seq. uol. 2. Alcia. de presumpt. reg. 3. presumptio. 38, nu. 6. & de * communi conf. 201, nu. 58.

* 15 Sed pro cõcordia dici potest, quod si agitur de quasi possessione quæ sita per nominationem solum incidenter, procedit secunda opinio, ut deciarat Gozad. conf. 12, num. 14. & 53. secus si effectus quæ sita per tractatum, &c. ut per Paris. d. conf. 10. & in casu etiam Gozad. ubi supra, & dixi supra in d. 1. q. in 6. declaratione. tractatus enim maioris effectus est, quæ nominatio, ut per Alcia. de presumpt. in 3. reg. presumpt. 38, nu. 4. Sed hæc solutio dubia videtur, per ea, quæ infra dicam in quinta soluatione.

Secundò prima opinio potest esse vera, quando filius est in possessione bonorum, & forsitan peteret ea diuidi cum hæredibus, in quo quidem iudicio oportet de titulo docere, l. communi diuidundo. §. inter prædones. ubi glo. Bal. & alij. ff. communi diuid. secus si peteret hæreditatem ut filius, Dec. d. conf. 54. quæ tamen conciliatio male potest sustineri per dictam communem in contrarium.

§ 12 Tertiò potest dici, quod quasi possessio operetur omnes effectus, qui conueniunt filio iure natura, vel in ciuili, ut per Bero. conf. 158, nu. 4. uol. 2. aliàs fecus.

§ 13 Quarto potest dici, quod prima opinio procedat in quasi possessione legitima, & naturali, secus in filio spurio, vel uulso quæ sita, ita enim concludit Iaf. conf. 102, col. 2. in fin. vers. 4. pro eadem opinione. volu. 4. de quo tamen est videndum supra in 3. q. in 12. declaratione.

§ 14 Quintò tamen amplius considerandum est, quod aut agitur possessorio modici præiudicii, ut Carboniani edicti, de quo in l. fin. C. de Carbo. edic. & tunc quasi possessio sufficit etiam filio agente, & principaliter filiationem deducente. Aut de magno, seu graui præiudicio agit, ut de petitorio, vel de possessorio aduocante possessionem, & tunc non sufficit quasi possessio filiationis, & huiusmodi concludit Bal. in d. 1. in d. 2. nota. ff. de probat. & clarius in Leam. quam. nu. 8. C. de fideicom. Sed hæc concordia in secundo membro pugnat cum d. communi opinione, de qua per Paris. ubi supra, & facit etiam in contrarium Alex. conf. 51, nu. 3, uol. 1. ubi concludit, existentem in quasi possessione filiationis agentem debere obtinere in possessorio generaliter, quia in eo non requiruntur plenæ probationes, ut in l. 1. C. quor. bono.

§ 15 Secundo effectus est, quod quid dicendum in eo, qui

De fideic. prohib. Quæst. XI. 309

qui infans, & puer fuit nominatus, & tractatus ut filius, postea creuit in ætate, & contigit de eo disputari super eius identitate: de quo videndum est, ut per Bald. in l. neque natus. nu. 3. C. de probat. & Alcia. conf. 6. nu. 22. & aliqua etiam dixi supra in 2. q. in prin. C. apio nunc secandum casum principalem, in quo in primis ego dico, quod habui sæpè de factio hanc dubitationem, & inter cætera in vna Placentina de Siccamelcis, in qua aliquibus visum fuit, ¶ non sufficere agenti probare se esse de agnatione, seu de domo, vel familia tali, vel allegare se proximiorum, sed debere probare se esse de familia disponentis, & gradum consanguinitatis. & movebantur in primis ex regula, quæ habet, quod quilibet debet probare se talem, qualem se dicit, ut abunde probat Bald. in l. non ignorat. C. qui accusa. non possunt. & ibi in materia filiationis, & in specie in hac quæst. adducebatur Alex. conf. 124. in princ. vol. 7. & Dec. conf. 33. 1. col. 2. ubi etiam testatur de comuni, & his addi poterat Ancha. d. c. 52. & Roland. conf. 2. nu. 23. vol. 3. Nattra conf. 388. Riminal. Jun. conf. 63. nu. 2. vol. 4. Anguissola conf. 26. lib. 6. ubi facit differentiam inter verbum Familia, verbum Propinquos, & verbum Proximos, de quo loquitur Dec. ubi supra, & latius idem respondit conf. 79. eo. vol. Dida. uariar. resolut. lib. 2. c. 6. num. 6. post Aret. per eum citatus, & de quo etiam infra. Et in hac graduum computatione initium sumitur ab ipso testatore, Cephal. conf. 137. nu. 41. nisi ex probatione proximitatis statim sit probatus gradus, puta, si quis se fratrem testatoris dicat, Alex. conf. 179. in fin. vol. 7. & quod probari debeat gradus puta, si quis se fratrem testatoris dicat, Alex. conf. 179. in fin. vol. 7. & quod probatio gradus sit necessaria isto casu, tenet etiam Bald. conf. 180. num. 3. in 3. parte. & in c. per tuas. nu. 4. de probat. Ancha. d. conf. 52. nu. 7. & seq. ubi addit, non sufficere etiam quasi possessionem consanguinitatis. Alcia. conf. 499. mensibus superioribus. nu. 4. vers. dico, quod ad hoc, ut possint admitti, nõ sufficit, quod probet se esse de Vbertis, sed requiritur, quod probet se esse de eadem proganie, de qua testator locutus est, & quod illi atineant per gradum aliquem, quod non sit ultra decimum de iure civili, &c. In eo etiam dicebatur non solum probandum esse certum gradum consanguinitatis, sed etiam quod nulli alij extat, qui agentem antecedit, per Aret. in 6. actionum. col. pen. vers. si ab intestato. Insuper de actio. & ibi refert se alius ita consiluisse, quod & repetit in l. is potest. col. pen. ff. de acquir. heredit. & bene. is enim ita respondit conf. 37.

col. 1. & seq. Socin. Jun. conf. 26. col. 2. vers. & ad contrarium. uolum. 2. & Rolan. conf. 63. nu. 14. uolum. 1. ubi is tradit modum probandi genealogiam, de quo infra, & per Natram conf. 235. Socin. conf. 89. uolum. 1. Ias. conf. 114. uolum. 1. Ferret. conf. 50. Burfat. 518 confil. 151. & conf. 268. ¶ Sed contrariam sententiam semper ego amplexus sum, ut sufficiat actori solum probare se esse de familia, agnatione, seu de domo &c. quia eo ipso satis dicitur constare de proximitate, postquam nemo alius compareret, aut se opponit, aut probatur extare, & ad hoc allegatur Cuma. antesignanus in d. l. is potest. & in l. sed & si de sua. ff. eo. tit. de acquir. heredit. quem secutus est Roman. & post eum Alex. sibi contrarius in d. l. is potest. num. 5. ad fin. & ista est communis conclusio, teste Cephal. conf. 133. num. 53. ubi etiam infinitos concordantes citat, & pariter de communis post alios per eum citatos, testatur Pafet. conf. 40. num. 4. & sequen. vers. proximiores autem, uel magis propinquos. Burfat. conf. 151. & latius confil. 268. num. 15. vers. nec isti actores cogebantur probare, se esse in tali gradu, uel proximiores, cum sufficiat uocatis agnatis ad fideicommissum probare, se de familia, uel agnatos fideicommissum tenentis, ab hęc, quod proximitas, uel gradus aliquis deducatur &c. uolu. 3. & idem tenet conf. 151. nu. 34. Nec obstat consultatio Ancha. d. conf. 52. quia loquitur in materia odiosa, & penali, ut supra retuli, in qua nimirum oportet probare gradum consanguinitatis ab utroque latere.

Hinc sequitur, cauendum esse ab Alex. in conf. 124. uol. 7. & Dec. conf. 32. 1. col. 2. ex aduerso citatis. Ille enim signanter reprobatur per Appositillat. ibi, & ille pariter per Appositillat. ad eum, quem etiam in specie damnat Alba conf. 83. sub nu. 2. vers. neque obstat, quod Dec. &c. sicq; cessant auctoritates Aretin. & Soci. Iu. ac Rolan. pariter in contrariu citatorum. Et hæc partem et tenuit Ias. conf. 4. uol. 1. Tiraq. de retracta. tit. 1. §. unus. gl. 1. nu. 5. & seq. uol. 8. Biret. conf. 9. col. 3. & seq.

Si quis tamen velit sequi priorem sententiam, sciat eam forsitan posse sustineri, ubi fideicommissum non sit perpetuum, alias secus, ut in præsentis specie, ita signanter declarat Cephal. conf. 137. num. 36. in fin. & sequen. ubi se respondet confil. Dec. ubi supra. & pariter Simonet de Pret. de interpretatio. vltima. vol. 1. lib. 5. dubitatio. 4. & vlti. num. 266. & seq. vers. si vero sit fideicommissum perpetuum. & vers. contrariam viorem, & magis recepta credo, &c. & ratio est in promptu, ut in 519 quit Cephal. ubi sup. ¶ q. ubi fideico. non est

Cc 3 perpo.

perpetuū, exingatur decimo grad. 1. & vbi perpetuum est, longiorem vitam habet, sicq; probata proximitate, sua eis absque eo, quod probetur, quod sit infra decimum gradum.

§10 Declaratur modo hæc conclusio, ꝑ vt proximiorum appellatione, de qua supra diximus, comprehendantur etiam femina, nisi disponens ad masculos se restrinxerit, vt respondit Alciat. consil. 638. circa aliud dubium.

§21 Secundò declaratur, ꝑ vt omnes de domo, familia, seu agnatione, aut casata, vel parentella vocati dicantur vbiunque sint, vel degant, etiam si in diuersis provincijs sparsi sint, Alciat. de consil. 638. in fi. saltem si adiecta sit clausula In stirpes, &c. vt videmus continetur.

§22 gisse in pluribus familijs Lombardiæ, ꝑ & signanter in familia mea de Petra, quæ & si primænam originem, & fontem habeat in ciuitate Papiæ, sunt tamen alibi habitantes de domo huiusmodi, vt in ciuitate Mediolani, Ianuæ, & in hac patria Placentina.

Tertia dubitatio, de qua supra, citò abolitur.

§3 tur. ꝑ nam & si testator, vel quilibet alius, disponens singulariter dixerit de proximioribus; tamen sermo huiusmodi resoluerendus est in plurale, vt comprehendat omnes in eodẽ gradu pares, vt in specie respondit Menoch. consil. 158. num. 27. & seq. vol. 2. & ad hoc faciunt, quæ latè tradit Tiraque. de primogenitura quæst. 1. in princ. & in fin. quatenus disputando istam quæstionẽ in materia primogenituræ, an vbi incertum est de pluribus filijs, vel stirpibus, quis sit primogenitus, concludit, quod est * communis sententia, vbi agitur de re diuidua, proat in præsentis specie nostra, tunc omnes succedunt; si autem agatur de re indiuidua, vt Regno, & huiusmodi rem esse in ambiguo, & versari in magno pelago, ac consilij opinionum.

Circa quartam dubitationem res ipsa maiorem habet difficultatem, in qua ex facio interrogatus pluries respondi pro nascituris, & signanter in vna Placentina Scotorum de Varso, vbi agebatur de fideicommissio etiã in casum alienationis vocante omnes descendentes, & posteror ceteros de familia. & ita in vna pariter de Scotis pro Comite Galeatio Scoto nato post confiscationem bonorum patris, in quibus aderat subiecta fideicommissis familiaribus, ad quæ admissi fuerunt patrui in cõtraditionibus, & is postea natus est ex patre bannito capitaliter. & tertio in vna simili de Prægoria agri Genuens, in qua ita fuit iudicatum per Senatū Mediolani; quorum allegationes curati infra scriptis breuiter subijcere, videlicet.

Existimari, & certus sum in prioribus scriptis me satis superq; demonstrasse rem apertissimam esse pro fideicommissio, ad fauores Magnificorum Dominorum agendum. Et licet articuli, de quibus contenditur, an possit in conditione censeantur dispositiue vocati, & an per prohibitionem alienationis censeantur inductum fideicommissum absolutum, sint tales, quod quilibet mediocri Doctor potest super eis sùmbrias dilatare: nihilominus inspecto tenore testamẽti testatoris nostri, res est indubitata ad fauores Dominorum agentium, ita vt existimem potius pro obseruatione antiqui instituti, quàm quod credam illustres Dominos meos verè dubitare super eo, obiectiones quasdam excitasse doctissimè, & subtiliter contra conclusiones super vtroque articulo per me firmatas, quæ videntur aliquatenus obtinere supra dictas conclusiones. Nihilominus puto eas omnino subsistere, ita quod satis erit breuiter supradictis obiectionibus respondere.

§24 Dixi igitur alias, & repeto, ꝑ positos in cõditione ceteri dispositiue vocatos ex quampluribus coniecturis, de quibus in prædictis prioribus scriptis; & præsertim, quia testator noster digressus est ad quamplures gradus substitutionum; quæ quidem coniectura *

* communiter admittitur, Zanch. vt vnè pro multis citem, in vulga. 6. cum ita, in 6. coniectura, nu. mihi 780. & quæ per omnes * approbatur, vt de magis * communitestatur Celsus consil. 10. num. 47. saltem concurrente aliqua alia coniectura, per eundem Zanch. nu. 788. in 14. coniectura: at hic non vna tantum, sed plures concurrunt, & præsertim qualitas masculinitatis & legitimatus semper reperita, & exclusio femininarum, & alia, de quibus in prioribus scriptis, ergo, &c.

Et illa inter ceteras non est leuis coniectura, §25 immò ea sola sufficit, ꝑ quando positi in cõditione reperiuntur etiam grauati, vt hic expressè factum reperitur, quia omnes descendentes fuerunt prohibiti alienare, vt respondit Ancha. consil. 73. Corn. consil. 97. col. 1. vol. 1. & consil. 146. nu. 20. vol. 2. vbi plures alios concordantes citat, & longè plures Sociu. consil. 110. nu. 21. vol. 3. vbi addit, quod *

* hodie hæc est magis * communis opinio, & idem respondit sæpè Rui. præsertim consil. 113. nu. 3. & consil. 122. nu. 4. vol. 2. vbi addit, hanc partem esse in iudicã canonizatam, & veram, & si sciam hanc sententiam pacificam non esse.

Non obstat modo, quod obijcitur, dictam cõclusionem.

De fideic. prohib. Quæst. XI. 311

311 clusionem non habere locū, † quando pos-
siti in conditione in vna parte testamenti
fuerunt aliquo casu in alia parte ex reſe
vocati, vt in casu isto per Soci. post Alex. con-
silio 116. num. 2. in principio. volum. 3. & co-
cordan. per Zanch. vbi sup. nu. mihi 732. ver-
ſic. 2. dicta opinio Bar. non procedit: quoniam
reſpondetur duobus modis.

Et primo, quod dictum illud motiuatum plu-
res habet contradicentes, & præſertim Ca-
ſtren. & concordan. de quibus per eundem
auctorem in eodem loco. Vnde res est in am-
biguo contra obſcientem, Capic. deci. 10.
num. 1. 9. Rolan. consil. 22. num. 3. 8. vol. 3. Nar-
ta. consil. 43. 8. num. 15.

Secundo reſpondetur, auctoritates in contra-
rium allegatas non loqui ſtantibus coniectu-
ris; videri poſſunt: imo in contrarium ſtan-
tibus coniecturis ſtat Dec. consil. 384. Pariſi
consil. 41. & ſeq. vol. 2. & iſte est casus noſter. &
ideò cauendum eſt à Zanch. vbi sup. nu. mihi
802. verſi. 3. tempera omnes prædictas conſe-
cturas. quia citat Soci. d. consil. 116. post Alex.
per eum citatum, & Pariſi. consil. 86. num. 40.
de quibus etiam in motiuo; qui tamen non
loquuntur ſtantibus coniecturis, vt dixi.

Diui etiam Mag. Dominos agentes omnino
intentionem fundatam habere ſuper fideicō-
miſſo abſoluto reſultante ex prohibitione
alienationis, ponderando in primis ratio-
nem generalem, imo vniuerſalē prohibitio-

312 ni diſpoſitiue adiectam, ibi, † & hoc ideo,
quia voluit, ſtatuit, & decreuit, &c. quod ip-
ſa bona in poſteros, & liberos maiculos, &c.
in perpetuum peruenire, &c. quæ non ſolum
ſtat, & poſita eſt ad veſtiendum prohibitio-
nem, ſed etiam auget eam, vt fideicommiſ-
ſum dicatur ſimplex, & abſolutum. Quod ra-
tione, & auctoritate probatur. ratione qui-

313 dem, quia vulgata eſt regula, † quod cauſa,
& ratio generalis auquiat diſpoſitionem, &
dictum particulare, quatenus ſe extendunt
habent, & vires rationis, l. cum pater. §. dul-
ciſſimis. ff. de legat. 2. & concordan. per Tira-
quel. de exteſſo. in ſi. nu. 25. verſi. ſi eſt maior,
extenditur dictum ſecundum rationem, &c.
& nu. ſeq. & intermiſiſtis per Bar. in l. pater
ſiliū. §. fundum. ff. de legat. 1. quatenus inter-
pretando illum tex. qui loquitur de prohi-
bitione alienationis inter viuos adiecta ra-
tione concepta per verba enunciatiua, con-
cludit, quod ſi verba non fuiſſent enunciati-
ua, ſed per modum cauſe finalis poſita, di-
ceretur prohibita alienatio, etiam in vltima
voluntate, propter eius generalitatem.

314 Ellicet aliqui dicant, Bar. velle rationem adie-
ctam non ampliari, ſed declarare dictum, ta-
men hoc repugnat verbis apertis ipſius Bar.

& ita etiam ceteri receptori calculo ipſum
intelligunt; & ſignanter Iaſ. consil. 23. col. 1.
vol. 3. & pa in vulga. §. diu. ſub nu. 66. & nu.
110. Alciat. consil. 777. nu. 2. & ſeq. Tiraq. vbi
ſup. vt merito reſponderit Caſtrenſi. consil.

315 29. 401. in ſecunda parte. † prohibitionem fa-
cta ſilio ex vi rationis generalis adiectæ por-
rigi ad nepotem. Socium. consil. 129. num. 3.
volum. 3. Cepha. consil. 529. num. 32. in fin. &
ſeq. vol. 4. & consil. 30. num. 66. & 71. in fin. &
de tempore vſq; ad viginti annos ampliari in
perpetuum, poſt Cam. & Bart. Tiraq. vbi ſup.
num. 29. pluraq; ſimilia adduci poſſent, niſi
ageretur coram Iuriſconſultiſſimis. Addit
propterea Pariſi. consil. 50. num. 22. & plu. ſeq.
316 vol. 3. † quod à ratione per teſtatores co-
ſiderata ampliatur fideicommiſſa, & reſtrin-
guntur, pro it ratio ipſa patitur, ſequendo
bar. in d. §. fundum. & concordantes, de qui-
bus per eum. Quod procedit, etiā ſi nomi-
natum, & ſingillatim ratio, ſeu cauſa non ſit
expreſſa, ſed tacite ex coniecturis colligatur,
vt ibi per eum.

Et ideo neceſſario ſequitur, rationem finalem
adiectam, quæ generalis eſt, apta compre-
hendere tam caſum alienationis, quam mor-
tis grauatorum pro tempore contemplan-
dum eſſe, vt fideicommiſſum ſimplex cōtineat.

317 Et quod multi negant † extenſionem fieri
in hac materia vti odioſa, patet ex his non
eſſe verum, vbi ratio expreſſa fuit, & per mo-
dum cauſe finalis; neq; enim tunc de exten-
ſione tractandum eſt, ſed de comprehenſio-
ne, vt infra dicam. Et illud dictum omni in
caſu non procedit in expreſſa ratione, ſed ſo-
lum in tacita, & vbi agitur de extenſione de
perſona ad perſonam, Arcin. in l. Gallus. §.
& quid ſi tantum. col. 3. verſi. ſecundo adde-
ſſi. de libe. & poſthum. quam aliqui tenet pro

318 * communi, Dec. consil. 29. col. 4. verſi. 2. præ-
mitto. Menoch. consil. 97. nu. 92. licet ea quo-
que ſententia non poſſit ſuſtineri, quando
ex verbis, & ex mente diſponentis, vel etiam
ex ſola veriſimili mente appareat, quod teſta-
tor idem diſpoſuiſſet de ea perſona, quā non
ſcripſit, quod de ſcripta, vt abunde Pariſi. d.
consil. 30. num. 54. & ſeq. & pulchre Iaſ. d. cōſi.
23. col. 1. ubi, quod prohibitio facta certæ
perſonæ extenditur ad omnes deſcendentes
ex vi rationis adiectæ, & ſubdit prohibitio-
nem dici realem: abunde etiam de caſu ex-
preſſo ad alios, quibus conuenit ratio ex-
preſſa, per Buſſat. consil. 227. num. 11. nu. 57.
& ſeq. & num. 68. vol. 3.

319 Id quod eo magis procedit, inſpectis verbis ge-
320 minatis, quæ promptam, & enixam men-
tem teſtatoris demonſtrāt, velle omnino bo-
næ conſeruari in agnatione. ex qua quidem
gemi-

geminatio verborum volunt nostri induci fideicommissum absolutum, Soc. consil. 43. col. 6. sub nume. 9. vers. & præsertim cum testator dupli modo, & per verba geminata motus fuerit dicendo, quod volebat bona de familia non exire, &c. Dec. consil. 23. col. 2. & consil. 37. nume. 2. Ruin. consil. 110. nume. 17. vol. 2. Paris. qui & concordantes citat d. consil. 50. loquens in qualitate masculinitatis pluries memorata, quod ostendat enixam, & præcisam mentem testatoris conservandi bona in agnatione, Alba post Corne. per eum citatum consil. 54. num. 3. Cepha. consil. 133. num. 87. & seq. Plot. consil. 14. nume. 1. & seq. Marza. consil. 10. col. 1. & ultra plures alios concordant. de quibus per Gabriel. lib. 4. tit. de fideicommissum. conclusio. 9. nu. 14. Decia. consil. 30. num. 10. vol. 1. Veg. consil. ult. nu. 32. & plur. seq. Riminal. in. consil. 279. nu. 29. & plur. seq. Alcia. col. 484. num. 4. & consil. 561. in princ. & num. 6. Mantica. in tracta. de coniecturis ultim. volunt. lib. 6. tit. 14. num. 14. & seq.

* Ex quibus patet hanc esse communem sententiam, quicquid aliqui numero, & pondere pauciores contrarii quandoque tenuerint; ultra Anch. iun. quæst. 72. in secunda parte. & Achilli Perso. abunde in loco infra citando. & in proposito Soci. consil. 250. col. 2. in princ. vol. 2. ubi ponderando verbum Omnino possum in prohibitione, concludit, quod ex eo detegitur aperta mens testatoris, quod voluit valde, & efficaciter alienationem prohibere.

Et iterum perpendendo vim verbi Perpetuo, quæ omnia magistraliter per Docto. quos ibi citavi, ponderantur, & præsertim etiam per Gabriel. in suis conclusio. lib. 4. tit. de fideicommissum. conclusio. 10. nume. 12. & 14. 2. & seq. & num. 28. & diffusius per Doct. infra citandos, præsertim per Decia. consil. 30. num. 18. & seq. Veg. d. consil. ult. num. 37. & plur. seq. Rubi. consil. 53. num. 5. & seq. Crot. consil. 48. num. 26. & ante eos Ruin. consil. 14. nume. 68. vol. 3. & in repetit. 4. dist. nu. 79. & 81. & pulchre etiã Socia. d. col. 250. col. 2. in principio, ponderando verbum Perpetuo iniunctum verbo Omnino, de quibus in præsentis specie, Taf. d. consil. 23. col. 2. in princ. vers. et ultra verba geminata per eum ponderata, pôdero etiam dictionem Omnino, præcisam, vol. 3.

537 ¶ dicens, quod illud verbum importat omnem casum, & sine ulla distinctione personarum, ultra alios plures concordantes, de quibus per Anch. iun. quæst. 72. num. 8. & seq. in 1. parte. ubi post Ruin. per eum citatum,

537 ¶ addit, quod ex hac dictione Omnino inducitur fideicommissum absolutum, ut de verbo Totaliter etiam dicit Rolan. consil. 58. nu.

15. quem ad huc effectum fideicommissi absoluti refert, & sequitur Cepha. consil. 624. nume. 22. vol. 5. & signanter etiam Maluasia consil. 50. num. 34.

538 Secundo principaliter nunc addo, quod citra omnem dubitationem fideicommissum absolutum tunc dicitur extare, quando testator per modum principalis dispositionis ordinat bona sua in familia conservari, vel in suos descendentes, ut cõcludit Curt. iun. consil. 43. circa fin. & consil. 145. num. 9. in 1. casu. ubi addit hoc esse indubitatum, & quod nemo cõtradicit, Crauet. consil. 130. sub num. 10. Sed contra Menoch. consil. 85. num. 11. & n. 103. sed sic est, quod in præsentis specie testator noster hoc ordinavit, ergo, &c.

Quod autem id verum sit, patet ex eo, quod in suo testamento post plures substitutiones factas dicit:

Et insuper d. Dñs testator dicitis eius heredibus, & descendentes in perpetuum prohibuit, & prohibet omnino, & in perpetuum quancumque alienatione, &c. quæ quidem verba, nihil aliud inferunt, nisi cõservatione bonorum in familia sua, quæ cõservatio oritur ex interdictione alienationis, arg. l. illud. ff. de acqui. hered. & l. ad rem mobilem. & l. ad rem legatari. it. de procura. quo genere argumnti Doctores sepius vitur in proposito nro.

Et ex his patet præsentem speciem versari in claris pro fideicommissum absoluto, postpositis cauillationibus, quæ omnino fugiende sunt; quia plerumque propter eas aberramus, inquit Socia. consil. 250. colum. 4. ad fin. vol. 2. & in hac

536 ¶ materia nõ est nimis subtilizadũ aduersus mentem testatoris, ubi etiam verba nõ essent multum clara, Crot. consil. 48. nu. 8. Alcia. consil. 492. nu. 18. & facit tex. in l. sicut. §. si debitori. ff. quib. mod. pign. &c. ibi enim subtilitates à iudicibus nõ admittuntur, nec oportet

537 tet esse proteruius, & dura cervicis in amplectenda verisimili mète testatoris, inquit Socia.

538 ubi sup. num. 11. in fi. in tãtum ¶ quod verisimilis mēs testatoris omnino amplectenda est, licet uerba nõ sufficiēter ad fideicommissum, inquit gloss. in l. pater filium. quæ est 36. §.

* pen. in gl. ult. ff. de leg. 3. quæ communiter ap probatur, Menoch. consil. 197. nu. 13. vol. 2. & abũde comprobatur Dec. consil. 227. num. 8. in fi.

* & sequen. cõcludens ex communi sententia.

539 ¶ quod licet nihil tam indubitatum sit inter homines, quod nõ recipiat quãdam sollicitam dubitationem, ab ea tamē cauendũ est in interpretandis ultimis voluntatibus, & fideicommissis, quia in his potius voluntas inspicienda est, postpositis verborum cauillationibus, & sufficere, quod de mente cõslet ex aliquibus cõiecturis. & inter cõ-

De fideic. prohib. Quæst. XI. 313

ra dicitur de mēte cōstare, ubi aliās multa verba testatoris, & clausula per eum adiecta superfluerent, & otiosæ essent, Socin. vbi
 140 sup. nu. 2. in princ. & quod prohibitio j alienationis, quia vult, &c. scripta interpositos in conditione grauatos inducat absolutum
 * fideicommissum, est * communis, Bursat. consil. 298. num. 17. vol. 3.

Non obstat modò, quòd prohibitio nostra de non alienando erat nuda, seu nudum præceptum, nisi adiecta fuisset dicta ratio supra citata, quæ propterea solum inducit fideicommissum in casu alienationis ex eo, quòd in se nuda fuisset, tanquam nudum præceptum testatoris, d. §. diui. & ideo fuit vestita à causa, & ratione subiecta, quia volo &c. & sic fideicommissum operatur duntaxat in casu alienationis, non etiã per mortem, secundum opinionem, quam multi in
 * motiuo relati, * communem dicunt: quoniã responderetur pluribus modis.

141 Et primò, f quòd imò, vt supra dixi, prohibitio huiusmodi de non alienando adiecta, causa cum verbis prægnantibus, Quia testator vult, & mandat bona sua omnino perpetuò manere in familia, & agnatione sua, inducit fideicommissum simplex, & absolutum non in casu alienationis tantum, sed & mortis, prout fignantes tenuit Aret. in l. qui Romanus. §. coheredes. ff. de verbo. obligat. & concordant. quos refert, & sequitur Veg. in motiuo citatus consil. vlt. nume. 369. & plur. seq. vsq; ad num. 389. & à num. 420. vsq; ad num. 459. qui videri potest. postposita opinione cōtraria, de qua in motiuo. & de * communi Loazes in repeti. §. diui. nu. 106. vers. 4. queritur, &c. Pet. Ant. Anguissola lib. 6. consil. 9. nu. 2. & 6. vbi etiam citat bona iura. Menoch. consil. 197. num. 55. vol. 2. Ruin. consilio 168. vol. 3. Rube. consil. 53. Crot. consil. 48. Dec. consil. 23. col. fin. Craue. consil. 584. num. 10. & d. consil. 130. nume. 10. vbi citat Castrenf. Dec. Curt. tun. Gozad. & idem Paris. consil. 18. nu. 48. vol. 2. aliter enim voluntati testatoris satisfieri nō potest, ut inquit Craue. vbi sup. lase. consil. 148. col. 3. vers. 4. facit, vol. 2. & Alcía. consil. 202. nu. 3. vbi refert ita fuisse iudicatū in senatu Mediolani, & infinitos, & longè plures, quàm sint in cōtrariam citati, de * communi attestantes, refert Franciscus Mant. in tracta. de cōiectu. vlt. vol. lib. 6. cap. 14. num. 24. vers. sed cōtrariam opinionem, &c. & longe plures Achill. Persona. in tracta. ad pispic. possess. qui à numero 192. vsque ad numero 233. per 40. col. diligentissime inter modernos quæst. examinat, & receptissimam etiam hanc sententiam fatetur. & non minus diligenter præsentem speciem, seu eius verba ponderando,

Anchara. iun. quæst. 70. in 1. parte. vbi etiam abundè de * communi, quem refert, & sequitur Simò de Prat. in tracta. de interpretatio. vlt. vol. l. lib. 3. char. 287. num. 4. & sequen. ferè oēs supradictos Doct. & plures alios ad hoc refert, & sequitur Simon de Prat. vbi supra in 10. solutione. & 183. nu. 8. & plur. seq. quibus addo Soci. consil. 57. col. 2. nu. 2. vol. 3. quatenus concludit, prohibitionem simplicem factam de non alienando bona extra familiam inducere simplex fideicommissum; & testatur de * communi, & Purpura. consil. 375. nu. 14. vbi etiam testatur de * communi. vol. 1. & ibi egregiè ponderat etiam singula verba prohibitionis, de quibus etiam in casu nostro. quin etiam consil. 559. nume. 13. & seq. vol. 2. dicit, q huic sententia nemo contradicit. Hanc etiam partem tenet Alba consilio 54. num. 2. vers. accedat 2. loco. Cepha. consil. 153. nu. 48. & seq. vol. 2. & de * communi Plot. consil. 14. & secundum hanc opinionem latissimè cōsuluit Surd. consil. 67. & consil. 96. per totum.

Quò fit, vt si auctoritatibus certandū sit, hæc sententia dubio procul numero, & pondere
 * vincit cōtrariam opinionem, & de * communi testatur etiam Alcía. consil. 777. vbi addit nu. 5. quòd hæc opinio est canonizata apud fignantes, qui nō solent recedere à voluntate testatoris. Quòd si rationibus agatur, multò minus ab hac sententia sit recedendum, vt supra demonstrari, & latius etiam videre est in locis prædictis, & præsertim apud Dec. consil. 8. col. 2. vbi pulchrè, & Purpura. Plot. Achill. & Anchar. iun. & Veg. per quamplures colum. quorum dicta non transcribo; prout ipse Veg. fecit, quia videri possunt. quamvis prior opinio motinata, vt ipsi etiam fatetur,
 142 & ego libèter admitto, posset obtinere, svel vbi causa, & ratio adiecta, phibitioni est restricta ad personas prenominate in institutione ad formulam præcedentis institutionis, prout pleriq; loquuntur ex citatis in cōtrarium; & fignanter inter ceteros animad. tit Cepha. d. consil. 330. nu. 66. & 75. in fi. Bologne. consil. 15. num. 34. Marza. consil. 4. pag. 28. Rimin. iun. consil. 279. num. 97. vol. 3. & ita eo casu loquitur Riminal. iun. consilio 279. nume. 66. vol. 3. loquès in verb. Perpetuò ad certas personas restricto. Biret. consil. 55. nu. 2. vers. & amplius aduertendum est. Achill. Persona. diffusè vbi supra, quem sufficit vidit
 143 se. vel quando f ratio licet generalis, subiecta corriget, aut aliquo modo violat pcedentem dispositionem, in qua testator alienando facultatem concessisset seruata certa forma, vt in casu Sen. Pedemon. decis. 50. col. pen. vers. non obstat, quòd prohibitio alienationis

nationis sit facta cū illa ratione generali adiecta per modum causæ finalis, &c. ubi sic cōtendit vitare scopulum supradictæ nostræ sententiæ, & rationes eius.

544 Rursus † opinio contraria, si videantur scribentes pro ea, procedit in prohibitionem simpliciter concepta, non etiam quando cōcepta est per verba multum prægnantia, & perpetuam conseruationem bonorum in agnatione desiderantia, vt in casu isto; & iterū, vt dixi, non loquitur in casu, quo per modū principalis dispositionis testator ordinauit bona sua cōseruari in agnatione, vt hic ultra dictam prohibitionem.

Secundo principaliter tollitur supradicta obiectio, negando dictam prohibitionem in se fuisse nudam. quinimmo honorifice vestita est, multiplicia habens indumenta, quorum vnumquodq; sufficiens est ad validitatem ipsius, & consequenter causa postea adiecta, ne sit otiosa, inducit fideicommissum absolute, vt in motiuo admittitur. & bene, qd passim in hoc omnes conueniunt, Curt. iun. d. conf. 114. num. 16. & seq. & conf. 145. in 3. casu. ubi de * cōmuni. Birer. conf. 142. nu. 14.

* ubi inquit * omnes hoc tenere & hoc est indubitatum apud omnes, per supradictam rationem vitandæ superfluitatis, inquit Curt. iun. conf. 128. num. 5. ad fi. vol. 3. post Soci. l. qui Romæ. s. coheredes. num. 10. in 3. casu. ff. de verbo. obligat. Gabriel. d. conclu. 10.

* nam. 31. ubi etiam de * communi. & Cepha. d. conf. 153. nu. 52. & seq. Mantica, ubi suprà, col. penul. versiculo, quod igitur ad propositum attinet. & consentiunt * omnes Doctores in d. §. diui. & in d. l. qui Romæ. s. coheredes. ff. de verbis. obligatio. & signatè in terminis Doctor. mox citandi, & præsertim Curt. iun. qui uideri potest.

* Quod autem assumptum uerum sit, facile est demonstrare, in primis enim constat, quod testator prohibuit omnibus eius descendentes masculis alienationem quamcunque in alios, ponderando illud uerbum In alios, quia perinde est, ac si prohibuisset alienationem

543 nem in extraneos, nam & si uerbum Alius sui naturæ significat personam diuersam in substantia, similem tamē in qualitate, Folg. in l. i. in princip. ff. usufruct. quemad. caue. Alex. conf. 124. col. 2. volum. 2. Alcia. conf. 11. col. 1. in fi. Burlat. conf. 150. num. 8. in princip.

544 vol. 3. nihilominus id non procedit, quando resularet impossibilitas, uel falsitas; quia tunc repetitio qualitatē rejicitur, ut habetur in exemplo Euangelij, ibi, Et cum eo alij duo crucifixi sunt, prout considerat Ruin. conf. 385. num. 5.

545 Et iterum non procedit in dispositione ne-

gatiua, putā, dotata à patre, uel ab alio nihil plus petat; secus si ab alio. idem si statutum dicat, quod testes mercatorum probent in eorum curia, secus si aliorum, Burlat. d. conf.

546 25. num. 8. Rursus non procedit, quando de contraria mēte disponētis cōstat, ibidem

547 nu. 9. Praterea non procedit, quando post species subiungitur gentis cum dictione Alios, ibidem num. 10.

548 Vel quādo materia subiecta repetitionem qualitatis nō patitur, ut in casu nostro. neq; enim hactenus per illa uerba prohibitionis alienationis dici pōt interdicta inter ipsos descendentes, & de familia testatoris, ergo necessario illud uerbum Alios, cum nō cōueniat illis de familia, referri debet ad extraneos. & facit text. in l. si alius fecerit me in iuro. ff. quod ui, aut clam. & latè Riminal. iun. conf. 358. num. 258. & seq. uol. 4. & in terminis est tex. apertus in l. pater filium. quæ est 36. §. quindecim. ibi Vendere, & alij uelit. ff. delega. 3. & ibi notat Bar. num. 2. post glo. in uerbo Alij, quod intelligatur de alijs extra coniunctis. & illam decil. ad hoc expedit Soci. iun. conf. 97. num. 8. uol. 3. & Riminal. iun. conf. 45. num. 94. uol. 1. & sic debet exponi illud uerbum Alios, & Alium, idē, extra descendentes suos, per ea, quæ ponit Rui. conf. 174. nu. 6. uol. 2. quod uerbum Alios in proposito etiam ponderat Menoch. conf. 397. num. 9. uol. 4. & in illo tex. propterea cōstat de fideicommissis absolute, & ad hoc etiam est gl. clara in d. l. pater filium. s. filiam. in uerbo, Defuncta hærede, & relicto hærede alio, qui non sit de familia. & adhuc alia glo. in l. ex facto. §. fin. in gl. in princip. ff. ad Trebell. pro qua facit, quia uerbum istud Alius diuersificat in qualitate, & substantia, Bero. q. 71. nu. 5. & sic prohibitio alienationis remanet valida. & hunc casum pro expedito habet, & pro cōfiliari præsupponit Ruin. conf. 116. num. 15. in fi. & seq. uol. 2. loquēs in prohibitionē de nō alienandō in alios facta influentis, & substitutis, quod sit ualida absq; alia adiectione: & etiam Opizo. in repet. §. diui. num. 9. in princip. ibi, Nolo, quod alienetur, uel perueniat ad alios, &c. & facit, quia prohibitio facta, ne alienetur extra certum genus personarum, perinde est, ac si sit facta extra familiam, & ualet, secundum * communem, Curt. iun. conf. 121. nu. 2. & facit text. in l. peto. §. fratre. ff. delega. 2.

Si ergo dicta prohibitio de per se erat ualida, ut dixi, sequitur, quod ratio postea adiecta inducit fideicommissum absolute, ne otiose dicatur adiecta, ut suprà est dictum. consequentiam probani secundum communem opinionem.

Secundum

De fideic. prohib. Quæst. XI. 315

449 Secundum est vestimentum, et tacite causæ respectu qualitatē dictorum bonorum alienari prohibitorum, quod colligitur ex qualitate rerum, inter cetera enim aderat Castrum Varisij, & iurisdictionalia cum mero, & mixto imperio, quæ testator eo ipso præsumitur voluisse cōseruari in agnatione sua, l. quoties. l. prima, & ibi glo. C. de fideicom. quæ exemplificat in turri prohibita alienari, & ibidem Bal. nu. 8. signanter notat, quod ex qualitate rerum præsumitur testatorem eas voluisse in agnatione permanere, & sic præsumitur tacite fideicommissum inductum inter omnes de familia, inquit ille, qui addit hoc esse notatum dignum, quod & probat Deci. d. col. 3. nu. 5. in 5. ratione, vers. quinto etiā ex qualitate rei præsumitur fideicommissum, & loquens in palatio, & vers. unde cōsiderata qualitate palatii, & bonorum, de quibus agitur, & multis alijs in locis, de quibus p. Gabriel. ubi supra nu. 44. & in castro, & palatio post Bar. & alios, Ripa in d. §. diui. nu. 4. & in vna Placentina de Fulgosijs in dimidia Castri uille Sarturani, Cur. lu. d. conf. 43. num. 10. vers. si ergo in proposito nostro probauero, quod prohibitio de nō alienando primo loco facta de per se non erat nulla, & sequitur Alba conf. 54. nu. 4. & col. 97. nu. 2. & 12. & Cur. dicta abunde reasumit, & sequitur Veg. ubi supra nu. 389. ad fi. & eum etiam refert, & sequitur Rimin. Jun. conf. 20. col. 2. & cōsidero, quod in casu Curt. & aliorum supra citatorum, agebatur de castro simplici, id est, de corpore materiali, seu casa alta muris, fossisq; circumdata, Bart. in tracta. qui sint rebell. in uerbo Lombardiz. nu. 4. Baldin. c. 1. §. in generali. nu. 4. si de feu. fue. contro. inter domi. & agna. ergo multo magis idem dicendum in castro, cui annexa est iurisdicō, merum, & mixtum imperium, vt in casu nostro, quod cōcernit fortius splendorem, & magnificētiam domus testatoris.

Et istud vestimentum redditur indubitabile, concurrente ad idem dispositione decretorum, quibus cautum est, castra prohibita esse alienari, & iuris communis dispositione circa iurisdictionalia, l. as. in rubrica. C. ne fise. vel Resp. Felin. in c. quæ in ecclesiis. nu. 51. in 6. declaratio. de constitut. quo casu prohibitio testatoris de non alienando adiuncta sustinetur, ut augeat, & operetur fideicommissum etiam in casibus alijs permissis à iure, ut nō possit fieri alienatio, Doc. in d. §. diui. & Dec. conf. 636. num. 10. Putpurar. conf. 110. Cepha. conf. 342. nu. 68. vol. 3. Bero. conf. 122. vol. 2. Vegius post Ruin. per eum citatum, d. conf. vlti. nume. 48 §. Marius Anguissola conf. 256. num. 3. & consil. 196.

nu. 17. & hec est vnus effectus concurrentiæ duplicis vinculi prohibitionis vltra alios, quos ponit Socin. conf. 66. num. 4. & sequen. vol. 1. & hanc duplicem prohibitionem probat etiam Castren. conf. 269. dubitatur. col. 1. in prima parte. uersic. item quod fieri non possit &c.

Et respectu aliorum etiam bonorum primum § 50 vestimentum sumitur ex eo, et quod bona huiusmodi fuerunt maiorum dicti Do. testatoris, nempe, quia quæstia titulo permutationis ab ecclesia Placentina, & successiue possessa per eum, & maiores suos per tempus immemorabile. ut de primo extat instrumentum permutationis usque de anno 1308. de secundo extant binæ sententiæ desuper lata, altera ad fauores dicti testatoris de anno 1446. & altera ad fauores eius nepotum de anno 1468. ergo, & c. consequentiam probant Docto. in d. §. diui. & præsertim Ripa nu. 3. Curt. iun. ubi supra, & Vegius ubi supra nu. 391. quod procedit, etiam quod testator id non expresserit in suo testamento, Ancha. iun. post Tiraquel. per eum citatum, qui more suo concordant. citat. d. q. 72. num. 30. in prima parte. Alba d. conf. 97. Roland. conf. 23. nu. 24. & seq. vol. 4. Simon de Prætijs ubi supra d. char. 283. nu. 8. & 10. in fin. & sequendo Anchar. iun. & ceteros, ubi supra. ratione enim affectionis huiusmodi præsumitur testatorem uoluisse ea cōseruari in familia sua. Et quod satis sit, quod possit cōsiderari interesse istud affectionis testatoris, licet non sit expressum, quia scilicet prohibita alienari erant sua, uel fuerint maiorum suorum, vt propterea manere deberent salua, respondit Castren. d. conf. 269. ad fi. uersic. item non obstat, si dicatur.

Et istud vestimentum, quod est secundum respectu aliorum bonorum, erit tertium respectu castri, & iurisdictionalium, & sic deinceps.

551 Tertiū etiam dicta prohibitio et in se nuda dici non potest, cum expresse facta cēseat favore descendentiū ipsius testatoris, ex quo omnes fuerunt prohibiti alienare, Bal. in d. l. quoties. num. 3. in fin. ff. de condit. in situ. Alba. conf. 7. nu. 13. & consil. 54. num. 2. Ruin. d. conf. 122. nu. 4. volu. 2. & in hoc casu sustineri potest glossa in l. codicillis. quæ est pen. §. in futuro. ff. de lega. 2. quam sequitur Imo. ibi. Crot. conf. 48. nu. 54. Alba d. conf. 7. nu. 13. & conf. 54. nume. 2. Dec. conf. 123. quem etiam ad hoc refert, & sequitur Grat. conf. 31. nu. 22. in 5. fund. vol. 2. sequendo glo. ibi, qui addit, * communem opinionem esse, quod quando testator mandat bona debere permanere apud filios, & nepotes in perpetuum, & dicitur inductum fideicommissum abso-

lutum:

latius: & loquitur in debiliore casu, quo prohibito erat concepta in personam.

Nec huc sententia contradicit gl.in d.s. diui.

552. [†] quod loquitur in prohibitione facta pluribus heredibus institutis, seu substitutis: tunc enim tanquam nudum præceptum non tenet factum, in favorem ipsorum heredu, cui propterea illimet renunciare possunt, d. l. quoties ab omnibus. C. de fideicommissis. quæ ratio applicari non potest omnibus descendentes prohibitis, quia non omnes possunt final consentire, cum nascituri non sint in rerum natura. Nec in isto casu loquitur Bero. in motivo c. tatus, præsertim cõsilio 42. ubi pungit gl.in d.s. instituto loquitur enim & ipse in pluribus cohæredib. imò hoc casu stat pro nobis, ut ibi per eum nu. 4. qui videri potest.

Quod si hæc pauca sunt, addi potest pro quarto vestimento, & causa, quæ elicitur ex eo,

553. [†] quod testator expresse etiam addidit, qd si dictæ prohibitioni contrariat, actus sit nullus, & sic dicta prohibitio satis etiam ex hoc dicitur vestita per aditionem pænæ nullitatis actus, & etiam incursum pænæ pecuniaria, postquam ex supradictis satis, superq; intentum habemus.

Nihilominus pro ea etiam est tex. inévitable in iudicio meo in d. l. codicillis. quæ est penul. §. instituto. qui videri potest, quatenus loquitur de nullitate actus, licet in motivo solum pungatur pænæ pecuniaria, & in hoc nemo contradicit. & quod pena nullitatis alienationis vestiat prohibitionem, & inducat fideicommissum, quia dicitur favore illorum de familia adiecta dictæ pænæ, & facta dicta prohibitio, Soci. consil. 127. sub num. 3. col. 4. vers. ad quod argumentum respondetur, vol. 2. Ioannes de Anan. consil. 47. sub num. 8. vers. sed certe ego pondero in casu isto, quod testator prohibens non stetit in finibus prohibitionis, imò ultra processit, annullando, &c., & ibidem Bologni. & adhuc apertius Corne. consil. 258. colum. penul. in fi. vers. sed prædicta non obstant. vol. 1. Alcia. quem refert, & sequitur Bireta consil. 242. num. 15. Alcia. consil. 777. propter difficultatem num. 4. Rimin. jun. consil. 456. num. 83. vol. 4. & probat Castren. d. consil. 269. colum. 1. vers. ecce igitur expressam cõtractus annulationem, &c. quæ, ut ille ait, operatur, ut reuocari possit alienatio per eos, quorum favore facta facta, sed hic facta fuit favore omnium masculorum, ergo omnes poterunt reuocare.

Non obstat, quod ex quo descendentes dicti D. testatoris aliquo casu fuerunt vocati, vide licet, si D. Bartholomæus testatori prædecessisset, & sic casum vulgaris substitutio-

554 nis, qui casus non evenit, & propterea cõ defecerit dicta substitutio, consequenter dicitur etiam expirasse substitutio fideicommissaria, quæ oritur ex dicta prohibitione alienationis, ex eo, quod ea videtur correspondere ad præcedentem substitutionem facta, ex quo facti in cõtricti adiecta post dictam substitutionem, per Dec. consil. 656. Socin. consil. 53. num. 1. vol. 1. Cepha. consil. 17. num. 24. & Bursat. consil. 195. num. 7. & seq. quoniam respondetur pluribus modis.

Et primò, non esse verum, quod dicta substitutio facta de descendentibus testatoris, fuerit

555 in casum vulgaris, & tum quia cõcepta fuit in casum, qui non est necessarius ad vulgare, ex quo ea conditio, si Bartholomæus prædecessisset, non est necessaria ex natura vulgaris, cum ea potuisset etiam habere locum, licet Bartholomæus institutus non fuisset præ-

556 mortuus, sed voluntaria fuit cõditio, quæ non trahitur de casu ad casum, secundum Bar. & alios in l. Gallus. §. & quid si tantum. col. 3.

557 ff. de libe. & posthum. & prout in substitutione facta alicui, si sine liberis prædecessisset, quod non dicatur concepta in vim vulgaris, ex quo illa conditio non est necessaria omnino ad vulgarem, sed voluntaria dicitur conditio, licet aliquæ casum vulgaris respiciat, respondit Vegius consil. 66. num. 51. & maxime cum in casu isto dicta substitutio non potuerit habere locum, ut infra dicam. tunc quia non solum vulgaris, sed etiam fideicommissaria fuit, propter verbum Perpetuo adiectu, ut respondit Rui. consil. 23. num. 19.

558 Secundo respondetur, & non esse verum, quod dicta prohibitio dicatur correspondere præcedenti substitutioni, & de hoc est tex. in d. l. penul. & instituto. ff. de lega. 2. ibi enim testator instituit filiu, & nepotes ex eo, licet emancipatos, & sic illi in casum vulgaris erant substituti, per Doctores in l. Gallus. §. quidam recit. ff. de liber. & posthum. propter ordinem saltem charitatis, & affectionis, qui & quipollet ordini necessitatis, ut post Bar. ibi, Soci. consil. 43. nu. 8. in fi. vol. 3. quæ expiravit post aditam hereditatem per filium, & tamè ibi adhuc contentio erat inter eum, & nepotes super locatione facta per filium, an per eam diceretur contrafactum prohibitioni de non alienando factæ per testatorem, quod quidem vanum fuisset, si ea expirasset per extinctionem substitutionis præcedentis.

Nec valet consequentia, per quam mouetur 559 Dec. ubi supra, & incontinenti appositæ est, ergo correspondere ad præcedentem substitutionem dicitur appositæ; hæc enim cõsequentiæ non tenet, & quando sunt plures dispositiones, quarum una venit ad alterius determinationem,

minationem, sed quælibet stat de per se tunc enim dicuntur diuersæ, nec vna dicitur respectu ad alia scripta, ita concludit Bar. 4. idem quæ sit in si versic. item si incontinenter sunt plura facta, quorum vnum non venit ad alterius determinationem, & c. si delibet. legat. Brunus conf. 48. num. 5. Bellon. conf. 46. nume. 11. sed sic est, quod dicitur dispositiones stat de per se, & diuersos effectus respiciunt, ergo, & c. quod autem id verum sit, demonstratur: tum quia substitutio facta Bartholomæo de eius descendibus, est specialis, vnum duntaxat casum respiciens; prohibitio autem de non alienando generalis est plures casus continens, & vulgaris, & fideicommissarie substitutionis, vt abunde probat Vegius d. conf. 66. ergo cum specialis prouisio non potuerit habere locum, subintrat generalis, ut concludit Ruin. conf. 143. nume. 10. vol. 3. dum respondet ad l. con. aredi. s. qui patrem. ff. de vulga. & pupilla. idemque probat 561. Gozadi. conf. 30. num. 14. concludens, quod regula, quæ habet, quod generalis dispositio refertur ad speciale prouisionem, non procedit, quando specialis non potest habere locum, ut quia extarent descendentes, in quorum defectu facta fuerat substitutio, & subintrat generalis prouisio contenta in generali prohibitione, de non alienando. ad quæ facit etiam Bero. conf. 42. num. 7. versic. vnde si testator ultra tacitam prohibitionem suâ, quæ resultat ex substitutione præmissa, expressè etiam prohibuit bona alienari, hæc sola expressa prohibitio, & non tacita debet considerari, & c. quia expressa testatoris dispositio circa eandem rem facit cessare tacitam, 563. vt ibi per eum. tum etiam quia per expressam prohibitionem statim sequuta alienatione intrat substitutus, in casu autem substitutionis expressæ alienatio à iure præmissa est, ad vitam grauati, l. si. fin. autem sub conditione. C. communia de lega. & hanc differentiam, & effectum signat glo. in l. cum pater. 6. libertis. & ibi Castren. ff. de lega. 3. Zach. in d. 6. cum ita. num. 407. Bero. conf. 129. nu. 15. vol. 2. concludens, quod facta alienatione per grauatum, & prohibitionem, statim ipso iure cessatur facta fideicommissi restitutio absque alia reali restitutione, ad effectum vendicandi bona. Achil. Persona. vbi supra, num. 403. & sequen. & concordant per hęcium conf. 97. num. 6. vbi etiam addit aliam differentiam, & effectum diuersum inter prohibitionem 564. alienationis tacitam; & quia in tacita valere alienatio facta per ignorantem ignorantem, & solum superest actio ad precium, l. fin. ff. de lega. 2. fecas autem in expressa, ut ibi per eum. 10. idemque effectus ad illudmet propo-

situm refert Rimin. iun. conf. 20. num. 27. & ibi etiam addit alium effectum, & differentiam, quod grauatus, cui datus est substitutus, delinquendo transfert bona in fideum, vsquequo naturaliter vixerit, contra autem, si expressè prohibitus sit alienare. Sed ille effectus oritur ex prima differentia.

Suntque plures alij effectus, & differentie inter huiusmodi dispositiones, quas non expedit recensere, cum agatur coram doctissimis Iurisperitis, qui multa ex paucis sciunt colligere.

Ex quibus, vt etiam inquit Riminal. vbi supra, patet prohibitionem stare ampliativè ad pre- 566 cedentem dispositionem; cum itaque istæ sint diuersæ dispositiones, ab vna non bene inferitur ad alteram, l. Papinianus exili. ff. de minorib. l. fin. ff. de calamnia. l. naturaliter. s. nihil commune. ff. de acquir. posses. sicque arguit Feder. de Sen. conf. 54. in vltima subscri- 567 ptio. incipit, Secundo probatur sic, quoties plura sunt, quorum vnum habet diuersum effectum ab altero, ibi de uno ad alterum non inferimus, nec ritè argumentamur, & c. 568 Et facit etiam pro ista parte; quia cum expressa prohibitio de non alienando sit efficacior, quam tacita, vt dixi, ea potius attendi debet, quam tacita, l. queritur heremaphroditum. ff. de statu homi.

Vnde cauendum est ab opinione Dec. d. confil. 636. cuius opinio merito fuit improbatæ, per Ruin. conf. 124. in fine. vol. 2. arguendo à sufficiendi partium enumeratione, vt ibi per eum. quem contra Dec. refert, & sequitur Zanch. in d. 6. cum ita. num. mihi 675. versic. contra quam tamen opinionem specialiter arguit Ruin. & abunde contra illud confil. Dec. respondit Rimin. iun. conf. 20. nume. 4. & num. 22. & seq. & num. 30. & plur. seq. vol. 1. ubi aliter etiam confutatur rationes Dec. & pro hac parte plures alias rationes, & auctoritates adducit, & dictum consilium Riminal. refert, & abunde per eundem conf. 476. nu. 78. & sequenti, vol. 4. contra Dec. etiam respondit 569 Bireta conf. 145. nu. 5. & de communi contra Dec. Cepha. conf. 134. num. 37. & pariter Dec. damnat Marcabrum. confil. 61. in fi. vbi etiam dicit, se vidisse iudicari contra eum; Bireta conf. 142. num. 29. versic. cum verò dicitur. & num. seq. ubi etiam saluatur Dec. in casu à presenti alieno, & probat Marza. de fideicom. q. 37. & abunde Dec. vbi supra, damnat Surdus confil. 67. num. 40. & plur. seq. & in conf. 96. num. 42.

Et pariter cauendum est à Cephalo d. confil. 17. qui etiam incidenter, & ut aiunt, per transennam, simpliciter refert illud confil. Decij aliud agens, scilicet, an prohibitio de non

Dd alie-

alienando in casu suo inducat fideicommissum. sed non absolutum. et opinio Doctoris, qui non disputat articulum, de quo queritur, non est attendenda, Nonius conf. 48. nu. 27. præter id, quod Cepha. solum ad hoc citat Dec. ubi sup. cui fuit responsum, ergo, &c. cum Paulus citat. l. q. 1.

Et insuper Soci. de quo supra in motivo, non fa-
570 cit ad rem nostram, et quia loquitur solum in casu, quo quis erat prohibitus alienare a uore certæ personæ, et concludit, quod ea prædefuncta corripuit etiam onus prohibitionis; et bene, quia de hoc sunt iura aperta in d. l. quoties. la prima. C. de fideicom. et in l. cū pater. §. quindecim. in ff. de legat. 3. et ita eū intelligit Gozad. conf. 3. c. sub num. 16. versu. non obstat, quod clausula prohibitionis non est posita per se principaliter, sed venit accessorie ad fideicommissum vniuersale, &c. et ita etiam Socin. declarat signanter Rumin. iun. ubi supra nu. 24. & seq. et Burlat. de quo supra pariter loquitur, et citati per eum, in casu, quo prohibito de non alienando erat restricta, et relativa ad institutos, et substitutos duntaxat, vt legere est ex eo: qui casus à præfenti specie alienus est.

Non omitto tamen, quævis consultatio nullatenus sustineri potest, ibi enim testator filios instituit heredes, et eos inuicem substituit, et ubi aliquis eorum præcederet testatori cū filiis, eos substituit, et prohibuit eos bona alienare, quia vult hereditatem suam deuenire sine deductione aliqua ad substitutos, et eorum heredes, ac successores, vt supra. et quærebatur in ea specie, an nepotes dicerentur prohibiti alienare: et concludit negativè, ponderando illa verba. Ad substitutos, et illud verbum, Vt supra, substitutos, non etiam nepotes censeri prohibitos alienare, quod tamen defendi non potest duplici ratione.

571 Prima est, et quia si dicta substitutio reciproca ita nudè se habebat, prout refertur per Burlat ea omnino inutilis, et otiosa fuit, et non valuit, cum non afferat commodum alicui, quia debet tantum unus recipere, quantum dare, et è contrà, lab omnibus, si Titio. ff. de lega. 1. et probat Crot. conf. 62. numero 7. et per totum. etiam si adfit clausula codicillaris, puta, quia testator dixit, Filios instituo æquis portionibus, et eos inuicem substituo vulgariter, &c. quia illa verba, et per fideicommissum nihil operantur, ratione supradicta, vt ibi per eum in principio, et nu. 13. Nisi fortè dicamus, quod hæc obiectio non procedit, quando filij, vel inæqualiter sunt instituti, vel quando sub conditione aliqua, vt etiam ipse dicit numero deci-

mo quarto, et in casu Burlat. aderat conditio. sed tunc intrat secunda obiectio, quare statim dicam.

Quod si ea recipere substitutio conditionalis fuit, quia scilicet dixerit testator, eos inuicem substituit aliquo ex eis sine filiis decedente, tunc obstat secunda ratio, quæ est, quod illud verbum relatiuum in prohibitione positum respiciens supradictos substitutos, cum indeterminate, et generaliter sit positum, omnes substitutos æqualiter determinasse dici debet, etiam hoc iure. ff. de vulg. et pupilla. cum simil. sed sic est, quod supra filij filiorum sunt substituti patribus eorum testatori præcedentibus, et sic in casu vulgaris, filij autem instituti sunt inuicem substituti, si sine filiis, et sic per fideicommissum, ergo omnes dicuntur substituti, et ita respondit in terminis Crot. consilio 13. numero 29. et hoc ex abundanti sit dictum præter id, quod in casu Rumin. d. verba erant restricta ad supradictos.

Tertiò contra dictam obiectionem Decij motiuatam obstant infinita responsa prudentum, qui in casu substitutionis expressæ, quæ defecerat, plurimum insudarunt laborantes disputando vim, et naturam prohibitionis de non alienando, an per eam sit inducitur fideicommissum absolutum, vel non, vt signanter videre est apud Socinam consilio 227. in principio, volum. 2. et in vna Placentina de Thodichis apud Decium consilio 399. Ruin. consilio 173. volumine 2. et Curt. iun. consilio 145. et iterum in alia Placentina de Fulgosijs Curt. iun. dicto consilio 43. et non minus clarè Paris. consilio 1. numero 46. volumine tertio, quem etiam refert, et sequitur Veginus dicto consilio vltimo, numero 440. circa med. et proprius ad speciem nostram, Ruin. consilio 108. numero duodecimo, et sequen. volumine secundo. et pariter in casu Vegij. et in quædam consuluit Alba consilio 33. Crot. consilio 48. et Cepha. consilio 329. volumine quarto. et ante eum Socin. consilio 56. volumine tertio. ubi prætermisissis substitutionibus solum disputat prohibitionem de non alienando, Plot. consilio 14. et idem in casu Vegij. ubi supra. et Marzar. consilio quarto, in principio, et circa fin. columna prime, et consilio 10. eolum. 1. Anchar. iun. d. quarto. 72. et Achill. Persona. ubi supra. nume. 192. et Riminal. iun. videndus dicto consilio vigesimo, qui plures alios citat, et in multis alijs locis, quæ cumulare potius laboriosum, quam ingeniosum esset: in quibus locis vana, et otiosa fuisset ea disputatio, quod non est dicendum in tot patribus, et

ergo opi-

De fideic. prohib. Quæst. XI. 319

gò opinio Decij, & obiectio motuata ab omni parte corruit.

* Rarlus conuincitur eius opinio ex* conuincit sententia, quam suprà retuli, qua omnes unanimiter conueniunt, t quod si prohibitioni vestita obijciat aliqua ratio, vel causa conseruationis bonorū in agnatione, tunc apertissimè refultat fideicommissum absolutum, nam si vera esset opinio Decij, illa ratio adiecta esset accessoria ad primam, & superflue appositā; consequens est falsum: ergo, &c.

Præter id, quod omni in casu Dec. loquitur in longè diuersa specie ab hac nostra. ibi enim per modum continuati sermonis, vt ille ait, prohibitio adiecta fuit, hic autem principaliter, poderando illa verba, Et insuper dictus Dominus testator, l. seia in super. quæ est vigesima. in principio, & ibi glo. ff. de fund. instruct. leg. Cro. d. consil. 48. nume. 22. & apertius consil. 61. nume. 7. vers. præterea, & ultimo, &c. ita in terminis respondit Riminal. iun. consilio 408. numero 35. volumine 5.

573 Et ex modica t mutatione facti variatur consiliatio in quacumq; materia, & præsertim in hac prohibitione de non alienando, vt inquit idem Dec. consil. seq. quod est 637. in principio, vbi addit, quod ex eo, quod ex quo quæritur illa generaliter sumpta, an ex prohibitione alienationis inducatur fideicommissum absolutum agitur in alto pelago, propterea Doctor vario modo locuti sunt, & quod ipse vario quoq; modo cōsultuit, secundam variatam casuum.

574 Præterea t quo modo potest dici hic prohibitio, & fideicommissum eius tacite substitutionis facta in consequentiam, siue accessorie ad præcedentem substitutionem, cum diuersam cōtineat fideicommissum, sub alia. & diuersa conditione facta, nempe quia priores substitutiones factæ fuerant sub conditione, si sine filiis, &c. dicta autē prohibitio cōtinet fideicommissum in casum alienationis per dictos heredes faciendæ, vt agnati testatoris admittantur, iuxta gradus proximitatem, de qua in l. cum ita. §. in fideicommissis & in l. p. et. §. fratre. ff. de leg. 1. qui quidem agnati oēs non fuerat vocati sub prioribus substitutionibus, & ita considerat Ruin. consil. 166. col. 1. ad fi. vers. ad istud responderetur. vol. 1.

Et sic patet, q dicta prohibitio de nō alienando non potest dici, q sit accessoria ad præcedentem dispositionē, imò stat de per se, & ampliat ad præcedentem, ut cōsiderant omnes Doctores lupracitati, & in specie Socinus d. consil. 217. col. 1. in 4. fundamento. vers. 4. cōfirmatur ista cōclusio. nam cum, vt dixi

in præcedenti, intetio testatoris fuerit inducere fideicommissum, & prohibitio alienationis facta fuerit ad corroboracionē fideicommissi, &c. vol. 2. Cro. d. consil. 48. numero 22. & sequenti.

575 Nec ostendit hanc conclusionem. & id, t quandoq; in motiuo subiicitur de pluribus substitutionibus conditionalibus, quod prima defecta ceteræ deficient; illud enim est, quia vna ab alia dependet; Bar. in l. quandiu. ff. de acquir. hered. id quod à proposito nostro alienum est, vt supra fuit dictum.

Ex hac etiam conclusionē cessat alia obiectio subsequens, quæ habet, quod vigore alienationis factæ per Dominos Ioannem, & Trifitanum per confiscacionem non possunt admitti D. D. agentes ex eo, q Bartholomæus primus hæres institutus, q fuit grauatus per dictā prohibitionē, nō alienauit, & dd. D. D. Ioannes, & Trifitanus nō potuerunt grauari, nisi in casu, quo fuerūt honorati, videlicet, si Bartholomæus testatori prædecessisset, per reg. lab eo. C. de fideicommissis & specialius per Ruin. consil. 27. & consil. 31. vol. 2.

Quoniam stante fideicommissio absoluta, licet cessaret substitutio per casum alienationis, tñ eis aperta est via fideicommissum per obitum ipsorum D. D. Ioannis & Trifitani. t habet. n. fideicommissum absolutū duo capita. alterū in casu alienationis, alterū aut per mortē, d. l. cū pater. §. libertis. & ibi pulchre docet Caitrenf. post glo. ff. de lega. 2. & latius Socinus d. consil. 57. col. 1. & sequenti. vol. 3.

577 Præterea considerandum est, t q inspecta ratione generali dictæ prohibitionis, & præsertim volutate testatoris, q bona sua perpetuò darent in agnatione sua, ea realis iudicāda est, nō personalis; tum quia impersonalis est, ex quo non exprimit nomen alicuius, sed simpliciter phibuit institutos, & substitutos, & eius descendētes in perpetuū alienare, ergo realis est, Capic. decil. 108. nu. 1. tum quia in dubio rōne qualitatis rei prohibite alienari iudicāda est realis, nisi personalissima, vel personalis appareat, Capic. vbi sup. tum et quia adhuc realis cēsenda est, inspecta, & poderata cā, & rōne finali dictæ prohibitionis, licet in personā cōcepta esset, & sic oēs descendētes testatoris, ad quos bona pro tēpore peruenerint, dicuntur honorati, & grauati. neq; n. aliter perpetuatio dictorū bonorū posset effectū suū sortiri, vt per Bar. in l. pater filio. & fundū. ff. de lega. 3. & ultra aliās p me allegatas, pbat post multos cōcord. p eū citatos, Vegi d. consil. sub nu. 368. in fi. & plur. seq. & nu. 415. & plur. seq. & nu. 439. vers. & nu. 36. &c. & nu. 441. & n. 444. vers. q ad hāc obiectionē. m. d. Paris. varijs modis, &c. & nu. 490. & seq. Cro.

D d 2 d. consil.

dicti. consilio 13. nume. 35. versi. potest & alio modo responderi, &c. post l. ad. consilio 23. & concordant. per eum citatos consilio 173. numero 1. & sequenti versi. imò etiam quando verba essent directà ad personam, &c. R. minim. i. un. d. cōf. 20. num. 8. & sequenti, vbi supradicti Doctores latè probant spectandam esse vim rationis, & causæ finalis, quæ mouit testatorem ad ita disponendum, vt ea porrigatur comprehensiuè de casu ad casum, & de persona ad personam: & in terminis, imò ferè indiuiduo casus nostri, abidè per Anchara. i. un. d. qua. fi. 7. 2. & Achill. Persona. d. num. 192. qui videantur rogo.

Ex quibus patet, non esse extra regulam d. l. ab eo. & cessat dictum Ruin. in locis supracitatis, qui etià expressè loquitur, quando filius nominatim tantum fuerat prohibitus alienare, & in casu nostro nedū Bartholomæus filius, sed & omnes descendentes fuerunt generaliter, & omni casu prohibiti, & ex vi rationis adiectæ censentur etiam honorati, vt suprà dixi, ergo, &c. Præter id, quòd quatenus negat Ruin. prohibitionem censerè realem ex vi rationis adiectæ, malè loquitur, & cōtra communè, & Castren. per eum citat.

Nec obstat tex. de quo per eum in Authen. de restitu. fideicommissi. in princip. quia ibi testator postquā grauauerat nominatim filios, ne alienarent extra familiam, non per modum rationis subiecit velle do. num. peruenire ad nepotes, & descendentes ab eis, sed per ver-
 578 ba enunciativa, † quæ differunt à dispositiuis. Bar. in d. §. fundum. & ita declarat Burfat. consil. 13. nume. 18. quatenus concludit,
 579 † quòd prohibitio facta filio non extenditur ad nepotem, & de persona ad personam, vel quando adiectum est verbum personalissimum, vel quādo causa expressa fuit nō per modum rationis, & causa non fuit omiſsa, maxime in eadè dispositione, vt in casu suo, aliàs generalitas causæ seruat suam naturā, vt in casu nostro, & sic perinde est, ac si testator bona sua reliquisset in familia, quo casu gradatim, & ordine successiuo ceteri admittuntur extinctis, vel cōtrafacientibus nominatim vocatis, l. cum ita. §. in fideicommissio. ff. de lega. 2. Bar. in l. peto. §. fratre. ff. eod. & ad hoc facit Menoch. cons. 85. nu. 1. quatenus cōcludit post quamplures per eum citatos,
 580 † quòd quando omnes descendentes, vel liberi sunt prohibiti vilo tempore alienare, omnes censentur vocati, & inuicem substituti, & sicut eos onerauit, ita èt censet vocasse. Postremo pro sigillo istius articuli, & cōfirmatione supradictorū non omitto, quòd nulla probabilis ratio diuersitatis inter hos casus considerari potest, q̄ testator maluerit pro-

spicere agnationi suæ per prouisionē prohibitionis alienationis in casu vulgaris, videlicet, vbi D. Bartholomæus filius prædecessisset patri testatori, q̄ eo decesset postea quicunque; ergo necessariò concludendū est ex identitate rationis, dictam prohibitionē porrigi ad oēs casus, & sic etiā deficite vulgari substitutione, l. illud. ff. ad leg. Aquil. & hoc per viam comprehensionis, non aut extensionis,
 581 quia dispositio † nō dicitur extendi, vbi est eadem ratio. Menoch. cōf. 233. nu. 44. & plur. seq. vol. 3. vel oimodo similiter do, sed casus ille includi dī sub eadem dispositione, Castre. cōf. 261. visis, & consideratis his, quæ in facio proponuntur. nu. 7. in 1. par. cum simil. & idè respondit Soc. cōf. 52. nu. 10. in fin. versi. nec dī extensio de casu ad casum, sed interpretatio intellectiua; casus est singularis cum glan l. quamuis. C. de fideicommissis. volu. 1. Paris. d. consi. 50. num. 56. vol. 3.

582 Præterea † extensio de casu ad casum ex verisimili mente testatoris passim ab omnibus admittitur, Celsus d. cons. 20. nu. 50. & ante eum Alex. cons. 37. nu. 10. vol. 6. Dec. cōf. 372. nu. 7. Rolan. cons. 27. vol. 1.

Non obstat posterior obiectio, quæ habet, q̄ isti Domini agentes non sunt audiendi ex eo, q̄ non reperiebantur in rerum natura tempore purificatæ conditionis per alienationem factam per dictos Dominos Ioannem eorum anum, & Tristianū fratres, mediante confiscatione bonorum suorum:

Quoniam satis, superq̄ ex præcedentibus ea sublatā remanet. Etenim in primis dicto, prædictos dominos agentes admitti debere ad fideicommissum, de quo quaritur per mortē dictorum dominorum Ioannis, & Tristiani, & successiuè post mortem patris dictorū Dominorum agentium, qui in casu mortis dictorum fratrum præcedebat in gradu successione, vt de se patet, & probatur in §. tertio gradu. Institut. de grad. &c. Vnde sufficit dictis Dominis agentibus, quòd fuerint in rerum natura tempore mortis, vel dictorū fratrum, vel patris ipsorum dominorum agentium, stante fideicommissio absolutio suprà firmato, & cōsequenter allegata in motiuo stant pro hac parte, tātum abest, vt repugnent intentioni dictorum dominorum
 583 agentium. Etenim ea natura † est fideicommissi absoluti, & simplicis, vt quamuis fideicommissarius sit exclusus à facultate renouandi alienata per grauatum, quibus ipse forsitan tacitè consensit, non tamen dicatur exclusus à fideicommissio ob mortem alienantis intrante, vt est tex. in l. cum ita. §. in fideicommissio, ibi, Et qui ex eis primo gradu præcreati sunt, &c. ff. de lega. 2. Et ita signatè
 de clia.

De fideic. prohib. Quæst. XI. 321

declarat Castren. in l. cum pater. §. libertis. col. 1. propè fin. ff. eo. & nemo huic cõclutioni contradicit.

Præterea adhuc per casum alienationis intentum habent prædicti domini agentes, de qua supra, per tex. in l. peto. §. fratre. ff. de legat. 2. ibi, Ve proximus quisque & c. ibi, Nec tamen sequenti causa in posterum ladi debet.

84 Obijecit tamen eis, quod quando agitur de succedendo ex dispositione cõditionali, oportet succedere volentem extare tempore euenientis conditionis, l. cum pater. §. hereditatem. il. primo. ff. de legat. 2. & l. interuenit. ff. de legat. prestan. sed sic est, quod tempore euenientis conditionis, id est, alienationis bonorum, de quibus agitur, scilicet tempore confiscationis domini or Ioannis, & Tristani, isti domini agentes non erant in rerum natura, ergo, & c. Alia conf. 108. col. 1. & seq. post Lamberti. de Rampon. relatum per Io. And. ad Specul. de testam. in rubrica, & quos etiam refert, & sequitur Anguissola conf. 67. num. 3. & sequenti lib. 6. & cuius opinio est

* communiter approbata, Alcia. conf. 594. colum. 1.

Sed hæc obiectio remouetur pluribus modis.

Et primo, quod assumptum, & maior propositio 85 non procedit, quando omnes descendentes sunt vocati, & nemo extat tempore euenientis conditionis, qui petierit, & fideicommissum agnouerit, vt est tex. cum glo. in d. §. fratre in verbo, ex familia illa supersit, nec superesse speratur, inquit gloss. & quando descendentes sunt vocati, tunc quod admittantur etiam postea quancumque nati, respondit Castren. conf. 247. in causa, quæ vertitur Sauroz. nu. 3. in 1. parte. loquens in fideicommissum in casum alienationis, cuius tempore, quo facta fuit, nemo aderat ex vocatis, qui posset alienata renouare, sed postea nati sunt, & cõcludit iure eos admitti, quia verba tractum temporis in futurum respiciebant. & subdit Castren. quod dicere isto casu non natos tempore alienationis esse excludos, esse allegatione de nimia subtilitate, quæ reijcienda est, quia ex nimia subtilitate perniciosè erratur, maxime, quia sic subtiliter interpretando voluntatem testatoris ea destruitur. Crot. conf. 48. nu. 8. Et pro hac parte late respondit Ruin. conf. 123. nu. 16. in 2. ratione. volu. 2. & etiam Bossut. tit. de proclamato, quod sit bonis publica. sub nu. 11. Decia. conf. vlti. volum. 1. Biret. conf. 27. Menoch. conf. 97. nu. 81. & plur. sequen. & latius conf. 1. vol. 2. videri potest. & Castren. pulchre exornat Simon de Præd. de interpret. vlti. volu. lib. 5. char. 51. 4. nu. 7. & plur. seq. num. 102. & concordant. per Dec. de quo nec ipse, nec alij

supra citati mentionem faciunt conf. 468. num. 28. in f. vers. & D. Aloyfia non obstat, quod non esset nata tempore concessionis, nec tempore, quo Do. Palancinus alienauit & c. & nu. seq. Natta conf. 67. nu. 6. & seq. & nu. 12. & Rolan. conf. 70. nu. 47. vol. 1. Biret. vbi supra, cum alijs, qui in illa causa Trinitaria responderunt pro Marchione Francisco, & Com. Ioan. Iacobo, pro quibus fuit pronunciatum in Senatu, & quibus non cõtraducunt in hac nostra specie ceteri, qui in eadè causa responderunt pro Comite Georgio, ad quos mereijcio.

Et pariter Castren. refert, & sequitur abundè Surdus conf. 12. & alij infra citandi, ita quod manifestè datur intelligi, hanc Castrensis sententiam receptissimam esse. & omnes isti patres loquuntur in casu, quo testator prius uocando descendentes, vel proximiores digressus est ad plures gradus substitutionis, vt considerat Natta, vbi supra nu. 12. & Mantica de coniecturis vlti. volu. lib. 8. titu. 12. nume. 14.

86 Nec est inconueniens, quod interim donec subest ipse, quod aliqui nascantur, res remaneat in suspensio. l. si duobus. in princ. ff. de lega. 1. gloss. in l. 2. ff. si pars hæred. petat. & dominium bonorum alienatorum interim remanebit penes acquirentem, renouabitur tamen, l. fin. §. fin. autem sub conditione. C. communia de lega. ut etiam post Castren. considerat Natta, Rolan. & Biret. vbi supra, qui in eadem specie consuluerunt, & pariter Cepha. dicto conf. 318. & Boe. decis. 172. nu. 6. qui, & Castren. sequitur. Qui ideo non est curandum de Bertran. qui quandoque dubitauit de decis. Castren. & minus de Alcia. qui eum refert conf. 594. circa fideicommissum, seu primogenituram nume. 5. & seq. vbi etiam pungit Castren. quod sine lege loquatur, & ibi num. 2. & seq. addit, quod rationes 87 supradicte nihil faciunt, quia procedunt ante purificatam conditionem, non autem quando conditio euenit, vt in præsentis specie, quia tunc dispositio non debet stare in suspensio.

Et enim hæc responsio sicut subtilis est, ita etiam remouetur pulchriore, & vera replicatione, 88 quæ est, quod conditio alienationis non potest dici purificata, quoad non natos, sed statim eis natis purificari dicitur; continet enim grauamen successuum, & continuum, merito de ea conqueri possunt nascituri, 89 postquam erant nati. ad instar sententia, quæ continet grauamen continuum, & successuum, quod semper ab ea potest appellari, quia quotidie grauatur, ita signanter considerat, & bene Decia. d. conf. vlti. num. 4. vol. 1.

D d 3 Addo

Addo ego, quòd Alcia. magnam vim facit super eo, quòd alias dominum esset ambulatorium, & ad tempus in aliquem translatum. sed certè pace tanti viri loquitur contra tex. in d. s. fin. autem & retorquendo aliud, quòd ipse subijcit, propter subtilitatem Alcia. non est recedendum à sententia Castren. quæ * communiter est recepta, ut patet ex suprà relatis.

590 Et procedit hæc conclusio, si etiam si dispositio testatoris erat cõcepta per uerba restrictiua, puta, Tunc, uel pro tempore existentes, Natta ubi suprà num. 12. & Cepha. ubi suprà, num. 74. & plur. seq. Quòd fit, ut periculosa sit consultatio Alcia. d. consil. 594. nu. 1. ad fi. quatenus concludit, quòd ex quo in casu suo testator dixerat, q. hærede mortuo, tunc hæreditet filius maior delegitimo matrimonio natus, alius substitutus datus intrat, & excludit perpetuo filius postea natus, ponderans illam dictio. nem, Tunc, & illud uerbum Natus, quòd est participium præteriti temporis; & sic uult patrum præferri nepoti eius ex fratre hærede postea nato, ut ibi per eum, num. 1. & 6. in quo tamen articulo mirè fuit variatum inter maiores nostros; Tiraquel. de primogenitura q. 14. præter id, quòd in casu Alcia. uerba erant multum restricta.

Et licet Castren. & alij suprà citati loquantur, ut dixi, in casu, quo nemo ex uocatis ad fideicommissum extabat tempore euenientis 591 conditionis, nihilominus idem dicendum est in casu, quo aliqui extabant, sed non petierunt, nec agnouerunt fideicommissum, ut in præsentis specie factum fuit, quia Lancelotus filius Tristani prædicti cõfiscati, qui aderat, solum pro legitima sua contradixit: & pariter D. Franciscus pater istorum Dominorum agentium filius dicti D. Io. pariter cõfiscati, si aderat tunc, non contradixit, nec unquam fideicommissum huiusmodi agnouit, tunc enim, ut dixi idem iudicandum est in casu isto, quòd in precedenti. id quòd probatur ratione, & auctoritate. Ra- 592 tione quidem; quia paria sunt nõ extare, & non succedere, & sic excludi tempore, vel renũciatione, seu repudiatione, l. 2. ff. quis ordo in bono. posse. ser. Bologni. ad Io. de Anani. consil. 7. num. 12. neque enim ubi agitur de fideicommissio vniuersali, ut hic, tunc iura fideicommissi ante eius restitutionem, & agnitionem trãseunt in fideicommissarium, Socin. in l. 1. §. sed & quoties. ff. ad Trebellia. ubi citat bona iura, & ibidem Ias. in §. de illo. sub nu. 12. ad differentiam legatarij, seu fideicommissi particularis, Socin. ubi suprà. de quo etiam per glo. magistrale. n. in l. 13. ff. de con-

593 dit. in fi. Illud enim ¶ ante agnitionem acquiritur legatario, seu fideicommissario ipso iure, sed reuocabiliter, & post agnitionem irreuocabiliter, ut per glo. ubi suprà. Auctoritate autem probatur in hoc casu, ubi agitur, ita concludit Fulgo. in l. quoties. la. prima. circa medium. versi. pone, consensu omnium de familia vendita est res prohibita alienari extra familiam, nunquid poterit retrahari postea per eos, q. nati sunt ex ipsis, & c. C. de fideicommissis. ubi ad hoc expedit tex. in d. §. fratre. cum glo. suprà citata, & sequitur Corn. ibide, & Ias. qui addit hoc esse ualde notandum, & digito ligandum. & idem etiam expresse probat Castren. d. consil. 47. sub nu. 5. col. 3. uersi. fed ista allegatio est casu 594 nullo, & c. uersi. ¶ præterea si aliqui fuissent nati, fateor, quòd ipsi soli fuissent admissi ad reuocandum, sed alijs postea natis tunc tenerentur participare cum illis, & c. Et idem quando existentes cõfiscantur alienationi, quòd postea nati admittantur ad fideicommissum, respondit Cephal. d. consil. 318. per totum. uol. 3. Anguissola consil. 86. nu. 5. lib. 6. Craue. consil. 51. nu. 12. loquens in materia eridarum super cõfiscatione bonorum, & clarè etiam Decia. d. consil. vltimo. nu. 12. uol. 1. & pariter Surdus d. consil. 125. nu. 2. in n. & seq. ubi ad hoc citat Fulgo. Craue. & Ias. ubi suprà.

Ex quibus patet, hæc esse receptam sententiã, imò non inuenio contradicentem in hoc casu, & a fortiori faciunt, quæ dicam in sequens. & sic cessat consultatio Alcia. ubi suprà, & Albe dict. consil. 106. loquitur enim in casu, quando tempore purgationis conditionis extabant ex uocatis ad fideicommissum, qui etiam obtinuerunt admitti; & eo in casu cù eis fiat etiam Biret. d. consil. 27. num. 7. Decia. d. consil. vlti. nu. 9. ad fin.

Rursus etiam in casu prædicto non desunt contradicentes: & signantur Castren. suprà ultimo loco citatus, quem refert, & sequitur Surdus, ubi suprà, num. 21. d. consil. 125. & in vna Placétina Scotorum respondit Riminal. iun. d. consil. 564. per totum. lib. 5. & ante eum Rolan. consil. 70. num. 47. Natta d. consil. 67. nu. 12. & diffusè Lud. Molina in tracta. de primogenitu. lib. 3. cap. 10. num. 44. qui multa alia ibi adducit ad hoc propositum, & refert eum etiam Riminal. iun. ubi suprà, & obiectionibus adductis ex aduerso respondendum abundè post Castren. Rolan. & Nattam in locis suprà citatis. Sed quicquid sit de isto casu, qui non est noster, iam constat, hæc nostrum procedere de plano.

Secundo etiam dici potest, quòd imò isti Dagæres iure possunt dicere se uocatos per casum prædictum.

De fideic. prohib. Quæst. XI. 323

prædictæ alienationis, & consequenter cessat obiectio: quod sic probatur. nam & si non extaret tempore dictæ publicationis, hoc nisi h. l. refert. Constat enim, quod eorum existentia non fuit necessaria ad tempus dictæ conscriptionis, quoniam alij priores in gradu extabant maxime Lancello. filius Trutani fratris aut dictorum DD. agentium, ut patet ex eius contradictione facta, de qua in actis, ergo frustra eis fuisset extare tunc temporis, l. 1. in princ. ff. quis ordo in bono. postest. l. 1. ff. de iur. & l. 2. §. legitima. ff. de iur. legitimis. & frustra desideratur, §. cuius eventus nihil operatur, Castren. in l. si quis heres. la secunda. in princ. & num. 8. ff. de acquir. hæred.

Contrarium ergo procedit, quando is, qui vult admitti, est proximior tempore purificatione conditionis, non autem si sit remotior, neque existentia fideicommissi ad tempus purificationis conditionis desideratur, per iura in contrarium citata, nisi ad effectum succedendi, qui effectus non potest tunc considerari in existente in gradu remotiore, alioqui oportuisset omnes descendentes tunc existisse, quod nemo dixerit. Et hanc responsionem in materia prohibitionis alienationis, cui tunc extantes consenserunt, respondit Alba, ubi supra, num. 18. in fi. & seq.

Tertio adhuc dicti DD. agentes intentum habet ex ulteriori alienatione postea subsequuta, deducendo hoc modo. Constat enim, quod dictus Lancello, qui, ut ex aduerso dictis 597 tur, proximior erat, nunquam petijt, §. sic ex lapsu triginta annorum præscriptione temporis fuit exclusus, l. licet. & ibi glo. & communiter Doct. C. de iure delibe. quæ procedit etiam in ignorante, ut ibi habetur, las. in rubr. & in l. si bonorum. num. 3. C. qui admitti &c. alienasse propterea dictis 598 tur, §. per patientiam tanti temporis consensibile præscriptioni, sicque alienasse, l. alienationis verbo. ff. de verbo. signifi. quam ad hoc expendit Ripa in vulga. §. diu. num. 113. vers. 3. mouetur, &c. & de hac specie alienationis, & quæ requiruntur, tradit Alcia. d. consilio 594. columna 2.

Quod & ulterius ego probo, quia quod ad effectum, de quo queritur, §. paria sunt alienare, & alienationi consentire etiam tacite, d. cum pater. §. libertis. ubi in specie Castren. delegat. 2. & in terminis Decia. d. consilio ultimo. & Biret. d. consil. 27. num. 7. & seq. 600 Nec eius dissidia præiudicium peperit sequenti in gradu, quin potuerit post eas exclusionem admitti ad dictum fideicommissum, imò eo excluso aperta est via proximiori, ut pulchre tradit Ripa, ubi supra, num. 116.

versum rebus tamen alienari prohibitis extra familiam, licet currat præscriptio in præiudicium proximorum, &c. Decia. ubi supra. Cumque, saltem, dum completeretur præscriptio, huiusmodi natus sit, citra omnem dubitationem ex confessione etiam partis aduersæ in positionibus, de quibus in processu folio 126. à tergo, & in rerum natura reperiretur, & proximior esset D. Petrus Franciscus pater illorum Dominorum agentium, qui alienationi huiusmodi quoque consensit, non agnoscendo fideicommissum, & petendo infra spatium triginta annorum, de quo supra, patet per hanc ultimam alienationem, seu ratificationem prioris alienationis purificatam fuisse conditionem ad fauores dictorum dominorum agentium, qui dubio procul nati erant tempore perfectæ dictæ posterioris præscriptionis, ut patet ex responsione ex aduerso facta positionibus ipsorum, & ex testibus desuper receptis, ergo cessat obiectio supradicta, cum satis eis fuerit extare tempore alienationis paulo supra recitata, Dec. d. consil. 468. num. 29. & seq. & concordant de quibus supra. Alba ubi supra. Nec offendit quidquam ponderatio in motu facta super consil. Gabriel. consil. 123. nu. 36. & seq. quatenus concludit post Castren. quod si quis fuit vocatus in casum alienationis, vel mortis, & alius in casu mortis, secundo est quidquid demum, ubi primus non admittitur, sed hoc ad rem nostram non pertinet, præsertim cum nemo fuerit admittus, & in cæteris Gabrielius tueretur aperte ius non natorum. Postremo ubique constat de mente testatoris, quæ alias redderetur elusoria, quod voluit quandocumque nascituros admitti, tunc etiam cessant iura, & auctoritates in contrarium allegatæ; Alba d. consil. 106. nu. 18. sed sic est, quod in casu nostro testatoris dispositio, qui vocauit omnes descendentes in infinitum, non sortiretur plenum effectum suum, nisi comprehenderet etiam ipsi Dominos fratres quantumcunque postea etiam natos, & conceptos, ergo, &c. & idem aperte respondit Ruin. consil. 108. num. 17. vol. 2. & consil. 117. num. 20. eod. vol. & non minus clare Anguissola d. consil. 67. & amplius etiam Vincentius Franchus ubi supra. qui concludit, quod allegata in contrarium non procedunt in fideicommissio conditionali habente tractum successuum, ut in præsentī specie.

Et ex his patet, quod quoquo se vertant dicti rei conuenti semper sunt in casu succumbentis, &c.

An crida fiscales præiudicent non natis, & latè pro non natis.

Quod etiam Princeps non possit nondum natis pri-

ris præiudicare in feudo, latè Bero. confil. 67. nu. 7. & seq. vol. 1.

In formatio danda Illustribus Senatoribus vigore relationis per Illustrè Dom. Aymam fiende.

Cum secuta condemnatione capitali cum bonorum confiscatione per magnificum Dominum Cæsarem aduocatum à Senatu delegatum facta contra Do. Ioannem Mariam Malaspina pro eius portione Caltri Pragolæ, ac pertinentiarum Marchionem, positisq; per fiscum bonis eiusdem ad cridas, ac factis dictis cridis per aliquos ex agnatis dicti confiscati, & postmodum etiam per curatorem Antonij infantis filij dicti Marchionis, licet post condemnationem concepti, & nati contradiciti fuerit; qui quidem curator dicta bona feudalia, atque inconfiscabilia dicto infanti petijt relaxari, cum feudum istud Pragolæ usque de anno 1200. fuerit maioribus dicti infantis concessam pro se, ac eorum heredibus legitimis, oppositum fuit oretenus per Illustrè Magistratū extraordinarium prædictum non fuisse tempore debito cridis fiscalibus per dictum infantem contradiciti, & ideo sublatū omne remedium, statè No. Const. dispositione: & cum pro parte contradicentis replicatum fuisset, cridas fiscales non præiudicare nondum natis, rationibus inferius adducendis, noluit Magist. in consilio Senatu ulterius progredi, & huius articuli relationem Excel lentissimo Senatui fecit; quæ relatio fuit per fiscum visa, & vni ex Illustribus Senatoribus ad referendum transmissa.

Pro parte autem dicti infantis contradicentis sic defenditur articulus.

602 Et primò dicatur, quod istas iure communi aduersari, Ripa in l. rem, quæ nobis. nu. 42. vers. iste modus, ubi las. ff. de acquir. poss. Marf. sing. 29. §. Abb. c. fin. de vita, & honest. cler. & dicuntur illæ cridæ fraus, dolus, & circumuentio, Curt. iun. consil. 60. Craue. consil. 30. Fulgo. consil. 108. Marf. sing. 370. & ideo strictè intelligendæ.

603 Secundo, quod istæ cridæ præstringendæ sunt, & interpretandæ ad instar præscriptio nis iuris communis, in cuius locum subrogatæ sunt, Bald. in c. 1. §. porro, qualiter olim feud. alien. pote. Balb. de præscript. in 1. parte, 6. partis principalis, q. 22. versic. 23. col. pen. Cotta in memorial. in verbo, statuto, siue decreto. sed sic est, quod de iure communi

604 præscriptio non currit non valenti agere, Authen. nisi tricennale, vbi Bal. C. de bon. mat. l. 1. §. ne autè imperfecta, versic. si ex quo actionem mouere poterint. C. de ann. exce.

605 pmo. ¶ Constat autem, quod filius masculus

ius præfati banniti, qui nondum conceptus erat, neque natus durantibus cridis, non potuit comparere, & ius suum in scriptis deducere, ideo cridæ ipsi non præiudicant, & ita iudicatum fuisse ab ipsoniet eius temporis magistratu, dicit Bois in titu. de proclamato, quod fit bon. publ. nu. 1. & in terminis, quod præscripto, quæ obest existentibus in rerum natura, non obstat nascituris, dicit Iser. & Aluarotus in c. 15. hoc quoque, col. fina. de success. feudi. Pinel. post alios de * communi attestans in d. Authen. nisi tricennale, pag. 646. nu. 49. vbi reprobatur Curt. sen. consil. 40. Ex quorum dictis apparet Alciatum in hisce terminis lapsam esse, & deceptum consil. 523. num. 1. alias est consil. 58. col. 1. nu. 10. lib. 5. alias nu. 1. t. qui tamen contrarium respondit consil. 709. in princ. quod, & defendit Rimindun. in vva Placatina col. 564. nu. 38. & plar. seq. lib. 5. quem nouissimè postquam hæc scripsissem, vidi, ubi pariter damnat Alciat. ut ego feci. Et hoc est expeditū saltem in casu, in quo nemo prior, & c. ut in quinta ratione.

607 Tertio aduertatur, quod cum Decretū nult, quod habitantes in dominio intra tres menses, habitantes vero extra dominium, uel pupillas, aut furiosos intra sex menses, non comprehendere potest nondum natos, quia eis non conueniunt illæ qualitates, minus in eis præsuppositum habitationis verificatur. & hoc est, quod considerat Bois. ubi supra, quatenus inquit, quod uerba Decreti non conueniunt exclusioni eius, qui nondum natus est.

608 Quarto facit, quia quando bona non possunt ex dispositione hominis alienari, nec transire in extraneos hæredes, non potest nondum natis, etiam si contradiciti non sit cridis, præiudicari, Grammat. decis. 100. nu. 5. Clar. §. si. q. 1. vers. item quarto. Alciat. responso 650. nu. 1. Huiusq; conclusioni non obstat lapsus temporis contradicitionum, per quem uidebatur sublatum esse ius cōpetens nondum natis, sed quod etiam competiturum erat, prout obstat dixit Scot. tom. 1. responso 1. nu. 250. lib. 2. Quoniam, ut de se constat, nec verè sunt rationes eius, nec per las. & alios in eius Appositis allegatos comprobantur, quia si uideantur dicta eorum patrum ibi loquantur in casu personarum natarum, & existentium temporè proclamatum, non autem in casu, quo posita in lucem uenerunt, prout est casus noster, ut et animaduertit Bois. vbi supradicta p. ualer opinio aliorum præallegata. & pro hac conclusione est tex. cum glo. in l. peto. §. si ratè. in uerbo, si nullus superfit. §. delegat. 2.

609 Quin-

De fideic. prohib. Quæst. XI. 325

609 Quinto facit, † quia omni in casu, ubi nemo reperitur, qui contraxerit, & obtinuerit feudum, vel fideicommissum, ut in præfenti specie, forte superueniens quandocunque ex vocatis ad illud admitti debet, & cessat omnis amaritudo, de qua per Albam d. consil. 66. ita signanter animaduertit Bos. ubi supra, & apertius Ruin. consil. 123. nu. 16. in 2. respon. uol. 2. post Castren. consil. 147. num. 3. in 1. parte, & Albam d. consil. 106. nu. 17. Pet. Ant. Anguissola consil. 86. nu. 5. lib. 6. Alcia. consil. 71. Bireta consil. 51. num. 11. & seq. & signanter Ludouicus Molina in tract. de primogenitu. lib. 3. cap. 10. nu. 44. & in fine dicti cap.

610 Ultimo facit, † quia filij nati post alienationem feudi admittuntur ad reuocationem, licet non essent in rerum natura tēpore alienationis, Dec. consil. 95. in fi. Tiraquel. in tractat. signagier. §. 1. num. 86. cum seq. † idem dicitur de filiis banniti nati tempore bannimenti, quod eis sit relaxandum fideicommissum proximioribus in rerum natura, tunc existentibus, non perentibus banni tempore in fideicommissu vocatis, Gabriel. consil. 123. Ad illud autem, quod per fideum in oppositione sua dicitur, videlicet, an nō natus, neque conceptus tempore delicti possit esse habilis ad petendum hæc bona feudalia, vel fideicommissi;

612 Respondetur, quod quamuis conceptus, seu susceptus ex deportato in insula videatur quasi ab alio homine susceptus, l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebell. diuersum tamen 613 est in bannitis nostri temporis, † quos certum est iura ciuilia, & communia etiam respectu loci, a quo banniti sunt, retinere, secundum * communem opinionem Bart. & aliorum in d. §. ex facto. ubi Ripa num. 14. & seq. Rui. consil. 123. col. 1. vol. 4. & Doct. in l. 1. C. de hered. instit. & in vna Tridentina in eo, qui post bannum filios suscepit, Socium. consil. 174. nu. 19. & seq. lib. 2. & in bannito de parricidio, Corn. consil. 55. num. 15. lib. 2. & in bannito propter grauē delictum, Anchara. consil. 27. §. col. pen. Neutza. consil. 73. nu. 6. & seq. Port. in consil. 48. ad finem. Sed sic est, quod istud ius dicitur questum de iure communis ciuili, ergo bannum patris saltem filio nō præiudicat ad effectum, de quo queritur: & id etiam comprobat Balb. & alij in d. l. 1. C. de hered. instit. & satis probat text. in d. §. ex facto.

614 Et præterea † iura loquentia de bannito, & contra eum, non habent locum in bannito in contumaciam, saltem quo ad alterius præiudicium, iuxta * communem sententiam, de qua per Alex. in l. si mora. ff. solmat.

Ferret. consil. 78. in fin. Alcia. consil. 36. §. nu. 2. Alban. consil. 8. nu. 27. Ripa in d. §. ex facto.

615 Rursus in partibus nostris catholicis banniti qualitercunque non habentur pro de- 616 portatis, † quia matrimonium remanet intactum, & consequenter iura filiationis, quidquid sit de patria potestate, Ripa ubi supra, in princ. & Bal. in l. tutelae. in 2. d. c. tura in fi. ff. de dolo.

Postremo, cum inuestituræ feudales, & fideicommissa vocent omnes descendentes, & sic naturaliter pro tempore natos, utique etiam conceptos quandocunque, & natos admittunt, l. cum ita. §. in fideicommissis. ff. de lega. 2. & in specie Ruin. consil. 123. nu. 16. in 2. respon. sione. vol. 2. Alcia. consil. 201. num. 46. in fin. & seq. & nu. 57. Ergo non est dubium natos etiam ex bannitis comprehendi in dictis 617 dispositionibus: sunt enim † descendentes à natura, quæ immutari non potest per ordines contra bannitos, leas obligationes. ff. de capit. diminut. & l. manumissiones. ff. de iust. & iure. & ad hoc facit Gallian. in l. Gallus. quidam recte. nu. 23. ff. de libe. & posth. & Rub. nu. 5. in fi.

618 Et veniunt † ex iure contrarius ad feudum ex propria uocatione, seu ex pacto, & prout- 619 dentia, non ex mora successione patris, sed ex persona eius, qui acquisiuit feudum, qui pro liberis etiam acquisiuit, glo. 2. in c. 1. an agnat. vel fil. ita ut medium patris nihil filijs obstat, Bal. in l. si in personam. C. de fideicom.

619 cum non † habeant à patre bannito filij, nisi genituram, quæ non fuit alterata, aut impedita per bannum, Cagnol. post alios in l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. cum morte ciuili non fuerit dissolutum matrimonium, ita ut non desinant esse descendentes, neq; possit eis opponi, quod sint ex nouo homi-

620 ne nati, ut dicit Ripa in d. §. ex facto. † & cum mos naturalis non æquiparetur ciuili, nec est contrā, nisi ubi militat eadem ratio, Bart. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posth. dicendum est, quod etsi bannitus reputetur pro mortuo ciuili, cum tamen potuerit habere descendentes, prout habuit, illi sunt natura contrarius admittendi ad feudum, maxime cum tale feudum non reperitur adhuc aliquibus adiudicatum, nec eis relaxata possessio, ut in terminis fideicommissi respondit Paul. de Cast. consil. 17. in causa, quæ uertitur. col. 3. uersus nunc venio. in antiquis. quod est in nouis d. cōl. 147. lib. 1. ubi nati post euentum conditionis fideicommissi reuocant bona pro tunc existentia apprehensa, qui tamen erant remotiores ex vocatis; & sequitur Rui. in consil. 22. lib. 2. & 3. lib. 5. Curt. in in consil. 170. Natta consil. 675.

confi. 67. 5. nu. 6. cum seq. lib. 4. Cepha. confi.
218. nu. 23. lib. 5.

621 Et huiusmodi filios ꝑ natos durante bāno patris esse in causa, vt faciant defecere cōditionem fideicommissi adiectam in casu deficiētiū liberorum, tradit Ripa in d. s. ex facto. & illis esse relaxadū fideicommissum, & quod remotis temporibus banni in rerum natura existētibz comprehēsis in fideicommissio fuisse relaxatum, Alban. cōf. 1. Gabr. confi. 123. Tiraquel. de retrac. lignagier. s. 1. nu. 86. cum seq. & nu. 90. de filiis cōceptis post alienationē feudi, quod admittantur ad reuocationem, licet non adessent in rerū natura tpe alienationis, Dec. cōf. 95.

621 Ultimo dicitur, ꝑ qd cū feudalīa confiscari non possint, neq; in specie fuerint confiscata, neq; in generali Decreto de bonis confiscandis comprehendantur feudalīa, neque illa in specie fuerint ad cridas posita, nemo tenebatur pro bonis feudalibus cōtradicare.

622 Postremo addi potest, ꝑ quod in casibus, in quibus propter delictum vassallū feudo priuandus est, de quibus non est casus iste, requiritur sententia nō solum facti, sed etiā iuris, iux. tradita p Clar. de feudis, q. 51. post Curtiū. de feud. in quarta parte princip. in vlt. partic. in fin. ac hic nulla sententia lata fuit, nec pro agnatis, nec pro alijs, per quam sit ipse Io. Maria priuatus; cōdemnatio autem contra ipsum D. Io. Mariam sequuta ex eo fuit, quia ingressus fuit Castrum Prægoz, & ab eo expulserit agentes pro D. Doralicæ Castrum occupātes, & quod postea paucis post diebus positus in eo Castro nomine dictæ D. Doralicis custodibus, idem Do. Io. Maria Castrum ipsum congregatis multis armatis armis prohibitis, atque & quampluribus hominibus per bīdium obsederit, quia partem quandam in dicto Castro habebat, a qua fuerat iamdudum deiectus, adeo quod per hoc genus delicti non potuit filijs nascituris præiudicare.

Quod si forte dispositio reducāda esset ad tempus, ꝑt, ꝑt, quia proximior tunc existens vocatus esset, certē isto casu probabiliter posset locum habere fisci p̄tensio, per ea, quæ ponit Alba confi. 51. nu. 19. ad fi. Et ita tādē hoc anno 1586. de mēse Nouembris, fm̄ sup̄scripta ad fauores d. d. D. D. agentium, dū per plures annos, & forsā et decades ob mutationē DD. disputatum fuisset, fuit resolutū per consilium Placentiæ, dum fuit mandatu procedendū esse ad discussionem alterius puncti, an constet bona fuisse in bonis seu dominio dicti testatoris.

Subscrip̄t.

Petrus Ant. Petra,

Votum, & consilium Senatus, & Decretum Regis.

Philippus Hispaniarum Rex, &c.

& Mediolani Dux, &c.

Dilecti nostri, cum in causa contradictionum sacrarum superioribus annis proclamationibus factis de more pro bonis Marchionis Ioannis Mariæ Malaspina ex Marchionibus Castri Prægoz, & pertinentiarū Cam. Reg. huius Dominiꝝ cōfiscatis, litteris vestris dici quinti Martij anni 1582. Senatū nostrum super hoc articulo cōsuleritis, nunc crida facta respectu confiscationis bonorum, præiudicare habeant Antonio dicti Marchionis filio tunc non nati (qui pro eo contradixerunt) contenditur eas nō præiudicare, etiam non obstante, quod antequam is nasceretur, conceptusue esset, lapsa essent tempora ex cridis ipsis limitata, & multa iura, & iuris allegationes, tam ex parte dicti Antonij, quam Fisci nostri, p̄ducta fuissent, eaq; omnia etiam ad præsentiam huiusmodi Fisci ad hæc specialiter citati in ipso ordine relata, & diligēter discussa fuissent: visum fuit, vobis rescribendum esse, prout nos rescribimus, & dicimus, huiusmodi cridas nōdum natis non præiudicare. Proinde vobis mandamus, vt iuxta hoc decretum, quod etiam in ceteris similibus casibus seruari volumus, insistam faciatis. Dat. Mediola. 19. Octobris 1585. signata Petranigra, a tergo Spectab. & Egreg. Iurificus ac Nob. viris Præfidi, & Quæstoribus reddituum extraor. Stat. Mediol. nostris dilectis, &c.

Remanet quinta, & postrema dubitatio, quam etiam breuiter ab soluendo, puto affirmatiue concludendum, per Saly. in l. non epistolis. C. de probatio. quem sequitur Alex. confi. 181. nu. 2. vol. 7. loquens in epistola, in qua dicebatur, ꝑ Soror mea charissima scias, qd talis frater noster decessit, & ob hæc causam hæreditas eius ad nos pertinet; vnde si tibi placet, venias, & diuidamus eam, quod per illa verba probatur fororitas, quia mater subiecta coadiuuat verba narrativa, ad differētiā aliorum uerborum narratiuorum, vel enunciatiuorum extraneorum ad aliud tendentium, & probat Natta cōf. 59. nu. 14. in fi. & seq. cōcludens, quod si in instrumentis

624 to ꝑ diuisionis aliquis nominat eum, cum quo diuidit, filium talis, vel consanguineum suum, probatur inter eos parentella. Adde

626 Alex. ubi sup̄ra, num. 3. quod verba ꝑ enunciativa sunt illa, quæ præambula, seu premissalia sunt, & non sunt ipsa dispositio, & in eis non constat voluntas contrahentium, quod & comprobatur Socin. confi. 128. nu. 5.

627 vers. in primis enim dico, ꝑ quod non sunt verba

De fideic. prohib. Quæst. XI. 323

verba enunciatiua emissa propter aliud, sed propter se, & sic probant &c. volu. 2. de quibus non meminit Afflatus, qui alios citat de offi. 83. nu. 1. in fi. & seq.

628 Et saltem negari non potest, quin talem faciant probationem, que transfert onus probandi contrarium in partem aduersam, Alex. ubi supra, & pulchre Natta d. consil. 23. f. & per concordant. i. loco citatos.

Nec super identitate personarum dubium erit 629 faciendum, quia in dubio personarum, & nominum personarum pluralitas non presumitur, Craue. consil. 98. nu. 4. & post plures concordantes per eum citatos, respondit Alex. consil. 17. nu. 6. vol. 6. & punctualiter firmat Dec. consil. 3. num. 4. versu. nec obstat, quod idem presumatur, &c. sequitur Craue. consil. 169. nu. 4. postquam ex aduerso non probatur plures fuisse eiusdem nominis, & familiarum, ut post Bald. per eum citatum, concludit etiam Natta consil. 97. nu. 1. versu. sed ad dubium Cardina. &c.

ARGVMENTVM.

Quibus modis probari possit rem, vel bona prohibita alienari, fuisse in bonis prohibentis, in casibus, in quibus sat erit probare bona fuisse in bonis.

SVMMA RIVM.

- 1 Differunt inter se, quod res fuerit in bonis alicuius, vel quod fuerit in illius dominio, vel quasi: & quomodo inter se differant.
- 2 Plus est dicere, quod res sit, vel fuerit in bonis nostris, quam in dominio nostro, vel quasi.
- 3 Res. que est solius sub custodia nostra, vel ratione detentionis, dicitur etiam esse in bonis nostris.
- 4 Testator non potest imponere onus fideicommissi in bonis, que non sunt transitoria ad heredes.
- 5 Testator non potest transmutare ad suum heredem bona, que non sunt transitoria ad heredes.
- 6 Iurisdictionalia bona non sunt transitoria ad heredes sui naturæ, nisi aliud habeat eorum concessio.
- 7 Actor probare debet rem fuisse in bonis testatoris, vel de dominio secundum casus contingentiam, & necessitatem ad tempus, & nu. 28.
- 8 Non inferitur de vno tempore ad aliud in materia fideicommissaria, quamvis alias secus.
- 9 Ex dominio de praterito non inferitur ad præsens.
- 10 Qui agit ut dominus, semper allegabit rem in eius dominio fuisse.
- 11 Ex praterito, quod presumatur in præsens, melior opinio.
- 12 In aliquibus casibus plerique Doctores conveniunt circa presumptionem ex praterito in præsens.
- 13 Ex praterito presumitur in præsens, alio ex aduer-

so non probato, quando tractatur de possessione, & hac presumptio affirmativa allegatur per possessorem.

Quod procedit et in immobilibus, & in mobilibus, quatenus in mobilibus multi contradicant, ut nu. 14.

15 Ex praterito non presumitur in præsens, quando tractatur de possessione, & hac presumptio affirmativa allegatur ex aduerso, scilicet, quod ego possideam, quia alias possidebam, sed ego illud nego. Quod limitatur dupliciter nu. 16. & 17.

18 Ex praterito presumitur in præsens, quando tractatur de dominio, & nu. 20. & 21.

19 Dominium difficius amittitur quam possessio.

20 Ex praterito presumitur in præsens, quando tractatur de dominio. Quod intelligitur secundum aliquos, si plene probatum sit de praterito secus si solum presumptum, & semiplene: quorum tamen opinio damnatur, & nu. 21. & 27.

22 Fideicommissario etiam universali regulariter sufficit probare bona fuisse in bonis disponentis tempore mortis eius, quando agitur contra heredem, vel heredem heredis, & sic contra possidentem pro herede, vel pro possessore, si agatur de testatore. Quod ampliat nu. 24.

23 Fideicommissaria hereditatis petitio est ad instar petitionis hereditatis.

25 Pronomen illud importat possessionem.

26 Genitivus, secus domini communem usum loquendi, importatur a dominio infra, quatenus alias de stricto iure importet dominium.

27 Probans disponentem possidisse rem, vel bona, de quibus agitur pro suis, & tanquam sua, ut faciunt veri domini, & possessores rem suam, dicitur probasse rem in eius bonis fuisse, non etiam dominum, vel quasi.

28 Probans simpliciter se fuisse possessorem per testatorem tempore eius mortis, vel in eius hereditate relicta, dicitur probasse bona fuisse in bonis, & est facilius modus probandi.

29 Instrumenta locationum, & divisionum sufficiunt ad probandum bona fuisse in bonis testatoris, quando sumus in tempore de antiquo.

30 Fama probat, quod bona fuerint in bonis fideicommissariis, in antiquis.

31 Instrumenta an probent bona fuisse in bonis, & sic possessa per fideicommissarium, quando tractatur de negotio de recenti, & nu. 32. & 33.

32 Instrumentum non probat traditionem, nisi factum sit in conspectu rei.

33 Instrumentum traditionis, etiam si sit celebratum in conspectu rei, sitam fructus aliquis non sit postea exinde perceptus ex re ipsa, nihil relevat. Ampliat nu. 35.

34 Alius momentaneus in fructuosus.

35 Clausula constituit non facit, quod per instrumentum traditionis probetur bona fuisse in bonis, si tamen fructus aliquis non sit postea ex re ipsa exinde perceptus.

- 36 Per instrumentum factum in re ipsa, siue intra rem super actu visibili probatur possessio, ad differentiationem verbalis traditionis, &c.
- 37 Per instrumentum probatur immissio in possessionem.
- 38 Quod expresse à iure non reperitur prohibitum, censetur permixtum.
- 39 Possessio etiam per instrumentum probatur non solum ex fructuum perceptione, sed etiam per instrumentum factum de ingressu in possessionem animo possidendi, seu acquiendi possessionem.
- 40 Per deambulationem factam per agrum probatur possessio.
- 41 Per culturam probatur possessio.
- 42 Per affectum rei probatur possessio.
- 43 Probatio per instrumentum sufficit etiam contra tertium.
- 44 Instrumentum probat rem sic fuisse gestam, quo ad omnes, licet non probet, quo ad effectum iuris.
- 45 Testes, & instrumenta eandem vim habent, præterquam in antiquis, & num. 46.
- 46 Instrumenta prævalent testibus in antiquis.
- 47 Testes qualiter deponere debeant ad hoc, ut probent bona fuisse in bonis, & num. 50.
- 48 Vnicus testis an sufficiat in probando bona fuisse in bonis alicuius, seu possessa per eum.
- 49 Testes singulares an sufficiant ad probandam bona fuisse in bonis.
- 50 Testes deponentes se vidisse talem possidere tale prædium, probant bonam in bonis in corporalibus. Limitatur num. 51. & 52.
- 51 Multa sicut, in quibus non sufficit ad probandum bona fuisse in bonis, quod testis dicat, se vidisse talem possidere domum, vel fundum, & nu. 52.
- 52 Quando tractatur de probanda possessione memoriarum, pastuorum, vallium, &c. non sufficit, quod testis indefinite dicat, verum esse, quod vidit talem possidere valles, nemora, &c.
- 53 Indefinita quod æquipollet vniuersali, procedit ex quadam humanitate, non ex proprietate verbi, & numero 54.
- 54 Indefinita affirmatiue prolata non æquipollet vniuersali.
- 55 Testes si dicant testamentum fuisse factum coram testibus nominatis, non probant fuisse factum coram omnibus.
- 56 Notarius si asserat negotium fuisse factum coram canonicis, non probat fuisse factum coram omnibus.
- 57 Petito libellantis simpliciter ad decimas, concludit ad omnes decimas de presenti habitas.
- 58 Reus, si dicat respondendo libello, se possidere bona in petitione contenta, intelligitur in totum.
- 59 Vendens possessionem censetur vendere totam.
- 60 Transactio facta super testamento intelligitur facta super toto.
- 61 Silva non dicitur cedua nisi sit tota cedua.
- 62 Vniuersitas non dicitur aggregata, nisi sit vniuersaliter aggregata.
- 63 Indefinita affirmatiue prolata non æquipollet vniuersali in dispositione vitimarum voluntatis, vel actibus liberalibus.
- 64 Legans, vel donans rem aliquam censetur disponere solum de iure, quod habet in ea.
- 65 Maritus legando dotem censetur legare solum ius, quod habet.
- 66 Inuestitus simpliciter de feudo non præsumitur inuestitus de parte alterius.
- 67 Inuestitura facta vni ex tribus fratribus de feudo, non prodest alijs, etiam si essent socij.
- 68 Qui petit terram, vel fundum, cõsetur petere totum.
- 69 Indefinita quamuis non æquipollet vniuersali in materia testium, secus tamẽ est si articulus sit vniuersalis, & testes se referant ad articulum, vel simpliciter deponant.
- 70 Dictum testis debet intelligi secundum articulum.
- 71 Dictum testis refertur ad articulum.
- 72 Testes dicentes, se vidisse talem possidere, non probant quasi possessionem rei incorporalis, nisi aliud addant.
- 73 Pars debet esse cauta in interrogatorijs.
- 74 Quasi possessio in incorporalibus consistit.
- 75 Quasi possessio firmatur ex scientia, & patientia eius, ad quem pertinet, & ex usu, & exercitio, que allegari, & probari debent.
- 76 Potentia possidendi deficit, ubi non interuenit scientia, & patientia.
- 77 Ius conferendi est quid incorporate.
- 78 Quasi possessio iuris conferendi non acquiritur, nisi ex scientia, & patientia Episcopi.
- 79 Quasi possessio tabelionatus, vel alterius officij non potest acquiri sine scientia, & patientia superioris habentis facultatem concedendi.
- 80 Solam scientiam, & patientiam inducere quasi possessionem aliqui tenuerunt.
- 81 Vnus, & exercitium de per se non sufficit ad inducendum quasi possessionem.
- 82 Per solum actum excommunicandi etiam secus scientia, & patientia non probatur potestas iurisdictionis.
- 83 Legitimus doctorandus tanquam Episcopus Petrus non propterea dicitur esse in quasi possessione doctorandi, alio non constituto.
- 84 Doctorandi potestas de iure communi non competit Episcopo.
- 85 Possessio Cappellanie non probatur per delationem cappæ, & rocheti.
- 86 Non sufficit probare usum iurisdictionis, nisi probetur scientia, & patientia superioris.
- 87 In quasi possessione iurisdictionis non sufficit solum exercitium aliquorum actuum.
- 88 Quasi possidens incumbit onus probandi scientiam, & patientiam aduersarij.
- 89 Probatio scientie, & patientie aduersarij non requiritur in interdico de itinere, actuq; privato.
- 90 Interdictum de itinere actuq; priu. non requiritur quasi

De fideic. prohib. Quæst. XII. 329

quasi possessionem, sed usum tantum.

- 91 Differentia inter interdictum de itin. actu. priu. à remedijs possessorij.
- 92 In interdicto de itin. actu. priu. & similibus requiritur possessio, vel quasi formalis; & quo modo probetur talis quasi possessio, & nu. 93.
- 94 Per solum usum non probatur quasi possessio iurisdictionis.
- 95 Non potest quis esse in quasi possessione iuris incorporalis, nisi data scientia, & patientia aduersarij.
- 96 In formanda quasi possessione iurisdictionis requiritur scientia, & patientia superioris.
- 97 Scientia, & patientia presupponitur præsupsita quasi possessione.
- 98 Quasi possessio non potest esse sine scientia, & patientia.
- 99 Probata quasi possessione iurisdictionis, probatur etiam scientia superioris.
- 100 In quasi possessione non dicitur esse quis, licet animo, & corpore insiluat rei.
- 101 Vfus, scientia, & patientia necessario requiruntur ad formandum quasi possessionem.
- 102 Scientia, & patientia an præsumentur in quasi possessione.
- 103 Scientia, & patientia an inducant consensum, & approbationem scientis, & patientis, varie Doct. opiniones.
- 104 Patientia regulariter habetur pro patientia tantum, non pro expreso consensu.
- 105 Patientia domini in alienatione feudi per vassallum non habetur pro licentia, aut consensu, secundum plerisque.
- 106 Scientia, & patientia in aliquibus iuribus incorporalibus habetur pro titulo, propter modicum præiudicium, quod inde nascitur.
- 107 Titulus verus exigitur in his, quæ sunt gravis præiudicij, nec sufficit patientia pro titulo, secundum aliquos, nisi sit completa præscriptio.
- 108 Patientia regulariter non egreditur terminos tolerantis, quando agitur de præiudicio iuris domini.
- 109 In dignitatibus ecclesie non acquiritur non habenti litteras, & titulum expresse.
- 110 Scientia, & patientia sufficit in iudicatu, & officio temporali ad nulum reuocabili.
- 111 Præsentia sola, & taciturnitas domini non inducit confessionem illius circa legatum rei sue per testatorem factum.
- 112 Tolerantia simplex principis non est dispensatio.
- 113 Scientia, & taciturnitas habentur pro consensu, ubi præcedit contractus, & obligatio ad patiendum.
- 114 Consensus expresse non requiritur in materia, in qua pro solemnitate, & seu titulo sufficit tacitus consensus.
- 115 Consensus & expresse quando requiritur, an præsumatur interuenisse, & nu. 116. & 117.
- 116 Consensus expresse non præsumitur probato actu, qui de per se probat possessionem, vel quasi, quan-

do tractatur de recenti, vel momentanea possessione, nec, si diuinam possessionem ostendit.

- 117 Consensus expresse non præsumitur regulariter in actu, qui non habet in se quasi possessionem, iusti actus multum antiqui.
- 118 Consensus expresse requiritur in materia iurisdictionali.
- 119 Titulus, & consensus non præsumitur ex sola scientia, & patientia longi temporis, ubi agitur de magno præiudicio.
- 120 Quo modo intelligatur, quod dicitur, patientiam haberi pro traditione, & nu. 121.
- 121 Patientiam solam habere vim traditionis quasi possessionis aliqui aliterunt.
- 122 Venditor patiens emptorem possidere videtur ei tradere possessionem.
- 123 Scientia, & patientia habetur pro expreso consensu, quando quis patitur aliquid fieri in suo.
- 124 Scientia, & patientia habet vim privilegij, quando quis patitur aliquid fieri in suo.
- 125 Scientia, & patientia longi temporis declarationem voluntatis contrahentium inducit.
- 126 In incorporalibus possessio consistit in animo, non in usu.
- 127 In incorporalibus non est dare quasi possessionem, nisi per scientiam, & patientiam.
- 128 Patientia est subiectum quasi possessionis.
- 129 Si princeps, vel superior scit, & patitur alium exercere iurisdictionem in loco ad se spectante, censetur consentire.
- 130 Licentia data utendi re habetur pro quasi possessione.
- 131 Probatur aliquem esse præsupsitum ad aliquod officium per illius exercitium domino sciente.
- 132 Patientia in incorporalibus idem operatur, quod immisio in possessionem in corporalibus.
- 133 In incorporalibus transit etiam quasi possessio per solum privilegium.
- 134 Per sententiam transferitur, & civilis, & naturalis quasi possessio in corporalibus.
- 135 Scientia, & patientia superioris habetur pro consensu expresse, si sit iuncta actu indicati consensum.
- 136 Resignatio facta in fauorem certe persone, si sit simoniaca, excusatur vitium per scientiam Papæ.
- 137 Scientia, & patientia habetur pro titulo præscriptio.
- 138 Patientia aduersarij in incorporalibus multum opatur.
- 139 Dominus scit, & patitur cunctam fieri in eius viuo, consentire, et remittere videtur ius, quod in eo habere pretendit, quantum ad dictam cunctam.
- 140 Consiliarij Principis possunt emere res subditorum sciente, & patiente Principe.
- 141 Sola patientia est quasi possessio.
- 142 Definitio quasi possessionis iurium incorporalium.
- 143 Quasi possessio incorporalium est patientia aduersarij.
- 144 Possidens seruutium domino contradicente, non videtur ius seruutis possidere essentialiter, sed superficialiter.

- 145 Patientia domini habetur pro continua traditione.
 146 *Vfus*, & exercitium confituitur alicum possessionem.
 147 Quasi possessio in incorporalibus probatur ex duobus, vel tribus quietis solutionibus.
 148 *Vnica* solutio probat quasi possessionem annue solutionis.
 149 Aquam semel tantum ex flumine publico ducens ad fundum suum dicitur esse in quasi possessione illius aqueductus.
 150 Sola obedientia subditorum sufficit ad acquirendam quasi possessionem.
 151 Quasi possessio iurisdictionis acquiritur ex perceptione penarum, & multarum, & bonorum publicatione, & nu. 155. & 158.
 152 Quasi possessio iurisdictionis acquiritur ex duobus actibus in incorporalibus.
 153 Possessio iurisdictionis probatur per exercitia, quibus quis est *vfus* liber, etiam per *unicum* actum, qui non confertur concedi de gratia.
 154 Per *unicam* presentationem sortitam effectum, constituitur quis in quasi possessione presentandi.
 155 Quasi possessio iurisdictionis probatur per banum.
 156 Habens exercitium iurisdictionis dicitur habere ius in territorio.
 157 Quasi possessio iuris piscandi arguitur per actum piscandi.
 158 In quasi possessione iurisdictionis quis constituitur administrando iustitiam, puniendo delinquentes, & per banna.
 159 Superioritas alicuius quomodo probari possit.
 160 Testes deponentes, quod quis mittebat castellanum, probatur actus concernens custodiam castri.
 161 Exercitium meri, & mixti imperij probatur per scripturas publicas tabellionum.
 162 Interponere auctoritatem emancipationis est actus mixti imperij minimi.
 163 Probato, quod communitas consuevit mittere potestatem ad aliquem locum, probatur, quod ille locus est de iurisdictione dictae communitatis.
 164 Per praestationem iuramenti fidelitatis acquiritur quasi possessio iurisdictionis.
 165 Probato *vfu*, et exercitio cognoscendi de causis, probatur quasi possessio iurisdictionis.
 166 In servitutibus quasi possessio potius habetur pro *vfu*.
 167 Eligere est fructus quasi possessionis eligendi.
 168 Per collectam impositionem probatur quasi possessio iurisdictionis, item per arviculae precensionem, & per sustigationem, & nu. 170.
 169 Per creationem tabellionum non probatur aliqua iurdictio territorij.
 170 Ad probandum quasi possessionem alicuius dignitatis, vel officij oportet probare exercitium aliquorum actuum spectantium ad illam dignitatem, vel officium.
 171 Simpliciter iurisdictionis est *visitare*, corrigere, cau-
 sas minores audire, & coercere modica coercionem.
 172 Iurdictio loci acquiritur, si ponantur proclamata per omnes partes illius.
 173 Quasi possessio iurisdictionis probatur per exercitia, & actus, quibus quis est *vfus*, & quere.
 174 Iurdictio acquiritur per *unum* actum iurisdictionalem.
 175 Exigens servitium, & moneta seu agarias dicitur esse in quasi possessione.
 176 Ius exigendi non inducit per exactionem, etiam per spatium decem annorum.
 177 Quadam est quasi possessio, quae representatur per actus hominum, & nu. 178. & 179.
 178 Ex publicatione banni generalis oritur quasi possessio iurisdictionis generalis.
 179 Per exercitia actuum iurisdictionem indicantiam, dicitur quis habere possessionem *vfus*, & exercitij, non autem quasi possessionem iuris, secundum aliquos.
 180 Quasi possessio servitutis aquae ducenda probatur, probato *vfu* nemine contradicente.
 181 *Vfus* ipsius iuris, qui causatur a scientia, & patientia est subiectum quasi possessionis.
 182 In rebus corporalibus possidendis non requiritur patientia alicuius.
 183 In quasi possessione iurisdictionis acquirenda probari debet eius *vfus* scientie, & patientie eo, ad quem pertinebat eam quasi possessionem tradere.
 184 Clientulus alicuius si per 20. annos, & *vitra* exercuit imperium scientie superiore, dicitur constitutus in quasi possessione iurisdictionis.
 185 Quasi possessio creandi notarios, & comites, constituendi instrumenta, & exercendi iurisdictionem non potest acquiri sine scientia, & patientia superioris.
 186 Negotians in appotheca magistro, vel negotia gerens in mensa nummularia domino scientie, & patientie, censetur praepositus, & institor, & obligat dominum.
 187 Testes in testamento fuisse rogatos scientie, & patientie testatore sufficit, ut testamentum valeat.
 188 Quasi possessio dicitur acquisita habita ex potestate, & voluntate concedentis.
 189 In incorporalibus duplex consideratur possessio.
 190 In iurisdictione iure decimandi possessio trahitur habitu per rei traditionem, prout & in *bus* modis, quae rebus corporalibus cohererent.
 191 Possessio rei corporalis acquiritur operis effectum.
 192 Castri possessione capta dicitur etiam capta possessio iurisdictionis per illum actum etiam *unicum*.
 193 Corporalium traditione acquiritur quasi possessio incorporalium coherentiam corporalibus.
 194 In iurisdictione iam formata capta possessione castri, acquiritur quasi possessio iurisdictionis illius coherentis.
 195 Ad acquirendam quasi possessionem iuris alicuius castri sufficit exercitium alicuius particularis iurisdictionis.

De fideic. prohib. Quæst. XII. 331

- 196 Cessio in incorporalibus habetur pro traditione, & restitutione.
- 197 Possessio in incorporalibus non dicitur vera, et proprie tradita, nisi cum constitutus patitur uti, licet per patientiam, vel alium titulum acquiratur in his possessio.
- 198 Patientia in his, que sunt iuris, habetur pro traditione, & huiusmodi traditio non dicitur vera, sed ficta.
- 199 Possessio vera queritur sine actu corporeo.
- 200 Possessionis substantia non potest transferri, nisi lex fugat actum corporeum.
- 201 Scientia, & patientia in iure eligendi, & conferendi, & alijs incorporalibus iuncta cum usu, et exercitio habetur pro traditione, vel quasi.
- 202 Feudum licet actu non consistat in claudo, secus tamen est habitus.
- 203 Sententia lata statim operatur in his, que in iuribus corporalibus coherere absque alia traditione, quod declaratur.
- 204 Beneficium habitus potest habere potestatem fori penitentialis.
- 205 In imputatione secundi beneficii debet fieri mentio de primo curato, & iste est difficilis articulus.
- 206 Habens possessionem habitus, & non exercens, nihil possidere videtur.
- 207 Qui nihil agit, nihil possidet.
- 208 Rex non dicitur regnare circumscripta obedientia populi.
- 209 Per processum contra contumacem factum non acquiritur quasi possessio iurisdictionis.
- 210 Quid facit, quod domino subtrahatur obedientia, quodammodo spoliatur eum.
- 211 Virtus consistit in actu, & exercitio, non in habitu.
- 212 Ad acquirendam quasi possessionem tria requiruntur.
- 213 Exercitium semper habet præcedere iurisdictionem.
- 214 Officialis, qui non administrat, non habetur pro creato.
- 215 Officium requiritur in habitu, & actu.
- 216 Electus potest administrare officium seculare sine alia confirmatione.
- 217 In officijs secularibus tria considerantur.
- 218 Lex loquens de ecclesia parochiali, in materia stricte interpretanda intelligitur ecclesia curata habitus, & actu.
- 219 Beneficij curatio an verificetur in beneficio curato habitu tantum.
- 220 Exercitium si denegetur, multo magis habitus.
- 221 Iurisdictionis præscripta eatenus est penes perturbentem, quatenus ipse est iocundus in ea exercenda.
- 222 Constantini donatio facta ecclesie valuit.
- 223 Papa habitus, & actu est superior Imperatore.
- 224 Imperator non ita iubeat ecclesie, quo ad actuale exercitium, ut ab eo appelletur ad Papam.
- 225 Potentia habitus aliquando idem operatur, quod potentia in actu.
- 226 In officiali habente imperium presumitur metus, & terror erga carceratum.
- 227 Civitates Italie possunt sibi constituere magistratus, qui iacent inter ipsas, & earum subditos.
- 228 Officium in aliquibus casibus statim quod confertur, sortitur effectum.
- 229 Scientia, & patientia, item exercitium requiruntur in formanda quasi iurisdictionis possessione, & num. 233.
- 230 Patientia non est necessaria in formata quasi iurisdictionis possessione.
- 231 Initium possessionis est inspicendum.
- 232 Possessio retinetur animo, licet solo animo non acquiratur.
- 233 Scientia, & patientia exigitur in servitute formanda, secus in iam formata.
- 234 Ad acquirendam quasi possessionem servitutis vig non sufficit, quod quis iuriter per fundum alienius etiam milites, sed quod iure suo id fecerit.
- 235 Ex qualitate actuum comprehendit potest, an quis ius fuerit iure servitutis.
- 236 Scientia sola non operatur consensum, sed scientia, & patientia.
- 237 Vbi non est scientia, non potest esse patientia, & per consequens nec possessio.
- 238 Pater, & sic consensit quis non potest dici, nisi sit talis, qui potuerit prohibere, & iuraverit.
- 239 Patientia quid sit.
- 240 Tyrannus exercens iurisdictionem in civitate obfessa nihil iuris acquirit.
- 241 Violenta quasi possessio alienius non privat possessione.
- 242 Faciens homines alienius loci confiteri esse suos iurisdictionis non acquirit sibi quasi possessionem iurisdictionis, si tales homines non poterant evadere quasi possessionem iurisdictionis.
- 243 Quasi possessio iurisdictionis civitatis est apud magistratum civitatis ibi exercentem iurisdictionem, non autem apud populum.
- 244 Exercens iurisdictionem ignorante eo, ad quem ius spectat, nihil acquirit.
- 245 Possessio depredativa nihil prodest possessori.
- 246 Male fidei possessor nullum commodum potest habere.
- 247 Iurisdictiones, que procedunt a consensu, & obedientia sponte sunt validiores.
- 248 Quilibet potest se subnecare alij in præiudicium suum.
- 249 Scientia, & patientia ad acquirendam iurisdictionem debet esse libera, non coacta, & nu. 251.
- 250 Exactiones personales, que sunt a subditis, presumuntur fieri potius per metum, quam in dedita opera.
- 251 Rex Francie si faciat confiteri aliquem civitatem esse suam, non tenebit talis confessio.
- 252 Populus subditus alieni Principi per rebellionem non privat dominum suam iure suo.

- 253 *Ciuitas, vel alia vniuersitas non potest sibi assignere rectorem perpetuum in preiudicium Imperatoris, vel alterius domini.*
- 254 *Post patientiam violentam non queritur aduersario quasi possessio iurisdictionis.*
- 255 *Consensus meretriciosus non releuat, & nu. 258.*
- 256 *Voluntas coacta dicitur voluntas in rebus proprijs, non in administratoribus.*
- 257 *Subditus, & obediens debet animo deliberato obediendi obedire.*
- 258 *Imperator si patitur male administrantem regere, quia non potest eum expugnare, talis patientia illi non proderit.*
- 259 *Scientia, & patientia cuius requiratur in acquirenda quasi possessione incorporalium.*
- 260 *Tacitus consensus non potest plus operari, quam expressus.*
- 261 *Scientia, & patientia aduersarij presumitur si exercitium erat publicum, & notorium in loco.*
- 262 *Scientia, & patientia aduersarij est quasi possessio in incorporalibus.*
- 263 *Scientia superioris est necessaria, quando causa non tangit ipsam Principem.*
- 264 *Scientia, & patientia plurium requiritur, si plurium interest in acquirenda quasi possessione.*
- 265 *Scientia, & patientia domini licet absentis, vel eiectioni est necessaria in acquirenda quasi possessione.*
- 266 *In prescribenda iurisdictione, vel mero, vel mixto imperio requiritur scientia, & patientia illius, cui illud competit.*
- 267 *Superior in casu prescriptionis dicitur, ad quem pertinet locus ex natura loci, de cuius iurisdictionis quasi possessione tractatur.*
- 268 *Aedificans populum in solo alieno, vt ibi exerceat iurisdictionem per illam solum occupationem queritur iurisdictione.*
- 269 *Iurisdictione contra quoscunque queri potest.*
- 270 *Superioritas superioritatis non potest prescribi.*
- 271 *Supra supremam potestatem non est ascensus.*
- 272 *In prescriptione veltigalium requiritur scientia eius, ad quem pertinent.*
- 273 *In prescriptione requiritur scientia, & patientia eorum tantum, quorum ius tangitur, & non aliorum.*
- 274 *In prescribenda iurisdictione, quod non sit necessaria scientia, et patientia populi, quomodo intelligatur.*
- 275 *In prescribenda iurisdictione tria sunt consideranda inter cetera.*
- 276 *In quasi possessione exigendi veltigalia, seu datum ultra exactionem etiam immemorabilis temporis, est probanda scientia, & patientia officialis, ad quem spectabat cura loci.*
- 277 *Interpretatio l. quoties. ff. de seruitu.*
- 278 *Qui non est dominus, vel non habet causam a domino, non habet ius transferendi quasi possessionem.*
- 279 *Iurisdictioni, & imperio renunciari potest solum in manibus superioris, & nu. 280.*
- 281 *Notarius non potest renunciare officio sibi concesso, nisi in manibus superioris, & eo consentiente.*
- 282 *Imperator non potest renunciare imperio in manibus electorum, sed solum in manibus Papae.*
- 283 *Papa potest renunciare Papatu in manibus suis proprijs, quia non habet aliquem mortalem superiorem.*
- 284 *Cardinales non possunt renunciare cardinalatu, nisi in manibus Papae.*
- 285 *Comes habens iurisdictionem non potest illam alteri cedere, nec tacite, nec expresse.*
- 286 *Possessionem iurisdictionis potest quis renunciare sine superiore.*
- 287 *Differunt inter se iurisdictione, & possessio.*
- 288 *In profanis, & iuribus corporalibus renunciatio tenet absque superioris auctoritate.*
- 289 *Vbi est superioritas, ibi debet adesse auctoritas.*
- 290 *Superior potest suppressere omnem iurisdictionem.*
- 291 *In prescribendis regalibus requiritur scientia, & patientia superioris.*
- 292 *Tyranni patientia nihil prodest volenti acquirere quasi possessionem iurisdictionis in aliquo loco per ipsum tyrannum obfesso.*
- 293 *Possessor intelligitur ille, qui habet ius transferendi.*
- 294 *Scientia, & patientia illius, qui laedi potest, necessaria est in acquirenda quasi possessione.*
- 295 *Ius colligendi pedagia acquiritur per prescriptionem scientie, & patientie eo, cuius colligendi competit, & nu. 297.*
- 296 *Ciuitas exerceans iurisdictionem tanquam libera, & exempta scientie, & patientie aduersario domino per immemorabile tempus, non potest dictus dominus pretendere aliquam iurisdictionem in dicta ciuitate.*
- 298 *In prescribendo mero imperio requiritur scientia, & patientia superioris, & quis dicatur superior.*
- 299 *Quod alienum est, vniuscuique: scit ad se non pertinere.*
- 300 *Ad probandum quasi possessionem iurisdictionis per usum, & exercitium requiritur, quod qui dicit eam acquisisse, probet exercuisse iurisdictionem scientie, & patientie eo, qui prius erat in quasi possessione iurisdictionis, vel illo, qui poterat illam quasi possessionem tradere.*
- 301 *Ad acquirendum quasi possessionem iurisdictionis non sufficit scientia, & patientia vicegerentis.*
- 302 *Patientia requiritur in interdicto retinenda, adipsi scenda ac etiam recuperanda, & nu. 305.*
- 303 *Agens interdicto recuperanda possessionis necesse habet probare se possidisse.*
- 304 *Remedium recuperanda datur pro eo, quod dictus possidebat.*
- 305 *In interdicto retinendae requiritur possessio, vel quasi.*
- 306 *In probanda possessione incorporalium non sufficit, quod testis dicat se vidisse talem possidere, sed debet etiam non interrogatus reddere rationem.*
- 307 *In his, quae sunt difficilis probationis admittuntur testes deponentes de visu, vel iudicio suo.*
- 308 *Testis si dicat, scio, quia scio, non probat, nisi specifice per quem sensum senserit.*

De fideic. prohib. Quæst. XII. 333

- 329 Sensus quandoque pro intellectu accipitur.
- 330 Quod pluribus modis exponitur, eius veritas ignoratur.
- 331 Verbum Scio est verbum æquiuocum, quia pluribus modis seire possumus.
- 332 Testis dicens se scire Titium fuisse occisum à Scio, non probat nisi hoc esse verum.
- 333 Veritas est res visus percepta, & memoria retenta.
- 334 Incorporata immediate sensu corporeo non percipiuntur.
- 335 Testes deponentes in criminalibus, etiam non interrogati debent reddere rationem dicti sui, & nomen. 329. & 364.
- 336 Testes deponentes super negativa, & in probando aliquem esse bonæ famæ, etiam non interrogati debent reddere rationem dicti sui; quod dic, ut etiam non 4. 5.
- 337 Testes deponentes super negligentia, vel diligentia alicuius, etiam non interrogati debent reddere rationem dicti sui.
- 338 Testes deponentes talem possedisse fundum, etiam non interrogati debent reddere rationem dicti sui.
- 339 Testis si deponat super ætate, debet reddere rationem dicti sui, etiam non interrogatus.
- 340 Ratio testis de visu simul iuncta in eadem structura verborum cum dicto testimonio non est plena, & clara ad veritatem dicti.
- 341 Ratio testimonii debet esse clara, concludens, & non procedere per diffinitates intellectus.
- 342 Dictum testis debet esse ita clarum, ut non oporteat super eo disputari.
- 343 In quolibet teste requiritur sensus, & intellectus.
- 344 Intellectus est oculi vis anime, discens verum à falso, & primum verum, deinde falsum.
- 345 Testis inson probatorum, si non requirit causam, sufficit, quod testis dicat, se vidisse, si non fuerit interrogatus de causa scientiæ.
- 346 Furor visu percipitur.
- 347 Testis dicens vidisse aliquem furem, an probet.
- 348 In notorio non est necesse, quod reddatur ratio causæ visus, & nu. 3. 11.
- 349 Notorium licet in sui origine requiratur visum, tamen in suo processu commendatur memoriæ apud animo videntes.
- 350 Mortui faciunt fidem viuentibus.
- 351 An possit aliquis iurare notorium esse, & quod tamen non videt.
- 352 Testis si deponat super his, quæ iuris sunt, debet reddere rationem iunctam cum sensu corporeo, & nomen. 3. 11.
- 353 Vbi requiritur iudicium intellectus supra sensum non creditur testi, nisi rationem concludentem appliceat ex sensu, veluti in probando adulterium, homicidium, furtum, vel consanguinitatem, & similia, & nu. 335. 3. 11. & 37.
- 354 Enitas, vel malitia saporis probatur per testimonium bonorum, vel malorum, quia gustant; & adducitur ratio, & nu. 356. & 357.
- 355 Inuisibilia probantur per ea, quæ videntur, & nu. 357.
- 356 Incorporalia probantur per ea, quæ audiuntur.
- 357 Testis si dicat, vidi talem dicentem verba dispendentia, non probat dispendentiam. Et adducitur ratio.
- 358 Incorporalia quedam sunt abstrakta, quedam concreta; & quomodo probari possint.
- 359 Testis si dicat, vidi Titum equum, vel naueam habere, non probat dominium, sed solum detentionem.
- 360 Testis si deponat per verba, quæ adaptantur ad quod facti non teneant rationem reddere.
- 361 Testis in probanda antiquitate debet deponere per actus extraneos, quos vidit, etiam non interrogatus de causa scientiæ.
- 362 Super incorporalibus non cadit visio corporalis.
- 363 Dominium non probatur per testimonium simpliciter dicentem, se vidisse talem dominum, & nu. 55.
- 364 Dementia, vel furor quomodo probentur.
- 365 Testis si deponat super his, quæ non cadunt directè, & uniformiter in sensum visus, quia consistunt in iudicio recte rationis, debet etiam non interrogatus deponere de causis scientiæ, & nu. 53.
- 366 Testis in probando, quod possessio vacua tradita fuerit, debet deponere de causa scientiæ.
- 367 Testis in causa criminali etiam non interrogatus debet reddere causam dicti sui, & nu. 6. 1.
- 368 Testis deponens super valore rei debet reddere causam dicti sui, etiam non interrogatus.
- 369 Testis deponens super contractu simulato debet reddere causam dicti sui, etiam non interrogatus.
- 370 Testis in probanda negligentia debet deponere de causa scientiæ per actus corporales.
- 371 Iurisdictio solo sensu corporis non percipitur.
- 372 Iurisdictio, & dominium æquiparantur.
- 373 Testimonium de visu non sufficit in probando dominio.
- 374 Notorium quid sit.
- 375 Testes deponentes de notorio debent reddere rationem.
- 376 Testis deponens, quod filius possederit rem tanquam hereditariam debet reddere rationem.
- 377 Testis, qui habet scientiam iuris, & facti probat etiam ea, quæ iuris sunt.
- 378 Testes deponentes contra instrumentum debent assignare rationem dicti sui, etiam non interrogati.
- 379 Testis ad probandum aliquem esse heredem patris non sufficit, quod dicat quia vidit, & auauit.
- 380 Testes ad probandum rem esse feudalem debent reddere rationem concludentem.
- 381 Testes si dicant aliquem esse priuatum possessione, debent reddere causam scientiæ.
- 382 Possessio retinetur in animo qui non videtur.

334 D. Petri Ant. de Petra

- 369 Testes ad probandum aliquem esse bonę, vel male famę debent reddere causam scientię.
- 371 Tabelionis assertio in testamento, quod testator sit sans mentis, & intellectus, non probat sanitatem mentis.
- 372 Testes ad probandum negligentiam negatiuam, famam, dominationem, furorē, demētiā, interesse, & contra instrumenta, debent reddere causam scientię, & nu. 76.413.
- 373 Testis in reddenda ratione dicti sui non sufficit, & dicat. vera esse contenta in capitulo, quia vidit, & audiuit, nisi aliter specificeet.
- 374 Testis in probando animo deliberato, vel animi qualitate, debet deponere de exterioribus, ex quibus talis qualitas deducatur.
- 375 Testis in probando bona esse feudalia debet reddere rationem dicti sui etiam non interrogatus.
- 377 Testis in probando valore rei immobilis, & societate debet reddere rationem dicti sui.
- 378 Testis in probanda iurisdictione debet reddere rationem dicti sui.
- 379 Exigere pedagium, quando casus attulerit, est fructus, & accessio iurisdictionis.
- 380 Exercitium iurisdictionis quamuis in facto consistat, tamen non cognoscitur eius qualitas, nisi exprimat per testem.
- 381 Testis dicens castrum habere imperium, interrogatus de scientia, quid dicere debeat.
- 382 Quomodo probetur aliquem locum esse de territorio oppidi.
- 383 Testes deponentes de his, quę potius ratione, quam sensu percipiuntur, si non reddiderint rationem dicti sui, sententia de super iata est nulla.
- 384 Testis si non reddat ratōē in iurisdictione sua, non potest intelligi, an haberet notitiam eorum, de quibus deponit.
- 385 Quis dicitur habere notitiam alicuius materie, qui cognoscit eius subiectum.
- 386 In causis etiam inuariis non creditur testi non reddenti rationem dicti sui.
- 387 Exercitium iurisdictionis differt ab ipsa iurisdictione.
- 388 Testis deponens super exercitio iurisdictionis reddere debet rationem dicti sui, sicut si deponat super ipsa iurisdictione.
- 389 Testis in probando territorio debet reddere rationem dicti sui.
- 390 Bona, condemnationes, & edicta publica sunt fructus iurisdictionum, quamuis non constet, quod talia edicta habuerint effectum.
- 391 Iurisdictionis quasi possessio etiam probatur per instrumenta antiqua, in quibus dicitur tales esse homines talis, & per gratias factas ibidem.
- 392 Collectarum impositio est actus iurisdictionalis.
- 393 Castrum, vel villa dicitur esse de iurisdictione illius loci, cum quo subiungitur.
- 394 Decernendi actus est actus iurisdictionalis.
- 395 Relictio tempore letitiam, cognitio damnorum dactorum, & delictorum est actus iurisdictionalis, item exactio gabellarum.
- 396 Impeditus exigere gabellas dicitur spectari quasi possessione.
- 397 Iurisdictionis generalis quasi possessio probatur per actus generales.
- 398 Iurisdictionis quasi possessio probatur per instrumentum antiquum iuramenti fidelitatis; quod limitatur nu. 199.
- 400 Iurisdictionis quasi possessio probatur per condemnationem maleficiorum, siue in re siue in persona, item per membri abscessionem, vel suffragationem, & multis alijs modis.
- 401 Pręcepta emanata ab aliquo probant naturalem, & actualem quasi possessionem iurisdictionis, item per appellationem, & aliter.
- 402 Ad dominos terrarum, & castrorum pertinet custodes deputare, ne aliquando damna inferantur.
- 403 Testes si dicant, quod terra possidetur tanquam super territorio talis castri, probant quasi possessionem iurisdictionis.
- 404 Testes deponentes de territorio deponunt de iurisdictione.
- 405 Collecta dicitur esse de regalij.
- 406 Subiectio probatur per solutionem collectarum.
- 407 Actus publicationis bonorum delinquentium est meri imperij.
- 408 Excommunicare, ac consilium particulare congregare, quod ad Episcopum sunt actus meri imperij in spiritualibus.
- 409 Iurisdictionis exercitium tam in criminalibus, quam in civilibus probatur per cognitionem causarum criminalium, & civilium, & aliter.
- 410 Possessio domus, & fundi probatur ex perceptione fructuum fundi, vel pensionis ex locatione domus.
- 411 Quasi possessio iurisdictionis probatur ex bannimentis factis per possessorem castri, & aliter.
- 412 Virtus honorifica an dicatur fructus iurisdictionis.
- 413 Testes ad probandum iurisdictionis exercitium, quid deponere debeant.
- 414 In probanda iurisdictione in genere sufficit testimonium diuersorum in specie.
- 415 Testis si dicat, vidisse reddere ius, non per hoc dicitur iudicare, & nu. 418.
- 416 In probando usu iurisdictionis non est necesse denotare ad individua, sed sufficit, quod aliqui actus iurisdictionis deducantur.
- 417 Iurisdictioni nulli actus magis cōueniunt, quam ius reddere inter contrahentes, & delinquentes.
- 419 Testes ad probandum, quod talis locus sit de territorio alterius, debent reddere rationem super iurisdictione.
- 420 Furca sunt in signum meri imperij.
- 421 Testes in probanda consuetudine debent deponere rationem dicti sui, etiam non interrogati.
- 422 Effectus consuetudinis consilij in iure, sicut domi-

423 Testes

De fideic. prohib. Quæst. XII. 335

- 433 Testes deponentes super negligentia, legitimatione, publica scientia, notorio, debent reddere rationem dicti sui, & tunc exprimeret etiam non interrogati.
- 434 Temus quando est de substantia, testes debent de eo deponere, etiam non interrogati.
- 436 Testes deponentes super obiectis, in quibus non est aliquid visibile, nec sensibile, aut tangibile, sed solum intelligibile, debent reddere rationem concludentem dicti sui, etiam non interrogati.
- 437 Sententia super probationibus testium, qui non reddunt rationem dicti sui in his, in quibus tenentur, etiam non interrogati, est nulla.
- 438 Testes in probanda amicitia, & inimicitia, & in his, quæ consistunt in animo, item in probanda infamia requiritur, quod deponant in causa scientia etiam non interrogati. Et modus ea probandi.
- 439 Testes in probando, quod aliquis probaverit plenè, vel semiplenè aliquid, debet reddere rationem dicti sui.
- 430 Probatio consistit in intellectu.
- 431 Testes in probando non tuto accessu, an sufficit, quod deponent de credulitate.
- 432 Per altare, & campanile probatur locum esse religiosum.
- 433 Quasi possessio Doctoratus representatur per insignia Doctoratus.
- 434 Quasi possessio Episcopatus reputatur ex eo, quod quis sit in Episcopali sede.
- 435 Quasi possessio canonicatus reputatur per locum assignatum in capitulo, & stallum assignatum in choro.
- 436 Iurisdictionis signa quæ dicuntur.
- 437 Quasi possessio in corpore alium multiplex.
- 438 Depones super iurisdictione debet deponere de actibus iurisdictionalibus.
- 439 Articuli, & dicta testium debent continere tale factum, quod aliquo sensu corporis valeat comprehendere mediate, vel immediate ex facto, per quod illud percipitur.
- 440 Ex actibus extrinsecis quos quis facit, indicari potest.
- 441 Testis interrogatus super iurisdictione, si dicat vera esse, quia vidit, probat.
- 442 Possessio probatur non solum per expressam rationem viis, sed etiam per tacitam.
- 443 Dictum testis est interpretandum ex æquo, & bono.
- 444 Testis non loquitur tanquam Philosophus, vel magister literatus.
- 445 Dominium directum quomodo probetur.
- 446 Testis quando deponere debeat in probanda quasi possessione iurisdictionis ordinarie, & nu. 438.
- 447 Testis dicens, se possidere nomine talis, non probat, nisi constet de mandato, & ratihabitione illius.
- 448 Possessio illius, qui apprehendit nomine alieno, est necessaria tempore ratihabitionis.
- 449 Testis deponens ad sui exonerationem, & commodum, non probat.
- 450 Actum aliquem ut mandatum, & procuratorem faciens obligatur, nisi ostendat mandatum.
- 451 Testis deponenti de facto proprio creditur.
- 452 Testis dicens iudicos aliquid fecisse, non probat eos fuisse iudicos.
- 453 Locum fundum alicui, si probet, quod ille tanquam colonus diu fundum coluit, probatur possessio.
- 454 Vnicus testis an sufficiat ad probandum quasi possessionem, & num. 460, & 461, & 467.
- 455 Testes variantes, seu discordantes non probant, & si aliquo modo possent reduci ad concordiam.
- 456 Testes concordantes, quo ad effectum, probant, licet discordent in verbis.
- 457 Testes singulares admittuntur in probando aliquid in genere.
- 458 Publica vox, & fama sufficit in antiquis.
- 459 Interdictum quorum bonorum est possessio.
- 460 In remedio reintegranda necessaria est plena probatio.
- 461 Remedium reintegranda est possessio.
- 462 Possessio summarissimum est tantum, quæ uterque contendit possidere, & dubium est, ne partes ad arma veniant.
- 463 In dubio contra actorem est pronunciandum, quando est dubium super probatione.
- 464 Vnicus testis quando sufficit ad plenam probationem, debet esse omni exceptione maior.
- 465 Testis quando debet esse omni exceptione maior, debet capitulari, & probari illa qualitas.
- 466 Iuramentum supplementum non potest deferri, quando agitur de facto alieno, & notabili, secundum quantitatem personarum.
- 467 Testes singulares probant, quando tractatur de probanda possessione in genere.
- 468 Singularitas testium an sit diversificativa, vel alterativa, sed adminiculativa.
- 469 Singularitas adminiculativa quomodo differat à singularitate diversificativa.
- 470 Singularitas testium quid, & quotiens sit, & numero 488.
- 471 Testes singulares qui dicuntur, & num. 491.
- 472 Testes an in dubio presumantur, & indicandi sint contestes, vel probantes, & num. 494, 497, 499, 500, & 729.
- 473 Effectus singularitatis testium qui sunt, & nu. 501, & 510, & 513 cum pluribus sequentibus.
- 474 Exempla, & casus tractantes, in quibus singularitas testium obest, vel non, & num. 727, & 728.
- 475 Singularitas idem est, quod unitas.
- 476 Singulare dictum esse dicitur, quando non fuit ab alio, quam ab uno dictum.
- 477 Dicens tex. aut glo. singularis esse, non reperiri alibi, exuberat memoria à tribidatis, vel Themistoclis.
- 478 Themistocles 22. linguis callebat, quibus præerat.
- 479 Themistocles quærebatur artem oblivionis.
- 480 Testibus singularibus non creditur, et nu. 488, et 489.
- 481 Testes singulares tantum probant mille, quantum unus, & num. 550.

- 487 Plures testes aliquando minus probant, quam unus, & num. 560.
- 489 Testis unus non facit vacillare fidem alterius diuerso deponentis, imò administratur.
- 490 Singularitas testium, quando est oblatiua, nulli eorum creditur, quia falsi.
- 492 Singularitatem inducunt decem prædicamenta.
- 493 Testis si deponit de eodem actu, non tamen recordatur de tempore, præsumuntur testes.
- 495 Testes, si contra interpretationem verborum possunt interpretari esse concordēs, non præsumuntur singulares, dummodo interpretatio fiat absque verborum suppletionē.
- 496 Testes præsumuntur testes, quando se nominant.
- 498 Testes debent necessario concludere.
- 499 Conciliatio opinionum, an in dubio testes præsumantur, & indicandi sint testes.
- 500 Aliud est probare possessionem in genere, in qua tempus non desideratur, aliud probare prescriptionem, de qua loquitur Bar. in l. Celsus. ff. de vsucap.
- 502 Testes, qui dicunt se non fuisse citatos, reprobandi sunt tanquam singulares.
- 504 Fuga, confessio maleficii, inimicitia, fama, inducuntur pro indicijs contra inquisitum de maleficio.
- 505 Testes singulares etiam si essent mille, non probant etiam semiplenē.
- 506 Testes singulares non iunguntur ad effectum plenæ probationis.
- 507 Singularitas testium operatur, ut si adsit unus de veritate, & alius de confessione possit deferri iuramentum suppletorium.
- 508 Testis unus de veritate, & alius de confessione parte absente probant solum semiplenē.
- 509 Testis unus de veritate, unus de confessione, & unus de fama plenē probant.
- 510 Testes singulares non iunguntur ad probandum præcipuē in criminalibus.
- 511 Singularitas ubi est, ibi est varietas.
- 512 Testes singulares iunguntur ad probandum, si cum singularitate adsint alia adminicula.
- 513 Testes singulares super aliquo crimine reddunt infamē infamia facti.
- 514 Testes, quando sunt singulares non est locus iuramento suppletivo.
- 515 Caute est, ut qui vult facere examinari testes, prius eos interroget, an concordent, alias melius est nuntiantium examinari facere.
- 516 In singularitate adminicularia unus alteri adminiculatur, licet aliqui contradicant.
- 517 Testes singulares licet non probent, an tamen index possit ex illis ad credulitatem deduci, & ad plenam probationem.
- 518 Ex testibus singularibus potest contra imputatum de aliquo delicto formari inquisitio.
- 519 Testes singulares faciunt saltem præsumptionem.
- 520 Ex testibus singularibus potest contra aliquem imputatione de aliquo delicto perueniri ad torturam. Quod declaratur num. 525.
- 521 Testes singulares faciunt præsumptionem violentam contra reum.
- 522 Violenta præsumptio est apta ad condemnandum.
- 523 Differentia est inter vehementem suffusionem, & præsumptionem, & violentam.
- 524 Testes singulares singulariter de pluribus indicijs deponentes saltem faciunt unum indicium ad torturam.
- 526 Testes singulares sufficiunt ad condemnandum, si super negotio, de quo queritur, quantum sit criminale, concurrant aliquot alie coniecturæ.
- 527 Testis singularis ratione loci, vel temporis adiungit personam alterius testis, ad eius personam integrandam.
- 528 Unus supplet defectum persone testium, ubi tamen maiores omni exceptione desiderantur.
- 529 Testes singulares inducunt violentam præsumptionem contrarium, quæ penitus conuincit reum, maxime in foro penitentiali.
- 530 Præsumptio violenta est apta ad condemnandum.
- 531 Præsumptio iniuriæ & de iure, vel iuris tantum, vel violenta aequipollent testibus, & iuramentis ad condemnandum.
- 532 Testes singulares sufficiunt ad purgationem canonicanı uniuergendam.
- 533 Testes singulares nunquam iunguntur, si agatur de probandis verbis formalibus, etiam si principaliter de verbis formalitate non contendatur.
- 534 Index potest testibus singularibus fidem adhibere, sicut & conuerso testibus concordibus non credere, & num. 600.
- 535 Index, quando adhibet fidem testibus singularibus, debet exprimere causam in sententia, quare hîc eis adhibuerit.
- 536 Testes plures licet singulares, si probant plenē, reus semiplenē probabit.
- 537 Testes singulares iunguntur cum alia semiplena probatione.
- 538 Testes singulares in actibus particularibus iunguntur, ut probent quodlibet genus, a quo actus particulares huiusmodi descendunt, & numero 714 cum plurib. sequent.
- 539 Genus probatur per singulas species tam in civilibus, quam in criminalibus, & num. 545.
- 540 Testes singulares sufficiunt, quando agitur de probando aliquem fuisse in loco generali, puta, in ciuitate.
- 541 Testes singulares sufficiunt ad probandum aliquem usurarium, & in probando aliquid in genere, & aliquem esse infamē, & ad multa alia probanda.
- 542 Minus probantur per testes singulares.
- 543 Crimen heresis, & lesa maiestatis probatur per testes singulares.
- 544 Agens actione aque pluuie arcenda debet probare, quid

De fideic. prohib. Quæst. XII. 337

- re, quòd opus est factum à tempore, quo extat memoria.
- 545 Per species, de quibus testes singulares deponunt, probatur genus.
- 546 Genus non dicitur probatum per imperfectè probatas species.
- 547 Paria sunt non probare, & imperfectè probare.
- 548 Duo testes requiruntur in omni negotio.
- 549 Probationis materia non est angustanda.
- 550 Solutio decimæ non probatur per testes singulares.
- 551 Adulterium non probatur per testes singulares.
- 552 Adulteria dicuntur plura ratione diversitatis temporis, vel loci.
- 553 Ratio semper est eadem tam in eo, qui vult probare possessionem, quam in eo, qui vult probare solutionem.
- 554 Referens opiniones videtur tenere ultimam, quam refert, si eam non reprobatur.
- 555 Testibus singularibus, quòd non sit fides adhibenda.
- 556 In probatione actus generalis, puta, iurisdictionis, testes singulares nihil probant.
- 557 Testes diversificantes in tempore, vel loco non probant, quando actus est iterabilis.
- 558 Testes diversissimo deponentes in tempore, vel loco super actum non iterabili contrarii sunt.
- 559 In ore duorum, vel trium fiat omne verbum, & numero 657.
- 561 Papa an possit statuere, quòd uni testi credatur.
- 562 Constitutio Episcopi, quòd credatur testibus singularibus non valet.
- 563 Testes singulares non probant quasi possessionem iurisdictionis.
- 564 De una specie ad aliam non infertur.
- 565 Lex, quæ generaliter loquitur, generaliter debet intelligi.
- 566 Honor, iurisdictionis, & distinctus proprietatem de notant.
- 567 Aliud est res aliud possessio rei.
- 568 Iurisdictionis probatur, si vnus testis deponat iudicalem decipitari, & alius iudicem alium fuisse, secus si ageretur de possessione, & num. 571.
- 569 Quantum possessionem tantum præscriptum.
- 570 Differentia inter ius proprietatis, & ius quasi possessionis.
- 572 Verbum Soli quomodo intelligendum sit.
- 573 Paria sunt dicere testes solos, vel singulares.
- 574 Testes, qui ex diversitate loci, vel temporis apparere simul non interfuisse in negotio, & actu, de quo deponunt, non audiuntur.
- 575 Lex non debet esse de in dubitabili.
- 576 Tempus quando non est de substantia, testes singulares audiuntur, quando possunt in eodem tempore convenire, licet de diversis etiam temporibus deponant.
- 577 Testes si deponant vnus de actu sub genere contento, & de vno tempore, vel loco, alius de alio actu, & diverso loco, & tempore, non possunt

- concordari, ut probent.
- 578 Probatio initio possessionis testes singulares probant continuationem, & nime. 579. 581. 585. 586. cum pluribus sequentibus.
- 579 Testes singulares etiam in actibus ad probationem possessionem tanquam singulares singularitate diversificati, non probant, & num. 580. cum pluribus sequentibus.
- 580 Testes singulares, etiam si sint persone nobiles, non probant etiam semel, & vide nime. 596. ubi videtur contrarium.
- 581 Testes singulares probant, quando agitur de modico prauidicio.
- 582 Testibus singularibus non convenientibus in eadem rei finem non creditur, propter varietatem testimonij.
- 583 Testes singulares singularitate diversificati faciliorem an probent.
- 584 Testes singulares in probanda possessione non probant.
- 585 Singularitatis testimonium quot species habeamus.
- 586 Testes singulares in loco, vel tempore, ubi agitur de delicto probando, quòd non est reiterabile, non probant, secus in probando actu reiterabili, de quo testes sunt varij in loco, vel tempore, & questio de certo tempore, & num. 595.
- 587 Testes diversificantes factum, quòd non est, nisi vni, de quo agitur, dicuntur se invicem elidere.
- 588 Testes deponentes super vno mutuo, & deponentes de diversis actibus, & diversis locis, & tempore, dicuntur contrarii.
- 589 Testes non conferentes in eundem rei finem dicuntur singulares taliter, quòd qui eos producit non dicitur habere aliquem testem.
- 590 Quando agitur de probando quid in genere, testes singulares admittuntur.
- 591 Testes singulares in actibus possessorij probant.
- 592 Testes si simpliciter deponant de aliquo facto in genere, tunc diversitas in tempore, loco, causa scientie, modo sciendi, & huiusmodi, non reddit eos singulares, quod exemplificari multipliciter.
- 593 Ex vno actu videtur quis probari hereticus.
- 594 Testes singulares probant, quando agitur de probando aliquem fuisse in loco generali, puta, in civitate, & num. 607.
- 595 Testes singulares in tempore deponentes de verbis diffamatorijs prolatis per aliquem, probant.
- 596 Testes singulares probant, si sunt nobiles, ubi alia non probant.
- 597 Testes non dicuntur singulares, si tendunt ad vnum finem.
- 598 Testes non dicuntur singulares, quando eorum dictum est eadem veritas, & in actibus successivis.
- 599 Hæreticus imputatus in genere de hæresi, & contrarius per testes singulares in speciebus, & in negatiua persistens. poterit tanquam in partem dānari tanquam convulsus, & dari seculari curie.

- 600 Possessio 10. annorum probatur, si unus testis dicat, quod vidit possidere per 30. annos, alius per 20. alius per 10. dummodo non varient in initio possessionis.
- 601 Testes singulares in summis, & quantitativis dicuntur convenire in minori summa, nisi ex singularitate appareat loqui de diversis negociis.
- 602 Consuetudo probatur per testes singulares.
- 603 In probando aliquem hereticum sufficit, si unus testis dicat, quod audiuit eum dicentem, Non credo in Deum, & alter dicat, quod audiuit dicentem, Non credo in ecclesiam catholicam, & numero 634. & 635.
- 604 In probanda possessione in genere, confessione, heresi, iurisdictione, celebratione missae, electione sepulturae testes singulares in loco, & tempore probant, quando tempus, vel locus non est de substantia, & numero 613. 615.
- 605 Testes singulares probant natiuitatem, seu vitam alicuius, & famam.
- 606 Testes singulares non probant aliquem defectum particularem alicuius.
- 608 Indicia probata per testes singulares, sufficiunt ad totam.
- 609 Testes testamentarij dicentes, se non interfuisse testamento, de quo queritur, non possunt hoc in loco argui de singularitate.
- 610 Furor probatur, licet unus testis deponat de furore iam annis 25. & alius iam annis 20. & sic discordent in tempore.
- 611 Diffamatio in genere de aliquo delicto probatur per testes singulares.
- 612 Possessio in genere, & similia probantur per testes singulares.
- 613 Testes singulares admittuntur ad probandum quid in genere.
- 614 Testes singulares sufficiunt ad probandum famam, vel notorium.
- 615 Singularitas triplex est.
- 616 Testes deponentes, unus de mutuo facto in vico, alius de mutuo facto in platea, non dicuntur contrarij.
- 617 Testes deponentes, unus de mutuo facto in vno loco, alius de mutuo facto in alio loco, non iunguntur, quia index ignorat, quod, & quale mutuum petitur sit.
- 618 Testes, qui non loquuntur de pluribus mutuis, seu depositis, sed de pluribus confessionibus eiusdem mutui, & depositi, unus adiuvat alium.
- 619 Testes singulares probant in supro, & vita honesta probanda.
- 620 Singularitas testimonij non nocet, quando concordant respectu finis, nec varietas in actibus, vel tempore diversificat in substantia.
- 621 Testes nunquam dici possunt singulares, si de actu reiterabili deponunt.
- 622 Testes in fama, & communij opinionis probanda, & etiam in probando aliquem hereticum, & similibus casibus, non possunt dici singulares.
- 623 Index potest testibus singularibus fidem adhibere.
- 624 Testes singulares eo magis admittuntur, quanto agitur de probanda aliqua re modici praesidij.
- 625 Testes singulares admittuntur, ubi agitur de aliquo negotio continuato.
- 626 Testes in dubio praesumuntur testes.
- 627 Testes singulares non probant in actibus in genere probandis etiam reiterabilibus, dummodo non sint continuati.
- 628 Testes singulares in probanda irregularitate non probant.
- 629 Testes singulares ad probandum aliquem esse hereticum, vnicarium, homicidam, sanctum, & huiusmodi, non probant, etiam quod agatur de probando aliquid in genere.
- 630 Testes singulares de confessione deponentes, etiam si multi sint, non probant etiam semiplene.
- 631 Testes singulares non probant quasi possessionem, filiationis.
- 632 Testes singulares non probant certum, & determinatum factum.
- 633 Testis, qui deponit de eo, quod ipse unicus, & solus scit, est singularis.
- 634 Testes si in genere concordant in idem deponendo de aliquo in genere, an probent.
- 635 Genus representatur per speciem.
- 636 Species non probatur, nisi per testes comprehendentes notitiam rei eodem sensu, eodem loco, eodem tempore sine aliqua differentia.
- 637 Testes dicuntur singulares ratione diversitatis facti, super quo deponunt.
- 638 Testes non probant, nisi simul eodem tempore id, super quo deponunt, viderint, vel audierint. A qua regula excipiuntur facta individua, & numero 639.
- 640 Testes singulares licet probent aliquam possessionem in genere, tamen non probant possessionem alicuius temporis.
- 641 Testes singulares in causa grani non probant.
- 642 Testes deponentes, unus de numeratione, alter de confessione, non probant tanquam singulares.
- 643 Testes si dicant, unus venditionem, vel contractum factum pro 10. alius pro quinque, non coniunguntur, ut concordent etiam in minori summa, sed singulares dicuntur.
- 644 Testes singulares in probanda confessione non audiuntur, licet in dubio praesumantur concordantes.
- 645 Testes singulares in probanda consuetudine, vnicario, homicidio, fornicario, heretico, blasphematore, possessore, & huiusmodi, non audiuntur.
- 646 Testes singulares probant, ubi agitur de leui praedictio.
- 647 Testes singulares non probant, quando promissum in actu continuatio.
- 648 In probando aliquem hereticum an sufficit, quod unus testis dicat audiuisse, quod negabat etiam

De fideic. prohib. Quæst. XII. 339

natum ex Virgine, alius quod dixit, Christum non ascendisse in caelum.

649 Aliud est probare secundum iurisdictionem, quod est quid uniuersale, aliud, quando tractatur de probando causas, ex quibus resultat multiplicatio alicuius rei.

650 Quilibet probatio tendit ad diuersa.

651 Testes deponentes, unus de una confessione, alius de alia, dicuntur singulares, & iungi non possunt ad integram probationem.

652 Testes si deponant, unus de sama in una parte ciuitatis, alius in alia parte, non iunguntur.

653 Testes si unus dicat, quod qui petit i.o. eidem debentur ex causamati, alius, quia reus fuit confessus, licet dicantur concordantes in iure, discordant tamen in facto, & sic sunt singulares.

654 Testes deponentes, unus de visu, alter de auditu, discordant in sensu, & sensato.

655 Testes singulares non sufficiunt, etiam quando agitur de probando aliquid in genere.

656 Eadem ratio an militet in probando aliquid in genere, quæ in probando negotium speciale, vel actum particularem, in quo necessarii duo testes requiruntur.

657 In ore duorum, vel trium stat omne verbum.

658 Testes singulares in tempore non probant aliquem sane mentis.

659 Testes singulares in actibus in probanda consuetudine non probant.

660 Testes singulares non sufficiunt in probando aliquo usurarium.

661 Ex testificatione testium singularem oritur infamia facti aduersus usurarium.

662 Constitutio Episcopi, quod crimen usuræ possit probari per testes singulares, an valeat.

663 Testes si deponant, unus de veritate actus, alius de confessione, non possunt iungi ad plenam probationem, & sic tunc una probatio non aduinculatur alteri ad plenam probationem.

664 Testes, qui possunt esse singulares, non minus damnantur, quam qui verè sunt singulares.

665 Testes super prescriptione deponentes, nisi aperte concordent in possessione eiusdem temporis, non probantur prescriptionem.

666 Probatio debet de necessitate concludere.

667 Difficilius testium obfcura, & necessario non concludentia non probant.

668 Indefinita in dictis testium non æquipollet uniuersali.

669 Conclusio, quod in dubio fieri debeat interpretatio, quod testes præsumantur testes, si congrua interpretatione hoc fieri potest, damnantur.

670 Testes, quorum alter deponat de tempore, & de loco loci, alter verò nibil dicat de utroque, an dicantur concordare.

671 Testes, quorum alter dicat, se non bene recordari de tempore, vel de loco, sed quod credit fuisse factum de mense Maij, an dicantur concordare.

672 Testes licet non teneantur deponere de die, tenentur

tamen respondere de mense.

673 Testes si non recordantur de tempore, non ideo tamen minus probant.

674 Vbi est singularitas in testibus, ibi est varietas, & vnitatis.

675 Contra ius diuinum, & humanum est, quod vni soli credatur.

676 Testes singulares dicuntur testes lacerati.

677 Omne diuersum dicitur laceratum.

678 In testibus singularibus non habet locum regula, quorum singula non probant &c.

679 Testes si dicant testamentum fuisse reuocatum, unus de vno tempore, alius de alio, dicuntur singulares.

680 Testes si dicant aliquid fuisse factum, unus de die, alius inter diem, & noctem, dicuntur singulares, & contrarij.

681 Testes si dicant, unus aliquid fuisse dictum in eius presentia, & Titi, & quod idem fuit repentinum, postea quam superuenit Sempronius, & Sempronius dicat, quod superuenit vna cum Titio, dicuntur singulares, & contrarij.

682 Certamina differencia testium habet imaginem contrarietatis, & non probant.

683 Testes si depokant, unus de vna quantitate pretij venditionis, alter de alia, dicuntur contrarij, seu contrarij, & singulares idem. si vnus pretij negaret.

684 Tempus, quando est de substantia ad probandum, nulla est adhibenda fides testibus in tempore variationibus, & num. 685, & 690.

686 Minor summa non continetur in maiore in materia testium.

687 In probanda prescriptione requiritur, quod probetur initium, & finis temporis.

688 In probando aliquid respectu loci testes non iunguntur, vt dicatur probata continuatio, & nu. 692.

689 In probando actu ad certum tempus testium, veluti spolio, probari debet initium.

690 Continuatio possessionis præsumitur.

691 Testes si dicant, vnus, quod vidit colligi decimam grassii, alius vini, alius bordei, & huiusmodi, probant quasi possessionem iuris decimandi.

692 Aliud est continuare possessionem, aliud probare initium possessionis ad effectum eam reintegrandi, vel manutenendi in interdicto retinendæ, et nu. 697.

693 Possessio simul plenè probata præsumitur continuata.

694 Actus decimandi gratum alias non inferit, quem esse in quasi possessione decimandi omnes fructus, & num. 699.

695 Habens titulum omnimode in iurisdictionis meri, & mixti imperij, &c. per exercitium iurisdictionis in vno actu, retinetur in toto.

700 In probando quasi possessionem exigendi vestigia ab omnibus sufficit probare, quod ab aliquibus exacta fuerint.

701 Testes, licet sint singulares, probant, si sunt multi digni, & num. 702. vbi ista opinio rejicitur.

702 Pluralitas testium supplet defectum personarum eorum.

- 705 Iudex ex arbitrio suo potest adhibere fidem testibus, & etiam non credere testibus concludentibus.
- 707 Testes singulares iunguntur ad effectum probandi, si cum testimonio singularium testium concurrant aliquid alie coniectura, vel presumptiones. Quae tamen opinio communiter non admittitur, ut numero 708.
- 709 Testes singulares iunguntur saltem ad effectum adimiculandi probationem desuper factam, ut saltem faciat semiplenam probationem, & vide numero 710.
- 711 Testes singulares sufficienti solum ad inquirendum, non autem ad condemnandum.
- 712 Testes singulares sufficienti ad probandum aliquid in genere, solum quo ad alium effectum quam puniendi, quod tamen damnatur, ut num. 713.
- 714 Testes singulares probant, quando licet sint singulares, conveniunt non solum in iure, sed etiam in facto, seu forma facti. Quod tamen mordetur, ut numero 715.
- 716 Testes singulares non iunguntur, etiam si in sensu conveniant, quando agitur de verbis formalitate probanda.
- 717 Testes singulares iunguntur, si agatur de probando aliquo generali, siue universalis, & testes super eo conveniant omnino, & num. 718.
- 719 Testes dicentes ad manus meas pervenisse tantum de bonis talis, quod sufficit ad satisfactionem probat hoc in genere.
- 720 Testes singulares in aliquo predicamento non probant. Quod declaratur num. 721.
- 722 Rebelio ex unico actu, & unica conspiratione consumitur, ac perficitur.
- 723 Testes singulares sufficienti in facto, aut negotio habente continuationem, secus in momentaneo.
- 724 Actus, qui intenditur probari, ubi non habet continuationem, tunc est potius probare multiplicationem illius actus, quam eundem actum.
- 725 Celebratio integra missae non probatur per testes dicentes, unus de uno actu, alius de alio.
- 726 Statuto stante, quod qui inveni de tali loco ad talem locum puniatur tali poena, si duo testes deponant de accessu usque ad dimidiam, & alij duo de alia dimidia, non iunguntur, ut probent id totum.
- 728 Ad dari possint aliqui casus, in quibus bene audiantur testimonia singularitas, & num. 730. cum pluribus sequentibus.
- 729 An, & quando locus sit conciliationi testium.
- 731 Testes singulares in probanda consuetudine rejiciuntur.
- 732 Testes singulares in probanda simulatione contractus an admittantur.
- 733 Testes singulares an admittantur in probanda confessione, & promissione facta per aliquem.
- 734 Confessio licet per duos testes plene probet de equitate canonica, tamen probata per unum testem, non probat semiplene.
- 735 Non valet consequentia, probata per duos testes plene probat, ergo per unum probata facit semiplenam probationem.
- 736 Testes singulares non probant etiam semiplene. Contrarium magis placet.
- 737 Materia conciliationis testium, & aliarum probationum quotidie in praxi versatur.
- 738 Ubi non potest fieri concordia testium, suspensum amittitur causa.
- 739 Materia conciliationis testium in multis locis tractatur, praesertim in c. camtu. de testi.
- 740 Testes, & quaelibet aliae species probationum, in dubio iudicandi sint concordae, & nu. 750. cum pluribus sequentibus ubi disputatur ad partes.
- 741 Testium discordia quibus consistat.
- 742 Unus testis in seipso varius prima fronte an sit conciliandus.
- 743 Testes, si unus appareat dissentire ab altero, seu alia specie probationis, utrum sint reconciliandi.
- 744 Plures testes pluribus contradicere apparentes, numquid sint inuicem reconciliandi.
- 745 Testes an confessioni, seu assertioni partis eos producentis sint concordandi cum dicta assertionem.
- 746 Contrarietas, seu falsitas circa substantialia considerabilis, vel non, quando dicatur ad effectum sustinendi dicta testium pro ipsorum, & partis interesse.
- 747 Variare & contrariari differunt inter se, licet in iure pariter consistant, & quomodo differant.
- 748 Falsum est omne non verum, secundum Philosophum.
- 749 Falsitas dolo coniuncta quando dicatur.
- 751 Testimonium duorum, vel plurium vel suffragentium parti producenti, oportet, quod sint concordae.
- 752 Testium dicta non sunt cavellanda, sed adiuvanda.
- 754 Testes in dubio praesumuntur concordae, etiam si unus non nominet alium in confestem, & nu. 58.
- 755 Testes in dubio praesumuntur concordae, etiam si unus plus altero dicat, dummodo non sit defectus in substantialibus.
- 756 Testes si dicant, unus, quod A. vendidit B. 30. modios tritici, scilicet 20. pro tanto pretio, & 10. pro tanto, alius autem dicit idem, sed nescit precisè numerum modiorum pretij primi, vel secundi, an praesumantur concordae.
- 757 Dictum testis etiam ambiguum suffinetur, et probet, si in quacunque interpretatione concludit.
- 758 Testes in dubio praesumuntur testes.
- 759 Facienda est interpretatio inquantum fieri potest, ut evitentur falsitates, seu contrarietates testium, & num. 760 & nu. 761. cum ieq. ubi allegatur contrarietas, & conciliantur opiniones.
- 760 Testes, qui possunt esse singulares debent indicari singulares, & num. 761. cum pluribus, seq. ubi conciliantur istae duae opiniones.
- 761 Conciliatio opinionum, an testes in dubio sint indicandi concordae in sequentibus.

De fideic. prohib. Quæst. XII. 341

- 762 Dicitur in consistorio contraria sub divisione inuenerunt, sicut dicitur testium sunt divisione inuenerunt.
- 764 Tempus, ubi non est de substantia, non refert, si testes non recordantur, vel non deponunt de eo, vel etiam si unus deponit de certo, alter de eodem, vel alio.
- 765 Variatio, vel contrarietas, etiam si non sit circa substantiam negotii iurata dicti testis, si aliis est suspectus.
- 766 Testes saluatur a contrarietate, ubi factum, de quo queritur, est reiterabile.
- 767 Pluralitas factorum præsumitur, ut testes saluentur, quando factum, de quo queritur, est reiterabile.
- 768 Sufficit testes concordare in principali facto, & in substantia rei, & facti, licet sint discordes in modo iurandi, vel in aliquibus circumstantiis, vel qualitatibus.
- 769 Maior fides adhibetur, si non deponunt per certum præmeditatum sermonem, sed per diuersa uerba.
- 771 Sufficit testes esse concordēs quo ad effectum, & substantiam rei, & negotii super quo deponunt, licet non sint concordes in cortice uerborum.
- 772 Discordia testium substantialis patens quæ sit.
- 773 Decem prædicamenta quæ nam sint, quibus alia duo adduntur, ut num. 776. & 777.
- 774 Testes debent concordare in circumstantiis, et nu. 779.
- 775 Circumstantie, in quibus testes debent concordare, quænam sint.
- 778 Prædicamenta hæc sunt substantialia negotii principalis.
- 780 Exempla de singulis prædicamentis, & num. 781. cum plurib. seq.
- 781 Si agitur de probando pretio rerum, & unus testis deponat de 10. alter de 5. non conueniunt, nec concordari possunt. Contrarium tamen uerius, ut numero 786. & nu. 798. cum plurib. seq. ubi concordantur opinionēs.
- 782 Testes si deponunt, unus me possedisse 30. annos, unus per 20. & alius per 10. non possunt concordari, etiam ubi probent de possessione minoris tēporis.
- 783 In testibus non habet locum regula, quod in maiori summa inest minor, et nu. 787. ubi contrarium tenetur.
- 784 Varietas qualitatis facit præsumi diuersitatem actus.
- 785 Testis si dicat, q. talis fœcit per multum tēpus, alter autem, q. fœcit per modicum, sunt contrarij inconciliabiles: & uide num. 787.
- 786 Testis unus si dicat domum uenditam sine curia, alter cum curia, sunt contrarij inconciliabiles: & uide numero seq.
- 787 In summa maiore inest minor, & num. 789. ubi declaratur istud dictum, cum plur. seq.
- 790 Si plures testes fuissent recepti, puta tres, & unus de 20. alter de 15. alter de 10. diceretur probata summa de 15. in qua duo testes conuenire dicuntur.
- 791 Si duo instrumenta eodē die fuerint confecta, quorum alter maiorem summam continet, illi statim.
- 792 Differentia inter qualitatē, & quantitatem in materia probationis, quæ tamen non admittitur, ut nu. 793.

- 794 Testes duo deponentes de ualore rei, alter de centum & quinquaginta, quod conuenire dicantur in centum, & num. 795.
- 796 Unus testis quando dicit plus altero, non per hoc dicuntur contrarij.
- 797 Testis interrogatus de contestibus si plures nominat, alter pauciores, non ideo dicuntur discordes, & num. 798. ubi concordantur opinionēs.
- 798 Testes deponentes de diuersis summis non probant etiam minorem summam, quando ex diuersitate summam resultat singularitas testium.
- 799 Testes deponentes de eodem facto, si sunt duo, probant de minori summa.
- 800 Testium quilibet si taxatiue deponat de summa per eos expressa, illis statim.
- 801 Testes deponentes super his, quæ percipiuntur sensu corporeo, si uariant inter plus & minus, non probant etiam id, q. minus est, secus si deponant super his, quæ percipiuntur solo iudicio, & discernu intellectu.
- 802 Prædicamentum tertium quid sit.
- 803 Prædicamentum quartum quid sit, & num. 811. ubi declaratur dictum prædicamentum.
- 804 Accidens dicitur, q. inducit alterationem in subiecto, de quo queritur: quod multis modis exemplificatur num. 805.
- 805 Testes, quorum alter deponit de actu pure facto, alter quod sub conditione factus fuit, concordari non possunt in prædicamento qualitatis.
- 806 Qualitas delicti, uel generis aggrauat, & minuit delictum, & etiam ipsam alterat, ut nō idem dicatur.
- 807 Testes, quorum unus dicit de die, alter de nocte, peccant in prædicamento qualitatis, & uide numero 876. & 869.
- 808 Testes, quorum unus dicit contractum fuisse, do, ut des, alter dicit, quod fuit, do, ut facias, peccant in prædicamento qualitatis.
- 809 Testes, quorum unus dicit, quod talis est paterfamilias, alter, quod est filiusfamilias peccant in prædicamento qualitatis.
- 810 Testis si dicat nullum pactum redimendi fuisse factum, non dicit falsum, si erat simulatum; idem in teste, qui rem communem dicit esse propriam.
- 811 Prædicamentum qualitatis habet locum solum, quando agitur principaliter de qualitate, secus si qualitas non respicit negotium principale, de quo agitur.
- 812 Prædicamentum quantum quid sit.
- 813 Testes si dicant, unus, quod talis fecit tale quid, alter, q. uoluit facere, non possunt conciliari, ueluti nec si unus dicit, q. talis percussit, alter quod opem tulit, uel consuluit, uel mandauit.
- 814 Prædicamentum sextum quid sit, & ponitur ex pluri.
- 815 Prædicamentum septimum quid sit, & ponitur ex pluri, & nu. 823 & 840. et uide nu. 821. cum duob. seq. ubi declaratur istud prædicamentum.
- 816 Testis unus si dicat, quod uidit talem sub sicco, alio

- ter dicat sub pinu, vel quercu, non possunt conciliari. Quod tamen declaratur ibi paulo post, & numero 840.
- 817 Omnes testes contrarij puniuntur, nisi unus esset dignior altero, & num. 818.
- 819 Cautela, ut pars aduersa, contra quam testes sunt producti, faciat, quod iudex interroget partem producentem, an alius, de quo queritur fuerit semel tantum gestus, an vero pluries, quia si semel tantum, manifesta erit discordia insanabilis, & num. 879.
- 820 Num & idem corpus eodem tempore in pluribus locis esse non potest.
- 821 Testes in tempore discordes, vel sint singulares, uel contrarij, quando tempus est de substantia.
- 822 Testes a contrarietate saluantur, quando factum est reiterabile, sed remanent singulares.
- 823 Testis unus si dicit aliquid factum fuisse in ostio, alter iuxta ostium, non conueniunt. & num. 83.
- 824 Dicitio In denotat intrinsecitatem.
- 825 Statutum si dicat, quod insultans aliquem in domo &c. intelligi proprie debet inius domum, non autem iuxta domum; & vide num. 8, 2. ubi contrarium habetur.
- 826 Ostium est parum in domo, & partim extra domum, & num. 837.
- 827 Porticus dicitur extra domum, & uide paulo infra num. 828. ubi porticus non dicitur, nec in domo, nec extra domum.
- 829 Statutum si dicat, quod inuentus sine lumine extra domum tempore noctis puniatur in tali pena, inuentus sub porticu domus non incidit in penam.
- 831 Testis, qui negat se fuisse presentem in tali actu, & contrarium ostenditur per instrumentum, insanabilis est.
- 832 Testis unus si dicat aliquid factum in domo, alter iuxta domum, reducitur ad concordiam.
- 833 Testis unus si dicat, quod erant in domo, alius, quod stabat sub porticu, primus intelligitur secundum dictum secundi; quis tamen opinio damnatur, vt numero 844.
- 835 Citatio si fieri debet in scalis palatii, & facta fuit ad scalas non ualet.
- 836 Intus quod fit, dicitur fieri in loco.
- 837 Quod fit in ostio, non fit in domo.
- 838 Testis unus si dicat aliquid factum super ostio domus, alter descendendo scalas causa exiendi domum, probant, uel si unus dicat in domo, alter extra domum.
- 839 Penam inuentantis in ecclesia, uel domo an contineat insultantem in porta ecclesie, uel domus.
- 840 Testes non concordantes de loco non probant, quando locus est de substantia, secus si qualitas loci non sit de substantia.
- 841 Pradicamentum septimum procedit de plano in rebus suspectis de falso.
- 842 Pradicamentum septimum ita demum procedit, quando locus est de substantia negotij, alius secus.
- 843 Pradicamentum septimum procedit solum, ubi testes deponunt de vno & eodem, siue agatur de vno, & eodem actu tantum.
- 844 Pradicamentum octauum quid sit, & exemplificatur.
- 845 Testes si dicant, unus, quod talis fuit insultatus, alter vero, quod simul impetum fecerunt, non reducuntur ad concordiam.
- 846 Testis unus si dicat aliquem fuisse vulneratum cum puncta, alter cum talio, & non appareat nisi unum vulnus, nec constet de eius qualitate, non reducuntur ad concordiam.
- 847 Testes si dicant, unus, talem interfecisse Sempronium cum ense, alter cum rimcha, tamen concordant, quia conueniunt in facto principali.
- 848 Pradicamentum nonum quid sit, & eius exempla, & num. 60. cum plur. seq. & etiam num. 877. ubi etiam declaratur dictum pradicamentum.
- 849 Testis unus si dicat aliquid factum ante guerram natam, alter post illam motam, an concordent in isto casu; & vide num. 858.
- 850 Testis unus si dicat, quod stetit per multum tempus, alter, quod per modicum, an concordent.
- 851 Testis unus ubi deponit de vno tempore, alter de alio sunt suspecti, etiam si tempus non sit de substantia, & vide num. 877.
- 852 Cautela, vt testes interrogentur de tempore.
- 853 Testes si dicant, se non bene recordari de tempore & unus credit de vno tempore, alter de altero, non dicuntur discordes; & vide num. 877.
- 854 Testis, qui dicit se non recordari de tempore, est multum excusabilis.
- 855 Tempus de facili excedit a memoria testis.
- 856 Testes suspecti possunt de varijs circumstantijs interrogari, etiam per torturam.
- 857 Testis, qui verisimiliter debet recordari de tempore, dicit se non recordari, post de falso puniri; & vide num. 858. & num. 859. ubi declaratur ista conclusio.
- 858 Testis, qui dicit esse tantum tempus, vel se esse atatis annorum tot, non intelligitur taxatiue loqui.
- 859 Testis unus si dicat, quod erat tempus nubisum, alter quod erat serenum, an dicantur discordes, & num. 863. ubi declaratur.
- 860 Testes si dicant A. inuicisse herede B. mox sue postea C. & dubitatur, an eodem tempore, & sic in eodem testamento, an dicantur discordes.
- 861 Testes si dicant unus, quod sunt sex anni, quod talis dixit, vel fecit tale quid, & alter, quod sunt septem, conueniunt saltem in minori tempore.
- 862 Testis si dicit, quod audiuit semper, potest intelligi per duos annos, vel circa.
- 863 Testis unus si dicat die sexta mensis, & alius die luna dicti mensis, que in effectum erat sexta, & addidit etiam horam, an concordent.
- 864 Testis unus si dicat, Sempronium continere, & semper possi disse, & alius dicit eum fuisse absentem per aliquod tempus, an concordent.

De fideic. prohib. Quæst. XII. 343

- 872 Testes si dicant de pluribus actibus, & omnes dicant eos factos hora, vel die tali, vel circa, concordantur.
- 874 Testes deponentes de numeratione pecunie per aliquem facta, si unus dicit de uno tempore, alius de alio probant, secus si de promissione deponent.
- 875 Testes deponentes, unus de promissione mea unus anni, alter alterius anni, an concordentur, ut probent administratiue unus alteri.
- 876 Testes singulares in tempore, vel loco de eadem specie heretici deponentes non audiuntur.
- 877 Testis unus si recordatur de tempore, alius dicit se non recordari, vel omnes dicunt, se non recordari de tempore, & illud non est de substantia negotij, tunc non debilitantur eorum depositiones, si unus in facto longinquus.
- 878 Tempus de facili excidit de memoria testium.
- 880 Pars tenetur respondere interrogationi, an actus, de quo queritur fuerit tantum semel gestus.
- 881 Quando principaliter non agitur de tempore, an referat, quod testes in eo sint varij.
- 882 Testes si deponant venditionem fuisse factam, licet de tempore non recordentur, sufficit.
- 883 Tempus, & locus in teste regulariter non sunt de substantia, nisi de hoc principaliter agatur, nisi finis in personis suspectis; & vide num. 884.
- 885 In tempore, naturaliter loquendo, discordia est valde considerabilis.
- 886 Discordia testium in tempore nihil interest, si tempus non sit de substantia, dum tamen sint concordantes in reliquis.
- 887 Prædicamentum decimij quid sit, & de eo exēpla.
- 888 Testis unus si dicit agnum esse in una parte, alter dicit esse in alia, non concordantur.
- 889 Testes duo si deponant, quod aliquis secum dormiuit in eodem cubili, & alter dicit dormiuit in medio cubilis, alter ab uno latere, discordare videtur.
- 891 Testis unus dicit aliquem fuisse percussum in pede, alter in facie, an dicantur varij.
- 892 Prædicamentum undecimij quid sit.
- 893 In questione matrimonij, vel successionis si agatur de parentella profunda, testes debent concordare in eodem gradu.
- 894 Prædicamentum duodecimij quid sit.
- 895 Testes debent concordari in formalitate verborum, quanto questio est super formalitate, alius secus; & vide numero 900. vbi videtur damnari ista conclusio.
- 896 Testis unus & idem si dicit circa substantiam verborum modò unum, modò aliud, saluari non potest, quia tractatur de probatione verborum formalium; vide num. 900.
- 897 Idem est dicere unum solidum, quod duodecim denarij.
- 898 Testis unus si dicit testatorem dixisse, Talis heres esto, est alter, quod dicit, Titium heredem instituo, non potest ferri sententia pro Titio; & vide de numero 900.
- 899 Testis unus si dicat, quod Sempronius mutauit Caionem scutum, alter, quod mutauit sex libras, an concordentur; & vide num. 900.
- 901 Prædicamentum decimimertium quid sit, & de eo exempla.
- 902 Testes si dicant, unus, quod talia verba veniunt dicta Sempronio, alter, quod fuerint dicta Scio, non possunt concordari.
- 903 Testis unus si dicat tale quid factum à patre, alter à filio, disconueniunt.
- 904 Plures testes si dicant tali tempore Titium possidisse talem fundum una cum patre, vel filio suo tanquam suum, et plures alij dicant pro eodem tempore Sempronius dictum prædium possedit, sint penitus contrarij.
- 905 Testes singulares in contestibus non possunt concordari.
- 906 Testis dicens contrarium non fuisse factum cum Scio non dicitur falsus, si fuit factum cum Scio, & Sempronio.
- 907 Testis in seipso contrarius apparens an sit reconciliandus; & constituntur quinque capita, ut infra, & nu. 809. cum plur. seq. & vide etiam nu. 1010. & 1011. vbi declaratur.
- 908 Testis in seipso contrarius est reconciliandus, ut saluetur à falsitate, vbi contrarietas non est euident, & num. 910. & seq.
- 909 Maior varietas est vnus testis in seipso, quam inter plures.
- 910 Testis si manifestè sibi ipsi contradicere non conciliatur, etiam ut saluetur à contrarietate.
- 912 Testis si dixerit vnum extraiudicium, & contrarium, vel diuersum in iudicio, tamen non potest saluari à pena falsi; & nu. 513. vbi declaratur.
- 914 Testis si dicit vnum extraiudicium, & contrarium, vel diuersum in iudicio, si vtrunque dictum est iuratum reperitur inter duo iuramenta.
- 915 Testis si dixerit vnum extraiudicium, & contrarium in iudicio, an possit se iurare in secundo dicto, dicendo, quod notarius non scripsit verum in primo dicto.
- 916 Falsitas dictum testis inficit, etiam si sit circa aliqua accessoria.
- 917 Conciliatio sicut querenda est inter plures testes omni conatu, ita etiam in vno, & eodem, vario, & contrario, & nume. 918. vbi ampliat. & vide num. 19. & num. 951.
- 920 Maior est variatio, & contrarietas vnus testis in seipso, quam plurium inter se.
- 921 Natura hominis est facilis ad dissentendum.
- 922 Varians, aut falsum dicens nedum non probat, sed etiam puniunt, & nume. 923.
- 924 Concordia non fit in vno & eodem teste, ut probet, etiam quod contrarietas non fit euident, & numero 925. vbi idem dicit in instrumentis; & vide numero 922. vbi dicitur contrarium magis communiter teneri.

- 926 Testis in seipso varius, vel contrarius solū saluatur a contrarietate, ut evitet falsum, non ut probet.
- 927 Concordia fieri debet quantum fieri potest in uno et eodem teste, in rebus, in firmis, & scripturis, una, vel pluribus.
- 928 Varietas in eodem teste est tunc importans, & nullo modo praeiudicari potest illa parte, per quam dicitur varietas.
- 929 Testis potest torqueri propter eius varietatem.
- 930 Testis varius in se ipso nunquam reducitur ad concordiam.
- 931 Testis licet manifeste sibi ipsi non contradicat, dummodo tamen sit sibi ipsi contrarius, licet possit aliquo modo conciliari, tamen non ad effectum, ut probet, conciliari debet.
- 932 Concordiam fieri in uno et eodem teste etiam ad effectum probandi. & vide nu. 936. ubi contraria opinio vult inferior comprobatur: & vide nu. 936. ubi illud declaratur, & non 938.
- 933 Contrarietas et in pluribus testibus vitanda est, ut probet.
- 934 Conciliationem fieri debere affectionum partis principalis, ne vna probatio alteri contradicatur, sed utraque sustineatur, Doli. admittunt.
- 937 Testis si circa extrinsecam non autem circa falsum principale, & substantia deponit falsum puniatur de falso, saltem extraordinarie, & tamen probat.
- 939 Quilibet testis sicut de iure non presumitur sibi ipsi contrarius, & falsus. & probat, ut etiam intelligi, & interpretari debet, ut non dicatur falsus, contrarius, aut varius, quantum fieri potest, dummodo tamen varietas non sit parens, seu manifesta, seu talis expressa, quae sapiat apertam falsitatem.
- 940 Varietas patens seu manifesta, seu talis expressa, quae sapiat apertam falsitatem, factus ut testis nedium non probet, sed etiam de falso sit puniendus.
- 941 Testis sibi ipsi contrarius nunquam ad concordiam reducitur, saltem ut probet.
- 942 Dicitur testis si sit ita apertus, & elarius, quod saluari non possit, tunc non est glossandus.
- 943 Testis dictum si aliqua interpretatione, vel declaratione iuridica saluari possit, tunc non potest dici falsus, varius, vel contrarius in effectu.
- 944 Falsum non dicitur, quod habet in se aliquid veritatis.
- 945 Testes regulariter reducuntur ad concordiam, si fieri potest, etiam si de difficultate reduci possent, tamen reducuntur etiam fingendo, & num. 51.
- 946 Interpretatio testium oportet, quod sit congrua verbis testium.
- 947 Interpretatio testium si sit suppletiva, tunc bene saluantur testes a falso, sed non probant, quod tamen an sit verum, ut non probent, vide nu. 948.
- 949 Testes non debent cavillose interpretari, sed adiuvare, & in dubio supplere, quantum fieri potest, ut probent; quod declaratur nu. 950. nisi esset apertus, & inanabilis.
- 952 Varietas, seu contrarietas testium si non sit circa substantia, vel per errorem, vel nemini nociva, vel testis inconciliabilis variat a primo dicto non est elaborandum super conciliatione, & nunc. 95. ubi dicitur secus esse in falsitate.
- 954 Contrarietatem vitare, etiam si sit circa accidentalitatem, multum tenet.
- 955 Testis in causa civili aperte inconciliabilis solammittitur foras, in causa vero criminali torquetur, ut sciatur, quodnam ipsius dictum sit verum, & punitur etiam de falso.
- 956 Testis quoque possit cognosci, an in se ipso varius, vel contrarius sit, taliter quod non possit conciliari, & ponuntur plura exempla, ut nunc. 95. cum per seque. & vide nunc. 1010. & 1011. ubi afferuntur declarationes ad hanc questionem.
- 957 Testis si dixit, quod iam sunt tot anni, & Titius confessus fuit tale quid, postea interrogatus de tempore, & loco dixit, se non recordari, debet intelligi, & concordari duobus modis ibidem traditis.
- 958 Tempus licet sit predicamentum inhabilitans, ubi variatio, vel discordia est in eo, tamen debet dictum testis interpretari, ne videatur variare in tempore.
- 959 Testis si primo dicit, se scire tale quid, deinde super interrogatorio dicit, se credere id, quod dixit censetur a primo dicto recedere, & non probat, nisi reddat sufficientem rationem crederitatis.
- 960 Testis si a principio sui examinis dixit masculinum fuisse commissum praesente Titio, & scio, postea interrogatus, qui fuerunt praesentes, dicit, quod nullus fuit praesens, intelligitur, scilicet exceptis praedictis.
- 961 Testator, qui filium instituit, & postea nepotem ex ea, si dicta filia sine filiis decesserit, intelligitur si sine alijs filiis, & si filij masculis.
- 962 Testis si dixerit, se vidisse Titium per certum tempus possidere semper, & postea dicit, quod aliquando fuit absens, tamen saluatur.
- 963 Testis si dicit modum unum, modo aliud circa substantia negotij principalis non probat.
- 964 Testis si primo dicit, se non recordari, & postea dicit, se recordari, non potest propterea dici varius, aut falsus.
- 965 Testis quando nulliter deposuit, puta, quia contrarietas, quam de posuit est circa omnino impertinentia, vel non substantia, an probet.
- 966 Testes si dicant aliquem fuisse occisum, & unus dicat non illogone, alius cum clama, alius cum ens, probant homicidium, et probatio concludit ex eis capit.
- 967 Testis si per errorem narravit, vel contradixit veritati, an probet.
- 968 Testis si primo dicit A. confesum fuisse B. ad investigationem C. ut vende et dicto B. certum per ipsum pro tali pretio. & postea dicit super interrogatorio, quod dicta confessio fuit facta ad instantiam dicti B. ista contrarietas non est conciliabilis, ad effectum, ut testis probet.
- 969 Dicitur testis quando nemini est notum, tunc non videtur esse elaborandum circa eius conciliationem.
- 970 Testis si primo dicit uno tempore tale quid, & postea alio tempore examinis dicit fuisse falsum, saluatur utrumque dictum, si illud, quod dicitur falsum

De fideic. prohib. Quarst. XII. 345

duravit per osso, vel decem dies.

971 Contrarietas inconciliabilis si sit modica, an sustineatur testes.

972 Testes suscitantur, si vnus dicit de vno anno, alius de alio.

973 Testis, qui dicit primò, quòd vidit tale quid, & postea dicit, quòd audiuit dici, aliquid detrahit primo dicto.

974 Agimensor, qui semel ut testis deposuit super mensura petita terra facta vno tempore, & qui postea fecit aliam mensuram, diuersam tamen, sed diuerso tempore, & cum omissione partis eiusdem petite terra, an suslineatur.

975 Testis si dicit, quòd antequam appropinquarent ad fenestram fuit pramonitus à B. vt ad verba, quæ dicturus erat animaduertent, deinde in secundo examine dicit, quòd dictus B. cepit ipsam testē per manum, et dixit illum propē fenestram per dimidiū brachij, vel per brachium, & illum pramonuit vt supra, an suslineatur.

976 Testis, qui examinatus in palatio potestatis dicit aliquid factum in palatio Episcopi, & deinde interrogatus in quo loco illud fuit factum, dicit in hoc palatio, saluatur, ut non dicatur contrarius.

977 Testis quando est pamonitus de falso, & interrogatus reperitur varius in colore persone, bireto, vestibus, & huiusmodi, an suslineatur.

978 Testis, qui dicit Sempromium esse debitorem Martini in centum, & interrogatus in causa scientia respondit, quòd tali die promissit 50. & tali die centum, intelligitur de centum, computatis, seu repetitis illis 50.

979 Testis vbi dicit hodie vnum, & cras aliud, & sic sibi ipsi non constat, an suslineatur.

980 Testis, qui dicit primò hoc esse quantum ipse scit, & tamen postea super interrogatorijs alia subiicit, saluatur, quòd illud verbum Quantum ipse scit, non fiat taxatiue.

981 Testis vbi in secundo examine plus dicit, quàm fecit in primo, an suslineatur.

982 Testis potest hodie recordari de eo, quòd heri non recordabatur.

983 Testis, qui primò dixit, quòd molendino quædam deficiebant, & deinde dixit, quòd gubernauit dictum molendinum, & omnia aderam ad illud pertinentia, saluari non potest.

984 Testis si primò dixit, se nescire, & deinde dixit, se credere, tunc non suslineatur, si autem esset in eodē examine, tunc dubium, cui dicto stantum sit.

985 Testis examinatus super contractu venditionis si deposuit venditionem factam fuisse, sed quòd non cognoscebat, nec cognoscit emptorem, & is est mortuus, deinde iterum examinatus dicit, quòd venditio fuit facta tali, non potest saluari.

986 Testis si dicit, se hoc tantum scire, & postea aliquid plus dicit, dicitur falsus.

987 Testis si in vno examine super pretio venditionis exa-

minatus dicit de vno pretio, & iterum in alio examine dicit de alio, an suslineatur.

988 Testis si dicit clausulam codicillarem fuisse per testatorem expressam, deinde dicit fuisse expressam per notarium, intelligitur, quòd fuit notarius, qui hoc dixit, vt saluetur.

989 Diffa per notarium intelliguntur dicta per partem.

990 Testis si primo dixit N. non fuisse, nec esse etiam pro filio legitimo B. fed fuisse, & esse suppositum, et quòd certissimè fuit, deinde repetitus dixit, quòd veritas est, quòd dictus B. dictum N. tenebat pro eius filio, & edier ab alijs tenebatur, an possit saluari.

991 Testis, qui dicit equi sanum, vel morbosum, postquàm fuit restitutus per duos dies cum dimidio, & alij dicunt per quatuor, vel sex dies, primus, qui videtur limitatiue decessisse, redditus falsus.

992 Testis, qui vnum firmat, & postea interrogatus dicit, quòd posset esse res aliter se habere & c. probat, si aliud fuerit.

993 Testis si dicit, quod nullus alius fuit presens, quia vidisset, si fuisset, & postea dicit, quod posset esse, quod alius fuerit presens, probat, si alius fuerit presens.

994 Testis si primo dixit affirmatiue vnum, deinde dixit, se credere contrarium, an saluari possit.

995 Testis si dicit non auduisse talem clamare, deinde dicit, quòd non clamauit, debet saluari, quòd non clamauit, quòd ipse scilicet audierit.

996 Testis vbi in principio dixit de visu, & in fine de auditu, dictum de auditu debet referri ad vltimò dictum, ne videatur sibi ipse contrariari.

997 Testis si dixit per certo scire, quæ tamen per veram certitudinem sciri non possunt, an suslineari possit.

998 Testis qui primò dixit, se scire tale quid, postea dixit, se nescire, intelligi debet, nisi vt supra dixit.

999 Testis si dixit, se asserere, postea negat, intelligi debet, nisi vt supra dixit.

1000 Testis, quò dixit primò, quòd vidit designare adficionem, deinde dicit, quod respiciebat adficia, non verum deponere contraria.

1001 Testis si dixit super capitulo se nescire contenta in eo, nisi quedam pauca, deinde super capitulo generalis de voce, & fama quod capitulata vera sunt, respondit, verum esse, an suslineari possit.

1002 Testis vnus si dicit quod notarius scripsit instrumentum in medio solo, & alter testis dicit, quòd scripsit in quinterno, suslineari potest.

1003 Testis, qui in eadē causa examinatus dixit primò super articulo affirmatiuo etatis quod talis est etatis annorum 25. et ipse et respondit affirmatiue, & postea super articulo negatiuo partis aduersæ dixit, quod eadem persona est etatis annorum 25. vel 28. & ipse respondit, se nihil scire, saluabitur.

1004 Testis si dixit primò, se non esse colonum, producentis, postea dixit, quod sunt quatuor menses, & intravit eius colonus, an suslineari possit.

1005 Testis si dixit aliquid auisisse dici, postea in causa scientia dicit, quia vidit, saluatur.

346 D. Petri Ant. de Petra

- 100 Testis si dicit aliquid fuisse factum praesente Titio, & postea super interrogatoriis dicit nemine praesente, intelligitur excepto Titio.
- 1007 Testis si primo dixit in uno examine se esse an-
norum 40. deinde dicit, se tunc esse maioris aetatis,
non dicitur contrarius. & varius.
- 1008 Testis si deposuit de his, quae dicit, se vidisse in in-
fancia, vel quae non potuit vidisse, sed sunt alij
testes, qui pro certo deponunt, eius depositio ad-
inuatur ex dictis aliorum.
- 1009 Testis, qui primum dixit pecunias fuisse solutas
patri, deinde in interrogatoriis dicit solutas sibi,
an sustineri possit.
- 1010 Testis in seipso varius, aut contrarius saluatus est,
in quantum ut exiit penam falsi ordinariam vel
extraordinariam, non autem ad effectum, ut probet.
- 1011 Testis in seipso varius, aut contrarius potest seip-
sum declarare, dummodo tamen incontinenti.
- 1012 Testis in seipso varius, aut contrarius potest seip-
sum declarare etiam ex intervallo ex causa putae,
oblivionis in tempore, dummodo in declarando ex
intervallo non mutet substantiam.
- 1013 Conciliationis unus testis cum altero, vel duarum
probationum etiam per scripturas materia de-
claratur, & num. 1014. & 1015, cum plurib.
sequenti b.
- 1016 Contrarietas conciliabilis quae sit.
- 1017 Dicta testimonii benigna interpretatione adiuvanda
sunt, non solum praesumendo, sed etiam fingendo,
secunda opinio.
- 1018 Attestationes sunt interpretandae in mitiorem partem.
- 1019 Dictum testis ubi est obcurum, debet repeti aliis in-
deci debet interpretari in mitiorem partem.
- 1020 Sufficit, quod testes possint concordari per inter-
pretationem possibilem, secundum verum naturam.
- 1021 Testis unus si dicit, quod tali die, & hora Sem-
pronius fuit a Seio percussus in fronte, & alter
dicit in una manu, uterque potest saluari a falsi-
tate, non tamen ut probent, & nu. 1022.
- 1022 Verba sunt impropianda, quando secundum con-
tium verborum impossibile esset testes saluare a
possibilitate.
- 1024 Dictum illud vulgare, quod dicta testimonii sunt
inuanda, non cavellanda, quomodo accipi debeat.
- 1025 Non sufficit possibile esse, quod testis deponat, nisi
etiam sit verisimile.
- 1026 Dictum testis cum altero potest reduci ad concor-
diam per subauitum intellectum.
- 1027 Dicta testimonii possunt impropiari.
- 1028 Diligens interpretatio testimonii, & reductio ad con-
cordiam debet esse probabilis, & consona veri-
tati, alias non potest fieri conciliatio ex eo quod
sermones. tertia opinio.
- 1029 Testes deponentes de possessione alienius, qui ta-
men eo tempore sunt aliens ut plurimum, non
potest accipi in cuius possessione, nec in ea salu-
ari, etiam ubi a falsitate saluatur.
- 1030 In probationibus maxime in testibus attendi debet
quod est verisimile.
- 1031 Non sufficit testes posse concordari per possibilem.
- 1032 Quod non est verisimile, non praesumitur ve-
rum, nisi probetur.
- 1033 Testis interrogatus, an possit esse, quod tale fa-
ctum sit, & quod ipse non intellexerit, etiam si
dicat, quod sic, non ideo tamen infringitur eius
dictum, nisi etiam illud possibile sit verisimile.
- 1034 Potentia non sufficit, ubi requiritur actus.
- 1035 Testes licet debeant benigna interpretatione usa-
ri, tamen interpretatio huiusmodi debet esse con-
grua naturae negotij quaria opinio.
- 1036 Ubi aubatur de modo concordia testimonii sumi
debet illa concordia, et interpretatio, quae est ma-
gis verisimilis, attendita communis accidia facti.
- 1037 Reductio, quae fit ad cunctas, debet esse pro-
babilis, & consona veritati.
- 1038 Interpretatio incepta nunquam est acm tunda.
- 1039 Interpretatio incepta tunc dicitur, quando non ser-
uatur ratio recte se monis.
- 1040 Interpretatio debet esse verisimilis, et non dissona.
- 1041 Interpretatio debet esse talis, quae sensum loquen-
tis exponat, non autem perinat.
- 1042 Interpretatio debet esse congrua verbis testimonii, ut
singulares non reddantur, non tamen debet esse cum
suppositione aliqua, nisi tunc ad effectum, ut utilis
a falsitate seruetur, quanta opinio.
- 1043 Testimonium dicta ubi sic possunt varie accipi, debent
intelligi in mitiorem sensum.
- 1044 Testis tantum probat, quantum dicit, & non plus.
- 1045 Interpretatio congrua dicitur in testibus, quae non
est extranea, & extranea dicitur, quae non bene
sonat in auribus vulgi. Sexta opinio.
- 1046 Dispositio, & dicta testimonii semper sunt intelligen-
da, secundum communem populi intelligentiam,
non autem secundum iuristae etiam subtilitatem.
- 1047 Nimia subtilitas non placet iustis iudicibus.
- 1048 Publice interest falsitates, & delicta puniri.
- 1049 Ubi agitur de publica utilitate subdiles disentan-
dationes reijciuntur.
- 1050 Testis deponens de possessione intelligi debet de ac-
tura, id est, de detentione.
- 1051 Possessio quid sit iuxta periti sciunt.
- 1052 Simpliciter est amica legibus, & veritati.
- 1053 Dicta testimonii quando sunt clara, an sint concilianda,
modo glossandas Septima opinio.
- 1054 Testes, vel probationes si aperte sunt inuicem con-
trariae, nullo modo possunt, aut debent concordari.
- 1055 Conciliatio non fit, ubi adest aperta repugnantia.
- 1056 Testimonium dicta ubi essent dubia, an sint concilianda.
- 1057 Verba dubia probationis secundum proprium si-
gnificatum reddunt significationem in dictum, &
interpretatio contra probantem.
- 1058 Probatio, quae habet varios sensus, & quod ibet
concordat intentionem probantis, amperenda est.
- 1059 Opinio, quae se habet, quod imper facienda est
benigna

De fideic. prohib. Quæst. XII. 347

benigna interpretatio, ubi procedat.

- 1060 Testis reddidit falsus, & puniri debet, flame aperta repugnancia. quia saluari non potest.
- 1061 In concordandis dictis testium obferuandum est, quod essent modis possint concordari, quibus leges discordantes, concordantur. 8 opin. quia tamen conclusio est periculosa, vt nu. 1063.
- 1062 Verbarum consilium contraria iurari debent sub diuisione, sicut dicta testium diuisione unanda sunt; & vide nu. 1062.
- 1064 Verba sententia, & omnium dispositionum per aliquam distinctionem concordari debent, ne sint contraria.
- 1065 Si testes congrua interpretatione verborum possint concordari, vt probent, illud fieri debet, dummodo tamen fiat interpretatio cum aliqua suppositione, possint tamen etiam cum aliqua interpretatione concordari, vt falsum euident.
- 1066 Intellectus ad Bald in l. 1. nu. 1. § in fi. C. de seru. fugi.
- 1067 Testis unus si sit omni exceptione maior, seu idoneus, supplet alium, qui aliquam patitur defectum, puta si sit socius criminis. noua opinio.
- 1068 Testis infamis unguitur cum teste omni exceptione maiore ad eam probationem in cuiuslibet.
- 1069 Testibus eiusdem productis inuicem dissidentibus non statim minori parti, sed verisimiliori deponenti, 10 opin.
- 1070 Maiori numero testium statim data paritate in ceteri.
- 1071 Concordia testium fieri debet, etiam vt probent, & vide nu. 1075. vbi declaratur, & nu. 1074. & 1080.
- 1072 Difficilis fit concordia in uno teste, quam in pluribus cum distinctione vt ibi.
- 1073 Dicta testium vbi possunt aliqua interpretatione, seu distinctione concordari, non dicuntur contraria.
- 1074 Testis unus vbi contradicit alteri, quod adiuuandi sunt, vt saluetur a perurio, non debet tenere, sed non vt probent, & nu. 1075. cum plurib. sequen. & nu. 1080. vbi conciliantur opiniones.
- 1076 Testes si testis omnino contrarij, non potest elici certa probatio.
- 1077 Saluatio testium vbi admittitur, quilibet redditur singularis, quando sumus in actu iterabili, & non momentaneo.
- 1078 In quolibet negotio duo testes sunt necessarij.
- 1079 Testes saluantur a falsitate multoties, licet non probent.
- 1081 Testes si congrua interpretatione verborum possint intelligi esse concordantes, non presumuntur singulares.
- 1082 Testes contrarij ratione contrarietatis non probant, quia se inuicem, collidunt, & non constat, quis eorum dicat verum, & cum.
- 1083 Ad saluandum testem a falsitate quilibet excusatio probandus iugiter.
- contrarietatem, non probat, scus si indicat necessitatem solam in forma, & modo probandi, quia tunc probat.
- 1085 Magna est differentia inter examinationem testis ad falsitatem, & concordiam, vt etiam probet.
- 1086 Testes vbi sunt inimici omnino contrarij in substantiis, vel coherentibus, nedum non probant, sed ponuntur de falso.
- 1087 Dictum testis potest saluari, vt si falsus euiteretur per subdantium intellectum.
- 1088 Testes quando possunt saluari, tunc non dicuntur dissimiles, sed aduersi in dictis suis.
- 1089 Contradictoria non possunt simul esse vera.
- 1090 Probationes vbi sunt pares, illae se collidunt, & neutri creditur.
- 1091 Pene falsi an sit locus solam, quando vna probatio alteri praeponderat.
- 1092 Contrarietas manifestata in negotio principali impedit conciliationem testium.
- 1093 Opinio, quod quandoque testis unus, vel plures saluentur a contrarietate solam, & non probent, videtur contra in actu practico.
- 1094 Dicta unus, & euidentia testis reducenda sunt ad concordiam, saltem vt eueretur periculum, & falsum, quando non apparet euidenter de contrarietate.
- 1095 Testis unus quando alteri contradicit potest index adhaerere vni magis, quam alteri, quia is dicat magis verisimile, vel quia sit dignior.
- 1096 Si id, super quo testes sunt contrarij, nihil releuat, nihil refert, fit conciliatio, vel non.
- 1097 Si agitur de redarguendo instrumentum falsitatis, in quo testes non requiruntur de consuetudine, si testes sunt adhibiti, & unus dicat vno modo, alter alio, haec contrarietas nihil releuat.
- 1098 Exempla, in quibus fieri possit, & debeat dicta concordia testium.
- 1099 Testis unus quando dicit plus altero, non dicuntur contrarij, & vide nu. 101. & 106.
- 1100 Alter testis interrogatus de contestibus, si plures nominat, alter autem pau.iores, non ideo tamen desunt esse concordantes, quia qui pauciores nominat non negat de pluribus.
- 1101 Testes, quorum singuli non recondentur de contestibus, non dicuntur aduersi.
- 1102 Testes, si dicant unus instrumentum lectum presentati, & acceptante. alter vero eo presente, & intelligente, dicuntur concordantes; & vide nu. sequen.
- 1104 Testis unus si dicat plus, vel minus altero, & uterque dicat, se haec tantum scire, non conueniunt.
- 1105 Vbi testes dicuntur in alio, & non conueniunt in quibusdam verbis, quod a magis est iterum.
- 1107 Testis unus vbi reddit vnam rationem, & alter aliam, nihilominus dicuntur concordantes.
- 1108 Testis unus deponens se possidisse, si dicat vidisse

me colligere triticum, vel secisse vnum actum possessionum, alter autem deponit in causa scientis de alio actu, dicuntur concordantes.

¶ 1109 Satis est, quod testes concordant in eundem rei finem; & vide nu. 1113. ubi limitatur.

¶ 1110 Positiones ad eundem rei finem tendere sufficiunt.

¶ 1111 Testes videntur magis probare deponendo per diversa verba.

¶ 1112 Testes deponentes per eundem premeditatum sermonem, dicuntur subornati, & suspecti de falso.

¶ 1114 Testes dicuntur concordare in eundem rei finem, etiam quod vnus deponat de vno tempore, alius de alio.

¶ 1115 Testes, quorum alter dixit aliquid dictum, vel factum in domo, alter sub porticu, an dicantur concordantes.

¶ 1116 Testes si vnus dicit paulo ante tempus vindemię, vel belli, alter tempore vindemię, vel belli, concordant.

¶ 1117 Testes duo si dicant vnus matrimonium contractum in vno loco, alter in alio, presumendum est, quod deponant de plurius contractibus matrimonij, vt contrarietas videtur, quamvis non propterea erit plene probatum matrimonium. & nu. 1119. ubi dicitur idem in testibus deponentibus super adulterio.

¶ 1118 Pluralitas aliquando presumitur pro saluandis testibus.

¶ 1120 Testes si dicant, vnus, q. talis, & talis fecerunt simul tale quid, & alius dicit, quod vnus fecit prius, quam alius, concordant, vt primus testis intelligatur eadem die.

¶ 1121 Si duo instrumenta reperiantur facta eadem die, & coram eisdem testibus, altero facto Persisa de mutuo quinque scutorum, altero Assisi de de ulti, & creditor petii executionem vtriusque, auctiur, nec potest presumi aliqua contrarietas, aut derogatio vnus ad alterum, ex quo vtrunque facile potuit celebrari eodem die in dictis locis. Quid si reperiantur celebrata in locis remotis, ubi etiam possibile fuisset vtrunque eodem die fieri, sed non verisimile, propter distantiam a communiter contingentibus, vide nu. 1122.

¶ 1123 Papa presumit bis fuisse appellatum.

¶ 1124 Si sint duo instrumenta donationis diuersis temporibus facta, vnum sub vna forma, aliud sub alia, tamen saluantur, quia sunt compatibilia; & vide nu. 1125.

¶ 1126 Testes, quorum alter dicit talem expilasse hereditatem post mortem Sei, alter dum S eius moueretur, primus intelligitur post mortem, secundus post quā cepit mori, & tamen videtur dubitabile.

¶ 1127 Duo testes, quorum alter dicit, quod talis fuit secundus, alter, q. fuit tertius, saluantur.

¶ 1128 Si vnus testis deponit de vno iudicio proximo, vel remoto ab ipso facto principali, alter de alio, non

¶ 1129 Testis vnus si dicat de mense Augusti, q. talis fuit vulneratus de mense Nouembris presentis anni, alter, q. fuit vulneratus de mense Nouembris proxime preteritis, saluari possunt.

¶ 1130 Si vnus testis dicit aliquid factum tempore carnispruij anno presentis, alter de tempore carnispruij vno anno preterito, saluari possunt.

¶ 1131 Testis, qui dicit aliquid factum tempore belli, & alter ante bellum, primus intelligitur dicere verum, etiam quod paulo ante bellum id factum sit.

¶ 1132 Testis vnus si dicit aliquid factum se solo presente, alter, quod plures etiam presentes, tamen concordantur.

¶ 1133 Testis vnus si dicit, quod Sempronius de tali anno possedit agrum Titij, & alter dicit, q. possedit dictum agrum eodem tempore, quo erat Scij, & nunc est Titij, an concordent.

¶ 1134 Testes, quorum alter dicit aliquid factum ante bellum, alter post bellum, concordantur, & vide nu. 11. 6. ubi ponitur declaratio.

¶ 1135 Dispositio loquens de atate aliusvis putat, ante decem annos, an intelligatur de cepis, an vero de completis.

¶ 1136 Dictio Post, q. intelligi debeat immediate, non autem ex intervallo.

¶ 1137 Sensus, qui non sonat in auribus vulgi, est extraneus.

¶ 1138 Dictio Post accipi potest post actum ceptum, nondum tamen finitum.

¶ 1139 Qui promissit soluere ante mensem, non potest conueniri ante finitum mensem.

¶ 1140 Testes, quorum alter dicit fuisse rogatos ante publicationem instrumenti, alter post, potest vterque saluari.

¶ 1141 Testes, quorum alter dicat de publicatione finita cepta, & alter ante publicationem finitam, potest vterque saluari.

¶ 1142 In materia stricta, vel penali ea, quę sunt de domo non dicuntur in domo, nisi sint intra portam.

¶ 1143 Testis vnus si dicat aliquid factum presente Titio, et Titius examinatus neget, licet videatur q. testes contrarij, tamen concordantur, vt ibi, & nu. 1144. ubi limitatur: & vide nu. 1146. & pro ista conclusione vide etiam nu. 1149.

¶ 1145 Non sufficit, quod aliquis sit præsens, nisi etiam intelligat.

¶ 1146 Testis, qui negauit talem fuisse præsensem tali instrumento, & tamen constat ex instrumento contrarium, quomodo intelligi debeat, vt ex eius contrarietas, vel falsitas.

¶ 1148 Deponens de sua præsencia, intelligitur etiam deponere de intelligentia.

¶ 1150 Notarius deponens de præsencia testium, intelligitur etiam de intelligentia.

¶ 1151 Testis vnus ubi potest proprie intelligi, & alter improprie, tunc fit concordia eorum.

1152 Testis

De fideic. prohib. Quæst. XII. 349

- 1152 Testis vnus si dicat, quòd Sempronius percussit Scium cum saxo, alter cum petra, nulla est inter eos discordia.
- 1153 Testis vnus si dicat, quòd talis est frater Sempronij, alter quòd est frater Sempronij, secundus debet intelligi largo modo, quòd saluet filius fratris sit frater.
- 1154 Testes aliqui si dicant, se vidisse Titium possidere per sex annos còtinuos, interrogati in causa scientia reddita per eos de stado, redeundo, casto, &c. & consti at ipsium semper fuisse absentem à dicto loco, preter quam paucis diebus, non possunt saluari à falsitate, etiam ad penam evitandam, intelligendo eos de possessione ciuili; & vide num. 1145 & 146.
- 1155 Testes deponentes de possessione intelligi debent de naturali.
- 1157 Absens semper dicitur possidere, si tenuit familiam in loco rei, de cuius possessione queritur.
- 1158 Testes interrogati deponentes, vnus quendam fuisse percussum cum spontone ferreo cesim, alter verò punctum, an sit probatum delictum.
- 1159 Omnis ictus percussionis non imprimit signum.
- 1160 Testes, quorum alter dicit Sempronium occidisse Scium cum ense, alter cum ruucha, an dicatur per obitum delictum.
- 1161 Testes, quorum alter dixit Titium fuisse percussum in fronte, alter in vna manu eodem die, loco, & hora, saluantur à falsitate, secus si vnus diceret in fronte, alter in cervice de retro.
- 1162 Rerum natura dicitur melior testis.
- 1163 Testis vnus si dicat, quòd non preterijt dies, quòd tale quid factum fuit, & alter, quòd sunt plures, an saluentur.
- 1164 Testes si dicant, vnus aliquid indefinēter, & còtinuè factum, vt aliquem possedisse continuò, alter, & aliquando per aliquod modicum tempus, an saluari possint.
- 1165 Testes deponentes, vnus homicidium factum de mandato A. fuisse commissum tali die eo presente, alter fuisse commissum die prima, an saluari possint quæ probatio.
- 1166 Testis dicens, vnus tales fuisse inuestitos æqualiter per talenta, alter in maiori parte hereditatis, an saluari possint.
- 1167 Testis si dicat verum esse, quòd talis possedit modis, & formis, de quibus in capitulo per partem portectio, in quo dicebatur, quòd ipse possedit post mortem talis tale pradium per plures, & plures annos, & tamen per contrariam probationem apparebat eadem possedisse solima per aliquos menses, an possit saluari.
- 1168 Testes, quorum aliqui dicunt quendam fuisse facta simul, aliqui vero, quòd non eodem instanti, sed eodem die, an saluentur.
- 1169 Testis vnus si dicat, quòd sunt solim tres, vel quatuor menses, & aliquid fuit factum, alter, & sunt
- 3 aut 4. anni, an saluari possint; & nūsequen.
- 1170 Septimana, & etiam dies quandoque pro anno accipitur, quod vide.
- 1171 Testis vnus si dicat, & talis habebat hastam ferream, alter dixit & non erat armatus, an saluari possint, & quomodo.
- 1172 Testes, quorum aliqui dicunt, & Titius semper per tempus, de quo queritur, possedit, & aliqui, quòd in hoc tempore possedit quandoque, saluantur diuersimodè.
- 1173 Testes, quorum vnus dicit aliquid factum presentibus tali, & tali, & quoniam alius aderat, alter autem, quòd imò multi alij aderant, an saluari possint.
- 1174 Testis vnus si dicat de vno pretio rei vendite, alter de alio, sunt singulares, nec possunt concordari.
- 1175 Testis vnus si dicat nihil sibi fuisse dictum, & alter dicat, & dicto primo testis fuerunt dicta talia, & talia verba, an saluari possint.
- 1176 Testis si dixit, quod ipse, & socij inuenerunt ad lectum hora 2. cum dimidio, & quòd tota illa nocte non audierunt aliquid dici per socios, & tamen constat, quòd inter se fuerunt loquuti illi socij, an saluari possint.
- 1177 Testes plures seriem matrimonij contrahi narrantes, vnus dicit, quòd Catherine sola iuit ad senectutem ad loquendam cum tali, & postea descendit in ciuita, soror autem Catherine dicit, & ipsa cum dicta Catherine inuenerunt, & an dicatur contrarietas in conciliabilis.
- 1178 Testes si dicant, vnus, & actum fuit inter partes, quòd daturum eneretur committere, & alter, & sit commune, non conueniunt.
- 1179 Testis vnus si dicat, quòd A. dixit notario vis facere donationem omnium bonorum meorum B. alter verò, quòd A. dixit notario, stipula, qualiter ego dono talem possessionem tali, non possunt concordari.
- 1180 Testis si dicat vidisse Titium semper possidere per tale tempus, alius, quòd dictus Titius aliquo tempore aliquando fuit absens, uterque saluatur.
- 1181 Testis vnus quando impugnat alium, & non sunt conciliabiles, quòd sit agendum.
- 1182 Plures testes pluribus etiam alijs còtradicentibus, an conciliari possint; & ponuntur tria membra, & nūsequen. 183. de quibus vide etiam num. 1184. cum plur. seq.
- 1185 Testes benigna interpretatione hinc inde sunt adiuvandi, ne perituri reatu motentur.
- 1186 Probatio tunc necessaria non conclusit, quando non constat, quibus sit credendum data paritate, sed excusantur.
- 1187 Excusatio sufficit, quòd sit probabit.
- 1188 Attestationes sunt interpretanda in maiore parte.
- 1189 Testes ubi aperte sunt contrarij inuicem, & sunt plures, non possunt de falso puniri, quia ignorant.

cf. 441

- est qui falsi sint, & nu. 1190. & vide nu. 1191.
- 1191 Vbi est paritas probationum, locum habet arbitrium iudicis.
- 1192 Data paritate prævalent testes rei, vel causæ promulgata, nisi actor causam favorem tueatur, & nu. 1194.
- 1195 Testes vbi sunt inæquales, an omnes sint saluandi, & nu. 1196. & 1198. vbi conciliantur opin. cum plur. seq.
- 1197 Quod dicitur de testibus, an possint saluari, an id sit in instrumentis.
- 1200 Index considerare debet, an ad harendum sit testibus numero pluribus, an verò dignioribus.
- 1201 Testibus inæqualibus productis ab eadem parte, non est locus concordia, modo non probant, licet plures sint pro vno dicto, quàm pro alio: quod tamen reprobat nu. 1202.
- 1203 Modica varietas etiã substantialis nõ vitiat testes.
- 1205 Testes deponentes, aliqui excommunicatione fuisse latam ante appellationem, alij post, an possint conciliari, & quomodo.
- 1206 Testes, quorum aliqui dicunt statum fuisse durum, & aliqui negant, an possint saluari; & traditur cautela ad bene conclusionem.
- 1207 Testes deponentes super renunciatione beneficij, si aliqui dicant, quòd die, qua facta fuit renunciatio, clericus erat sanus, & quòd eum viderunt sanum, alij verò, quòd erat infirmus eadem die, an saluari possint.
- 1208 Plures testes si dicant aliquid factum ante bellũ, & eundem dicunt id factum post, an concordari possint.
- 1209 Testes, quorum aliqui dixerunt tales fuisse institutos heredes equaliter, aliqui dixerunt in partibus inæqualibus, an saluari possint.
- 1210 Testes duo si dicant commissum adulterium in tali loco, & tali die, vel hora, & alij duo dicant commissum in alio loco, & alio die, vel hora, an saluari possint.
- 1211 Plures testes, qui dicunt talem possedisse per plures, & plures annos post mortem tuis, & tamen contrarium appareat, scilicet possedisse solum per aliquos menses tantum, conciliari non possunt, etiam ut à falsitate saluentur, posito, ut ibi.
- 1212 Testes digniores an semper sint præferendi minus dignis, siue sit causa civilis, siue criminalis.
- 1213 In contrarietate testium datur materia iudici inquirendi contra eos.
- 1214 Probatio per testem unum, vel per plures, aut aliam probationem contrariam assertioni probatis, an sit cum dicta confessione, seu assertionem concilianda; & vide nu. 1221. cum 4. seq. vbi declaratur ista conclusio.
- 1215 Dicto testis statim in preiudicium asserentis, & producentis testem.
- 1216 Probatio per confessionem partis est potior omnia probatione, ac proferunt aliam probatio-
- nem contrariam per unum, vel etiam plures testes.
- 1217 Falsitas testium deprehenditur ex eo, quòd dicta partis contradicunt, & non possunt reduci ad concordiam, vel emittitur falsum, minus, ut probatur.
- 1218 Si quis dicit ex certa scientia aliquid recepit, non potest postea probare, se ignorasse, va etiam; & assignatur ratio: & vide nu. 1219. vbi ponitur contrarietas, & nu. seq. ubi resoluitur.
- 1225 Pars si dicat aliquid factum iam curus est de tali mense, testes verò examinati dicant iam annum esse, & vitra, ista assertiones non sunt contrarie.
- 1226 Contrarietas circa substantialia qua dicatur, & qua non; & nu. 1228. cum plur. seq. vbi ponuntur plures conclusiones ad cognoscendum, qua dicantur, vel non varietates, seu contrarietates considerabiles, et quòd ad præiudicium testium respectu periturũ, & falsitatis, et respectu interesse partis.
- 1227 Testes etiam non contrarij, sed alimòd falsi reijci debent; & vide nu. 1232. vbi limitatur, & nu. 1234. cum plur. seq. ubi multis modis declaratur ista conclusio.
- 1229 Falsitas streperitur in dictis testium, quæ concernat negotium principale, vel factum eius circumstantias, ea est puniendus de falso; & qua sunt circumstantia.
- 1230 Falsitas testis super impertinentibus, & aduersario non nocuit, & super non capitulatis, sit punibilis.
- 1231 Quòd id, super quo testis deponit, dicatur omnimò impertinens nec ne.
- 1232 Testis super testamento deponens non dicitur falsus super pertinentibus ad negotium.
- 1233 Minima differetia in testibus habet imaginem falsitatis siue contrarietatis.
- 1236 Testis si plenè factum non dicit, eius dictum non valet cum declaratione, & vide nu. 1242. & 1243. ubi videtur limitari.
- 1237 Dictum testis totum corrumpit, si quid de substantialibus in eo deest.
- 1239 Inuentionem est quid indiuisibile.
- 1240 Testis falsus in vno, falsus in cæteris & nu. 1179. & 1306. vbi declaratur istud dictum, & nu. 113. & 1319.
- 1241 Testis non potest in parte approbari, & in parte reprobari.
- 1245 Contrarietas modica an vitiet dictum testium, & nu. 1247.
- 1246 Testis unus si dicat talem actum fuisse de tali anno, & mense, & tali hora noctis, ite alij in hora non conueniant, vel differant, tamen probant.
- 1249 Instrumentum falsum in parte, an reprobatur falsum totaliter.
- 1250 Testis etiam si non iuratus deponat contraria, vera, vel falsa, non probat, & puniatur de falso.
- 1251 Testis an puniatur de falso, si eius dictum non præiudicat parti aduersi, si modo poterit præiudicare, & nu. 1252.

De fideic. prohib. Quæst. XII. 351

- 1253 Testis si per errorem peccaverit in aliquo ex substantialibus, vel pertinentibus ad ea, non dicitur perjurus, quæ tamen opinio reijci videtur, vt nu. 1255. & seq.
- 1254 Dolus excluditur ab errore.
- 1256 Testis non debet deponere, nisi de iis, quæ ipse novit.
- 1257 Testes, quibus lectum fuit testamentum, si dicunt, quod fuit factum illa die, quam dicit instrumentum, & tamen contrarium probatur, quod fuit alia die, talis error excusatur.
- 1260 Confessio falsa in iudicio, non facit fidem in alio.
- 1261 Testis semel perjurus, & sic insumis semper repellitur a testimonio.
- 1264 Testis iurat dicere veritatem super capitulo, & eius circumstantiis.
- 1267 Testes varij, vel contrarij circa extrinsecam seu accessoria, & super alijs appendicijs ad illud, an sint culpandi in aliquo, etiã vt probent, & nu. 1268. cum plur. seq. & nu. 1276. vbi addiditur contrarium, & nu. 128. cum plur. seq. vbi asserunt plures declarationes ad hanc conclusionem.
- 1268 Interrogationes quæ sunt testibus.
- 1269 Testes si interrogantur super his, super quibus non debuerint interrogari non fit preiudiciũ parti.
- 1270 Attendi debet, quod principaliter agitur, & nu. 1274.
- 1271 Iuramentum simpliciter per testem præstitum debet referri ad negotium principale, non autem ad imperinentiam, vel extraneam.
- 1272 Falsitas, seu contrarietas, quæ non tangit negotium principale, non facit, quod dicta testium reprobentur.
- 1273 Si quis interrogetur, an velit vti testibus per eum productis, si responderit, velle, & reperiantur dixisse mendacium circa aliqua extraneam, non idcirco tamen incurrit aliquod periculum.
- 1277 Testis interrogatus super generalibus, an sit affinis partis producentis, respondit, quod non, licet in effectu contrarium verum esset, quia erat affinis valde remotus tali affinitate, quæ non repellit testem, nihilominus est puniendus extraordinarie, tanquam mendax, & perjurus.
- 1278 Testis an sit contumeliosus, vel affinis producentis, nō pertinet ad principale negotium, sed est de appendicijs.
- 1279 Testis in dubio censetur iurasse super tota causa, nisi eius iuramentum sit restrictum.
- 1280 Testis si simpliciter iuravit, censetur iurasse non solum super negotio principali, sed etiam super omnibus connexis, & contingentibus ipsius negotium.
- 1281 Testis iuratus in causa debet dicere omnia, quæ ipse scit ad causam quoquo modo pertinentia, etsi sint extra capitulata.
- 1282 Testis perjurus, seu falsus circa accessoria est puniendus, sicut in crimine stellionatus.
- 1287 Omnia sunt substantialia, quæ includuntur super iuramento.
- 1288 Testis inductus super contentis in libello potest deponere super circumstantijs, & illud dicitur pertinens.
- 1289 Interrogationes si sunt extraneæ & impertinentes, mendacium, seu falsitas non relevat parti.
- 1291 Quando illud, in quo testis dicitur falsum dixisse non qualificat fidem ipsius, non iustificatur, alias secus.
- 1293 Si verba formalia per aliquem capitulata fuerint, tunc testes debent esse cõcordes in eis, alias secus.
- 1295 Testes vbi sunt suspecti de falso, licet eos interrogare de qualitate diet, aeris, vestium, & huiusmodi, & tunc contrarietas seu falsitas vitietur, etiã in his, quæ non sunt de substantialibus, & non.
- 1296
- 1296 Testis dicitur suspectus si interrogatus de tempore, de quo versimiliter debet recordari, dicit, se non recordari.
- 1297 Testes dicuntur suspecti, quando non deponunt re similia.
- 1298 Iudex potest ad veritatem indagandam vti simulatione, & etiam dissimulatione, mō etiam debet laborare, vt intercepti testem cum interrogatoris, si ipsum suspectum habet.
- 1299 Iudex in indicando non debet applicare animum secundum dicta testium de falso suspectiorum.
- 1302 Testes rustici, & idiotæ non presumuntur dolose dixisse falsum, aut variasse.
- 1305 Teste perituro, seu existente inter duo in amicitia falsitas circa alia accessoria eum repellit.
- 1306 Testis falsus in vno, non dicitur falsus in reliquis, quando fuit varius, seu contrarius in diversis examinationibus.
- 1307 Contrarietas, vel falsitas super inutilibus non vitiat dictum testimonium.
- 1308 Testis dicitur varius, contrarius, vel falsus super substantialibus, si dictum eius sit super capitulatis per partem.
- 1309 Substantialia sunt omnia, quæ includuntur sub iuramento, & forma articulata.
- 1310 Testis si sit interrogatus, an sit affinis, & negaverit, cum tamen id verum esset, non est indicandus falsus, quia est extra capitulata, sed est solum mendax: & vide nu. 1314. vbi contrarium adducitur. vide etiam nu. 1317 & 1362.
- 1311 Testis, qui dixit mendacium super generalibus, quia iuravit solum dicere veritatem super negotio principali, idcirco non est perjurus.
- 1312 Testis solum mendax punitur extraordinarie.
- 1315 Affinis, vel consanguineus partis producentis non est integer testis: & vide nu. 1316. vbi habetur, quid si affinitas sit a remotis, & nu. 1320.
- 1318 Testis super generalibus interrogatus, si negavit fuisse solicitatorem cause, & contrarium sit verum, falsus redditur, nec est fides adhibenda.

- 1321 Testis fundans dictum suum super exemplo falso, dicitur falsus super toto eius dicto.
- 1322 Circumstantia per testem adducta in causa scientia eius dicti, licet non sit circa factum principale, tamen cum per illas deueniatur ad veritatem, vel falsitatem facti principalis, est de eis idem iudicandum, quod de facto principali.
- 1323 Testis, qui productus ad probandum possessionem in reddendo causam dicti sui, dixit, quod ipse stetit cum producente per tres annos in tali loco, dicitur falsus, si probetur, id non esse verum.
- 1324 Testis interrogatus de qualitate aeris, & similibus, an desinat valere eius depositio super alijs, si super eo non inuenitur dicere veritatem.
- 1325 Testis si dicat se non esse inimicum partis litigantis cum producente, cum tamen esset, an valeat eius dictum.
- 1326 Falsitas testis, ubi est in redditione causae, dicitur esse in dependentibus, & connexis negotio principali.
- 1327 Testis saluatur, si deponens super aliquo facto interrogatus, quod tempore, respondit circa festum Natiuitatis Domini Nostri, & tamen constat, quod illud fuit factum de mense Octobris praecedentis; quod tamen reprobatum.
- 1328 Testis super generalibus interrogatus, an sit filius, an paterfamilias, respondit, se esse filiumfamilias, & tamen contrarium probatum sit, non releuat hoc mendacium, quia non tangit negotium principale.
- 1329 Testis si dicat, quod Seius vulnerauit Sempronium ipso teste praesente, qui postea interrogatus, unde sit, respondit Placentinus, & tamen reuera apparet, quod est Florentinus, suslinetur eius dictum.
- 1330 Testis si dicat, quod talis non erat armatus, & tamen constet, quod habebat bastiam ferream, non reprobatum.
- 1331 Testis si dicat aliquid factum praesente tali, & tali, & tamen plures alij interfuerunt, saluatur eius dictum.
- 1332 Testis inductus ad excusandum reum dixit, quod tali nocte dormiui secum, & interrogatus, in qua parte cubilis, respondit, quod in tali latere, quod tamen erat falsum, suslinetur eius dictum.
- 1333 Testis interrogatus de nomine parvella, vel parochia contrahentium, mendacium in his an vitiet eius dictum.
- 1334 Testis si deponit de contractu venditionis celebrato sed non cognoscit emptorem, non probat.
- 1335 Testes si dicant tale a tali in tali loco fuisse vulneratum, & occisum cum ense, & tamen constat per certiores probationes, quod fuit occisus cum macha, an saluentur.
- 1336 Testis dicens nuptias in matrimonio fuisse factas multum lauas, quae tamen probantur fuisse parcae, suslinetur.
- 1338 Testis deponens super aliquo facto si dicat, quod etiam praesens aderat talis, qui tamen probatur non fuisse praesens, suslinetur.
- 1338 Testis inductus ad probandum certum contractum, interrogatus, quare talis motus sit ad concordandum partes, respondit, quod necesse est, quia non fuit praesens dictae concordiae, & tamen probatur per instrumentum contrarium, quod fuit praesens, tamen suslinetur eius dictum.
- 1339 Testis deponens super validitate testamenti si super interrogatoris partis aduersae dixit, & testator aperuit oculos, & tamen contrarium probatur, non dicitur omnino impertinens.
- 1340 Testis, qui fuit inductus ad probandum validitatem testamenti, & interrogatus, quis ex testibus esset proximior in dicto loco ipsi testatori, falsum deponat, an sit audiendum ipsius dictum.
- 1341 Testis, qui dixit ab omnibus audivisse certum quid, & tamen probatur, quod quamvis de eo non fuerunt aliquid loquuti, an saluari possit.
- 1342 Testis examinatus super negotio principali alia, interserendo, puta, quod ingressus est cameram, & vidit talem, & talem in lecto, et quod nullus eorum aliquid dixit, alter vero testis dicit, quod alter, qui erat in lecto aliquid dixit, an sit contrarietas substantialis.
- 1343 Testis si dicat, quod tota illa nocte non audivit aliquid dictum per exsistentes secum in lecto, & tamen alter dicit, quod unus dixit alteri, & locis quaedam verba, & quod fuit ei responsum, an sit contrarietas substantialis.
- 1344 Testes si dicant audivisse aliquid a tali in tali loco, & tempore, & tamen constat, quod ille talis eo tempore erat alibi, an suslineri possint, si id non pertinet ad negotium principale.
- 1345 Testis si dicat, quod non est colonus inquisitorum, & postea dicat, quod sunt quatuor menses inquit colonus alterius eorum, an suslineri possit.
- 1346 Testis si dicat primum super capitulo, quod in molendino deficiebant quaedam necessaria ad illud, postea dixit, quod gubernavit semper dictum molendinum, & omnia ad illud pertinentia optime, an possit saluari.
- 1347 Duo testes in causa matrimoniali, quorum unus dicit, quod talis inuit a fenestram ad loquendum cum tali, & sola, postea descendit, alter autem dicit, quod associata per dictum testem, an conciliari possint, cum hoc sit extraneum a negotio principali.
- 1348 Testes, quorum unus dicebat, quod Angela stetit in capite scale, quando audivit verba contractus matrimonij, & alij dicebant, & praesentem ipsa Angela, quod ipsa stetit super pediculo, an saluari possint.
- 1350 Testis, qui dicit commodum ad eum non pertinere, & tamen contrarium probatur abunde, an suslineri possit, & quomodo.

De fideic. prohib. Quæst. XII. 353

- 1351 Testis, qui dixit non tractari de se exonerando, & tamen tractabatur, an saluari possit.
- 1352 Testis, qui primo dixit in vno examine, se non fuisse filium B. nec tentum, nec reputatum, etc. sed quod fuit partem supposititius, & postea in alio examine dixit contrarium, an sit variatio considerabilis.
- 1353 Testes inducuntur ad probandum testamentum fuisse confectum, si conveniant super institutione heredis, sed discordent in legatis, sed tamen de illis non agatur tunc, talis variatio non releuabit, tamen extra negotium principale.
- 1354 Testes si dixerint, se scire tale quid, vel pro certo scire, & interrogati in causa scientie dicant, quia audierunt a tali, tamen sustinentur eorum dicta, vt non dicantur varia, aut contraria.
- 1355 Testis si deponat, q. tales erant equestres, & tamen per alios constat, quod erant pedestres, non possunt sustineri.
- 1356 Testes super aetate alicuius dicentes talem esse talis etatis iudicio suo, non possunt dici falsi, licet falsum dixerint.
- 1357 Testis vnus si dicat, quod ipse, & talis inierunt simul ad talem locum, & ille examinatus dicat, q. inuenit dictum testem ibi, hæc variatio vitiat eorum depositionem, si sunt suspecti.
- 1358 Testis vnus si dicat, q. talis vnus ex litigantibus sedebat in capite mense, alter, quod in parte inferiori, an dicatur varij.
- 1359 Testis si dicat, se vidisse Titium possidere, si tantumquam suspectus videtur, quis erat secum, quando illud vidit, & respondeat, quod N. postea examinatus N. dicat, neminem inter fuisse, primus testis redditur inutilis.
- 1360 Testis vnus si dicat, talem desponsasse N. sed item, & alter stantem, non concordantur.
- 1361 Testis vnus si dicat, talem iurasse sub imagine Crucifixi, alter sub imagine Beate Mariæ, an concordentur.
- 1362 Testis si sit falsus, aut varius in aliqua coherentia, de qua queritur, an concordari possit.
- 1363 Testis vnus si dicat, quod Titius erat armatus tali genere armorum, alter, quod non erat armatus aliquibus armis, saluantur, si de eo principaliter non contendatur.
- 1365 Testes inducuntur super numeratione pecunie, si alter addat, quod numeratis pecunijs, illa fuerunt ponderata per vnum, alter per alium, an saluari possint.
- 1366 Testes examinati ad defensionem super eo, quod reus occisus fecit ad sui defensionem, si aliqui dicant, quod percussit occisorem in capite, aliqui in humeris, aliqui in renibus, an saluari possint.
- 1367 Per confessionem partis, contra quam agitur, vel eius antecessores, probatur bona fuisse in bonis.
- 1368 Bona si reparentur esse penes filium, præsumitur fuisse patris.

- 1369 Bona esse in bonis dissonantis probari non potest nisi etiam probetur identitas bonorum.
- 1370 Identitas bonorum probari non potest, nisi saltem exprimentur duo confines eorum, & vide nomen.
- 1371 Confinis non præsumitur mutari.
- 1372 Confinis si fuit mutatus, oportet testes deponere de antiquis, & modernis confinibus.
- 1373 In probandis confinibus prædiorum, si est aliqua dubietas inter antiquos, vel modernos, vel alias dubitatur de identitate, sufficit semipena probatio, & probatur per indicia, & coniecturas.

QVAESTIO XII.

Ntequam autem aggrediar duodecimam quaestionem, illud etiam sub silentio prætereundum non est circa materiam probande filiationis ad effectum, vt iure proximitatis actor cõsequi possit bona supposita fideicommissio facio ad fauores familie, vel descendentiũ testatoris, quod filiatio, & proximitas huiusmodi satis sufficienter probata dicatur per exhibitionem instrumenti, vel alicuius publicæ scripture, in qua simpliciter per verba enunciatia nominetur aliquis filius alterius, puta A. filius B. siue si mus in antiquis, siue etiam in tempore non antiquo, vt respõdit Pancir. conf. 189. nu. 11. in fi. & plu. seq. per authoritates, & rationes per eum adductas; etiam cõtra tertium in instrumento, vel scriptura non nominatum.

Circa igitur duodecimam quaestionem principalem, illud premitrendum est in primis, q. aliud est rẽ fuisse in bonis alicuius, aliud, q. fuerit in dominio illius, vel quasi. hæc. n. plurimum inter se differunt, maxime incipiendo a primo. Qm̃ in bonis nostris dicuntur esse non solum ea, quæ sunt in dominio nostro, vel quasi, sed etiã ea, quæ per nos quouis modo possidentur, l. bonorum appellatio. §. bonorum. ff. de verbo. signifi. & l. rẽ in bonis nostris. ff. de acquir. rer. dom. & itã signanter tradit Alex. conf. 177. nu. 6. vol. 6. quẽ etiam in proposito nostro refert, & sequitur in vna Placent. de Dulcianis Dominus meus Alba conf. 6. nu. 8. & idẽ respondit Rolan. cõf. 400. nu. 2. & concordant per eum ibi conf. 48. vol. 3. nu. 15. Plus ergo continet sctemo iste, & modus loquendi, q. res sit, vel fuerit in bonis nostris, q. in dominio nostro, vel quasi. Quin & res in bonis nostris tẽt dicitur esse, si sit solum sub custodia nostra, vel ratione detentionis, vt etiã voluit Alex. vbi sup. sub nu. 12.

G g Consi.

Considerandum est autem, quod hæc disputa-
tio cessat, ubi agitur de bonis, quæ non sunt
transitoria ad heredes, quia in illis non po-
test per testatorem aliquid onus fideicom-
missi imponi, sicut non potest ea transmi-
tere ad suum heredem, l. si vniuersa. C. de legat.
& ea sunt, quæ ponit Titag. in suo Saule-
to in 4. parte principia. per totum. quibus ego
addo iurisdictionalia, quia ea quoque non
sunt transitoria ad heredes sui natura, nisi
aliud habeat earum concessio, vt infra di-
cam.

Secundo præmitto, quod in proposito no-
stro oportet actorem probare rem fuisse in
bonis testatoris, vel de dominio, secundum
casus contingentiam, & necessitatem ad tem-
pus, seu tempore mortis testatoris, seu dispo-
nentis, Abbas vbi supra. nu. 1. Menoch. cõf.
207. num. 3. 1. vol. 3. ita quod non sufficeret
probare de alio tempore, quia non infertur

de vno ad aliud, quamuis aliàs ex præterito
presumatur in præsens, ita late respondit
Alex. d. cõf. 1. 179. col. 1. & 2. & seq. volum. 6. &
præsertim num. 13. Boe. dec. 12. num. 16. &
Rolan. cõf. 46. nu. 1. & 2. 1. vol. 3. & ibi nu.

24. testatur de communi, quod ex domi-
nio de præterito non infertur, nec probatur

ad præsens, & ita respondit Crot. cõf. 34. num. 4. post alios per eum citatos, & de
quibus etiam per Felin. mox citandum, quib-
us malè respondet ipse, & illæ regulæ, de
qua in l. siue possideris. C. de probatio. & ibi

omnes not. quod olim dominus, etiam hodie
presumitur dominus, nisi quod dicunt
oportere, id allegari. Sed certe hæc respon-

sio nihil est: quia dubio procul qui agit quod
dominus, semper allegabit eam, quia facit
pro se. & quod non sufficiat probare de do-

minio de præterito, nisi etiam probetur ad
tempus de præsentem, secundum communem
opinione, sequendo Rolan. vbi supra, tenet
Rota Lucen. decisio. 54. numero 11. &
sequent.

Contrariū igitur, & melius ceteri tene-
runt, quod ex præterito presumatur in præsens,
& ita expresse tenuit Bal. in rubr. col. 2. nu. 2.
fide rei vendica. dicens, quod res, quæ semel fuit
mea, etiam hodie presumitur mea, & in do-
minio meo sicut dixerunt Ang. & Cast. in l.
publicati. quæ est 2. nu. 7. C. de testa. & hanc
partem tenuit Felin. in c. scribam. nu. 4. vers. si.
sed contrarium tenuit, & de præsumpt. vbi
ad hoc citat Innoc. But. Imo. & Abb. idè re-
spondit Rui. cõf. 1. 4. nu. 4. & 10. vol. 4. Dec.
cõf. 42. sub num. 3. & habetur etiam inter
cõf. criminal. diuersorum cõf. 1. 5. nu. 10.
vol. 2. & hæc conclusionem probat Alcia. de
præsumpt. reg. 2. præsumpt. 20.

Sunt tamen alii qui casus, in quibus plerique
Doctores conueniunt in hac materia.

1. quorum prius est, quando quæritur de
possessione: & ex præterito presumitur in
præsens; & isto casu si hæc præsumptio affir-

mativa allegetur per possessorē, res est cla-
ra, quod presumatur ex præterito in præ-

sens, alio ex aduerso non probato, licet enim
omnes concludunt in d. l. siue possideris. &
præsertim Bart. & Bald. & in l. non ignorat.

C. ad exhiben. & abunde per Alcia. de præ-

sumpt. in secunda reg. præsumpt. 21. vbi etiā
nu. 5. tangit, an idem sit in successore illius,

qui olim possidebat. Et hæc præsumptio
clara est in rebus immobilibus, sed in re-

bus mobilibus multi contradicunt, à qui-
bus tamen recedit Alcia. vbi supra. nume-

ro sexto.

2. Secundus casus est, quando hæc præsum-
ptio affirmativa allegetur per tertium, sci-

licet, quod ego hodie possideam, quia alias
ego possidebā, & ego illud nego; & isto casu

Doctor. etiam sunt concordēs, quod cesset
dicta præsumptio, etiā si simus in rebus mo-

bilibus, Felin. ubi supra, & ita tenet Castren.
vbi supra. Iste tamen casus limitatur primò,

ut non procedat, quando ego habui cau-
sam ab eo, qui allegat me possidere, Castren.

2. vbi supra. Secundò limitatur, quando ego
tempore morte litis possidebam, nam tunc

etiam præsumor hodie possidere, quamuis
negem me possidere, ita etiam cõcludit Cas-

tre. in d. l. 2.

3. Tertius casus est, respectu dominij, quia si
ego allego me hodie dominum, probando,

quod alias eram dominus, certè præsumi-
tur pro me, quia si hæc præsumptio habet lo-

cum in possessione, fortius procedit in do-
minio, quod difficilius amittitur, l. si quis.

6. clarum. ff. de acquiren. possessio. ita inquit
Castren. vbi supra, & isto casu procedit, quod

dicunt illi patres, oportere allegari hanc
presumptionem; id enim locū habet eo,

qui dicit se dominum, quamuis, vt dixi, mul-
ti contradicant. Est verum, quod etiam

aliqui intelligunt hunc casum, ut procedat
ita demum, si dominium plenè probatum

sit de præterito, secus si fuisse probatum io-
lum præsumptiuè, & semiplenè, puta per tes-

tes de auditu auditus, vel per famam, & ho-

iusmodi. ut concludit Appostilla. ad Alcia.
d. presumptione 20. in fi. Sed certè istud di-

cium falsum est, quia si simus in facto de
antiquo, tunc hæc probatio pro plena, & per-

fecta habetur, vt infra demonstrabo in seq.
principali q. ergo, &c.

2. Tertiò præmitto, quod ubi agitur contra
heredem, vel heredem heredis, & sic contra
possidentem.

De fideic. prohib. Quæst. XII. 355

posidentem pro hærede, vel pro possessore, regulariter sufficit fideicommissario etiam vniuersali probare bona fuisse in bonis disponentis, idest, fuisse possessa per eum tempore mortis sue, & sic fuisse in eius hæreditate, si agatur de testatore, l. regulariter. & l. pro hærede, fidei petit. hæredit, qui text. licet loquantur in petitione hæreditatis, tamen etiam procedunt in fideicommissaria hæreditate, si agatur de testatore, l. regulariter. & l. respondit Natta conf. 400. col. pen. in fin. & seq. & probat Marzar. de fideico. n. q. 60. Menoch. conf. 107. nu. 39. in l. casu, Alia d. cõf. 6. Et hæc conclusio est expedita, & non habet probabilem dubitationem; idem respondit Cepha. conf. 368. num. 3. v. volu. 3. & Bursat. conf. 268. nu. 4. & seq. vol. 3.

Quarto præmitto, quod multi tenuerunt, agentem contra tertium extraneum possessorem teneri probare, nedum rem fuisse in bonis fideicommittentis, sed etiam fuisse in eius dominio, vel quasi tempore mortis testatoris. Bursat. conf. 195. nu. 1. & aliis succumbit, vt respondit Bald. in conf. 4. in causa Basilij. vol. 4. vbi dicit, quod nescit videre, quomodo extraneus possidens cum titulo possit conueniri a substituto pro rebus subiectis fideicommissio, nisi probet, quod effectus fuerit Donatione, vel quasi aliunde, quam ex sola possessione. quia quod attinet ad rei vindicationem sola possessio non sufficit, l. nullo. C. de rei vindica. Aut agitur de actione ex testamento, & illa non datur contra tertium possessorem, & minus potest agi ex edicto Diui Adriani, nec hypothecaria; quæ ut ille ait, non competit pro re legata, per l. 1. C. commun. de lega. nec conditione ex l. si coloni. & minus officio iudicis, stante titulo possidentis, idem probat Cast. in conf. 328. clarum est in iure. col. fin. in 2. parte. Ang. in conf. 263. col. fi. Aret. conf. 37. in fin. Aymo conf. 61. nu. 6. & conf. 316. col. fi. vbi tamen citat Bald. in duobus alijs locis, qui aliter loquitur, citat etiam Alex. in duobus cõsilijs, idem respondit etiam Biret. conf. 39. col. 2. in fin. & seq. & plures concordant. per Bursat. conf. 67. nu. 5. & in casu, quo fideicommissarius vendidit rem subiectam fideicommissio, quod eius filius, qui uenit ex fideicommissio antiquioris, teneatur probare de dominio, tenet abunde Bertazol. cõf. 107. in ciuilib. nu. 53. sequendo Craue. vbi sup. Roman. a Valle conf. 81. nu. 1. 5. vol. 2. Natta d. conf. 400. sub nu. 7. vers. si autem fideicommissarius. vol. 2. & probat Cepha. conf. 386. nu. 3. 5. vol. 3. dicens, quod fideicommissario agenti contra grauatum, seu heredem gra-

uati, vel causam habentem ab aliquo eorum, sufficit probare, bona fuisse reperta in hæreditate testatoris, secus autem si agatur contra alium tertium, quia tunc dominium testatoris est probandum, Marza. tit. de fideicommiss. quæstio. 60. Roland. conf. 46. num. 10. & sequent. volu. 3. vbi citat Bald. Castren. Crauet. Natta vbi supra, & Ioachim. Mysinger. & loquitur in possessore cum titulo. Et enim tertius possidens rem cum titulo, & bona fide, etiam si habuerit causam ab eo, qui conueniri poterat petitione hæreditatis, tamen contra eum probandum est de dominio, ut magistraliter testatur Rot. Bononien. decif. 35. vbi etiam abunde eam opinionem tueretur, & hanc partem, quod quando agitur contra tertium, oporteat probare dominium, sequendo Roland. dict. conf. 81. tenet etiam Rot. Luca. decif. 64. num. 3. 2. Roland. conf. 26. num. 19. volu. 3. & conf. 46. nu. 9. & seq. eod.

Contrarium tamen multi tenuerunt, vt infra dicam, & eorum opinionem vidi quandoque teneri in multis casibus.

Quorum primus est, quod opinio contraria, & regula dicta l. regulariter. ff. de petitione hæreditat. procedit in eo, qui habuit titulum ante mortem defuncti, Castren. conf. 138. in causa, quæ vertitur coram locumtenente numero quarto, in secunda parte, secus si post, ita Bald. in l. final. numero 28. in vndecima opposit. C. de edict. diui Adrian. tollen. vbi dicit, hoc esse menti tenendum, & ibidem Appofillator. Crauet. confilio 227. columna secunda, vers. primò quia volumine secundo. Roland. conf. 48. numero 11. volumine primo. vbi refert plures attestantes sic fuisse iudicatum, & ibi refert Ancharan. Barbat. & Alexand. idem tenet Marzar. de fideicommiss. quæstio. 60. versiculo primò, à qua opinione in practica non est recedendum, vt tenuit Senat. Pedemontan. decifio. 56. numero quarto, quamuis sciam Alexand. confilio 184. volumine quinto. conatum fuisse defendere opinionem contra Bald. Et pro ista sententia stat Senat. Pedemontan. dicta decifio 56. vbi adducit etiam Castren. Corn. Dec. Afflicti. & Crauet. Alber. & Rom. & concordant. de quibus per Achil. Personai. in tract. adipsicem. possessio. numero 754. in princip. & antequam Alexand. confilio 184. numero 3. volumine quinto. Ruin. confilio 25. numero secundo, volumine quarto. Natta confilio 14. numero vndecimo, & confilio sequent. & de * communi contra Bald. Iason. in §. sed istæ. numero 22. & sequent. institutio, de actio.

Gg 2 Et idem

Et idē non videtur verum, quod communis opinio sit in contrarium. Achil. Personal. vbi sup. & hoc saltem indubitatū est, quando titulus habitus fuit post licent motā, vt ibi per eum, vel saltem quando fuit habitus a non habente titulum, qui poterat conueniri petitione hereditatis, secundum Alex. vbi sup. nu. 5.

Secundus casus est, vt licet directā actio nō de-
tur, competit tamen vtilis; casus est in l. et si
putauit, que est xv. §. 1. ff. eo. At hic nihil pro-
hibet, quominus vtilis fideicommissaria he-
reditatis petitio, que est ad instar petitionis
hereditatis, l. 1. & 2. ff. de fideicom. hered. peti-
ti. Natta conf. 480. sub nu. 7. possit dici in-
tentata, ergo, &c. Et hic quidē casus eo ma-
gis procedit, vbi emptor sciebat rem alienā,
vel vbi a fisco titulus fuit habitus, vt hic, d. l.
et si putauit. §. sed si qs. & §. seq. incipit, itē si
quis a fisco. ubi etiam gl. & Doct. & not. & ad
hoc faciunt, que ponit las. post glo. in §. item
Seruiana. nu. 91. & seq. in fin. de actio.

Tertius est casus, quādo titulus penitus habe-
tur pro non titulo, vel redactus est ad nō ti-
tulum, l. nec vllam. §. 1. & seq. ff. de petit. hære-
dit. & dicitur titulus haberi pro non titulo,
quando est nullus, vt respondit Rolan. conf.
48. nu. 12. & seq. vol. 1. vel quando titulus est
procuratus, vel solutus, quia tunc etiā ha-
betur pro non titulo, vt per Afflict. decif. 40.
nu. 4. in fi. vel quando continet ius incertum
putā, quia quis emit iura, quæ habet vendi-
tor, vt considerat Castr. d. confil. 89. col. 2. in
1. parte. sed sic est, quod postquam euenit ca-
sus restitutionis fideicommissi, de quo qua-
ritur, titulus iste redactus est ad non titulu,
l. fin. §. & quia. C. commu. de lega. ergo, &c. &
ita considerat Rui. in confil. 54. in fin. vol. 4.
Roland. vbi sup. nu. 13. & 20. loquens in ti-
tulo nullo, & iniusto habito ab eo, qui nul-
lum ius in re habebat; & probat Achil. Per-
sonal. vbi sup. nu. 756. Et hunc casum pro-
bat etiam Alex. confil. 182. num. 10. vol. 7. vbi
addit, titulum dici redactū ad non titulum,
quando tertius habuit titulum ab eo, cuius
ius morte ipsius sinebatur.

Quartus casus est, vt reus conuentus tertius
possessor cum titulo possit hac actione con-
ueniri, quando is, a quo causam habuit, ipse
quoque potuisset eadem actione conueniri,
ne plus iuris habere dicatur, & melioris cō-
ditionis sit possessor iste, quam author suus,
contra l. in omnibus officiis. §. non debeat. ff.
vti posside. glo. in l. duo. in prin. in verb. vincit-
tur. in fi. ff. eo. & ita respondit Castr. d. confil.
138. nu. 4. in 2. par. loquens in eo, qui titulu
singularem habet ab eo, qui petitione hære-
ditatis poterat conueniri. & idem respondit

Crot. confil. 49. nu. 21. concludens, quod peti-
tio hereditatis non datur cōtra titulu pos-
sidentem, quādo causam habuit ab illo, qui
possidebat cum titulo; secus ergo, si author
possidebat sine titulo, p. Bar. Bal. & cōcord.
per eū citatos. idem ē respōdit confil. 75. nu.
10. & mouetur etiam supradicta ratione, ne
melioris conditionis, &c. Rui. d. confil. 54. col.
fi. in 3. respon. vol. 4. post Castr. que ipse cor-
ruptē citat confil. 94. Idē firmat Panciro. cōf.
109. nu. 9. vers. prater ea Pau. Castr. &c. & idē
per rationem supradictam tenet Roland. d.
confil. 48. nu. 12. vol. 1. quicquid videatur cō-
tradecere Personal. in tract. ad piscic. nu. 756.
& plur. seq. Marza. de fideicō. d. q. 60. vers. 1.
Prout etiam in publiciana concludit Bal. in
c. 1. de contro. inter domi. & empto. Soci. cōf.
89. sub nu. 20. vol. 1. & Castr. & Ruin. vbi sup.
Et considerandum est, quod in casu Rui. he-
reditas transierat per tres manus, & vult
sufficere, quod primus potuerit ea actione
conueniri; & sic non refert, quod bona hæc
per plures manus ambulauerint.

Et in terminis Soci. d. confil. 89. nu. 16. in fi. & seq.
vol. 1. Burfat. confil. 268. nu. 10. quatenus co-
cludit, quod probatio, quæ non concludit
datori, non etiam concludit successori, etiā
singulari, vel habenti causam ab eo; & signā-
ter Soci. vbi sup. dicens, quod dominiū pro-
batum contra A. nocet fisco habeti causam
ab eo. & habenti causam a Camera perinde
est, ac si ipse causam habuisset a d. A. quia fi-
ctione iuris dicitur in effectū habuisse cau-
sam ab eo. & probat Cephal. cōf. 86. nu. 33.
vol. 3. vbi plures ad hoc citat in materia pro-
bandi dominiū per recognitionem, licet
Soci. non citet, vbi sup. Sic & in hypotheca-
ria si per creditorem agatur cōtra tertium,
vel quartum possessorem habentem causam
mediate, vel immediatē ad debitore non est
necesse probare dominiū rei, sed solum pos-
sessionem debitoris, Afflict. decif. 37. nu. 5. &
in terminis pro fideicōmissario agente con-
tra heredem fideicommissantis, vel haben-
tem causam a non heredē etiam mediatē,
Ruin. confil. 27. nu. 5. vol. 5.

Reperio tamen, quod plerique authores con-
trarium tenuerunt, quos refert, & sequitur
Didac. pract. q. c. 12. nu. 5. & hanc opinionem
* communem esse multi testatur, Achil. Per-
sonal. vbi sup. nu. 756. in fi. & ipse defendit ibi. &
in terminis plura exempla pro habete cau-
sam a grauato immediatē, refert, & sequitur
Rimi. iun. confil. 23. nu. 43. & seq. & abunde de
* cōi. & vera, Rota Bonon. decif. 5. per tot.
Rursus hæc actio datur contra emptorem hæ-
reditatis, vel magne partis hereditatis, quia
titulus vniuersalis habetur pro non titulo,
vel etiam

De fideic. prohib. Quæst. XII. 357

vel etiam contra habentem titulum ab eo, cōtra quem nata erat hæc actio, quia is pro herede, vel pro possessore possidebat, & sic sine titulo: quia is non potuit plus iuris in alium transferre, &c. vt respondit Alc. d. conf. 184. n. 4. in fi. & seq. vol. 5.

Potest tamen hæc controuersia conciliari, vt prima opinio locum habeat, quando iste tertius causam habuit ab herede grauato vt herede, & sic ab eo, vt herede fideicommissarii, prout voluit Riminal. iun. vbi sup. & apertius Marza. de fideicō. d. q. 60. vers. 1.

Secundo, potest saluari secunda opinio, vt procedat, quando titulus fuit habitus post litem motam, Rota Bonon. dicta decisi. 5.

Tertio, prima opinio potest sustineri in eo, qui habuit titulum, & causam lucrativam, scilicet si causam habuit onerosam, per ea, quæ ponit Ias. in dict. §. item Seruiana. sub num. 89. vers. secundo casu. in situ. de actio. Narrata igitur dict. conf. 400. præter id, quod allegata per eum non probant intentionem suam, vt etiam infra dicam, intelligi debet in tertio possessore, cuius authores titulum habuerunt ab eo, qui non potuisset fideicommissaria hereditatis petitione conueniri, probando quod bona fuisse in bonis, ita late Simon de Præcis de interpreta. vlti. volun. lib. 5. char. 52. in fin. & seq. & probat etiam Marcabrun. conf. 59. per totum.

Præterea etiam d. ci. posset, quod autoritates, quæ stant pro habente causam ab alio, quam à grauato, Corn. conf. 304. num. 19. & sequen. volumine tertio. Caltren. & Ias. in l. fina. §. fin. a tem. C. commun. de lega. Ripa in §. diu. numero 115. & Balb. de præscript. in quinta parte, quintæ par. princ. quæst. 4. loquuntur in materia præscriptionis, an habens causam à tertio non grauato onere fideicommissarii possit præscribere rem fideicommissi suppositam; & concludunt, quod sic. hic autem queritur, an dictæ actiones, semota præscriptione, de qua non agitur, competant contra tertium possessorem, quæ quæstiones quantum distent inter se, nemo est, qui nesciat.

Præterea cum grano salis Doct. supra citati loquuntur de præscriptione, vt procedat cōtra fideicommissarium eo in casu, dummodo ipse potuerit agere ad illud non impeditur de iure, vel de facto, & passus est rem præscribi, vt in specie Caltren. vbi supra num. 7. vers. aduerte tamen.

Non etiam obstat, quod illud exemplum de hypothecaria exercenda per primum creditorem contra tertium habentem causam à debitore, etiam mediate, non probato aliter domino debitoris, non esse communiter

receptum, per Negusant. de pigno. in tertio membro 8. partis, quia saltem quando constat debitorem factum fuisse de dominu autem daret causam huic tertio, vtique nemo causam habes ab eo mediate, vel immediate poterit contradicere, Caltren. cōfi. 76. nu. 3. in 2. par. Riminal. conf. 32. nu. 6. & conf. 143. num. 4. volum. 1. & pulchre respondit Bald. conf. 389. num. 3. in 3. parte. vbi parificat confessionem, & contractum.

Non igitur valet dicere, solam rei vindicationem competere; quia imo & Publiciana quæ & competeat fideicommissarii, in qua sufficit agere probare traditionem, & titulum bonorum, de quibus agitur, factam ipsi, vt habetur in l. 1. & toto titulo. ff. de publicia, vt respondit Soci. conf. 80. num. 17. vol. 1. & in terminis Ruin. in d. conf. 54. num. 8. & seq. vol. 4. & sic sufficit probare dominium, vel quasi, vt etiam tenet Riminal. iun. conf. 23. sub num. 4. & sequen. oportet tamen probare traditionem possessionis vacuæ, Alex. conf. 182. nu. 4. vol. 7. & Riminal. refert, & sequitur Marza. de fideicommissis q. 6. vers. 1. & si ageret Publiciana. & vers. seq. addit, quod quando fideicommissarius agit Publiciana ex persona defuncti, omnes consentiunt, quod competat hoc casu contra hunc tertium possessorem. Et competit etiam dicta actio cōtra titulum possidentem, qui causam habuit ab eo, qui ea conueniri poterat, vt ibi per eum, Ias. in §. sed ista. nu. 23. in fi. de actio. loquens contra causam habentem à possessore pro herede, vel pro possessore, & sic sine tit. & in terminis Soci. conf. 59. num. 20. vers. præterea. vol. 1. & sufficit probatio traditæ possessionis per constitutum, quod in antiquis probat traditionem possessionis, & possessionem in constituyente, vt per Narram conf. 235. num. 1. in fine, & sequen. Quo fit, vt dominium probari non oportuerit hac in re ex natura vtriusque actionis supradictæ. Et non est dubium, quod licet rei vindicatio cum petitione hereditatis non potuerit simul cumulari, Alex. conf. 184. num. 6. vol. 5. tamen Publiciana sic, vt ibi per eum, & Riminal. vbi supra. Et licet in publiciana oporteat deducere dominium, vel quasi, Alex. vbi supra, in hoc etiam satisfactum dicitur. Nec obstat, quod non detur contra titulum possidentem, Alex. vbi supra nu. 7. quia hoc fuit supra resolutum, & quod fideicommissarius possit ex persona testatoris intentare publicianam, Narrata conf. 285. num. 10. Panciro. conf. 109. nu. 13. & pro ista conclusione facit Menoch. in 4. remed. ad ipse. num. 600. & plur. sequen.

Et quod dicit Alex. conf. 171. vol. 6. non reputat Cg 3 gnat

gnat supradicta cōclusioni, quia imō Alex. concludit, sufficere probare quasi dominum, etiam quando agitur cōtra tertium possessorem ab extraneo causam habentem, quod quidē quasi dominum appareret in calu nio ex Publiciana actione.

Et insuper Alexand. loquitur, quando agitur contra tertium extraneum, qui habuit titulum ante obitum testatoris, ut ibi videre est nume. 6. in fin. & sequen. Addi etiam potest, quod Alexand. loquitur in fideicommissario particulari, in quo oportet fideicommissarium, seu legatarium probare dominium concludenter pro natura actionis intentatæ, quæ est rei vindicatio, secus autē in fideicommissario vniuersali, vt post Bald. & concord. per eum citatos, respondit Panciro. consil. 109. nu. 7.

Et insuper ipse, vt dixi, loquitur, & sequaces in penitus extraneo, de quo non est nobis sermo, sed loquimur in tertio, qui non potest referre quest. dominij: & ita distinguēdo hos casus post alios declarat Natta d. consil. 400. nu. 5. & 7. dicens, quod sicut testator nō potest dicere se non dominum rei legatæ, quia allegaret turpitudinem suam, ita nec eius hæres. Et ita debet intelligi Marcabru. consil. 4. col. 1. & seq. quatenus concludit, oportere fideicommissarium agentem probare de dominio bonorum testatoris, nec etiam sufficere eius assertionem in testamēto, nisi constet alias testatoris approbasse eius testamētum, & quod oporteat probare per duos conuines. Nam si fideicommissaria hereditatis petitio hic conuerpit, vt supradixi, quæ est ad instar petitionis hereditatis, illa etiam datur pro rebus, quæ non fuerint in dominio, nec quasi testatoris, vt etiā admittit Alex. vbi suprad. nu. 11. Natta, vbi sup. ergo non est hoc casus de dominio, vel quasi querendum, sed solum quod bona hæc fuerint in bonis testatoris, quod quidem probatur probando possessionem per eum habitam cum aliquo titulo, etiam si forsā spoliatus non possideret tempore mortis suæ; & hoc mediātibz actionibus hereditarijs, quæ negari non possunt fuisse in eius hereditate, itante dicto titulo, & traditione habita, de qua suprad. Et vis actionis prædictarum hereditariarum tanquam totius vniuersalis tanta est, vt perinde sit, ac si corpora bonorum fuissent semper penes defunctum, per text. mirabilem in l. quod si in diem. quæ est l. 8. §. Iulius. ff. de peti. hæred. vbi habetur, quod is, qui pro herede possidebat, & postea fuit spoliatus, tamen potest conueniri petitione hereditatis, ex quo iuris possessor est, qui habet interdictionem vnde vi, quo spolia-

tor cedere debet. Et facit decisio Bar. in l. id, quod apud hostes, ff. de leg. 1. quatenus concludit, valuisse concessionem Regni Ierusalem factā per Papam Regi Carolo, & eius successoribus, licet Papa illud non possideret. Et ratio fuit, quia semel fuit Ecclesia, & sic valuit propter spem possidiminij, & recuperationis.

24 Quinto præmitto, quod hæc conclusio suprad. firmata contra tertium possessorem titulum habentem a grauato, procedit etiā si disponens de bonis suis loquutus sit, quia 25 illud pronomen quod illud importat possessionem, Ancha. iun. quæst. 7. nume. 6. in secunda parte. Negant. de pigno. char. 7. col. 1. nu. 26 2. Imo etiam si vltus fuisset verbo genitio, tamen secundum communem usum loquendi importat ius a domino infra, vt post Bar. & concordant. Alex. consil. 3. §. nu. 14. vol. 4.

Quamvis aliās de stricto iure importet dominium; Docto. in rubr. ff. de oper. no. nunc. vt etiam concludit Alex. consil. 16. nu. 3. vol. 6. Ancha. iun. q. 4. in 2. parte.

Superest modo, vt dicamus de modis probandi bona fuisse in bonis disponētis. Et in pri-

27 mis dicendum est, quod si probetur disponentem possedisse rem, vel bona, de quibus agitur, pro suis, & tanquam sua, vt faciunt veri domini, & possessores rerum licitarum, q. per hunc modum facis, superq. probabitur rem in eius bonis fuisse, non etiam dominij, vel quasi: ita enim signanter respondit Alex. consil. 98. nu. 8. & seq. vol. 2. & concordant. per Rolan. consil. 46. nu. 18. & seq. vol. 3. & præsertim nu. 23.

28 Secundus est modus faciliior, probando simpliciter rem fuisse possessam tempore mortis testatoris, vel in eius hereditate relicta, vt suprad. diximus in secundo præmissis.

Sed in hoc distinguenda sunt duo tempora; an 29 scilicet finis in tempore de antiquo; & isto casu sufficiunt instrumenta locationis, & diuisionum, Alba cōsilio sexto, quod tamen non probat Roland. consil. 46. nam. 20. 30 in fin. & seq. vol. 3. per famam etiam quod probari potest in antiquis, quod bona fuerint in bonis fideicommittentis, Alex. consil. 116. nu. 4. volum. 6. Marza. consil. 10. pag. 131. Alciat. consil. 77. 8.

31 Sed si agatur de negotio in recenti, tunc quod attinet ad instrumenta, an per ea probetur bona fuisse in bonis, & sic possessa per fideicommittentem, res ipsa materiam habet dubitationem. quia pro negatiua facit text. in c. inter dilectos. de fid. instrumen. & in l. prædia. in princip. ff. de acqui. possels. vbi habetur, quod instrumentum non probat traditionem rei, nisi factum sit in conspectu rei, & probat

De fideic. prohib. Quæst. XII. 359

& probat Bar. ibidem nu. 1. & ceteri sequuntur. Imò etiam si in rei conspectu instrumentum traditionis sit celebratum, si tamē fructus aliquis non sit postea exinde perceptus ex re ipsa, nihil releuat, quia actus est momentaneus infructuosus, vt respondit Ferret. consi. 3. nu. 8. per illummet tex. & hæc conclusio procedit, etiam si concurrat clausula constituti, Alex. consi. fin. in prin. vol. 4. Contrarium autem tenuit Bal. in l. 2. num. 47. in 8. quæst. versu. 3. quæritur, qualiter probetur immissio, &c. C. de edict. dia. Adr. tollen. concludens, quod per instrumentum factum in re ipsa, siue intra rem super actu visibili, probatur possessio, ad differentiam verbalis traditionis, de qua loquuntur iura in contrarium citata, & idem tenuit Fastoll. su per dubijs Rotæ, dubio 41. dicens, quod preta opinione Aegid. Domini tenuerunt, quod per publicum instrumentum probatur immissio in possessionem, quia cum hoc expressè à iure non reperitur prohibitum, censetur permittum, prout etiam probat Ferret. consil. 21. num. 6. & abundè etiam Seisel. in l. Celsus. num. 4. ff. de vscup. dicens, quod possessio etiam per instrumentum probatur non solum ex fructuum perceptione, sed etiam per instrumentum factum de ingressu in possessionem animo possidendi, seu acquirendi possessionem fundi, & per deambulationem factam per agrum: item per culturam, & etiam per aspectum rei; & apertè etiam Sardus consi. 117. nu. 2. & ante eum idem respondit Natta consi. 572. nu. 15. vol. 3. & hæc probatio per instrumentum sufficit etiam contra tertium, quia instrumentum probat rem sic fuisse gestam, quoad omnes, licet non probet, quoad effectum iuris, ut declarat Dec. in c. 1. num. 24. de fide instrum. Dec. post alios in l. 2. num. 52. C. de eden. & ibidem Vico. mercat. nu. 53. in princ. commenta, super consuetud. Parisien. char. 75. col. 2. Dida. practica. quæst. cap. 20. in fi. Tertius est modus probandi, scilicet per testes. Parem enim vim habet testes, & instrumenta, in exereendis. C. de fid. instru. & habetur per glo. in c. tercio loco in verbo, testium. de probat. præterquam in antiquis, quia in his prævalent instrumenta, ut ibi per eum, & communiter Doct. Et pro discussione istius tertij modi probandi bona fuisse in bonis de pluribus principaliter videndum est. Et primo qualiter testes deponere debeant. Secundum dubium videtur, an in probando bona fuisse in bonis alicuius, seu possessa per eum, sufficiat vnicus testis. Tertium dubium principale sit, an sufficiant testes singulares.

Quod attinet ad primum dubium, distinguenda sunt bona corporalia ab incorporalibus. Et quantum ad corporalia, regulariter sufficit, quod testes dicant, se vidisse talem tenere, vel possidere tale pradium, iuxta glossam communiter approbatam in l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de verbo. obliga. quia regulariter hæc sensu visus percipiuntur. Multa tamen sunt, in quibus non sufficeret, testem dicere, se vidisse talem possidere domum, vel fundum, vt mox subiiciam, vt si talis dicat talem possidere fundum, de quo quæritur, quia vicinus erat. nam si tractaretur de probanda possessione vallium, nemori, pascuorum, &c. non sufficeret indefinitè testem dicere, verum esse, quod vidit talem possidere valles, nemora, &c. Nā quod dicitur, quod indefinita sequipollet vniuersali, procedit ex quadā humanitate, non ex proprietate verbi, per Bal. & Fulgo. quos refert, & sequitur Corn. consi. 238. num. 5. vol. 4. & quod prolata est negatiuè, secus autem si affirmatiuè, per Rub. consi. 51. num. 4. Dec. consilio 3. num. 4. & Corn. ubi supra loquitur in casu, in quo testes producti ad probandum testamentum dicebant, testamentum fuisse factum coram testibus supra nominatis, quod nihilominus non concludunt, nec probant id factum fuisse coram omnibus, cum illa verba possint intelligi corā aliquibus ex his: sic & ubi in instrumento notarius iusserit negocium factum fuisse coram Canoniciis, vel per Canonicos, quia non propterea datur intelligi, quod de omnibus dictum sit, Dec. consi. 146. num. 13. addit tamen ipse, si fiat mentio de vinea, vel domo, quod intelligitur de tota, l. si quis cum totum. ff. de excep. rei iudi. l. 1. & ibi Bar. ff. de reg. iur. Roma. consil. 136. in proposito. vbi respondit, quod petitio libellantis simpliciter ad decimas, concludit ad decimas quascunque de præsentibus debitas. Si reus dicat respondendo se possidere bona in petitione contenta, intelligitur in totum, Alex. consi. 123. num. 6. vol. 2. Et quod ista verba, talis fundus, vel petia terra, importent totum, non autem medietatem, concludit Alex. consi. 176. num. 7. vol. 5. item uendens possessionem censetur vendere totam, Alex. consi. 63. num. 4. vol. 6. & transactio facta super testamento intelligitur facta super toto, non autem super parte tantum, l. non est ferendus. ff. de transactio. Sic & sylua non dicitur cedua, nisi sit tota cedua, & vniuersitas non dicitur aggregata, nisi sit vniuersaliter aggregata, Bal. in l. & ff. ff. de usufructu. Secus si elemus in dispositione vltimarum voluntatum, vel actibus liberalibus, quia legans, vel donans rem aliquam,

quam, censetur duntaxat disponere de iure, quod habet in ea, non autem de re, si tota eius non sit, ut per Alex. qui multos concordat allegat, consil. 47. col. 1. vol. 3. Sic & 65 maritus legando dorem censetur legare ius tantum, quod habet, l. Menio. §. aui. ff. de lega. 2. Bal. consil. 3. §. in fi. in 2. par. sic & in 66 uestitus simpliciter de feudo, non presumitur inuestitus de parte alterius, sed tantum de parte sua, nisi facia sit mentio de toto integraliter, & expressè ita Bal. consil. 2. §. 1. proponitur, quod Petrus, col. fi. in 3. par. & ibi plures concordant. adducit, ubi loquitur in 67 inuestitura facta uni ex tribus fratribus de feudo, quod non profit alijs, & duntaxat partem suam comprehendat, etiam si essent socij, secundum eum colum. 2. Abb. in c. significantis. nume. 5. & 9. de lib. obla. & Soci. in d. l. si quis cum totum, col. 2. vbi dicunt, §. q. qui petit terram, vel fundum, censetur petere totum, præsertim si apponatur confines, inquit Soci. num. 4. ver. in qua tamen quaestio. & firmat Grammat. voto 26. numero 4. vbi concludit, quod quamuis 69 §. in materia testium indefinita non equipol leat vniuersali, cum debeat talis probatio de necessitate concludere, vt respondit Alexan. consil. 108. num. 1. §. vol. 2. & consil. 212. num. 4. volum. 7. vbi concludit, quod licet testes dicant de fessione fassati, tamen non concludant de toto, quia in probationibus indefinita non æquipollet vniuersali regulariter. quamuis confessio indefinita temporis interpretetur contra eum, qui confessus est, vt concludit Ancha. consil. 179. num. 5. & seq. loquens in eo, qui confessus est se fuisse vsurarium, tamen si articulus sit vniuersalis, & testes se referant ad articulum, secus est. Idem si simpliciter deponit: quia, ut ait Grammat. 70 num. 2. vbi suprâ dictum testis intelligi debet secundum articulum, seu capitulum, ut pulchre per Soci. in l. si quis cum totum. in princip. nume. 4. ff. de except. rei iudi. & ante eum. Alex. consil. 88. nume. 2. §. uol. 5. loquens in terminis testium deponitum de incisionelignorum in ipsis bonis, de quibus agebatur, quod debeant intelligi de omnibus bonis, de quibus in cap. & illud procul dubio est verum, si testes se ad articulum referant, secundum Imol. consil. 101. in causa accusationum. num. 3. vbi concludit, quod si testes deponant de tempore possessionis, & referât se ad articulum, debet intelligi de posuisse de 71 tempore articulado. testis enim dictum referretur ad articulum, & secundum eum intelligitur, Alex. consil. 88. num. 26. vol. 5.

Quo vero ad probationem possessionis, vel quasi incorporalium, aliud est dicendum. Siigitur

72 agatur §. de probanda quasi possessione rei incorporalis actiua, utique non probaretur per testes dicentes se vidisse talem possidere, nisi aliud addant, etiam non interrogati, 73 §. ideo pars contra quam inducuntur testes huiusmodi, debet esse sollicita, & cauta in interrogatorijs, quia alias de facili faceret eos 74 concludere. Et ratio est, §. quia quasi possessio in incorporalibus consistit, §. & firmatur ex scientia, & patientia eius, ad quem pertinet, & ex usu, & exercitio, l. quoties. ff. de ferui. Et hæc sunt alleganda, capitulanda, & probanda. Et quod hæc conclusio sit vera, probatur per Grammat. deci. 59. numero nono, in fi. & sequen. & ibi numero 3. §. ad fi. 75 §. 14. ubi concludit, §. quod si non interuenit scientia, & patientia huiusmodi, ergo deficit potentia possidendi. idem firmat Craue. consil. 134. num. 77 §. 14. ubi concludit, §. quod uis conferendi est 78 quid incorporale, ideo eius §. quasi possessio acquiri non potest, nisi ex scientia, & patientia Episcopi, per Doct. in l. 1. C. de seruit. & aqua. & Inno. in d. c. bonæ de postula. prelat. in c. conquerente. de officio ordinis. in cap. 2. de resti. in integ. Bellame. consil. 10. in 3. dubio. Abb. consil. 23. col. 1. in 2. par. Ias. in l. Barbarius. nume. 52. de offic. prætor. vbi concludit, 79 §. quod sine scientia, & patientia superioris habentis facultatem concedendi, non potest acquiri quasi possessio tabellionatus, vel alterius officij. §. Quinimmo aliqui voluerunt solum scientiam, & patientiam inducere quasi 80 §. 1. possessionem, §. ergo usus, & exercitium tanto minus de per se sufficit, ut cōcludit, Abb. in d. c. olim. §. 3. num. 6. de restit. spoliat. 81 §. 1. nam si, ut ille ait, per solum actum actus excommunicationis et secuta scientia, & patientia illius, ad quem pertinet, probaretur potestas excommunicandi, & exercendi iurisdictionem, posset quis facile eam potestatem acquirere. unde dicit Bal. in l. 1. num. 23. 82 §. C. de emancipa. libe. §. quod si quis tãquam Episcopus Perusinus legitimaui, vel doctorauit, non tamen sequitur, quod sit in quasi possessione dignitatis prædictæ doctorandi, nisi probetur eam facultatem competere di 83 gnitati Episcopali, cum iure communi potestas doctorandi non competat Episcopo, vt concludit Alex. consil. 110. num. 2. & 3. vol. 3. 84 §. 1. & possessio Capellanæ nõ probatur ex eo, quod quis porter cappam, & rochetum, vt dicit Bellame. deci. 433. & clarius in terminis voluit Bar. in l. 5. num. 4. ff. uti possidetis. §. non sufficere probare vltim iurisdictionis, nisi etiam probetur scientia, & patientia superioris. unde, ut ille ait, si tu probares te vltim tali iurisdictione. nõ per hoc probaretur tua possessio, nisi probares te scire scire,

De fideic. prohib. Quæst. XII. 361

te eo, ad quem spectat. & Bal. in l. 1. nu. 7. in fi. C. si de momento. posse. appelle. conclu-
 87 dit, q. in iurisdictionis quasi possessione non
 sufficit exercitium solum aliquorum actuum,
 ex quo dicitur fundari in aliquo iure uero,
 vel præsumpto, & fuit expresse de mere Bar.
 in l. 1. §. hoc interdicto. nu. 10. ff. de itin. actu.
 88 priuato. ubi concludit, q. quod quasi possi-
 denti meum sit onus probandi scientiam, &
 patientiam aduersarij, quia aliter non potest
 89 haberi illa quasi possessio; licet ista proba-
 90 tio non sit faciendi in illo interdicto, q. quia
 non requirit quasi possessionem, sed usum
 tantum, & quod qui usus fuerit tanquam in
 re suo, & bona fide, & non ui, non clam, non
 91 precario. & in hoc differt illud interdictum,
 & similia a remedijs possessorijs, ut latè de-
 clarat Bar. ibidem; & apertius Abb. in d. c. cū
 ecclesia Sutrina, num. 26. & 30. de cau. posse.
 92 & proprie. q. quia in eo interdicto de itinere,
 actuiq. priuato, & de aqua quotidiana, & a-
 litiua, & similibus requiritur possessio, vel
 quasi formalis, alijs uero uiciosa non est con-
 siderabilis, ut latè per Paris. conf. 13. num. 3. §.
 93 cum præcedente, & seq. vol. 3. ubi etiam ad-
 dit modum probandi talem quasi possessionem,
 & etiam conf. seq. & in proposito not.
 Idem firmat Alex. conf. 16. f. p. s. i. m. e. allega-
 94 to. num. 8. vol. 5. q. ubi dicit, per solum usum
 non probari quasi possessionem iurisdictionis,
 & Ias. conf. 81. nu. 5. vol. 3. ubi concludit,
 95 q. quod non potest quis esse in quasi pos-
 sessione alieni iuris incorporalis, nisi data scien-
 tia, & patientia aduersarij, quamuis fortè de
 facto talis dicatur incumbere possessioni, se-
 cundum Boe. deci. 150. num. 10. & hoc adeo
 96 verum est, q. quod in formanda quasi pos-
 sessione iurisdictionis requiritur scientia, & pa-
 97 tientia superioris, q. & ideo cum præsuppo-
 nimus quasi possessionem, statim & præsup-
 98 ponimus scientiam, & patientiam; quia unū
 99 non potest esse sine altero. q. & ideo ex proba-
 tione quasi possessionis iurisdictionis proba-
 tur etiam scientia superioris, inquit Paris
 de Put. in tractatu de sindica, volu. 2. Tract.
 char. 37. c. in officijs. in princip. & 10a. And.
 in c. ad decimas. de rellit. spo. in 6. colum. 2.
 in glo. 4. dicit, loquendo in possessione deci-
 100 marum alienæ parochiæ, q. quod licet quis
 animo, & corpore insitit rei, non per hoc di-
 citur esse in quasi possessione.
 101 Non omitto autem, q. quod in hoc articulo
 scientia, & patientia, variè videntur fuisse
 102 loquuti Doct. alienigenæ dixerunt, q. scien-
 tia, & patientia de sui natura non videntur in-
 ducere aliquem consensum, & approbationem
 scientis, & patientis, quia quod permit-
 titur non propterea approbatur, 31. quæst. 1.

c. hac ratione. ita signanter Bal. conf. 268.
 quia sapè reuocatur in dubium. colum. 2.
 in 3. par. & c. cum iam dudum. de præben. vn
 de Bal. in c. 1. nume. 4. & seq. si de inuestitur
 domi. & vasa. dicit, speciale esse, quod eo ca-
 su ex patientia domini, & possessione vnus
 104 anni res præsumatur feudalitatis, cum q. & regu-
 lariter patientia habeatur pro patientia
 tantum, & non pro expresse consensu, nisi ra-
 tione adiuncti consensum indicantis. quod
 varijs modis ibi comprobatur. Item. in c. 1. in
 princip. numero 4. de prohib. fendi alie. per
 105 Lotha. q. quod patientia domini in aliena-
 tione feudi per vassallum (licet potuerit Do-
 minus factum impedire, secūdm prolesq.)
 non habetur pro licentia; aut consensu, quia
 scitius suum saluum esse. Et hoc quidem de
 plano probat in his, quæ sunt grauis præiudi-
 cii, prout concludit Bal. in d. c. cum eccle-
 sia. nume. 16. vers. opponitur alia ratione. &
 106 ibi per Abb. nume. 47. dum dicunt, q. quod
 in aliquibus iuribus incorporalibus scientia,
 & patientia habetur pro titulo, propter mo-
 107 dicum præiudiciū, quod inde nascitur, q. sed
 in his, quæ sunt grauis præiudiciū, etiā si ius
 resistat, secundum eam exigitur titulus ve-
 rus, nec patientia tunc sufficit loco tituli, nisi
 completa sit præscriptio, ita in terminis co-
 cludit Alexan. conf. 11. nume. 38. volum. 5. ubi
 108 addit, q. quod regulariter patientia non
 egreditur terminos tolerantia, quando agi-
 tur de præiudicio iuris domini, secus si de
 altero minore præiudicio agatur, puta, iure
 in spe consistente. Idèq. apertius firmat An-
 cha. in conf. 310. tres Domini Mag. & Illu-
 stres. in fin. ubi ait, quod talis patientia, ubi
 agitur de amissione domini non confert ti-
 tulum, nec nocet, nisi sit legitima præscriptio-
 nemunita, per Bar. in l. cum de in rem verso.
 ff. de vsu. & sentit Castren. in conf. 203. viso
 quodam saluo conductu. nume. 2. in 1. par.
 109 ubi concludit, q. quod in dignitatibus ecclesiasti-
 cis, quæ sunt perpetuæ, & conferuntur cum
 magna deliberatione, & examinatione non
 acquiritur ius non habenti litteras, & titu-
 lum expressum, per l. 1. c. de manda. Princ.
 & c. cum in iure peritus. de offic. deleg. & in c.
 cum in cunctis. de elect. iussu Clem. 1. simus.
 110 de senten. excom. Sed in iudicatu, q. & offi-
 cio temporaliali ad nutum reuocabili, in quo
 talis examinatio non requiritur, nec de tan-
 to præiudicio agitur, sufficit sola scientia, &
 patientia, per Guil. de Cune. in l. 1. §. magi-
 111 stru. ff. de exercito. vnde sola patientia, q. &
 taciturnitas domini non inducit consensum
 illius circa legatum rei suæ per testatorem fa-
 ctum, ut latè concludit Ias. in l. cum alienū.
 colum. 3. in prin. vers. nunc limita. C. de lega.
 & ad

- & ad hoc facit, quod alibi dicunt Doctores,
 112 † quod tolerantia simplex Principis nō est dispensatio, Abb. in c. nisi essent. num. 9. de præben. Fely. in c. 1. numero 11. de tregua, & pace. & clarius hoc probat Cyn. in l. minus instructus. in 2. not. C. de acquir. possels. vbi
 113 concludit, † quod scientia, & taciturnitas habentur pro consensu, vbi procedit cōtractus, & obligatio ad patiendum, vt in d. l. minus. alias habetur potius pro contradicōne, l. quibus. §. vetari. ff. de furtis. & ad hoc tēdit doctrina Ant. de But. in c. ea nōcitur. col. fin. ad fin. num. 17. de his, quæ fiunt à prela. quam sequitur ibi Ino. num. 14. & Alex. con.
 114 filio 218. num. 5. vol. 6. vbi concludunt, † quod quando sumus in materia, in qua pro solennitate, & seu titulo sufficit tacitus cōsensu, nec expressus requiritur, v. g. in actū præsentationis, aut institutionis, & tunc sufficit allegare solennitatem requisitam, & eam probare ex tacito consensu auctoritatem habetis
 115 probatione; † si vero expressus consensus requiritur, proat in beneficiis, & spiritualibus, vt illi dicunt, & tunc si sumus in auctore, qui non est in possessione, vel qua
 117 si, † & tunc aut ille probat tales actus, qui de per se probant possessionem, vel quasi, & isto casu, aut de recenti, vel mōētanea possessione, & non præsumit expressus consensus, aut ostendit diuinam possessionem, & tunc præsumitur in quasi possessione, legitime
 117 me institutus. † qui autem sunt actus, qui non habent in se quasi possessionem, & tunc regulariter non præsumitur, pro solennitate extrinseca expressi consensus, qui est necessarius, nisi forte sint actus multum antiquati, vt ibi per eos.
 119 Et quod ex sola scientia, † patientia longi temporis non præsumatur titulus, nec consensus, vbi agitur de magno præiudicio, est
 * communis opinio, de qua per Alex. consil. 114. nu. 9. vol. 4. probatur in c. 1. num. 2. & nu. 28. de præscrip. in 6. & probat Alberi. de Rosa. in l. si maior. num. 2. C. commu. diuid.
 120 vbi concludit, † quod illud, quod dicitur patientiam haberi pro traditione, intelligi debere in casibus, vbi aliquis est obligatus pati, alias secus.
 121 † Alij tamen dicunt, quod sola patientia habet vim traditionis quasi possessionis, vt videtur probari in l. minus. C. de acquir. possels. vbi habetur, † quod venditor patiens emptorem possidere, videtur ei tradere possessionem, quia, vt not. ibi Bal. scientia habetur pro consensu, & consensus pro traditione. & clarius Abb. in d. c. bonæ. 2. num. 20. de postula. prælato. dicens, quod ex sola scientia, & patientia oritur illa quasi possessio, &

- Bal. in c. 2. num. 5. si de inuestitu. inter domi.
 123 & vasall. generaliter concludit, † scientia & patientia habetur pro expresso consensu, quando aliquis patitur aliquid fieri in suo
 124 † imò habet vim priuilegij, vt sup. diximus, & probat Roma. consil. 27. 1. num. 4. vbi con.
 125 cludit, † quod scientia, & patientia longi temporis declarationem voluntatis inducit, quid contrahentes senserint. & clarius probat Cuna. in l. cum exhibuissent. §. fin. nu. 1.
 126 ff. de publica. vbi concludit, † quod in istis incorporalibus possessio consistit in animo, non in vsu, vnde non est curandum de scientia, & patientia aduersarij. Ancha. consil. 3. non est dubium. ad finem. per textum in l. quoties. la. 2. ff. de serui. tit. generali. Balbus in tract. de præscrip. in 1. memb. in 2. parte quartæ partis prin. nu. 1. §. vers. & hac est fin.
 127 gularis limitatio, vbi concludit, † quod in incorporalibus non est dare quasi possessionem, nisi per scientiam, & patientiam eius, ad quæ pertinet, & loquitur in pascuis, & aquæ ductibus, iurisdictionibus, iure boscanadi, & huiusmodi. & clarius l. in consil. 1. num. 1. vol. 3. concludit, quod scientia, & patientia aduersarij in his incorporalibus est quasi possessio, post Bar. in l. 3. §. vide vi. col. 2. ff. de vi.
 128 & vi arma. vbi dicit, † patientia est subiectum quasi possessionis. & sentit Socii. in l. naturaliter. in princip. num. 5. ff. de acquir. possels. vbi dicit, quod in incorporalibus quasi possessio causatur ex patientia. & in c. cum contingat. in 2. articulo post princ. de foro
 129 compet. concludit, † quod si Princeps, vel superior scit, & patitur alium exercere iurisdictionem in loco ad se spectante, censetur consentire, per Ioan. Andr. ibidem, & Bar. in l. 1. §. denique. ff. de aqua plu. arden. & clarius l. in cōf. 81. nu. 1. vol. 3. respondit, quod scientia, & patientia in incorporalibus est quasi possessio, per Bar. in l. pen. ff. de serui. & Bal. in d. l. datio. §. si iter. ff. de actio. emp. summat illum tex. quod patientia habetur pro traditione. & sentit Guid. Pap. decif. 32. dicens,
 130 † quod licentia data vtendi re habetur pro quasi possessione. & melius per Bar. in l. 1. §. familiar. in fin. ff. de publica. vbi concludit,
 131 † quod aliquem esse præpositū ad aliquod officium habere probatur ex eo, quod constat eum exercere officium domino sciente, per tex. in l. 1. §. magistratus. ff. de exercito. & l. in l. si prius. num. 2. §. ff. ope. non. nuncia.
 132 concludit, † quod patientia in incorporalibus operatur idem, quod immissio in possessionem in rebus corporalibus. & in terminis quasi possessionis, & prescriptionis iurisdictionis firmat Alex. consil. 6. num. 3. vol. 1.
 133 † & quod in incorporalibus transeat etiam quasi

De fideic. prohib. Quæst. XII. 363

quasi possessio per solum privilegiū, firmat Innoc. in c. cum in nostris. de concessio. preben. refert, & sequitur Capic. decif. 121. nu. 9. 134 & ibi t addit, idem esse in sententia, quod per eam trāseratur nedum civilis, sed & naturalis quasi possessio incorporalium. & latius ista duo dicta comprobatur Gramma. decif. 59. nu. 19. & seq. & numc. 44. Et ratio prædictorum potest esse, quia scientia, & patientia superioris pro consensu habetur etiā expresso, si sit iuncta actui indicanti consensum: hoc autem quando sit, latè ponit Bal. in c. si quis. in fi. si de inuesti. inter domi. & va. fallis orra. & probat Abb. in c. fin. col. penul. verū ad quintum de offic. Archid. ubi concludit, quod scientia & patientia huiusmodi est quædam tacita concessio. & alibi Docto. dicitur, quod licet resignatio in fauorem certe personæ facta, sit simoniaca de iure communi, tamen scientia, & patientia Papæ excusat ab illo vitio, & illud purgat, quia sumus in prohibitiis de iure positio, & Cassador. decif. 2. num. 3. & seq. de simon. quod tamen an sit verum, remitto nunc ad Felin. in cap. ex parte. ff. de offic. deleg. & Soci. in his nostris terminis iurisdictionibus in c. cum contingat. in quinto artic. col. 3. de foro compe. cōcludit, quod scientia, & patientia habetur pro titulo presumpto, per l. si quis diuturno. ff. si ferui. vendi. Et istud est, quod alibi dicit Bal. conf. 352. verba Principis. col. 1. in 3. 138 par. dum concludit, quod in incorporalibus patientia aduersarij multum operatur. 139 & Crau. conf. 124. nu. 10. concludit, quod dominus rui si scit, & patitur alium facere clusam in eo, censetur consentire, & remittere ius, quod præterdit in eo riuo, quantum ad dictā clusam, quia potuit nunciare nouū opus, & non fecit, ut ibi per eum. Quarta ratione dici potest, quod quāuis Consiliarij Principis nō possint emere res subditorū, tamen si illas emunt de conscientia, & patientia ipsius Principis, possunt, & omnis sinistra suspicio cessat, Alex. conf. 64. num. 4. vol. 4. & illam opinionem firmat Abb. in conf. 18. col. 1. penul. 2. parte. dicens, quod sola patientia est quasi possessio, nec aliter haberi potest. Imò lat. conf. 146. col. 4. uerū 4. facit. uol. 2. concludit, scientiam, & patientiam domini haberi pro possessione, vel quasi. & hanc opinionem approbasse videtur Ang. in l. 1. in fin. princ. ff. de seruitut. definiendo quod quasi possessionem iurum incorporaliū esse quādam potentiam deducendi ad exercitium ipsa iura quasi possessa, quæ aliquando cohererent corporalibus, & clarius prædicta determinat Bar. in l. 1. §. hoc interdicto. num. 10. ff. de iurine. actuque priua. ubi expressè ait,

143 quod quasi possessio incorporalium nihil aliud est, quam patientia aduersarij, per l. quoties. ff. de seruitut. idemque repetit in l. 1. §. deniq. num. 4. ff. de aqua plu. arcen. ubi ait, quod quasi possessio seruitutis non est, nisi domini patientia. vnde Bal. in col. 367. venetabilis. num. 1. in 3. parte. concludit, quod qui contradicente domino possidet seruitutem nō dicitur ius seruitutis possidere essentialiter, sed superficialiter. & quod aliās possessio haberi, & quari nō possit, firmat Abb. ubi supra in d. conf. 18. col. penul. & Bal. in c. bone. il. 2. num. 18. de postulat. prelat. ubi concludit, quod patientia domini habetur pro continua traditione, per l. 3. §. dare. ff. de usufruct. aliās si ignoret quasi possessionem retinet, ut ille ait num. 23. in fi. per l. iusto. §. non mutat. ff. de usufruct. 146 Alij autem sentire videntur, quod vsus, & exercitium constituat aliquem possessorem, ut per Roma. conf. 311. in casu propositæ consultationis. num. 6. & sequen. ubi concludit, 147 quod quasi possessio in incorporalibus probatur ex duobus, vel tribus quietis solutionibus, quod imò etiam vnica solutio probat quasi possessionem annuæ solutionis, ut 149 ille ait. Quemadmodum tamen quod si semel tantum aqua ex flumine publico duxit ad fundum suum, dicitur esse in quasi possessione illius aquæ ductus, & contra prohibentem habet interdictum possessionum, l. 1. in princ. ff. de aqua. quoti. & acti. Alex. conf. 142. num. 1. uol. 1. vnde Cyn. in l. 2. in 7. quæst. C. de seruitutibus. 150 ui. & aqua concludit, quod solum obedientiam subditorum sufficere ad acquirendam quasi possessionem; de quo meminit Alex. conf. 23. num. 3. vol. 5. Roma. conf. 70. num. 1. 151 Et quod si ex perceptione fructuum, iurisdictionis penarum, & multarum, & bonorum publicatione dicatur acquisita iurisdictionis 152 nis quasi possessio, tunc acquiritur ex duobus actibus in istis incorporalibus, firmat Alex. in additio. ad Bar. in l. cū de in re verso. nu. 11. ff. de vsu. ubi allegat Bal. de pace Constant. dicentem, de legē esse notabilem ad pro- 153 bandum, quod possessio iurisdictionis probatur per exercitia, quibus quis est vsus liberē, quinimodō secundum Abb. in conf. 61. num. 4. in 1. parte. & per vnicum actum, qui non consuevit concedi de gratia, & firmat idem Roman. conf. 308. præfens consultationem. num. 15. ubi dicit, quod licet iurisdictionis pluribus modis exerceatur, vno tamen modo exercitata inducit quasi possessionē vniuersaliter, aliās 154 solum quoad illum actum tantum. sic tamen & per vnicam præsentationem sortitum effectum constituitur quis in presentandi quasi possessione, per Afflic. decif. 282. num. 2. ubi etiam

etiā loquitur generaliter in incorporalibus idem esse. & quod ex unico actu quasi possessio acquiratur, probat Aym. Craue. cōsil. prædicto 124. num. 9. prout etiam dixit Bal. in c. 1. §. si vero vasallus. num. 1. quid sit inuestitura. quod per duos, vel tres actus in percipiendi consistentes, & in præsentatione, vel electione quasi possessio probatur per vnicū actum, secundum aliquos, ut ipse refert. ad 155 dit Capic. simpliciter, & quod per banna probatur quasi possessio iurisdictionis, etiā si non probetur, quod eis sit paritum, decis. 27. num. 29. & sequen. & ibi subdit generaliter, 156 ter, & quod qui habet exercitiū iurisdictionis, dicitur habere ius in territorio. & quāplures concordant. allegat, & Dec. conf. 302. 157 num. 9. respondit & per actum piscandi argui quasi possessionem iuris piscandi, non autem possessionem bonorum, & conf. 694. 158 num. 12. inquit, & quod quis administrando iustitiam, puniendo delinquentes, & per banna cōstituitur in quasi possessione iurisdictionis, post Roma. conf. 40. col. fin. quem ipse refert. hi enim sunt fructus possessionis, vel quasi huiusmodi, sic & Castren. conf. 20. in causa istorum de Carreto. in princip. in 1. 159 par. concludit, & quod testes deponentes, quod talis dominus consuevit mittere officiales ad talem locum, qui faciebant executiones ciuiles, & criminales, probat superioritatem illius cōcernentem ea, quæ pertinent ad simplicem iurisdictionem, & merum, & 160 mixtum imperium, & deponendo, quod mittebat Castellanos, probat actum concurrentem custodiam Castris, & item exercitiū meri, & mixti imperij probatur per scripturas publicas tabellionū. & de denuncijs maiorum factis per mailarios loci, accusis, & inquisitionibus factis, & intentatis per vicarium generalem domini loci, & sententijs condemnatorijs inde sequutis contra malefactores, vt concludit Castren. conf. 187. notandum. in fi. casus, ibi, præmissi. in 2. par. & vt ille ait conf. 84. vifa dicta facti narratio 162 ne. nu. 2. in fin. 1. par. & interponere auctoritatē emancipationibus est actus mixti imperij minimi, & competet cuilibet magistratui municipalis, & ut ille ait conf. 444. in causa, quæ vertitur inter communiatem communis Massæ. nume. 3. in fi. & seq. in 1. parte. 163 & si probatur, quod talis communitas consuevit mittere potestatem ad talem locum, & quod homines dicti loci conuenerunt dare unum cereum ceræ annuatim dictæ communitati, probatur, quod talis locus est de iurisdictione dictæ communitaris, quæ retinet iurisdictionem, & eius quasi possessionē per dictum officialem, & per receptionē tri-

bnti, quod signum subiectionis est. Item per præstationem iuramenti fidelitatis acquiratur quasi possessio iurisdictionis, secundum Bal. in l. 2. C. de serui. & aqua. & latius Alex. in terminis conf. 94. num. 12. vers. præterea non dicitur. vol. 5. & Bal. in l. 1. nu. 22. C. 165 de emancip. libe. concludit, & quod probatur vsu, & exercitio cognoscēdi de causis probata est quasi possessio iurisdictionis. & Imo. in l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucap. firmat, 166 & quod in seruitutibus, quasi possessio potius habetur per vsu, per glo. in rubr. fi. de aqua quoti. & æsti. quemadmodum inquit Paul. de Castr. conf. 346. forma capituli. nu. 167 2. in 1. par. & eligere est fructus quasi possessionis eligēdi, quamuis possessor nullum ius eligēdi habeat, & hoc modo acquiri dicitur 168 quasi possessio, & sicut per collectarum impositionem, de quo per Albe. de Rosa. in l. finem. 9. C. de iurisdic. omn. ind. & per auriculæ præcisionem, vel etiam fustigationem, hi enim sunt actus pertinentes ad merum imperium, de quibus per eundem Albe. in l. 2. nu. 4. & 6. C. de offic. eius, qui vic. alter. ger. & pro hoc facit Bal. de conf. 439. nume. 5. vers. sequitur videre de qualitate actuum. in 3. par. vbi 169 cōcludit, & quod per creationem tabellionum in aliquo loco non probatur aliqua iurisdictionis territorij, quia est facti diuini & causa territorij. & Abb. in c. vt nostrum. nu. 2. post 170 Io. Andr. de offi. Archid. concludit, & quod volenti probare quasi possessionem alicuius dignitatis, vel officij, oportet probare exercitiū aliquorum actuum, qui iure communis spectant ad illam dignitatem, vel officium, vt dicit Io. Andr. obtinuisse in Archidiacono 171 natu Bononiæ. & sicut etiam visitare, corrigere, coercere modica correctione, causas minores audire, & terminare simplicis iurisdictionis est, vt per Abb. in c. fin. num. 7. vers. quædam sunt simplices iurisdictionis. de offic. Archid. videtur firmare Innoc. in d. c. dilecti. 172 c. nu. 2. & vbi dicit, suff. cere ponere proclamata per oēs partes loci illius, in quo quis intendit acquirere iurisdictionem, quia est actus iurisdictionis, licet nullus incidat in illas. & Bal. in c. 1. §. amplius. in 5. not. de pac. 173 Constan. concludit per illum tex. & iurisdictionis quasi possessionem probari per exercitia, & actus, quibus quis vsus est libere, & quiete, post Bar. in l. 1. §. si quis hoc interdicto. nu. 2. ff. de itin. actuq; priua. dum dicit, quod prodest aliquem vsu esse, & sic esse in quasi possessione iurisdictionis. & Abb. quæ refert, & sequitur Fel. in c. auditis. nume. 9. de præscript. concludit in hac materia, quod res præsumitur spectare ad eum, qui aliquis actus exercet hoc denotantes. & glo. Ange. Imo.

De fideic. prohib. Quæst. XII. 365

Imo. & alij in l. seruitutes. ff. de serui. vrbz. prædicant, iurisdictionis quasi possessione probari per exercitium, verbigratia, per actum pronunciant, & alibi Floria. in l. seruitutes. ff. quemadmodum serui. amitta. f. voluit, per vnum actum iurisdictionale acquiri iurisdictionem, & istud clarius vñ explicare Thom. Grammat. vot. 1.2. nu. 15. & seq. f. vbi conclusit, quod ex eo, quod quis exigit seruitutem, & manera, seu angarias, dicitur esse in
176 quasi possessione, f. quamuis non inducat ex hoc ius exigendi etiam per spatium decem annorum. & idem sentit Bal. in d. l. 2. nu. 177. C. de serui. & aqua. vbi concludit, f. p. quædæ est quasi possessio, quæ representatur per actus hominum, ut in iure eligendi, quia in eo quasi possessio civilis, & clarius ibidem. num. 48. dum concludit, quod quasi possessio iurisdictionis generalis oritur ex actibus
178 generalibus, f. vñ putat, ex publicatione banni generalis, & ante eum idem videtur sentiri inno. in d. c. cum ecclesia Sutrina. de cau. possels. & propriè. dicens, quod propriè quis dicitur esse in quasi possessione iuris eligendi,
179 vt eundi, quando illa iura exercet, f. ius vt alij feruntur ibidem contra Innoc. quod eo casu quis dicatur habere possessionem vsus, & exercitij, non autem quasi possessionem iuris, prout refert, & sequitur additio quædæ ad Bal. in d. l. 2. num. 7. & hanc partem firmat Alex. conf. 6. num. 4. vol. 1. tamen Abb. in d. c. cum Ecclesia Sutrina. nu. 23. de cau. possels.
180 propriè. f. voluit, ad probandum quasi possessionem seruitutis aquæ ducendæ sufficere probare vsum nemine contradicente.
Alij tamen, & in specie Imo. in c. 1. de cau. possels. & propriè. & alij, quos refert Ripa, & quorū opinionem receptionem esse dicit in Rubr.
181 numero 26. eo. tit. f. concludunt, subiectum quasi possessionis esse vsum ipsius iuris, qui causatur a scientia, & patientia. & est clara doctrina Bar. d. l. 1. s. hoc interdicto. ff. de itin. actus; prius & in d. l. 3. s. vnde vi. circa fin. ff. de vi, & vi arma. & Bal. in c. co. tingit. nu. 2. de re lit. spo. vbi concludit, quod in incorporalibus possessio consistit in duobus extremis, in patientia alicuius, & actu proprio, ad
182 differentiationem rerum corporalium, in quibus possidentis non requiritur patientia alicuius, Bal. in l. 1. nu. 5. vers. 4. oppono. C. de serui. & aq. 1. Abb. in c. olim. l. 3. num. 8. de
183 re lit. spo. f. spoliaro. & breuiter f. ista est
184 communis opinio in quasi possessione iurisdictionis acquirenda, quod is, qui dicit eam acquisiuisse, teneatur probare se vsum fuisse iurisdictione scientie, & patientie eo, ad quem pertinebat eam quasi possessione tradere, ita refert, & sequitur Alex. conf. 16. nu.

13. vol. 1. nu. 5. & licet ipse in d. conf. 94. col. 1. vol. 5. videatur simpliciter dicere, quod per iuramentum fidelitatis acquiritur quasi possessio, tamen postea ibi col. 3. determinat insuper scientiam, & patientiam aduersarij necessariam esse. & probat Castren. consilio 187. notandum est numero 4. in 2. parte.
184 f. dum concludit, quod si per 20. annos, & ultra clientulus tuus imperium exercuit scientie superiore, dicitur constitutus in quasi possessione iurisdictionis.
Hinc respondit Alex. conf. 1. 8. num. 8. vol. 1.
185 f. quod sine scientia, & patientia superioris, qui habet potestatem concedendi, non potest acquiri illa quasi possessio creandi notarios,
2 & Conites, conuincendi instrumenta, exercendi iurisdictionem, & huiusmodi. talis enim scientia, & patientia operatur commissionem, vt in eisdem terminis, quod scientia, & patientia sit omnino necessaria, probat Alex. conf. 157. num. 10. & seq. volumine 2. vbi loquitur
186 in eo, qui erat per vicepotestatem, f. & negotians in apotheca, magistro sciente, vel negotia gerens in mensa nummularia, domino sciente, & patiente censetur propositus, & institor, & obligat dominum, l. 1. s. scientiam. ff. de tribus. Alex. conf. 44. num. 4. volum. 2.
187 Qua ratione sufficit, q. testes in testamento fuerint rogati sciente & patiente testatore, vt testamentum valeat, Alex. conf. 47. nu. 4. vol. eod. Et ab ista tanquam veriore, & faniore non puto recedendum esse: præter id, quod etiam dici potest, saluando supradictos Doct. quod ipsi loquantur de acquisitione possessionis non plene, sed arbitrali tantum, & tunc verum est eorum opinio, alias secus.
188 f. nam quasi possessio dicitur acquisita habita ex potestate, & voluntate concedentis, ita declarat Aluaro. post Bal. in c. 1. in princ.
189 num. 6. de consuet. rec. f. 1. dices, quod in his incorporalibus duplex consideratur possessio; vna, quæ consistit in habitu, & hæc acquiritur ex potestate conferendi, alia, quæ consistit in actu, & executione, & hæc operis
190 effectus acquiritur, & ibi etiam addit, f. in iurisdictione iure decimandi, & huiusmodi, quæ rebus corporalibus cohererent, possessio
191 traditur habitu per rei traditionem, f. rei corporalis autem acquiritur operis effectum, inferendo, quod per traditionem cartis ab eo, qui est in quasi possessione iurisdictionis, acquiritur iurdictio, & ita est doctrina Bar. in l. 3. in princ. ff. de acquir. poss. vbi loquitur
192 in Castro vendito cum iurisdictione, f. capta possessione Castri dicitur etiam capta possessio iurisdictionis, per illum actum factum volente alio. & multa similia ponit Rip. in d. cap. cum ecclesia Sutrina. num. 51. & seq.

H h de cau.

- de cau. possels. & proprietat. quòd per vnicum actum, & per vnicam solutionem iuncta scientia, & patientia aduersarij acquiritur quasi possessio in his incorporalibus, vt sentit etiam Abb. in capit. in litteris. numero vigesimo, de restitut. spol. vbi dicit,
- 193 ¶ quòd rerum corporalium traditione acquiritur quasi possessio incorporalium coherentium corporalibus, per Docto. in l. traditio. C. de pac. & Anto. de But. in cap. fin. numero vigesimo, de cau. possels. & proprie.
- 194 ¶ vbi concludit, quòd in iurisdictione iam formata, capta possessione Castri, acquiritur quasi possessio iurisdictionis illius coherentis, alias autem requiritur exercitium aliquod, vt ibi per eum numero vigesimo.
- 195 secundo, ¶ dicens, quòd ad acquirendam quasi possessionem iuris alicuius Castri requiritur exercitium aliquod illius iuris sciente, & patiente eo, de cuius praiudicio agitur, & sufficit exercitium alicuius particularis iurisdictionis. Et istud est, quòd Ruin. consilio 193. numero quarto, volumine primo.
- 196 mo. dicit, ¶ quòd cessio in his incorporalibus habetur pro traditione, & restitutione, Capic. decisi. 1. numero nono, vbi loquitur in iure presentandi, & eligendi, quòd solo habitu, verbo Iudicis pronunciantis quasi possessio acquiritur, ad eam tamen habendam requiritur ius corporalis, vt per Cast. decisi. septima, numero decimo, de restit. spoliato. po. Bal. in l. secunda, numero 80. idem tenet Bal. in l. licet. numero quarto, & sequen. C. de acquiren. possels. vbi concludit,
- 197 dit, ¶ quòd licet per patientiam, vel alium titulum verum acquiratur mihi possessio in incorporalibus, tamen non dicitur mihi vere, & proprie tradita, nisi cum constituens patitur me vti: inferens ad iurisdictionem, quòd habitu potest alicui competere, & non actu. & Bar. in quasi. quadam. incip. Mulier habens amplum patrimonium, numero 198 ro octauo, concludit, ¶ q in his, quæ sunt iuris, patientia habetur pro traditione, per tex. in d. l. quoties. quæ est lex pen. ff. de seruit. & huiusmodi traditio non dicitur vera, sed tacita, quia modus est tacitus, ex quo resultat quasi possessio vera, tamen est ficta in modo tradendi, sed vera in substantia possessionis, secundum Bal. in proem. feudor. in fin. præind. numero vigesimo nono. quòd est mirabile secundum ipsum. & in cap. cum contingit. numero primo, de restit. spolia.
- 199 ¶ quòd vera possessio queratur sine actu corporale. additque ¶ impossibile esse substantiam possessionis transferri, nisi lex fingat actum corporeum. & Aegid. Bellam. consilio decimo. col. decima tertia, versic. cit.
- 201 ca tertium dubium. ¶ concludit in iure eligendi, & conferendi, & alijs incorporalibus scientiam, & patientiam iunctam cum vfu, & exercitio haberi pro traditione, vel quasi, & ante eum glo. & Ioan. Andr. in cap. ad decimas. de restit. spo. in 6. ad fin. & in feudo loquitur ipse Bal. in proe. feu. versic. quarta diuiso. nume. quadragesimo octauo, vbi
- 202 ¶ dicit, quòd feudum licet actu non consistat in verbo, secus tamen est habitu, & feudi vfu sine vlla possessione, vt in commodatario, depositario, & simil. per Bal. in capitulo primo. §. si quis de manso. numero quinto, de controuer. inuesti. & Felin. in capitulo cum venerabilis. numero vigesimo.
- 203 nono, de excep. ¶ concludit, quòd in his, quæ iuribus corporalibus coherent, vt iure presentandi, & huiusmodi, statim sententia lata operatur, nec opus est traditione alia; & sequitur Capic. decisi. quinquagesimo nona numero 44. & sequen. Quòd verum est, scilicet quantum ad possessionem habitualement, & illius quasi traditionem, vt supra dixi.
- 204 Hinc est, ¶ quòd beneficium habitu potest habere potestatem fori poenitentialis, & sic esse curatum, licet non exerceat curam animarum, quia ipso facto non habeat curam, ex eo, quòd forte non habeat parochianos, per Cardinal. consilio quadragesimo octauo, quidam nobilis, quem sequitur Staphile, in tract. de gra. & excep. char. 46. columna prima.
- 205 ma. vbi ¶ addit, quòd in impetratione secundi beneficij debet fieri mentio de primo curato, eo modo. quamuis iste articulus sit satis difficilis, & dubius inter Canonistas, vt late per Afflic. in constitutione in consuetum. numero quadragesimo septimo, in nono notab. Felin. in cap. postulasti. columna secunda, de rescript. vbi concludit, non esse faciendam mentionem de curato habitu tantum, præsertim quoad affectum c. de multa. de præben.
- 206 ¶ Verum est tamen, quòd ille, qui habet possessionem habitu, & non exercet, nihil
- 207 possidere videtur, quia vt ille ait, ¶ quinhil agit, nihil possidet, secundum Bal. in dicto capitulo. in principio, numero quarto, & octauo, & in cap. sacramentum. numero decimo septimo, de consuet. rect. feu. & Crane. consilio vigesimo quarto. in fin. vbi concludit, quòd ex non vfu non probatur præscriptio. & Baldus consilio 199. super eo, quòd queritur. columna prima. versiculo quadam verò procedunt a sede. in prima
- 208 parte. dum ¶ concludit, quòd circumscrip. obedientia populorum, Rex non possit dici regnare, l. secunda. §. exactis. ff. de origin. iur.

De fideic. prohib. Quæst. XII. 367

gin. iur. Addit etiam Bal. in capitulo sacramentum. §. primo. in fi. & ibi Afflic. in vltimis verbis. de consecrat. rect. fea. ¶ quod etiam per processum contra contumacem factum non acquiritur quasi possessio iurisdictionis, per Innocen. in capitulo olim. de resti. spo. Imò plus Bal. ait consilio 36. proponitur, quòd per commune Terdonæ. columna 1. versu. item ille, qui facit. in ead. par. 210 prima. ¶ qui facit, quod domino subtrahatur obedientia, quodammodo spoliatur eum. 211 Et potest esse ratio, ¶ quia virtus consistit in actu. & exercitio. non autem in habitu, vt dicitur in c. 1. de sacr. vnctio. & ponit Capideci. 121. nume. 9. qui loquitur in iure presentandi, & eligendi, vt habitu solo verbo iudicis pronuntians quasi possessio acquiratur, ad eam tamen habendam actu requiratur actus corporalis, vt per Cassado. decisi. septima, num. 10. de resti. spo. post Bal. in l. 2. num. 57. & 80. C. de feruit. & aqua. & clarius hoc firmat Paris de Puteo in tracta. de iudica. lib. 2. tracta. char. 37. cap. in officijs. 212 in principio. vbi ¶ concludit, quod ad acquirendam quasi possessionem, tria requiruntur, electio, acceptatio, & ingressus officij, ¶ quia iurisdictionem semper debet precedere exercitium, & ibidem in fin. num. 214 7. allegat Bar. & Bal. ¶ dicentes, quòd officialis, qui non administrat, nò habetur pro creato, nec pro electo creato, nisi sit secuta administratio. & probat Bal. còf. 508. tenor. numero quinto, in quinta parte. dicens, quòd officialis non dicitur quis, nisi sit in possessione officij. 213 Nec enim ¶ sufficit officium in habitu, sed requiritur in habitu, & actu, vt ibi per eum. 216 ¶ vnde quamuis electus officium seculare possit administrare sine alia confirmatione, quia in his nò requiritur confirmatio, Bar. in l. penul. ff. de militat. testa. & Felin. in cap. significauerunt. de iudic. nihilominus talis ante exercitium non poterit unquam dici in quasi possessione officij, vt dixi. & ita intelligi debet Rot. decisi. 207. licet. iuxta additionem in fin. quæ ait, quòd iudex delegatus habet iurisdictionem super personas etiam non expressas, etiam ante litterarum presentationem, & acceptationem, licet non habeat exercitium iurisdictionis, nisi per expressionem personarum, & litterarum presentationem; quia debet intelligi in primo casu de iurisdictione habitu, & in potentia, quæ est infructuosa, nisi secuto exercitio. & nihil operatur. & ad hoc facit Socin. in l. Publius. in princ. num. 4. ff. de condit. & 217 demonstratio. ubi ait, quòd in istis officijs secularibus tria considerantur, scilicet, de-

putatio, quæ fit per extractionem de bursa communis, acceptatio, extractio, & exercitium officij. Vnde inquit Archid. in capitulo 218 Apostolica. de præben. in 6. ¶ quòd in materia stricte interpretanda, lex loquens de Ecclesia curata parochiali intelligi debet ecclesia curata habitu, & actu, & vasa vinaria dicuntur, in quibus est vinum actu, non autem habitu, ut ibi per eum. & illud de ecclesia, quæ non est curata actu, firmat etiam Felin. in c. in nostra. in 10. corollæ. de rescript. 219 ¶ dicens præterea non esse faciendam mentionem in litteris de cura animarum, cum sit tantum curata habitu: idem si beneficii sit simplex, habens annexam ecclesiam curatam. Sed contrarium tenet Afflic. in c. imperialem. in 16. questione, num. 8. de prohib. fea. aliena. per Feder. quòd imò mentio beneficii curati verificatur in beneficio etiam curato habitu tantum, & huiusmodi rationem ponit Bal. in l. sed & mulieres. §. fin. ff. de excus. tuto. quia ecclesia non dicitur curata, quæ est curata habitu, & non habet populum, nec curam in actu. quales Canonistæ teneant contrarium, vt ille ait, quia ista cura animarum est inseparabilis, & Alexan. consilio 74. in principio, volumine quarto. dicit, iura loquentia de ecclesijs collatis, vt curatis, locum habere, & si tales sint solo habitu. idem firmat in consilio sequenti. numero 4. & 5. eod. volumine 4. 220 Hinc est, ¶ quòd cui denegatur exercitium, multò magis & habitus dicitur denegatus, per dictam rationem; & firmat Ant. de Rose. in tract. de potest. Impe. & Pap. §. nec prolixius. numero 7. & propterea etiam concludit Abb. in cap. irrefragabili. numero 1. de 221 offi. ordi. ¶ quòd iurisdictioni præscripta eatenus est penes præbentem, quatenus ipse est sollicitus in ea exercenda: faciunt ea, quæ ponit Alexan. consilio 24. numero 24. volum. 5. ¶ vbi loquendo de donatione Constantini in ecclesiam collata, còcludit, quòd valuit, quia fuit quædam resignatio cum ecclesia, cuius iurisdictionem haberet temporalem habitu, sed exercitium erat penes Imperatorem. Quia ratione ¶ Papa habitu, & actu est superior Imperatore. Est verum, 222 ¶ regulariter, quoad materiam recipiendi appellationes, Imperator nò ita subest ecclesiæ, quoad actuale exercitium, ut ab eo appelletur ad Papam, per Felin. in capitulo nouit. numero tertio, in gloss. secunda. de iud. post Abbat. & Barba. ibidem. Fateor 223 tamen, ¶ quod aliquando idem operatur potentia habitu, quòd potentia in actu, quando scilicet conuertitur in eodem subiecto, & in eadem persona, quæ potest exercere potentiam

H h 2 tentiam

- tentiam etiam actum, ut per Put. in tracia-
 fudica. in cap. quidam fuit tortus. dum
 226 concludit, quod in officiali, qui habet
 imperium, presumitur metus, & terror
 erga carceratum, licet ille non sit in tormen-
 tis, nec propter ea. negant tamen potestatem
 habitu minorem esse, quam exercitium, cap.
 pastoralis. de rescrip. Felin. in d. capit. nouit.
 versiculo, item glo. numero 3. qua ratione,
 ut puto, Bal. l. quicunq;. numero 10. C. de fen-
 227 tent. quæ sine cer. sol. char. penult. concludit,
 quod ciuitates Italix possunt sibi consti-
 tuere magistratus, qui iudicent inter ip-
 sas, & earum subditos, dummodo hoc faciat
 cum auctoritate superioris, qui sit superior
 228 actus, & potestatis. Scio tamen dari casus,
 in quibus officium statim quod conferatur,
 sortitur effectum suum, & ipsi quoq; officia-
 les habent potestatem, etiam si quidquid non
 exerceant, ut sunt collectaria, & subcollecta-
 ria, & huiusmodi officia, quæ in inuitum co-
 feruntur, ratione utilitatis Reipublicæ, ut
 concludit Rot. decif. 107. licet iuxta ordina-
 tionem. in no.
 229 Concludo igitur in proposito nostro, in
 formanda quasi possessione incorporalium,
 & signanter etiam iurisdictionis possessione
 supradicta duo extrema, scilicet scientiam,
 & patientiam, & exercitium, seu usum con-
 230 currere oportere: in iam formata autem
 satis crediderim diuersum esse. nec est neces-
 saria patientia eo casu, quia habitu sufficit
 tunc iurisdictionem, seu eius quasi possessionem
 extare; ita concludit expresse Bal. in cõ-
 silio 367. venerabilis. num. 1. in 3. parte, dum
 concludit, quod in incorporalibus semper
 in initio acquirenda quasi possessionis requi-
 ritur patientia aduersarii, siue eius, ad quem
 prius illa iura spectabant, & sine ea non ac-
 quiritur, per l. 2. C. de serui. & aqua. & l. 3. §.
 clarè. ff. de usufructu. tit. generali, licet postea in
 continuatione quasi possessionis non requi-
 231 ratur scientia, & patientia aliqua; quia
 initium possessionis est inspiciendum, l. clam
 possidere. in princ. ff. de acqui. poss. sic & ali-
 quis potest esse in quasi possessione alienius
 iuris, & tamen illud ius habere non presumi-
 tur, ut dicit Bar. in l. non nudis. in 2. lect. C.
 de proba. & facit text. in argum. in l. qui vni-
 uersas. §. quod per colonum. ff. de acqui. pos-
 232 sess. §. ubi habetur, quod possessio retine-
 tur animo, licet animo solo non acquira-
 tur. Et hanc differentiam inter possessionem
 formatam, & formandam in his incorpo-
 ralibus notat etiam Balbus in dicto tra-
 cta. præscrip. in secunda parte, quartæ par-
 ticipa. numero decimo quinto, vers. ultra
 233 quos addit Aret. &c. ubi dicit, quod scien-

tia, & patientia exigitur in seruicute forma-
 da, secus in iam formata. & idem voluit in
 proposito Alexan. consilio decimo sexto, nu-
 mero duodecimo, vers. non obstat id, quod
 notat Innocen. volumine quinto, dum vult,
 quod in acquirenda quasi possessione incorpo-
 ralium patientia est necessaria, tanquam
 forma ad possessionem, secus in acquisita
 ex diuturnitate temporis. Immo plus addit
 Bar. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itin. actus
 priua. quem refert, & sequitur Alex. consilio
 234 50. num. 8. volumine 3. quod non sufficit
 probare, quod per fundum tuum etiam ma-
 le vicibus te sciente, & patiente iuerim ad
 hoc, ut dicar acquisiuisse quasi possessionem
 iuris alicuius, puta seruitutis, viz itineris,
 nisi etiam probetur, quod ego iure meo id se-
 cerim: quia alias potest esse, quod tu passus
 fuisti causa amicitia: & sic ultra usum, & pa-
 tientiam, requiritur etiam, quod iure suo fa-
 235 ciat sit. & hoc ex qualitate actuum com-
 prehendi potest, an quis usus fuerit iure ser-
 uitutis, sed ubi non apparet aliqua causa, q-
 aliter usus fuerim, utique intelligi debet, q-
 usus sim iure seruitutis, ut inquit Alexand.
 consilio 69, numero 4. volumine quinto. &
 236 quod scientia, & patientia operetur con-
 sensum, non autem sola scientia, & patientia.
 237 si ad leg. Aquiliana. & ubi non est scientia,
 ibi non potest esse patientia, & per conse-
 quens nec quasi possessio, ut concludit Grä-
 mar. decif. quinquagesimo nono, numero
 238 vnde decimo. & tunc autem dicatur quis pati,
 & consequenter consentire, oportet, quod sit
 talis, qui prohibere poterit, & sciuerit, quia
 alias non dicitur pati, si verisimiliter preui-
 239 dere non potuit, quia patientia est vir-
 tus, cum qua mala æquo animo, id est, sine
 perturbatione tristitia toleramus: ita pul-
 chrè declarat Socii in c. cum contingat. de fo-
 ro competen. num. secundo, articulo quar-
 to, columna prima. in fin. & columna secun-
 da. in principio, & non minus clarè consilio
 187. volumine secundo. dum expresse con-
 cludit, quod ad acquirenda quasi possessio-
 nem iurisdictionis ad alterum pertinentem,
 requiritur eius scientia, & patientia, id est,
 consensus, secus si illa sit patientia causata
 per impressionem, ut voluntas coacta, quæ
 non habet, nisi consensum inuitum, non
 quæritur aduersario quasi possessio iurisdic-
 tionis. addit ille numero vigesimo secundo,
 quod scientia, & patientia etiam cum præ-
 sentia non arguit consensum aliquem, quan-
 do ille non poterat actum impedire, per l. hu-
 ius. ff. de pigno. actio. & not. in l. sap. ff. de
 re iudica.

240 Vnde tyrannus exercens iurisdictionem in ci-

De fideic. prohib. Quæst. XII. 369

- in ciuitate obfessa, nihil iuris acquirit, Bar. Caſtren. & alij in d.l. 1. in fi. C. de ſeruitu. & aqua. Caſtren. conſilio 444. in cauſa, quæ vertitur inter communiatem. nu. 4. in i. parte.
- 241 ¶ violenta. n. quaſi poſſeſſio alicuius nõ priuat poſſeſſione, ita But. conſ. 20. col. 4. Bal. tñ
- 242 in l. 2. C. eo. tit. nu. 50. ¶ concludit, quod ſi quis facit homines alicuius loci conſiteri, q̄ ſint ſuæ iuriſdictionis, vel ab eis iuramentũ fidelitatis ui exigit, acquirit ſibi quaſi poſſeſſionem iuriſdictionis, ſi tales homines poterant tradere quaſi poſſeſſionem iuriſdictionis, ſecus ſi non poterant, quia ſcilicet non erant liberi, ſed poſſidebantur per alium, per Inno. in c. cum inter. de reſtitu. ſpol. & l. ſi coloni. C. de agrico. & cenſ. lib. 1. r. & ita intelligit Inno. in c. dilectus. de capel. mona. & p̄perat Alex. conſ. 76. nume. 24. volumine 5.
- 244 ¶ concludit, quod quaſi poſſeſſio iuriſdictionis ciuitatis eſt apud maſtratum ciuitatis ibi exercentem iuriſdictionem, non autem apud populum, & iſtud dictum Alexan.
- 244 ¶ procedit in ciuitate, vel loco, cuius ſcietia, & patientia nihil tribuit iuris, quia nõ habet iuriſdictionẽ, à qua ius cauſatur à ſcientia, & patientia alterius ius habentis, qua remota non poteſt dici acquiri quaſi poſſeſſio iuriſdictionis in exercente, ita concludit Abb. in c. fin. col. 7. verſ. ad quintum. de offic. Archid. dicens, quod ignorante eo, ad quem ius ſpectat, is, qui iura exercet, nihil acquiſiuit, per c. 1. de conſuet. & l. 1. & 2. C. de ſerui. & aqua. & Bal. etiam intelligi debet in ciuitate, quæ libenter obedit, quia ſi penes eam erat iuriſdictionis, talis obedientia eſt ſcientia, & patientia, ſecus autem ſi per impreſſionem obedit. nã ſcientia, & patientia etiam cum præſentia non arguit conſenſum aliquem, quando ille non poteſt actum impedire, l. cuius. ff. de actio. & oblig. & ponunt Docto. in l. ſapẽ. ff. de re iudica. & ita in terminis cõcludit Socin. conſ. 187. nume. 22. vol. 2. & ad hoc facit
- 245 Bal. in l. ſi de poſſeſſione. C. de probat. ¶ dicens, quod poſſeſſio depredatiua nihil prodeſt poſſeſſori, quia ille dicitur magis fuiſſe in poſſeſſione, quam poſſeſſiſſe, ſecundum Oldra. conſ. 1. num. 1. 3. Capic. decif. 55. nu. 1. & probat Abb. in c. conſtitutus. col. fin. verſ.
- 246 ad cõtrarium reſpondeo. de elect. ubi ¶ concludit, quod male fidei poſſeſſor nullum cõmodum poteſt habere, nec ſuffragium ſuum computari debet in numero aliorum, ſecundum Inno. in c. fin. eod. titu. quod dicit menti tenendum, & eum refert etiam, & ſequitur Jo. Lupus in tracta. de liber. ecclẽ. quæſtio. 6. numero 2.
- ¶ Verum eſt, quod ſecundum Bal. d. conſil. 439. Apul. col. 4. ad fi. verſic. 9. probatur ſic. in 3.
- 247 parte. ¶ multo fortius ſunt validæ iuriſdictiones, quæ procedunt à conſenſu, & obedientia ſpõntanea per l. ſi coloni. & l. libitus.
- 248 C. de agri. & cenſ. lib. 1. r. ¶ nihil enim prohibet, ne quis ſe ſubmittere poſſit alij in præiudicium ſuum, l. ſi. C. de tranſact. ut ille ait, & etiam ſuprà diximus in 2. requiſito præſcriptionis, & poſſeſſionis. Et quod ¶ huiusmodi ſcientia, & patientia tam reſpectu ipſorum ſubditorum, quàm reſpectu ſuperioris debeat eſſe libera, & abſoluta, non autem coacta, firmat Lucas de Penna in l. hac lege.
- 250 C. de aquæ duct. lib. 1. r. ¶ dicens, quod exactiones perſonales, & huiusmodi, quæ ſunt à ſubditis ſemper potiùs præſumuntur fieri per metum, quàm ex dedita opera, per l. libenter. C. de agrico. & cenſo. lib. 1. r. & præſertim in maioribus petentibus à ruſticis. & ad hoc plur. concord. adducit Gramma. voto 12. numero 17. ideò Balin. l. ſi uolens. C. de libera. cauſ. quem refert, & ſequitur Iaſ. in præluđ. feudo. numero vigefimo primo, & in l. ſecunda numero quarto. C. de iur. emphy. & in addit. ad Bar. in l. prima. numero quarto.
- 251 ¶ to. C. de conſeſ. concludit, ¶ quod ſi Rex Franciæ faciat conſiteri aliquam ciuitatem eſſe ſuam, & inde iurare fidelitatem a ciuibus, talis conſeſſio, & iuramentum fidelitatis non tenebit; quod notat dicta additio contra Regem Carolum inuaſorem Regni Neapolitani, & ſupraſcriptos Docto. refert, & ſequitur Gramma. in d. voto 12. nume. 22. & ſeq. & Alex. conſ. 94. num. 2. & ſeq. vol. 5. cõcludit, quod per receptionem iuramenti fidelitatis ab hominibus alicuius Caſtri, vel villæ, dicitur quis acquirere quaſi poſſeſſionem iuriſdictionis, per Bal. in d. l. 2. C. de ſerui. & aqua. intelligi debet, ut ſuprà diximus, id verum eſſe, ſi libere, & non per impreſſionem iuramentum præſtitum ſit à populo li-
- 252 ¶ bero, ¶ aliàs ſi populus ille erat ſubditus alteri Principi, utiq; per rebellionem non priuat dominium ſui iure ſuo, nec quaſi poſſeſſione, niſi expelleret dominum de territorio, vel eum caperent, & in carcerẽ ponerent,
- 253 ¶ quia ciuitas, vel alia vniuerſitas non põt ſibi aſſumere rectorem perpetuum in præiudicium Imperatoris, vel alterius Domini, ut ibi per ipſum nume. 3. & ita in propoſito, & terminis noſtris concludit Soci. conſil. 187. num. 21. verſ. confirmatur iſta opinio. vol. 2.
- 254 ¶ dicens, quod per patientiam violentam non quæritur aduerſario quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, ¶ quia licet habeat cõſenſum, ille tamen eſt meticuloſus, & non releuat, Bal. in rubrica. in fi. de controuer. inueſti. ubi concludit, quod Prælatus ſi aliquem inueſti-
- 256 ¶ uit per metum, non teneat inueſtituras; ¶ nã

ur ille ait, quod voluntas coacta sit uoluntas, procedit in rebus proprijs, nō autem in administratorijs, ut ibi per eum; & probat Abb. post Ant. de Bat. in c. cum olim. il. 3. nu. 1. mero 9. de resti. spo. ubi ¶ concludit, quod subditus, & obediens debet animo deliberato obediendi obedire tanquam superiori. & Bal. in l. decernimus. supra allegata, num. 2.

258 C. de sacrosanct. eccle. ubi ¶ concludit, quod si Imperator male administrantem patiatur regere, & gubernare, nec possit eum expugnare, quod talis non propterea censetur habere scientiam, & patientiam liberam Imperatoris, & sic talis patientia nihil ei proderit. & istud est, quod Abb. dixit in c. cum ecclesia Sutrina. nu. 14. & 17. de caus. poss. & proprie. ubi firmat patientiam requiri non solum directi domini, sed etiam subditorum, Aucha. d. conf. 142. col. pen. Meminisse autem oportet, quod non est paria dissensio inter Doctores in hoc videlicet, cuius scientia, & patientia requiratur. alij enim dicunt in acquirenda quasi possessione incorporali non sufficere illius scientiam, & patientiam, qui sit in possessione, Inno. in c. bona. num. 6. ver. sed hoc ipso, quod sunt Canonici. de posu. praela. ubi concludit, quod si dominus nō possidet, nullum praeiudicium potest ei inferri in possessione, Bal. in l. 1. num. 16. C. de seru. & aqua. ubi concludit, quod si dominus non possidet verē, vel interpretatiue, ut quia per vim est expulsus, tunc scientia, & patientia non est necessaria in acquirenda quasi possessione seruitutis alicui, quia cum nullo modo possit fideat, si quod non potest facere per verum, & expressum consensum, non etiam potest facere per tacitum, & sic non potest quasi possessionem transferre. id quod Abb. videtur admittere in c. in literis. nu. 8. vers. ego tamen respectu acquisitionis possessionis putat scientiam superioris non esse necessariam, sed illius tantum, qui erat in possessione iuris. de resti. spo. & ita etiam respondit Alex. consil. 94. nume. 3. vers. ex hoc inferitur. vol. 5. dum dicit, quod sufficit patientia possessionis, nec tunc curatur de patientia illius, ad quē pertinet iurisdicchio de iure. & hanc opinionem tenet Aegid. Bellam. conf. 10. col. 14. vers. 3. quoties. ubi concludit, quod si Dominus, & proprietarius non est in possessione, nō requiritur eius scientia, sed possessoris patientia tantum sufficit, secus si Dominus possideat, vel nullus esset in possessione. Quod tamen ego intelligo in eo, qui sit in possessione, vel quasi iusta, secus autē, si ui, clam, vel precario possideret, quia tunc eius scientia, & patientia non sufficeret ad formandū quasi possessionem alterius, ut de tyranno possi-

dente loquitur Gramma. decif. 59. nu. 10. nisi eius possessio esset formata per patientiam Domini superioris, ut ille ait.

Alij sentiunt necessariā esse, & sufficere patientiam aduersarij. l. quoties. l. 2. ff. de seru. tit. generali. & ibi Bar. Castr. conf. 2. fundamentum. col. 1. in princ. in 2. par. ubi concludit, quod scientia, & patientia aduersarij praesumitur, si exercitium erat publicum, & notorium in loco. & loquitur in quasi possessione eodiendi venam argentem, & huiusmodi. idem probat Afflic. decif. 82. post

262 Iac. conf. 81. nu. 1. vol. 3. ubi ¶ dicit, scientia, & patientiam aduersarij esse quasi possessionem in his incorporalibus; & communem dicit Balb. in tracta. praescript. in 1. memb. 2. par. 4. par. principia. nu. 1. 5. vers. & haec est singularis limitat. ubi dicit, quod in incorporalibus non est dare quasi possessionem, nisi per scientiam, & patientiam aduersarij, & loquitur in pascuis, iurisdictionibus, & aqueductibus, iure boscani, & huiusmodi, ¶ nec est tunc necessaria scientia superioris, in quodam causa non tangit ipsam Principem, ut per Alex. d. conf. 6. nu. 4. vers. item quia nō prescribitur hoc casu contra Caesarem, & c. vol. 1. Alijs autem, & plerisque visum est, patientiam esse necessariam illius, ad quem pertinet, l. pen. ff. de seru. tit. l. 1. & 2. C. de seru. & aqua. Alex. conf. 2. 3. nu. 3. vol. 5. Abbin. d. c.

264 bona. il. 2. nu. 20. de posu. praela. ubi ¶ addit, quod si plurius interesset, plurius etiam requiritur scientia, & patientia, & sic eius, a quo pendet ius transferendi eam quasi possessionem, argumen. l. 4. §. dare. ff. de usufruct. Bal. in l. 1. nu. 8. C. ubi posside. & clarius in d. l. 2. nu. 18. C. de seru. tit. & aqua. ubi concludit, quod talis esse debet sciens, qui habeat potestatem quasi tradēdi, & ut ille statim subijcit, requiritur scientia, & patientia ipsorum, quorum auctoritas requiritur in quasi possessione tradenda, vel inuestienda, per text. in l. pupil. ff. de acquir. poss. non autem eorum, qui si illud ius vellent tradere, non possent, vel aliquid opitulari, ita declarat Alex. conf. 82. in fin. vol. 3. dicens, quod ad hoc, ut quis possit adipisci quasi possessionem alicuius iuris incorporalis, oportet, quod probet se exercuisse scientia, & patientia eo, qui ius habet in illo iure, alias autem oportet, quod ius teneat scientia, & patientia superiore, vel magistratu, qui praestitit illi territorio, ubi hoc ius exercetur, per Bar. in l. si publicanus. §. in vectigalibus. ff. de publican. Innoc. in c. bona. il. 2. de posu. praela. in colim. il. 3. de resti. spo. & cum alijs cōcordan. de quibus per eum, qui loquitur ad excludendum probationē quasi possessionis iuris percipiendi obedientias, & faciendi

De fideic. prohib. Quæst. XII. 371

- ciendi bullas. idem probat Soci. conf. 187. nu. 1. i. vol. 2. vbi ait, scientiam, & patientiam illius necessariam esse, de cuius præiudicio agitur, & qui sit, vel presumatur esse in quasi possessione, & allegat Inno. Ancha. & Floria.
- 165 ¶ addit Grāmāt. d. decif. 39. nu. 10. necessariam esse scientiam, & patientiam Dñi, licet abfentis, vel eiekti, per Bart. in l. 1. §. denique. ff. de aqu. plu. arcen. & in l. 1. in 3. lectu. C. de serui. & aqua. Et idem latius firmat Soc. in d. c. cū contingat. in 7. artic. col. 2. de foro cōp.
- 166 ¶ vbi concludit in præscribēda iurisdicōne, uel Imperio mero, vel mixto, requiri scientiam, & patientiam superioris, vel inferioris, cui illud competit, quia scientia, & patientia illius solius requiritur, de cuius præiudicio tractatur, & clarius idem firmat in 5. articulo.
- 167 col. 2. vers. 1. considerari debet. ¶ dicens, q̄ superior in hoc casu dicitur is, ad quē pertinet locus ex natura loci, de cuius iurisdicōnis quasi possessione, vel p̄scriptioe tractat, puta, in Regno, vel Principatu alicuius, cuius totum solum in eius potestate consistit, sine quo solo p̄scriptio, uel quasi possessio non potest procedere. Vnde, vt ille ait in d. artic. col. 1. si volo quærere mihi iurisdicōnem, quā alius habet, itā vt possim eam tanquam dñs vendere, vel in feudum cōcedere, vtiq; eius scientia, & patientia requiritur. Idē si volo quærere merum Imperium ex subiectione, & iurisdicōne, ac exercitio, licet lōgum tempus requiratur, quia subditi mutant statum. idem etiam dicendū erit in casu,
- 168 su, quem ipse ponit in 4. artic. ¶ in eo, qui edificat vnum populum in solo alieno, vt ibi exerceat omnia iurisdictionalia, quia p̄ huiusmodi solam occupationē, & exercitium iurisdictionis quæritur iurisdicō, vt fecerunt Veneti; subdens, q̄ requiritur semper scientia, & patientia superioris, illius scilicet, qui possit expresse concedere, & transferre iurisdictionem huiusmodi in eam acquirētem; & propterea si sunt plures, qui habeant quasi possessionem iurisdictionis eiusdem, & quis velit eā quibere, requiritur scientia, & patientia superioris, seu illius, de cuius præiudicio agitur necessariō. & clarius in 6.
- 169 artic. ¶ vbi quærit in quos, seu cōtra quos iurisdicō quæri possit, & concludit, q̄ contra quemcunque inferiorem, siue sit dominus, siue alias habens iurisdicōnem, siue vniuersitas, siue populus. imō & cōtra Imperatorem, & Papam, dummodo non sit talis iurisdicō, per quam videatur quis velle præscribere, q̄ sit accephalus, prout etiā firmat Bal. conf. 43. 9. Apulus. col. 3. vers. 1. 2. arguo.
- 170 in 3. par. vbi ¶ concludit, q̄ impossibile est, q̄ præscribatur superioritas superioritatis,
- 171 ¶ q̄ a supremam potestatem non est ascensus. Idem intmat Soci. conf. 187. nu. 1. vers. 5. & vlti. vol. 2. vbi concludit, q̄ ad acquirēdū quasi possessionem iurisdictionis requiritur scientia, & patientia illius, de cuius præiudicio agitur. Idē expresse firmat Bal. conf. 367. venerabilis. nu. 1. & clarius confil.
- 172 370. verba rescripti. nu. 1. in 3. par. ¶ dicens, q̄ in præscriptione vectigalium requiritur scientia eius, ad quem pertinet, per l. 2. C. de serui. & aqua. ¶ vnde subiicit requiri scientiam & patientiam eorum tantum, quorum ius tangitur, & non aliorum, per Innoc. in c. bone. de postula. Prælat. Idē habetur clarē in add. ad Bart. in l. 1. §. deniq; nu. 4. ff. de aqua plu. arcē. & ideo dum Balin d. c. bone. nu. 2. §. ¶ & seq. de postula. Prælat. ¶ dicit, q̄ in præscribēda iurisdicōne non est necessaria scientia, & patientia populi, sed doctorarij Imperatoris, intelligi debet de eo populo, qui nō habet iurisdictionem, secus autē, si ciuius in populo libero, & vniuersitate, q̄ facit prouinciam, cuius officiales non indigent confirmatione superioris, vt supra vidimus. & itā loquitur Alex. cōfil. 16. nu. 19. & seq. uol. 5. Et facit tex. i. l. 1. in ff. de seru. r. u. ff. p̄d. libi. Talis debet esse sciēs, sequitur Petrus de Ancha. confil. 142. col. pen. vers. non obstat d. l.
- 171 ¶ seruitudes. vbi ¶ concludit, q̄ in præscribēda iurisdicōne, tria sunt consideranda inter cetera; actus superioris sciētis, & patientis, superiorem autem appellat, ad quem pertinet ille locus. Idem si sit lis, & agatur inter alios, quā cum ipso Principe, secūdū Alex.
- 176 conf. 127. viſo tit. in prin. vol. 2. ¶ vbi loquitur in quasi possessione exigendi vectigalia, seu datum, q̄ vltra exercitiū, idēst, ex actionem diuinam, & immemorabilis temporis, nihilominus probāda sit scientia, & patientia officialis, ad quem spectabat curia loci, & clarius firmat Bal. d. confil. 466. si pater. in 4. par. vbi ait, scientiam, & patientiam Principis, vel eius locum tenentis necessariam esse; & Bar. in l. si publicanus. §. si. ff. de publica. & Spec. in titu. de cau. pol. & proprie. §. q̄a vero. vers. sed quid de colligentibus pedagiū. & itā tenet Anto. de But. in d. c. in litteris. nu.
- 177 15. de reſtit. spo. ¶ vbi hoc modo interpretatur d. l. quoties. que est l. pen. ff. de seruitu. refert etiā Abb. in sua q̄. Titius clericus. q̄ est est 4. in ordine. num. 9. vers. ff. contra hanc communem opinionem. Idem firmat Bar. in confil. 189. nume. 11. vbi ait, quod in habēda quasi possessione iurisdictionis illius patientiam esse necessariam, qui habet vniuersalem iurisdictionem, nec alterius scientiam, & patientiam sufficere, & in l. 1. nu. 4. ff. vti posside. idem repetit; & est * communis opinio,

- opinio secundum Alex. consi. 16. nu. 8. vers. si nec etia probatur dicta ciuilitas. volu. 5. & eam etiam * cōmanem dicit Rip. in rubr. nu. 2. 5. vers. 3. fuit opinio. de cau. poss. & pro prie. & idē in proprijs terminis tenuit Iaco. de sancto Georgio in trac. seu. in vers. cum mero, & mixto imperio. nu. 23. vbi dicit, q. in istis in corporalibus non potest exerceri pos sesso, nisi data scientia, & patientia superioris. & ratio manifesta est in promptu, quam
- 278 ponit Bar. in d. consi. 189. num. 9. † quia si possidens non sit dominus, uel non habeat causam a dño, nō habet ius transferēdi quasi possessionem, argumento l. qui vniuersas. §. hna. ff. de acqui. poss. Quamuis enim is pos sessor dñi voluntate effectus sit, non ideo tamen talem possessorem constituere potest,
- 279 ignorante dño, † cum solum in manibus superioris iurisdictioni, & impio renunciari possit. l. 1. §. & cum placuisset. ff. de orig. iur. l. pen. ff. de offic. præs. quod & probat Hérich. de Boue. in suis singula. tit. de iurisdic. & im-
- 280 pe. nu. 6. vbi cōcludit, † q. non potest quis renunciare iurisdictioni, nisi in manibus su periorum, potest tñ benē renunciare quasi possessioni iurisdictionis, per Innocē. in c. in dubijs. de renūc. & Bar. in l. si quis ui. §. diffe rentia. ff. de acqui. poss. Qua de re lo. Con-
- 281 stans super cōstit. Reg. char. 4. §. col. 2. † cō cludit, q. etiam notarius non pōt renuncia re officio sibi cōcesso, nisi in manibus su perioris, & eo consentiente, per l. legatus. ff. de offic. præs. c. admonet. & c. quod in dubijs. de renūc. & plur. concordat. de quibus per eum. Et generale est, q. renunciatio facta in manibus non sui iudicis nō valet, vt firmat Iacobi. de sancto Georgio in trac. feudo. in verbo, & vniuersalis, num. 11. & hoc probat Bal. in l. Barbarius. in 1. Ject. in f. de offi. præs.
- 282 10. † loquens in Imperatore, q. non pōt ren ūciare Imperio in manibus electorū, quia non sunt eius superiores, sed tñ in manibus Papæ, cum & is solus possit eum deponere, seu destituere absq. generali cōcilio, ex causa tamen nō leui, sed pro maximis criminibus, qui statum Christianum perturbaret, & ad eum confirmatio pertinet, vt firmat Prapo. in c. lex est. in princ. 2. diffinēt.
- 283 † Papa aut, quia non habet aliquem mor talem superiorem, benē pōt renunciare Pa patui in manibus suis proprijs, & probatur
- 284 in c. 1. vbi Francus. de renūc. in 6. † vbi idem dicit esse in Cardinalibus, qui nō pos sunt renunciare Cardinalatui, nisi in mani bus Papæ precipientis ipsam renūciationē. & q. officium publicum non possit quis a se abdicare per priuatam renūciationē, pro batur in l. legatus. ff. de offi. præs. Abb. post glo. in c. quod Dei. nu. 4. de statu. mona. & ita
- 285 etiā firmat Bar. in d. consi. 189. nu. 9. † ne que tacitē, neq. expresse pōt Comes habens iurisdictionem alteri cedere, quia solum po test renunciare in manibus superioris.
- Et quod iurisdictioni quemadmodum non pōt haberi, nisi ab ipso superiore, ita etiam non possit qui eam habet a se abdicare, nisi ren ūciādo in manibus superioris, firmat Bart. in d. l. si quis vi. §. differentia. in ff. de acqui. poss. & pro hoc Ancha. in reg. sine possessione. char. vlti. col. 1. vers. subsequenter quero, vtrum quis possit a se abdicare istam quasi possessionem iurisdictionis renūciando. de reg. iur. in 6. allegat l. penul. ff. de offic. præs. vrb. & c. admonet. & c. q. in dubijs. de renūc. in 6.
- 286 Verum est, † q. pōt quis sine superiore pos sessionem iurisdictionis renūciare, vt firmat Bar. in d. §. dñia. per Inno. in d. c. quod in du-
- 287 bijs. & eum sequitur Ancha. vbi 3. † & sic stat differentia inter ipsam iurisdictionē, & possessionem ipsam; prout & tenuit Rota, que loquitur in beneficalibus, decis. 306. si
- 288 act. in no. † vbi habetur, q. in profanis, & iuribus corporalibus renunciatio tenet absque superioris auctoritate, secus verō in beneficalibus. & hoc est, quod dixit Bart. in d. consi. 189. vbi respondit per vñam iurisdic tionis in homines liberos, & in Comites, q. erant in quasi possessione iurisdictionis ex privilegio, ciuitas illa exercens iurisdictionē nō acquisiuit quasi possessionē iurisdictionis ex patiētia tm ipsorum, qui ēt si expresse voluissent, non potuissent concedere, per ra tionem supradictam. quamuis Roma. consi. 494. intelligat eam in iurisdictione compe tente alicui officiali, quia tunc eam nō pōt, nisi in manibus superioris a se abdicare. Sed ista restrictio non videtur iuridica, cum non habeat rationem diuersitatis inter casum, & casum.
- Et pro cōfirmatione huius opinionis, q. su perioris scientia, & patientia sit necessaria, ad do Bal. in c. 1. in princip. nu. 2. qualiter olim
- 289 feudum alie. pot. vbi † concludit, q. vbi est superioritas, ibi debet adesse auctoritas, & aliquid fieri in rebus alienis, & l. fin. in ff. de pact. qñ. sius, qd. quis habet in re, est sup positum, & subiectum seruituti, & obsequio tm, vt ibi per eum; prout est in casu nostro.
- 290 † nam cum, vt supra dixi, superior possit suppressere omnem iurisdictionē, ideo quasi possessio huiusmodi pōt pro libito sui volū tate infringi. idem firmat Aegid. Bellamed. consi. 10. col. 19. vers. 2. ratio principalis. vbi loquitur in quasi possessione inris eligendi, presentandi, & conferendi, quod scientia, & patientia

De fideic. prohib. Quæst. XII. 373

patientia illius requiratur, cuius principaliter interest, sciam, & patientiam necessariam esse. & idem voluit in consi. 3. col. fin. vers. ad primū ubi veniens. vbi dicit, q. iura, quæ dicunt in incorporalibus patientiam pro patientia haberi, intelligi debent de patientia illorum, qui contendunt illud ius habere. & firmat Balb. in præallegato tractat. præscript. in 6. memb. nu. 2. 2. par. 3. par. principa. ¶ vbi firmat, q. in præscribendis regalibus, puta iurisdictionalibus, pedagijs, & id genus, requiritur scientia, & patientia superioris; & ita etiam intelligit Alex. consi. 23. nu. 2. vol. 5. vbi loquendo in iurisdictione concludit, q. requiritur scia, & patientia illius, ad quem illa pertinet, & Bar. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itin. actusq. priua. & Doc. in Imperium. maxime la. nu. 1. vers. circa precedentē materiā. & Vallascus nu. 7. in §. limit. post de sancto Severino q. 3. & Bar. in l. 1. §. deniq. ff. de qua plu. arcend. arguendo ab incorporalibus ad iurisdictionem plenē defendunt eā præscribi non posse; quia nec possideri pōt absq. superioris patientia. & ita etiam firmat Abb. d. consi. 18. col. pen. in 2. par.

Nec obstat, quod Innoc. Bald. & alij supradicti sentiunt sufficere possessoris sciam, quia alij disētiūt, vt supra dixi, maxime Bart. & Cuno. quos refert, & sequitur Cast. in d. l. 1. nu. 6. C. de seru. & aqu. vbi cōcludit, falsū esse, q. possessoris patientia sufficit; ¶ inferentes ad tyrannum, quod eius patientia, nihil profit volenti acquirere quasi possessionē iurisdictionis in aliquo loco per ipsum tyrannū obfesso. Et hoc inconueniētib. argu. tnetur Bart. ibi nu. 7. videlicet, q. illius patientia, qui possidet uis, clā, vel precario, nihil prodest, nec aliquē constituere pōt in quasi possessione. id quod meram veritatē esse faretur Cast. ibidem. & dicta per Alex. d. cōsi. 94. vol. 5. vt in iure subsistant, intelligi debent de possessore, qui habeat ius ad superiore cō facultate trāsfēdi, prout sentit ipsemet d. consi. 16. nu. 8. & seq. eo. vol. pro Cōitate Regij cōtra Dños de Ca. 293 noīa, ¶ vbi possessorem intelligit illum, qui habeat ius transferendi, propter cōem opinionē, quam ipse mox subiicit, de qua supra dictum est. & sequitur Soci. consi. 187. nu. 21. 294 vers. 5. & vlt. vol. 2. ¶ vbi dicit, necessaria esse sciam, & patientia illius, qui lādī pōt. & probat Abb. d. consi. 18. col. pen. in 2. par. vbi dicit, patientiam dñi in istis incorporalibus esse quasi possessionem, nec aliter haberi posse. & sentit Cast. l. si quis diuturno. nu. 4. ff. si seruus vendi. ¶ dum concludit, q. si tu habeas ius colligendi pedagiā in aliquo territorio fortē ex cōcē. Bone Principis, & ego iciente, & patiente te præscribo, acquirō ius colligendi.

Nō obstat 2. opinio, quia intelligitur de aduersario ius habente, prout dicit Lap. in al. 296 lega. sua 8. c. visis o. bus. col. 2. vbi ¶ cōcludit pro ciuitate Tudetina, q. ex quo p. tñ t. p. is spatium, cuius initij memoria non extabat in contrarium d. ciuitas exercuerat iurisdictionem, tanquā libera, & exempta, sciēte, & patiente aduersario Dño, secclesia Romana, cuius erat iurisdictione, per donationem Cōstantini, non pōt ecclesia prētēdere aliquam iurisdictionē in dicta ciuitate, vt ibi per cū; & melius per Bar. in d. consi. 189. ad §. vbi loquitur in simili casu, & per eundem in l. si pu 297 blicanus. §. si. nu. 1. ff. de publico. vbi ¶ concludit, q. in præscribendo vectigalia requiritur scia priuati, si ad eum ius pertinet, aut superioris, vel eius, cui hoc commissum est, alias non diceretur præscribens fuisse quasi possessione, quia aduersarij scia nō interuenit. & clarius idem firmat Bal. in d. cōsi. 43. 298 Apulus. col. 6. nu. 4. in 3. par. vbi ¶ cōcludit, q. requiritur scia, & patientia superioris in præscribendo imperio mero, & superiorē inquit appello eū, ad quem pertinet territorium, & locus ex natura loci, quia si sit in solo alieno, puta in aliquo Regno, requiritur consensus Regis, vel Regine, vt ille ait. & idē 299 firmat ibi col. 3. vers. xj. arguo ibi, item qd alienum est vnusquisq. scia ad se non pertinere; totum n. solum Regni est Regis, p. tex. in l. 1. §. cum vrbē. ff. de offi. præfeti. vrb. idē; 300 firmat Alex. d. cōsi. 16. nu. 3. & 18. vol. 5. ¶ dicens, q. ad probandum quasi possessionē iurisdictionis per vsum, & exercitium, requiritur, q. qui dicit acquisiuisse eā, probet, excoīsse iurisdictionem sciente & patiente illo, qui prius erat i. quasi possessione iurisdictionis, seu Imperatore, vel illo, ad quē spectabat iurisdictione, & sic illo, qui poterat illam quasi possessionem tradere, & transferre. & Abb. in c. tñ. col. pen. vers. ad 5. de offi. Archid. concludit, q. in huiusmodi incorporalibus exigitur scientia & patientia ex parte eius, cui prædicatur. vbi gratia, Episcopo, si agitur de acquisitione iurium episcopaliū. & ¶ intelligatur de scia, & patientia illius, ad quem pertinet iurisdictione, firmat Bald. consi. 270. verba rescripti. nu. 1. in 3. par. & Bar. d. cōsi. 189. nu. 5. Ancha. consi. 142. & Alex. d. cōsi. 16. vol. 5. & Soci. consi. 187. nu. 2. 1. vers. & vlt. vol. 301 2. ¶ ita vt non sufficiat scia, & patientia vicegerentis, ut infra dicemus in versis. his sic 302 præmissis. ¶ certum est. n. q. huiusmodi patientia proculdubio requiritur in interdicto retinendā, de quo per Bar. in l. fin. nu. 4. ff. vt posside. de aqua quodiamia. et c. l. i. a. p. Bar. in l. 1. §. perinde. ff. eod. rit. de aqua quodiamia. & c. l. i. a. p. sed et in adipiscendā, vt dicit Inno.

in d.

in d.c. dilectus. nu. 1. versic. sed opponitur. de capel. 1. ona. & Afflic. decif. 67. per totū. vbi ē loqur poit Bal. in uti possideris; post Bal. in d.c. bonz. il. 2. de postu. p. gla. sed ē in interdicto recuperādē; per Bar. in d.l. 3. §. vnde iurcirca. h. ff. de ui. & vi armata. & Bal. d. l. 2. in xj. oppo. C. de seru. & aqua. post Inno. i d. c. cum ecclesia. versic. item requiritur ēt, quam
 303 do agitur recuperandā; nam cum agitur interdicto recuperandā; possessionis necesse habet deiectus probare se possedisse, vt i istis incorporalibus concludit Bar. in d.l. 1. §. hoc interdicto. in fi. de itin. actuq; priuā. per d. l. 3. §. vnde vi. ff. de ui. & vi arma. & ita respon-
 304 dit Abb. in consi. 2. §. nu. 2. in 2. par. ¶ qd illud remedium datur pro eo, quod deiectus
 305 possidebat. ¶ in interdicto retinendā; qd requirit possessionem, uel quasi, ex quo datur possidenti; necesse est, qd probetur scia. & patientia aduersarij, cum aliter haberi non possit illa quasi possessio, inquit Bart. met in d. §. hoc interdicto. nu. 10. Et ista ratio aper-
 306 tissime cōcludit in omnibus remedijs, in quibus agitur de possessione, uel quasi. Et qd at-
 307 tineri ad modum probādi per testes, qd possederit, uel quasi aliquid ius incorpora-
 308 le, quod non sufficiat, ut dixi, si dicant, se uis-
 309 disse possidere iurisdictionem, qd possessio, uel quasi in incorporalibus non probatur p. testem dicentē, se uidisse talem possidere, ut concludit Nellus de sancto Gemin. in tract. de testi. nu. 1. & 2. clarius Alex. cōfi. 148. nu. 4. uol. 2. dum concludit, qd testes deponentes super his, quę sunt iuris, uel de eo, qd solo ien su corporeo non percipitur, dāt ēt non inter-
 309 rogati reddere rōnem, aliās nō sufficere. ¶
 307 tium eorū. Quamuis ¶ aliās Bal. consi. 12. uisus testibus. in fi. in 4. par. in antiq. concludat, qd in his, quę sunt difficilis probationis, putā, in probanda etate, admittatur testis deponēs de visu, uel iudicio suo; & illud cōfi. Alex. refert, & sequitur Bos. de oppo. cōtra testes. nu. 73. & cōcordan. plu. ibi citat, & ibi uideri possint exempla, & nu. seq. & plu. seq. & in specie de teste deponētē super iurisdictione, uel de seruitute, & hmoi firmat Bal. in l. i. in fi. C. de fecund. tab. contra Bar. in l. i. in fi.
 308 h. de aucto. tuto. ubi ¶ concludit, qd si testis dicat, Scio, qd scio, non probat, nisi specifice
 309 p. quem sensum senserit, ¶ qd sensus quicquid pro intellectu accipitur, & ideo talis ratio est
 310 incerta, ¶ qd quod pluribus modis exponitur, eius veritas ignoratur. quā rōne si ēt dicat se scire talem esse in quasi possessione iurisdictionis, adhuc non probat quasi possessionē, nisi rōnem reddat, vt p. Bal. c. h. in fi.
 311 de iura. calum. dum ¶ concludit, qd uerbum Scio, ēt uerbū equiuocum, qd pluribus mo-

dis scire possumus, s. fm scripturas, fm præ-
 312 sentiam, & fm vehementē opinionem. ¶ ideo testis dicens se scire Titium occisum fuisse a Scio, nō probat, nisi dicat, hoc esse uerū,
 313 ¶ quia ueritas nihil est aliud, qd res uisū pcepta, & memoria retenta, uel adacquatio rei ad intellectum, fm Philosophum, Alex. cōfi.
 314 §. 6. nu. 4. uol. 4. id qd ¶ non cadit in his incorporalibus, qd immediate sensu corporeo non percipiuntur, ut § dixi. idem cum additur de probanda fama, uel notorio, vt concludit Alex. consi. 1. nu. 1. uol. 4. & consi. 123. nu. 3. uol. 7. idē in teste deponente, qd res fuit uēdita p. tāto pretio, per rōnem predictā, ut
 315 per eundem in consi. 17. nu. 7. uol. eo. ¶ idē si testes deponent in criminalibus, qd ēt nō interrogati debent reddere rōnem dicti sui, Alex. consi. 15. nu. 6. uol. 1. pulchrē lafin materia falsi testamenti consi. 62. in princ. uol. 1.
 316 & Crauc. consi. 2. nu. 3. ¶ ibi addit, idē in probanda negatiua, & in probādo aliquem esse bonz, uel malz famz, Natta cōfi. 96. col.
 317 fi. ¶ Idem in probando, qd aliquis fuerit negligens, uel diligens; testes. n. desuper deponentes debent rōnem reddere, & nō interrogati; Orian. in c. qm. contra in uerb. depo-
 318 sitiones. in fi. de proba. ¶ Idem si dicat, talē possedisse fundum, ut uasallum, uel si deponent de negatiua, Alex. consi. 36. uolam. 1.
 319 ¶ quemadmodum ēt si agatur de probanda minoris etate alicuius, & si diceret se scire, quia recordatur de die natiuitatis eius, Alex. consi. 51. col. 2. uol. eo. & consi. 1. nu. 5. uol. eo. & regulariter qd in his, qd iudicio rationis percipiuntur, debeat reddere rōnem, probat ipsemet consi. 133. uol. 7. Idem si dicat, Titius stipulatus est, uel delegauit, pet-
 320 enm consi. 173. eo.
 320 ¶ Ratio ēt ita de visu, quā ēt simul iuncta in eadem structura uerborū cum dicto testium nō est plena. & clara ad ueritatem, di-
 321 citi. & ratio ¶ testium debet esse clara, concludens, & non procedere p. difficultates intellectus, ut dicit Bal. in d. c. conuenticulum. nu. 6. C. de epis. & cler. Feli. in c. cum causam.
 322 il. 1. col. 3. versic. fallit 2. de testi. ubi ¶ in qd dictum testis debet esse ita clare, ut non oporteat super eo disputari. Ad dir. Bal. in c.
 323 fi. nu. 15. de offi. deleg. ¶ qd in quolibet teste
 324 requiritur sensus, & intellectus; ¶ intellectus autē est oculus aīe discernens uerū a falso, & prius uerum, deinde falsum. & hoc est, quod ipsemet uoluit in d. l. conuenticulum. nu. 6. ubi dicit, qd debet deponere per causas in suis casibus cadentes; uerbi gratia, si deponit super dominio, uel p. scriptione, ut ibi per eum, pro quo facit, quod ipse ponit
 325 in l. presbyteros. nu. 14. C. co. tit. ¶ idē uult qd si testi-

De fideic. prohib. Quæst. XII. 375

si testimonium probatorium non requirat causam, si testis nō sit interrogatus de causa scie in his, quæ sunt facti sensibilis, quæ quidem intensiue comprehenduntur, puta, q̄ q̄s offenderit alium ad sui defensionem, sufficit enim tunc, q̄ testis dicat, se illud vidisse, vt p̄ Corn. consil. 13. l. nu. 5. vol. 3. Dec. consil. 4. §. 8. & in eo teste, qui dicit aliquem furiosum, prudentem, vel imprudentem, quia probat, si dicit, quia vidit eius gesta, vt per eundem consil. 8. §. nu. 5. vol. 2. vel et si nullā sui rōnem reddat, vt ille ait consil. 2. l. nu. 3. vol. eo. licet in furioso contradicat Ang. in athen. vt cūm de 326 appella. cognō. nu. 10. ¶ dicens, q̄ furor videtur percipitur, ¶ & q̄ testis probat dicēs aliquem vidisse furem, vel furiosum. Sed contrarium est verius in probādo aliquē furiosum, vel matum, vel tractu filiationis, aut matrimonij, Rui. cōf. 52. nu. 5. vol. 5. sicut vbi 328 testes de notorio deponent, ¶ quia in notorio non est necesse, q̄ reddatur ratio causæ visus, quia sufficit de veritate notorij, de quo nō dubitatur p̄ aliquem sani capitis, & q̄ in populo hoc teneatur, tanquam verba insignit. ¶ licet n. notorium in sui origine requirat visum, tñ in suo processu commēdatur memoriae apud aīo videntes, ¶ & sic mortui 330 faciunt idēn vident. ¶ & ideo pōt aliquis iurare notorium esse, & q̄ tñ non vidit, Bal. c. si. in fi. de iur. calum. vbi explicat de Cesare triumphante Romæ in statu Senatus, Troia capta, Christo humanato, Paulo prædicatē, & hñōs pōt n. quis iurare prædicta se scire, & vera esse, quamuis Frācus in cōf. ait, nu. 3. de appella. latē diffentiāt, q̄ imō sup̄ notorio teneat testis reddere causam, et nō interrogatus. Idē super dominio, societate, vel q̄ quis sit heres, Cast. consil. 7. 332 col. 2. in 2. par. secus tñ est, vt inquit Bal. ¶ si deponat super his, quæ iuris sunt, quia tunc rōnem debet reddere iunctā cum sensu corporeo, alias non valet eius dictum, & deficit probatio, Cast. consil. 16. §. visis, & pōde artis. nu. 2. in 1. par. Barba. consil. 3. nu. 17. uol. 2. nā 333 fm̄ Bal. in d. l. solam. col. 1. & seq. ¶ vbi requiritur iudicium intellectus supra sensum nō creditur testi, nisi rōnem concludentem applicet ex sensu, cūm ea non possint videri, vel sentiri directē, vt in probando adulterio, vel aliquē ebrium, aut furiosum, qui præsumitur ex eo, q̄ quis proiecit lapides, Bal. d. in l. si cū doctem. §. si maritus. sub nu. 2. ff. sola. mat. Item in probando aliquem fratrem alterius, vel consanguineum, pulchrē Dec. consil. 52. col. 1. quia in his plurimum intellectus laborat, licet in facto consistant, non tñ se aīo offerunt, nisi per diuersa media, circa quæ possunt testes de facili decipi, & ideo dñt reddere

re rōnem manifestam, aliās dictum ipsorum dicitur potius iudicium q̄ testi. not. nu. 1. & idem sentit Bal. in d. data opera. nu. 4. §. C. qui accusa. non possidit concludit, q̄ si testis vult probare, q̄ aliquis habeat scitū, vel disciplinā, vel vitium, ut q̄ sit sobrius, prodigus, vel furiosus, quæ quidem sunt passionēs animi radicatae, & inhære intrinsecus, debet assignare rōnem, quæ hoc inferat necessariō, q̄ est testimonium industriale; secus in his, quæ patent subiecto sensus, ut q̄ Seius Sempromium offenderit ad sui defensionem, vel non, tñ probatur, si causa tendentes ad hoc exprimantur, non obstante, q̄ mox testis dicat, se credere, q̄ Seius occiderit Sempromiū ad sui defensionem, fm̄ Alex. consil. 76. col. fi. 334 uol. 1. ¶ Item licet bonitas, vel malitia sapientis percipiat iudicio intellectus, tñ quia gustus est proxima causa illius iudicij, creditur testi dicenti vinum bonum esse, quia gustauit, quia non sumus in his, quæ sensu percipi non possunt, nisi per causas valde remotas, ut concludit Alex. cōf. 109. col. h. eo. vol. 2. ¶ Sic & in probanda ¶ negligentia alicuius oportet, q̄ testes deponāt de aliquibus actibus, ex quibus ea colligitur per intellectum; quia negligentia nō est aliquid formatum, quod sensu percipitur visus, vel auditus, vel alio sensu corporeo, nec illius essentia, ut cōcludit Bar. consil. 102. nu. 2. charissime dñe. sicut cum agitur de probando aliquem esse, vel non esse sanum mente, Corn. consil. 26. nu. 2. l. nol. 4. Idem si testis dicat, se uidisse aliquē mortuum, vel q̄ talis erat clericus, non probat, nisi adiciat rationem, fm̄ Bal. in d. c. cū causam. l. 1. nu. 28. & 32. de testi. & rationem ponit Bal. in d. data opera. nu. 63. C. qui accusa. non possit vbi ¶ concludit, q̄ inuisibilia probantur per ea, quæ videntur, ¶ & incorporalia probantur per ea, quæ audiuntur. & probat idem Bal. in rub. nu. 8. & seq. C. si ex fal. instr. vbi concludit, q̄ de inuisibilibus testis non potest rationem reddere, nisi consentiūt, vt v. di. filium furiosum, vidi actus eius significantes furorem, vidi Seium dñm, vidi actus eius dominium significantes alias dominij consecutiuos, sicut est longissima possessio, vel executiuos, sicut est dominij, & præse rei colonos, & subditos, sicut obedire, & tractari ipsum ut dñm. quod si testis in conditione furtiuū uidit Titium furatum fuisse cappā Sempromij probat dñum per visum ex vitio, & præsumptione legis, magis quam ratione visibilis materiæ. Additq̄, 338 ¶ quod si testis dicat, vidi talem dicentem verba displicentia, non probat displicentiā, quia non est intellectus inquantum intellectus, quia displicentia, vel complacentia est

fit

- fiat in voluntate, & intellectu, ut est odium,
- 33 q vel amor, & sunt autem, ut ille ait, incorporalia quedam abstracta, ut obligationes, quedam concreta, ut dominia, & servitutes. prima non possunt sensu visus solum probari directe, vel indirecte: alia autem possunt indirecte, p dictum Apostoli dicentis, q inuisibilia cognoscuntur per ea, quæ videntur, quia sunt immediate coniuncta cum sensu visus.
- 34 Hinc est, q quod si testis dicat, Vidi Titium equum, vel navem habere, non probat dominium, sed solum detentionem, secundum Bar. in d. l. 1. C. de nau. Tyber. lib. 11. Idem dicitur Alex. consi. 2. 1. nu. 5. vol. 1. q si agatur de probanda minori etate alicuius, quia testes debent rationem concludentem reddere. & idem si testes dicant incendium factum culpa, & defectu alicuius: debent enim rationem concludentem dicti sui assignare per alterum ex sensibus corporeis: Alex. consi. 7. 4. nu. 8. vol. 2. idem, ut ille ait, si dicat iudicio meo. Idem si testes deponant per verba iuris, prout est Stipulatio, nisi deponant de interrogatione præcedente, & responsione subsequente, Alex. consi. 76. in princ. eo. uol. 1. secus, ut ille ait, si deponant per verba, quæ adaptantur ad quid facti, puta, q Titius promissit decem Scio, vel q vidit talem iudicem; sic secundum Are. idem ipse respondit consi. 1. 59. nu. 6. eo. vol. in teste deponente, q contrafacientes mercantias, tenentur denunciare, ut quia nisi deponat de actibus facti. q mercatores teneatur denunciare, quia istud est iuris, quemadmodum in stipulatione, & fideiussione, sequitur Capie. decisi. 1. 59. nu. 3. 6. & istud est, quod Bar. sentit in l. is, qui. s. diuus. ff. de tuto. & ca.
- 343 ratio. datis ab his. dñi q dicit, quod in probanda aliqua animi qualitate, verbi gratia, dementem, vel furiosum, testis debet deponere super his per actus exteriores, quos vidit, etiam non interrogatus de causa scientiæ. & probat Nellus de sancto Gemin. in d. suo
- 344 tract. nu. 13. & seq. q dicens, q super incorporalibus non cadit visio corporalis, & pro-
- 345 perea q si testis dicat, se vidisse talem dñm non probat dominium illius, nisi aliud dicat.
- 346 q idem si asserat vidisse talem dementem, vel furiosum, nisi de actibus deponat, per quos libet discretus ita indicaret, verbi gratia, quia fatue loquitur, & absq; proposito, vel deridenda per vicos loquebatur, vel lapides proiebat, vel quia non habebat memoriā ordinatam, vel non habebat constantiam ordinatam, ut latet per Alex. consi. 86. nu. 10.
- 347 & seq. vol. 2. q Item, vñ ille ait, non cadunt directe, & vñiformiter in sensum visus, quia consistunt in iudicio recte rōnis, & plus habet rōnis, q sensationis, vnde quilibet pōt defa-

cili decipi, sicut & cū testis affirmaret, se scire, q talis est obligatus Sépronio, vel habet bona hippotheca: neq; n. ex hoc probaretur obligatio, vel hippotheca, nisi etiam nō interrogatus deponat de causis, a quibus fama traxit originem, Alex. consi. 2. nu. 17. vol. 4.

348 7. q Idem etiam putarem in probando, q possessio vacua tradita fuerit, cū difficile probari possit, Alex. consi. 1. 1. nu. 2. vol. 4. qz ut ille ait, oportet probare, q ille, q tradidit, solus possideret. q Idem in criminalibus, vt concludit Alex. consi. 1. 5. col. 3. versi. & sunt duo

350 testes. uol. 1. q Idem in probando valorerei, quia non pōt videri, nec tangi, Bal. consi. 392. ego præsuppono in 2. par. nisi res sit talis, cuius ualor hominibus sit cognitus, ut frumentū, & hmoi, fm ipsum in l. solam. C. de testi.

351 q idem crediderim in probando contractū simulatum, cū difficile sit probare simulationem, inquit Bal. consi. 1. 8. punctus questionis uertentis coram uenerabili viro, col. 2. in 2. par. ubi addit, q testes, qui non deponunt de forma instrumenti, non possunt deponere de simulatione. Idem in probanda

352 q negligentia, nisi deponant de causa sciæ p actus corporeos, non ualet, quia de se nō est quid, quod sensu corporeo percipitur immediate, ut per Pari. de Putin suo tract. fin. dica. in libello contra potestatem. c. 9. nu. 3.

353 Sed sic est, q q iurisdicção solo sensu corporis non percipitur, sed est de his, quæ nō modo dico discursu, & ministerio intellectus indigent, ergo solo sensu corporis nō probatur, nec eius exercitium, nisi exprimentur aliqui

354 actus iurisdictionales: q quia iurisdicção & dñum æquiparantur, l. qui furore. ff. de statu homi. & fm Bar. quem ceteri sequuntur, in l. 1. nu. 1. s. m. de iurisdicção. omni. iud. In pro-

355 bando aut dñio q nō suff. cit. testimonium de visu, fm Bal. in d. l. solam. col. 1. C. de testi. quemadmodum respondit Bart. consi. 110. quidam Massiolus. lib. 1. quem refert, & sequitur Alex. consi. 1. 69. ad fi. uol. 1. dum concludit, q quedam sunt, quæ sensu corporeo immediate percipi nō possunt, nisi p causas valde remotas, uerbi gratia, q aliquis sit distans fundi, oportet. n. q viderit eum accurrere titi aliquo habili ad transferendum eum, & q logo tē pposiderit, & in his oportet, q testis limitatē reddat, & exprimat causam ex his, quæ sensu corporeo ē percipiuntur, &

356 non interrogatus, q quedam sunt, quæ hec iudicio intellectus percipiuntur, tñ ex causis propinquis, & immediate habentur, nec indiget logo discursu intellectus, & in his sufficit, q testis reddat causam per sensum corporis, licet non exprimat particulariter ea, quæ percepit per sensum; uerbi gratia, qz nō sit

De fideic. prohib. Quæst. XII. 377

nū sit boni, vel mali faporis; sufficit enim q
dicat, quia gustant, vt s. dixi, qā gustus est
propria, & immediata causa bonitatis, vel
malitiæ faporis; quam tñ certum est percipi
377 iudicio intellectus. Idem, q. quis fecerit ad
sui defensionem, quia proxima causa istius
iudicii est visus, Neuiza. conf. 78. nu. 3. r. idem
cōcludit Alex. cōf. 1. 3. col. 3. vers. quinimmo
378 dato, q. nō interrogatur. eo. uol. 1. r. vbi lo-
quitur in testibus deponentibus, an quis sit
dñs feudi, an quis possideat rem tanquā va-
fallus, seu feudatarius, vel an res p̄tineat ad
eum tanquam feudū hmōi, q. ex quo sumus
in his, quæ immediate sensu corporis non
perciuntur debent testes, etiam non inter-
rogati, rationem concludentem reddere; ver-
bi gratia, quod fuerint p̄sentes in iustitia-
ræ de ea re factæ, per traditionem annuli, vel
bireti impositionem, vel quod vidit eum spa-
tio triginta annorum possidere rē, & feudū,
& p̄stare seruitium personale dño petenti,
& recipienti, vt ille ait, nu. 10. in teste deponē-
te de consuetudine, de p̄scriptione, vel ali-
quid esse notorium, vel famam itā se habere;
prout de notorio ē loquitur Bal. in Authē-
tica at qui semel. nu. 12. C. quomodo, & qñ
379 iud. r. dicens, q. notorium est sententia po-
380 puli, r. propterea testes deponentes de no-
torio debent rationem reddere, q. populus
itā pro certo tenet, & habet pro certo, vero,
381 & indubitato. Idem in teste deponente, q.
filius possederit rem tanquam hereditariam,
quia debet dicere, quod primū vidit patrē,
382 deinde filium possidere, q. quia testis, qui ha-
bet scientiam iuris, & facti, probat etiam ea,
quæ iuris sunt; itā cōcludit Bal. conf. 295. su-
per 1. puncto. col. 3. vers. item dico. in 4. par-
ter tex. in l. 1. in princ. ff. de v̄tr. in spic. & l. 1.
in ff. de verbo. obligat. & ad p̄dicta facit
etiam, quæ ponit Felin. in c. cū Ioannes. nu.
383 4. de fid. instrum. r. dicens, q. testes deponē-
tes contra instrumentum debent assignare
rationem dicti sui etiam non interrogati, ēt si
deponent super tali negotio, super quo a-
384 liās non tenerentur, nisi interrogati. Et in
criminalibus etiam testes tenentur reddere
rōnem dicti sui etiam nō interrogati, Alexā.
385 conf. 72. nu. 9. vol. 1. r. Item ad probandum
aliquem esse heredem patris non sufficit, q.
testis dicat, quia vidit, & audiuit, Corn. conf.
386 18. col. 2. vol. 1. r. Item ad probandum, quod
res est feudalis, necesse est, quod testes dicant
rationem concludentem, putā, quia inter-
fuerint in iustitia, vel quia viderunt talem
rem possidere tanquam feudalem, & pro ea
p̄stari seruitium, & similia, vt late cōcludit
387 Aflic. decif. 277. nu. 4. & seq. r. Item si testes
dicant aliquem fuisse priuatum possessione,

non probant causam huiusmodi, nisi reddāt
388 causam scientiæ, q. quia possessio retinetur
in animo, qui non videtur, Corn. conf. 329.
389 col. pen. in fi. r. Item ad probandum aliquē
esse bonæ, vel malæ famæ, vt per Nat. conf.
390 96. in fin. r. Item q. quis sit sanæ mentis, ne-
que. n. directē probari potest per testē, quia
non cadit directē in sensum testis, Bal. in l. in
391 eo. in fin. ff. de testa. r. vbi concludit propte-
rē, q. tabellionis assertio in testamento, q.
testatur sit sanæ mentis, & intellectus non
probat sanitatem mentis, quia non percipi-
tur visu, vel auditu, sed iudicio rationis, vn-
de illa verba, non habent vim testimonij, sed
solum cōformant se cum legis p̄sumptio-
ne. Item si testis dicat se scire, quod Titius oc-
392 cidit Scium ad sui defensionem, sitē in pro-
bando negligentiam, vel negatiuam, item fa-
mam, item dñum, item furorem, vel dementi-
tiam, item interese, item aliquem infamem,
item contra instrumenta, late per Ias. in l. cū
hi. s. vult igitur. col. 1. r. & seq. ff. de tranf. &
393 ibi num. 3. r. addit, q. non sufficit in reddē-
da ratione, q. testis dicat vera esse contenta
in capitulo, quia vidit, & audiuit, nisi aliter
394 specificaret. r. Item in probando ēt animo
deliberato, vel animi qualitate non statim te-
stis assertioni, nisi deponat de exterioribus,
ex quibus talis qualitas detegatur, per Blac.
395 in l. fin. nu. 58. ff. de quæstio. r. Idem in pro-
bando bonā esse feudaliā, quod etiam non
interrogatus testis debet rationem reddere,
396 Rolan. à Valle. conf. 82. nu. 3. vol. 2. r. idem
in probando aliquem fuisse negligentem, vel
397 negligentiam, Rui. conf. 12. vol. 5. r. Idem ēt
in probando valore rei immobilis, vt per Ca-
gnol. in l. 2. nu. 236. C. de rescinden. vendit. &
ad probandum societatem, vt supra dixi. r.
398 go idem dicendum est r. in probanda iuris-
dictione, & consequenter in probando exer-
399 citio iurisdictionis. nam exigere pedagiū,
quando casus attulerit est iurisdicō, & fru-
ctus, & accessio illius iurisdictionis, secundū
Bal. conf. 278. col. 3. in 2. par. & consequen-
ter eius exercitium, ista sunt simul & semel
380 probanda; r. & quamuis exercitium in fa-
cto consistat, nihilominus non cognoscitur
eius qualitas, nisi exprimat per testem, in
hoc enim vertitur iudicium intellectus, &
perspicax inspectio ad cognoscendum, quo-
modo illud exercitium fuerit magis iurisdi-
ctionis, quam alicuius gradus imperij meri,
vel mixti. Quæ rōne Lranfran. in sua p̄acti-
cui. c. qñ contra. in vers. testium depositio-
381 nes. num. 30. r. concludit, q. testis si dicat,
tale Castrum habere imperium, & i. terro-
gatus, quo modo sciat, debet dicere, quia vi-
dit officialem dicti loci decapitare vnum in

li dicto

dicto loco. & ad hoc facit Zaf. cōfi. 1. 1. col. 2.
 382 in fi. & col. seq. vol. 2. † ubi cōcludit, q. si testes dicant, q. ubi alijs in tali loco deliquit, puniuntur p. magistratū illius loci, & q. qui hnt ibi domiciliū nemini alijs, q. dicto magistratui subiecti sunt, probatur, q. talis locus est de territorio talis oppidi. & p. eundē cōf. 1. 6. nu. 2. uol. co. Et in his, nisi reddat rationē nō interrogatus, non probat, in alijs aut nō tenetur reddere rōnē dicti sui, nisi prius p. iudicē interrogatus, alioquin reputatur uerbosus, ita rōdit in terminis probandi, q. loc' sit de iurisdictione, & territorio alicuius, Bal. cōfi. 54. thēma proponitur. vt j. col. 3.
 383 in 1. par. † & in terminis testium deponētū de dñō, territorio, districtu, iure decimadi, & alijs, quā potius ratione, q. sensu percipiuntur, si nō reddiderint rationē dicti sui, q. snia desuper lata sit nulla, firmat ipse in l. fin. in 1. lect. in fi. C. de sen. quā sine cer. quant. profer. alias dictū hmōi testis iudicium magis, q. testimonium iudicari debet, quia transcendit notissimos terminos officij testis, ex his, que ponit Bal. in locis supra allegatis, & in l. pen. col. fi. nu. 14. C. de sen. quā sine cer. quāt. profer. ubi dicit, q. snia lata super dictis testium, qui non reddiderint causam dicti sui, nō valet, si redditio causæ erat de substantia, ut in dño, territorio, districtu, & hmōi, quā, ut dixi, ratione magis, q. sensu percipiuntur, quod refert, & sequitur Fel. in c. cū causam.
 384 col. 3. in prin. de testi. Et ratio est, q. quia nisi testis reddat rationem dicti sui, non pōt intelligi, an hab. erit notitiā eorum, de quibus deponit. & probat idem Fel. in c. cū contingat. num. 5. & seq. de rescript. ubi firmat,
 385 † q. aliquis iudicari habere notitiā alicuius materiæ, q. cognoscit eius subiectū, & q. oīcunque effectus, & proprietates ipsius; inferens ad testem inductum super probada fama, uel notorio, aut possessione, q. interrogetur, quid sit fama, notorium, seu possessio, debet deponere taliter, q. sciatur, en cognoscere proprietatem, & effectus fame, notorij, & possessionis, alias nō. p. babit. & propterea
 386 dixit Alex. cōf. 80. in fi. vol. 4. † q. quamuis causa sit cognoscenda summarie & c. & idem habeat liberum arbitrium procedēdi de iure, & de facto, nihilominus testi non reddenti rationem, uel non bonam, fides adhibenda non est. † nec refert, q. exercitium iurisdictionis diffuset ab ipsa iurisdictione, sicut possessio, uel quasi exercitij iurisdictionis à quasi possessione ipsius iurisdictionis, ut firmat additio quædā ab Bal. in l. 2. nu. 7. C. de serui. & aqua. † quia dico utroq. casu nihilominus testem dicti sui rationem reddere debere, ut statim dixi, quia semper non mo-

dicus discurfus intellectus requiritur.
 Hinc est, q. Corn. cōfi. 1. 2. col. 2. verificat uer-
 389 tendum est. vol. 1. † respondit in probando territorio non sufficere, q. testis dicat talem locum esse de territorio illius, nisi etiā dicat, quomodo illud fiat. & clarius hoc firmat Bal. in l. data opera. nu. 43. C. qui accusa. non poss. uersic. super situ cadit testimonium, de quo supra in 1. art. diximus. ubi concludit, q. testes inducī sup. territorio, uel iurisdictione dñt reddere rationē p. causas in facto cōsistētes, quia. Exercere uiderunt iurisdictionem, alij per furcarum erectionem, alij p. capturam malefactorum, uel aliorū actuum, quibus demonstratur exercitiū iurisdictionis. h. c. n. ut ille ait in l. 1. nu. 16. C. de fructu.
 390 & lit. expen. † & banna, & condemnationes sunt fructus iurisdictionum, de quibus per Inno. in c. dilectus. nu. 5. uersic. qualis aut possessio. de capel. mona. ubi dicit, q. edicta publica per ciuitatem, uel castrum emissā sunt actus iurisdictionales, quum nullus in ea incidat, & quamuis non confer. q. talia edicta, uel statuta, & hmōi habuerint effectum, tñ dicitur acquisita iurisdictione in oēs de uni uersitate, Alba cōf. 64. nu. 9. & seq. & ibi nu. 4.
 391 & ple. seq. † addit, quod iurisdictionis quasi possessio et probatur per instrumenta antiqua, in quibus dicitur tale esse hominis talis, item per gratias factas ibidem nu. 14. & alijs diuersis modis, ut ibi per eum, item p. collectarum impositionem, secundum Albe. de Rosa. in l. fin. nume. 9. ff. de iurisdictione.
 392 omni. iudic. † impositio enim est actus iurisdictionis, Alexand. cōf. 78. nume. 8.
 393 uolum. 6. † nam castrum, uel uilla dicitur esse de iurisdictione illius loci, cum quo subbit onera, Bald. in dict. l. data opera. nume. 43. C. qui accusa. non possunt. in l. 3. C. de natu. libe. Alexan. cōf. 44. ad fin. uolu. 1.
 394 & cōf. 35. colum. 2. uolum. 4. † Item
 395 actus decimadi, † & uisitatio tempore letanarum, cognitio damnorum datorum, & delictorum, secundum Bald. cōf. 1226. nu. 4. in secunda parte. Item per exactionem gabellarum, que quidem arguit imperium. Soci. cōf. 187. nume. 3. uolum. 2. & ibi nu. 15. concludit, quod exactio gabellarum probat quasi possessionem iurisdictionis, & licet
 396 causam, de probat. † & si impeditur exigere dicitur spolari quasi possessione, secundum Bald. ibi & Specul. in titu. de restit. spoliat. §. nunc dicamus. uersic. sed si ali-
 397 quis. † Item iurisdictionis generalis quasi possessio probatur per actus generales, puta, generale proclama, & huiusmodi, secundum Bal. in l. 2. nu. 48. in fi. C. de serui. & aqua. addit ipse in c. cū causam. il. 1. nu. 20. de testi. quod ex-

De fideic. prohib. Quæst. XII. 379

q̄ exercitiū iurisdictionis est quasi possessio. an aut sit necesse probare, q̄ bñis fuerit paritū, dixi s̄. Itē probat quasi possessio iurisdictionis per iuramentū fidelitatis, Alex. conf. 9. in prin. vol. 5. Alba, vbi s̄. d. cōf. 64. nu. 13.

398 † & quasi possessio iurisdictionis probatur p̄ instrumentū antiquum iuramenti fidelitatis, ut p̄ Soci. d. conf. 187. nu. 12. post Bal. in l. 2. nu. 4. uerf. sed nunquid cōsules mercatorum. C. q̄o. & q̄n iud. † Et hoc quidē procedit, nisi alius sit in possessione, quia tūc cū hōies ab eo possideantur, uel quasi, licet inrent fidelitatem alteri, nō priuant eam possessione sua, itā Brun. conf. 29. col. 4. uerf. libe-

400 rum. † Itē per condemnationē malefactorū, siue in arcē, siue in persona, & punitiones dānorum datorū; Soci. ubi s̄. nu. 19. vbi addit, q̄ isti actus non solent cōcedi iure amicitie, uel vicinitatis, sed cēsentur exerceri iure proprio, & iurisdictione. Itē per membri abscissionem, uel fustigationem, quæ quidē sunt actus meri imperij, fm̄ eundē Albē. in l. 2. nu. 4. C. de off. h. eus. probabitur meri imperij exercitiū. Itē per electionē ptātis, seu officialis instituti, uel habētis exigere nectigalia, & impositiones onerum, item proclamata, & facere custodire arces, & fortalitia; sunt. n. hæc iurisdictiones, per Rui. conf. 2. nu. 4. vol.

401 4. & Brun. conf. 68. in princ. vbi † cōcludit, q̄ præcepta emanata ab aliquo probāt naturalē, & actuale quasi possessionē iurisdictionis, quēadmodum ēt, ut ille ait, per appellationē ad eius curiam, & supplicationē porreſtam. & q̄ p̄ deputationē Prætoris in Castro quærat quasi possessio iurisdictionis, si deputatio sit facta de præſenti, probat Brun. conf. 20. col. 4. in prin. intelligendo tñ, ut † dicemus, q̄ā. paritum est. Item per impositiones collectarū ostenditur iurisdictionis exercitium, Alex. cōf. 78. nu. 9. vol. 6. sicut ēt actus custodiendi, ne damna dentur, de notant dñum iurisdictionis, & superioritatis, ut dixi, † cū ad Dños terrarū, & Castorum pertineat custodire deputare, ne ali quando damna inferantur, Alex. conf. 88. num. 20. uerf. præterea illa actus custodiendi.

403 di, & c. nol. 5. † Item si testes dicerent, q̄ terra ita possidetur tanquam super territorio talis castri, † formaliter inquit Alex. ibi nu. 4. † quia deponendo de territorio deponit de iurisdictione. † Item collecta est impositio, & exactio, quia dicitur esse de regalibus, per Pet. de Vbal. in tract. collectarum.

406 nu. 3. 1. per tex. in c. 1. quæ sint rega. † subiectio enim probatur per solutionem collectarum, Bal. in l. folet. ff. de offi. proconf. & actus publicationis bonorū delinquentium meri imperij, fm̄ Roma. conf. 59. num. 2.

408 † & ex cōiccare, ac consiliū particulare congregare, quo ad Episcopum, sunt actus mixti imperij in spiritualibus, Abb. in c. transmissē. nu. 4. de electio. & clarius Inno. in c. licet causam. nu. 9. de probatio. uerf. sed op̄.

409 pones mihi ex illis uerbis. † concludit, qd̄ iurisdictionis exercitium tam in criminalibus, quam in ciuilibus probetur per cognitionem causarum criminalium, & ciuiliū, & per punitionem delinquentium, uel ex eo, q̄ quis Dñs uocatur, & ut talis a subditis honoratur, qui occurrunt illius nuncijs, & mādatis suis obediunt, etiā extra iudiciū, itē per cautionem fideiusforiam, exactionem, ne subditi ad illicita prorumpant, ut ibi per eum. Item ex perceptione pœnarum probatur quasi possessio iurisdictionis, fm̄ Bart. in l. 1. ff. sol. mar. † quemadmodum ex perceptione fructuum fundi, uel pensionis ex locatione domus probatur illius fundi, & domus possessio; sequitur Paris de Put. in tra. ctu. indica. c. iurisdictione. nu. 20. † ubi etiam addit pariter ēt probari quasi possessionem iurisdictionis ex bannimentis factis p̄ possessorem castri, p̄ Imo. in d. c. dilectus. de capel. mona. Item per uexillum iustitie delatū in publicū probatur et̄ iurisdictionis exercitium; item per famā habentem originē ex uerifimilitudinibus, quæ facit aliquale p̄bationem, ut ibi per eum; item per multas, & confiscationes, & hm̄i fructus iurisdictionales, de quibus per Moder. Parisien. super consuet. Parisien. s̄. 1. in gl. l. nu. 51. & nu. 55.

412 † vbi ēt quærit, an uirtus honorifica dicatur fructus iurisdictionis. Vnde de hm̄i actibus testes isti deponere dñt ad probandum iurisdictionis exercitium, prout clarē uoluit Spec. in tit. de testi. uerf. sed quæro, quā liter testificabitur cæcus, uel uidens super iurisdictione. & concludit, q̄ uidens debet dicere, Ego uidi, & audiui, q̄ fuit datus libellus, item uidi, q̄ in tali uilla de mādato talis dñi præconizatum fuit tale quid, & uidi, & audiui, quod paritum fuit, & per alia id genus, de quibus per eum, & Bald. in d. l. data opera. nume. 43. C. qui accusa. non poss. ubi dicit, quod testis interrogatus super territorio, uel iurisdictione debet reddere rationem, quia uidit eam exercere: uerbi gratia, quia uidit commune Perusij ibi furcas errigere, malefactores capere, homines talis loci citatos cōparere, mādatis obedi-

414 re, tam in faciendo, q̄ in nō faciendo; † subdicens, q̄ vbi agitur de probada iurisdictione in gñe, sufficit testimonium diuersorum in specie, ut quia vnus uidit excolare, alter uidit suspēdere, uel quia uidit talē fe pro Dño gerere longo tpe. idem dicit Old. cōf. 279. in

415 propositione. nu. 8. dum ꝑ cōcludit, qꝫ si testis dicat uidisse reddere ius, non per hoc dicitur iudicare, quia iste terminus ius hoc ca-
 416 si ponitur pro eo, qđ procedit à iudice iudicialiter decernēte, & sic pro simplici facto.
 417 ꝑ additqꝫ, non esse necesse in probando vsu iurisdictionis denuntiare ad indiuidua, uidelicet articulare, aut probare inter quos fuerit redditus ius, & quale ius, uidelicet, an fuerit snia definitiua, uel interlocutoria, uerum in scriptis, uel sine, aut super qua re, & an fuerit actus uoluntatis, uel cōtentioſæ iurisdictionis, de quibus, ut ille ait, & si possit à testibus queri, præsertim cū sunt suspecti, tñ fatuum est dicere, qđ dñi articulari, alioquin res ad execrabilem circuitu deducetur. addit tñ ille nu. 5. in fi. cum plu. seq. qđ sufficiat articuli dicere, qđ redditum fuit ius per prætorē talē, nec est necesse exprimere nomen reddentis ius, qđ sufficit deducere vsum iurisdictionis, quisquis ille sit, qui exercuit, dummodò tñ nomine talis Ecclesiæ, uel dñi hoc fecerit, ut ille ait nu. 7. unde satis est, ut et ille ait, qđ ali-
 417 qui actus iurisdictionis deducatur. ꝑ & nul-
 418 li actus magis conueniunt iurisdictioni, qꝫ ius reddere inter cōtrahentes, & delinquen-
 418 tes, per l. 1. & fi. ff. de iurisdic. om. iud. ꝑ unde si testes dicant redditu fuisse ius, hoc non est iudicare, quia non ponitur hoc loco ius pro iurisdictione, sed pro re, quæ procedit à iudice iudicialiter decernente, etiam si nunquam decernat: quemadmodum cū testes dicūt, Vidi talē sedere, uel equitare, uel audiui talem cantare, & hmōi, & hūc modum articulan-
 419 di, & probandi iurisdictionem, sequendo Oldr. ubi s. admittit Afflic. in c. 1. nu. 46. de capi. qui curi. vendi. & modū probandi talē locum esse de iurisdictione, seu territorio, de quo per Bald. in d. l. data o. p. a. sequitur Alex.
 419 conf. 43. in fi. uol. 1. ubi cōcludit, ꝑ qđ testes debent reddere rationē super iurisdictione ad probandum, qđ talis locus sit de territorio alterius, uerbi gratia, quia uiderunt ibi furcas erigi per talē, uel ibi capi malefactores,
 420 uel hoies illius loci obedire ipsi. ꝑ furcæ. n. sunt in signum meri imperij, Bal. in l. 1. §. initium. ff. de eden. Afflic. in c. 1. nu. 32. de capi.
 421 ꝑ qui curi. vendi. ꝑ quemadmodū ex dicimus in probanda consuetudine, qđ testes dñt deponere rationē dicti sui et non interrogati,
 422 ꝑ qđ effectus consuetudinis cōsistit in iure, sicut dñum, inqꝫ Bart. in l. de quibus. col. 9. uerſi. sed quid si testes. ff. de legib. Dec. confi.
 423 ꝑ 1. & confi. 539. ꝑ & testes super negligentia deponentes rationē dicti quoqꝫ dicti eorū dñt reddere, et non interrogati, Dec. in c. fi autē. nu. 5. de rescrip. idem de testibus depo-
 424 nentibꝫ de legitimatione ponit Alex. cōf. 69.

nu. 1. uol. 2. idē in testibus deponentibus de publica scia alicuius rei gesta, quia nō probant, nisi reddant rationē appropriatam p sensum corporis, Bal. confi. 229. uisā accusa-
 424 tionē. nu. 3. in 1. par. idem dicunt Doct. in testibus super notorio deponentibus, qđ non probant, nisi reddant rationē, et non interro-
 425 gati, Abb. & moder. præsertim Dec. in c. cōsulnit. de appel. & de testibus super negligē-
 426 tia deponentibus, idē firmat Dec. in c. fi autē. de rescrip. nu. 5. & de supradictis casibus nō-
 427 dū tenentur testes reddere rōnē dicti sui et non interrogati, sed et non interrogati tem-
 428 pus exprimere dñt; ꝑ qđ realiter qñ tempus est de substantia, testes dñt deponere de eo, et nō interrogati, ut per Fel. in c. x. tenore.
 429 ꝑ nu. 3. de testi. ꝑ Q uod aut dixi de negatiua, procedit, nisi illud factum negatiuū faciliē sit testibus cognitū, fm Fel. in c. 3. loco. nu. 5. de probat. & itā loquitur Dec. confi. 649. nu. 6. qui cōcludit, qđ testes dicentes, talem non exigere ueſtigalia, ex quo ipsi pertransue-
 430 runt, & non soluerunt, non probant hāc negatiuam, nisi reddant rationē cōcludentē,
 431 et non interrogati. ꝑ Itē ubi agitur de probando ualore rei, dñio, territorio, districtu, iurisdictione, iure decimandi, p̄scriptione, tenore, & forma supplicationis, clericatu alicuius, & similibus obiectis, in quibus non est aliquid uisibile, nec sensibile, aut tangibile, sed solum intelligibile, ut cōcludit Fel. in c. cum causam. nu. 3. uerſ. & pro hac fallē-
 432 tia. de testi. quia tunc assignandæ sunt causę
 433 facti, ex quibus constet testem scire. ꝑ Et ibi subiicit, qđ snia super probationibus testi-
 434 fium, qui non reddūt rationem dicti sui in his, in quibus tenentur, uel non interrogati,
 435 est nulla. ꝑ Et in probanda amicitia, & inimicitia, ut cōcludit Grām. de decis. 4. nu. 25. idem in his, quę consistunt in aio. Imo. in l. si paterfamilias. nu. 6. ff. de hered. institutē. Itē in probanda infamia requiritur, qđ testes deponant in causa sciz et non interrogati, alias non probant, per Inno. in c. cum oporteat. nu. 5. & seq. de accusa. ubi addit modū
 436 probandi. ꝑ idem etiam in probado, qđ ali-
 437 qs probauerit plenē, uel semiplenē aliquid,
 438 ꝑ ꝑ quia ut Saly. ait in l. admonendi. num. 7. ff. de iureiur. probatio cōsistit in intelle-
 439 ctū, nec tangi, aut uideri pōt. Q uia ratione in his, & similibus existimo non ualere dictū testis asserētis, se credere, nisi rationē quoqꝫ legitimā credulitatis adiciat; quicquid Cal-
 440 sado. decis. 2. nu. 1. de dol. & contum. ꝑ Idcirco in probando nō tuto accessu sufficere, qđ testes dicant credere impossibile esse talē locū non esse tutum. & si Rot. decis. 693. not. ali-
 441 quoties in antiqui. itā seruari attestetur. Itē in proban-

De fideic. prohib. Quæst. XII. 381

probatâ falsitate, uel aliquid esse falsum; quia falsum non cadit in sensu directio testis, nec cognoscitur ab intellectu, nisi p accidens, quia nihil est, Bal. in c. si. nu. 1. & seq. de off. deleg. propterea ratione quod reddere debet, & si non sit interrogatus, prout et idem puto in probanda ignorantia, quia ea non cadit in sensum, ut p Bal. in c. licet causam. nu. 37. de proba. & in c. congregato. in fide electio. Itē in probando totū, uel quasi totū populum, quia id nō pōt falsitē sensu percipi, Corne. cōf. 224. nu. 17. uol. 4. Quare de Oriā. in sua practica. in uerb. testium depositiones. n. 22. concludit, q si testis dicat, Ego scio, q p trās Cremonā habet iurisdictionē in tali territorio, nō probat, nisi deponat de actibus iurisdictionalibus et nō interrogatus. Et p signa

432 iurisdictionis pbatat et iurisdictionē, sicut per altare, & campanile probatur locū esse religiosum, p Fede. de Sen. cōf. 114. q. talis est.

433 in prin. Et per insignia Doctoratus repræsentatur quasi possessio doctoratus; sicut per hoc, q quis sit in Episcopali sede, reputa

435 tur quasi possessio Episcopatus, & per locum assignatum in capitulo, & stallum assignatum in choro quasi possessio Canoniciatus reputatur, fm Bal. in d. 1. nu. 8. & seq. C.

436 de seru. & aqua. § Signa aut iurisdictionis iterum erunt tribunal paratū ad reddendū ius, & erectio furcatum, & hmoi, p quæ accipitur, & retinetur iurisdictionē, fm Rip. in c. cū ecclesia Satrina. nu. 636. de cau. poll. & pro. prie. Et sic satis manifeste cōstat iurisdictionem, & illius exercitium probari debere per actus proportionabiles interentes, & denotantes iurisdictionē. Si forte n. probaretur

M. Ant. testis hoies d. Caltri cōfiteri, q sanctus uasalli, & sub sua iurisdictionē, uel et ab iurare, & renuciare prioris Dñi iurisdictionē, utiq; satis nō diceretur acquisuisse quasi possessionē iurisdictionis, quia ista nō sunt actus iurisdictionales, nec per hæc ipse diceretur iurisdictiones exercuisse, inquit Inno. in d. dilectus. nu. 1. de capel. mona. nisi hæc facta fuerint, scientibus, & patribus his, q trahendi facultatem habuerint, fm Bal. in d. 1. nu. 50. uerb. sed quid si facit hoies cōfiteri, & ita intelligi dñe gl. Ang. & Inno. in l. seru. itutes. ff. de seru. urba. prædiorum dñcū, q iurisdictionis quasi possessio probatur p exercitium illius, & melius ipsēmet Bal. in d. 437 l. 2. nu. 8. f concludit, q quadam est quasi possessio incorporaliū, quæ reperitur in iure personarum, quæda, quæ reperitur in iure rerum, quæda, quæ in actibus hoīum, ut est quasi possessio iuris eligendi, & iuris presentandi, & similiter quadam, quæ reperitur simul in iure personarum, & iure rerum, & in

actibus noīum, ut est quasi possessio iurisdictionis, quia cōcernunt personas subiectas, & territorium tanquam iurisdictioni subiectum, concernit & actus hominū; uerbigratia, in sententiis ferēdis, decretis interponēdis, & similibus actibus. Et sic fm Bald. ista quasi possessio representatur per signa, & actus, ut ille ait. f propterea deponens su p iurisdictione debet deponere de actibus iurisdictionalibus, quia in his non est tāta certitudo, prout in alijs, quæ directē uidetur, & sic nō pōt directā, & immēdiatā ratio p sensum corporeum haberi, sed comprehenduntur dictamine intellectu, & rationis tanquā quoddā abstractum non concretū sensibus, fm Bal. in l. solam. col. 2. in prin. C. de testi. & in c. cum causam. nu. 15. de testi. addentem, q si testis dicat, Semproui fuisse furiosum, & ebrium, quia uidit, nō probat, quia debet necessario deponere substantiaalia istius accidentis, quæ nō percipiuntur unico momento, sed quodam discursu, & ex multitudine actuum, consideratione quadam adiuncta intellectus iudicium cōferens. Idem ante eū

439 tenuit Oldra. cōf. 279. nu. 3. f dicit, p articulo, & dicta testium debent cōtinere tale factū, q aliquo sensu corporis ualeat cōprehendi mediātē, uel immēdiatē ex facto, p q illud percipitur, puta, q aliquis sit furiosus, fortis, uel aliter uerbosus; istam. sensu corporis nō percipiuntur, f sed ex actibus extrinsecis, quos quis facit, & qui pōt sensu corporis apprehēdi. talis indicator, per l. is, qui ff. de tuto. & cur. dat. ab his. & l. quidam. ff. de condi. inst. & l. 2. C. de his, qui ueniam etiam imp. & cliteris, & c. ex seruitijs. de presump. & idem esse ait Bal. ubi sup. in teste super iurisdictione interrogato, q si dicat, uera esse, quia uidit, non probat, quia quāuis per exercitiū iurisdictionis probetur quasi possessio iurisdictionis, & ceterorū, quæ cōsistūt in apicibus iuris, tñ si de eis nō deponat q in facto consistunt non probat quia hæc incorporalia sensu uisus non percipiuntur, nō obstat, q quasi possessio probari possit per usum. sicut & quasi possessio dñij, ut ibi per eum, quod quidē ipse admittit falsē, qñ testis fuit interrogatus in causa sciēte; quia, ut ille ait

441 nu. 20. f si testis interrogatus super iurisdictione dicit, uera esse, quia uidit, probat, ex eo, quia exercitiū iurisdictionis est quasi

442 possessio, f sed possessio probatur non solū p expressam rōnem uisus, sed et per tacitam, puta, quia testis non est interrogatus. unde idē est dicere, Vidi talē in quasi possessione iurisdictionis, quod dicere, Vidi talem in quasi possessione dñij; nam utroq; casu probabit possessionē, sed non ius, quamuis dñum nō

443 possideatur, vel quasi. † nam dictum testis est interpretandum ex equo, & bono, ideo intelligitur de materiali, & superficiali dñatu, 444 & nō de dñio demutatio, † q̄a, vt ipse dicit, testis non loquitur tanquā Philosophus, vel magnus litteratus, sed tanquā mediocriter 445 intelligens; † alias, nō directum dñum probatur p̄ causas, quibus acquiritur, & eo ēt modo utile dñum; putā si testis dicat, Vidi Titium se gerere pro dño talis fundi, id est, vidi, q̄ possidet tāto tempore 30. vel 40. annorum.

Quia ex possessione hñōi de necessitate inferitur dñum, & hoc, qñ dñum non intēatur vt causa possessionis, sed possessio intēatur causa dñij, aliās non probat p̄ vsum dñam, s̄m Bal. ubi s̄. faciunt ea, quæ ponit ipse Bal. in sua q̄. de schisma posita post rub. C. si q̄s aliquem testat. prohibu. nu. 9. uerū. porro cū de consensu. ubi concludit, q̄ licet cōsensus facit termino claudatur, tñ cum de ipso loquimur, ius significamus, quia quoddā iuris habere debet. Et gñaliter ipsemet in d. l. ea quidem. nu. 4. vers. sed quero, quæ sint verba ius significancantia. C. si nanciata fue. alie. firmat, q̄ verba, quæ significant dñū, actionem, vel obligationem, significant ius, ut ibi per eum.

446 Est verum, q̄ quod si testes dicerent in probanda quasi possessione iurisdictionis ordinariæ, qd̄ sibi præcipiebatur nomine pretoris per talem deputatum in d. Castro sufficeret, quia admittitur depositio testis deponētis, sed vidisse talem possidere nō omnetalis abq̄ eo, q̄ quiddā aliud subiiciat, Alex. conf. 94. nu. 10. uol. 2. Dec. conf. 49. nu. 1. vbi cōcludit, q̄ præscriptio, siue consuetudo exigendi pedagia probatur pertinere ad aliq̄, si testes dicant, q̄ agentes pro tali exigunt pedagium ab euntibus, & redeuntibus ab annis duobus 4. & 10. in tali loco, & q̄ ita fuit, & est verum, publicū, &c. & q̄ ipsi persoluerunt transeundo illac, &c. Et nō constaret de præceptis factis p̄ nuncium huic testi, presumetur, q̄ nuncius de cōmissione pretoris id fecisset, & per eundē conf. 123. nu. 3. co. vol. 1. 2. & l. seruus uetante colono. C. de noxa. actio. non aut̄ per modum exercēdi iurisdictionē, quæ quidē est iuris publici, l. 1. §. ius publicum. d. de iust. & iur. Præterea quāuis possessio, vel quasi iurisdictionis retineatur non solū p̄ seipsum iurisdictionē exercētē, sed ēt per ministros, illud tñ uerum, & de plano procedit, dummodō illi nōie nostro iurisdictionalia exerceant, & imperium, ut dicit Ang. i. l. vñsfructus. §. acquirit. ff. de usufruct. Itē dummodō nunciis executionē aliquā fecerit de mādato, vel ratihabitione ipsius pretoris, cuius nōie, & mandato dicit testis, q̄ sibi præcipiebatur; nec creditur testi, q̄ nōie

447 pretoris præciperetur, † sicut non statuit dictio testis dicētis, se possidere nōie talis, nisi constet de mandato, & ratihabitione illius, quod non probet eius possessionē, vt p̄ Alex. conf. 110. nu. 2. vol. 1. & conf. 88. nu. 3. i. in fi. & seq. uol. §. dicens, quod apprehēdit possessionis nomine alterius facta non releuat, nisi probetur mādatum illius, vel ratihabitione 448 subsecuta; & † ibi addit, q̄ est necesse, quod tpe ratihabitionis ille, qui apprehendit possessionem nōie alieno adhuc possideat, alias nihil agit; oportet. n. quod res sit integra, & quamuis ipsemet ibidē nu. 3. 2. dicat s̄m Bal. quod imō si quis noie meo apprehēdit possessionē fuit expulsi, & postea ego ratū habeo, ista ratificatio mihi prodest, ut possim agere recuperandā, declarando l. bonorū. s̄rem rat. habe. procedere in eo, qui sciebat tēpus decurrere, & nō ratificauit, quia videtur tenuariare, & itā intelligi debet Aret. in l. 1. nu. 3. ff. sol. mat. vbi Ripa nu. 109. dum loquitur in probanda possessione eorum nobiliū, q̄ orū agri coluntur, & fructus traduntur eorū nunciis nōie ipsorum, & tñ non constat, quod illi nuncijs sint, quod possunt dñi ipsi hoc factū qñcunq̄ ratum habere, & nō est necesse probare, quod ille esset nūcius, vel mandatarius eorum, per tex. in c. ad audientia. de præscrip. sed in illo text. constabat eos esse tales, & hoc ibi non negatur. Verū est, q̄ Ruin. conf. 122. nu. 11. uol. 3. cōcludit, q̄ si q̄s dicat talē soluisse Episcopo Bononiēsi, probat eū, cui facta est solutio, fuisse Episcopū, & idē si testis deponit de factio alicuius tanq̄ massarij, ut ibi p̄ eum. Nihilominus prima opinio uerior est, ut latius per eundē Alex. conf. 167. col. 1. uol. 6. nu. 2. ubi concludit, q̄ si quis tanq̄ negotiorū gestor dicat, q̄ adeptus est possessionē nōie talis, tñ nō dicitur ei acquisita possessio, nisi ratificatio facta sit ante ratificatam possessionē per ipsum negotiorū gestorē; idē subijci nu. 9. in teste dicēte, se inisse ad merendū blada nōie talis in

449 tali fundo. Et pot̄ esse ratio; q̄ ista deponit ad sui exonerationē, & cōmodū, quo casu non probat, Bar. in l. deferre. ff. de iur. hñc. Quod aut̄ ita sit, patet, q̄ cum dicat se possidere nōie alieno, fortē uult evitare iudiciū, q̄ posset cōtra eum moueri ad recuperandā possessionē, & fructus p̄ceptos; prout dicit 450 Alex. cōf. 32. nu. 5. uol. 6. † in eo, qui tanquā mādatarius, & procurator fecit aliquē actū, q̄ nisi ostendat mandatū obligantē, ut ipse fatet sequitur Thomas Grāmata. noto 15. in princ. & concor. allegat Carre. in sua præc. crim. l. obseruare. nu. 162. versic. idem creditur soli mandatario. Et potest esse ratio in

451 casu Alexan. † quia testis deponit de factio proprio

De fideic. prohib. Quæst. XII. 383

proprio, quo casu si plenè creditur, Alex. in l. 1. §. 1. nu. 10. ff. si ex noxa. cau. aga. Quemadmodum de portitore, seu Brentatore, q̄ eis credatur, licet trahent de se exonerando, firmat Curt. Iun. in tract. de testib. conclu. 38. nu. 81. & Alex. d. consil. 88. sequitur Rui. cõsil. 59. num. 6. vol. 1. dicens, q̄ testis deponat de mandato sibi factio. Addo etiam, q̄ non sufficit probari, quòd ei præcipiebatur, vel etiã alijs de vniuersitate, nisi etiã probetur, quòd illis mandatis paruerint, vt supra diximus.

Rursus testis nò probat eum, de quo loquitur, fuisse Prætozem, prout est necesse, vt firmat

452 Corn. consil. 14. nu. 9. vol. 4. ¶ vbi concludit in teste dicente fideicos talia fecisse, vel dixisse, q̄ non probet eos fuisse, vel esse fideicos, quia fideicatus non percipitur sensu corporis, per ea, quæ supra dicta sunt. & probat Bal. in d. c. cum causam. nu. 3. de testi. vbi loquitur de teste dicente, se vidisse talem clericum, quòd per hoc non probatur eius clericatus, & ita firmat Guid. Pap. consil. 74. nu. 3. loquens in terminis probandi aliquem locutentem fuisse, idem firmat Corn. consil. 19. col. pen. in princ. vol. 1. dicens, quòd ad probandum possessionem Titij nò sufficit, quòd testes dicant, Vidi talem, qui dicebatur factor Titij colligere fructus, quia nò probat, quòd ille esset factor illius, quãvis Soci. iun. cõsil. 13. nu. 24. vol. 2. velit possessionem probari per testes, qui debeant vidisse talem fundum arari, feminari, & laborari nomine meo, & ad mei instantiam, per glo. & Doct. in l. 1. C. fin. regund. licet non constet de mandato.

453 bene verum est, q̄ si ego locavi fundum Titio, & probatur, q̄ ipse tanquam meus colonus diu fundum coluit, probatur possessio mea, Bar. in l. ad probationem. C. loca. Fel. in c. inter dilectos. nu. 8. de fid. instru.

454 ¶ Dubium est autem, an vnus testis sufficiat ad dictum effectum, quia multi tenuerunt negatiuam, & quod minus probant, si sint mille singulares, quàm vnus, Alex. consil. 82. nu. 4. vol. 4. & per eum late in consil. 72. vol. 1. & per Dec. in c. licet causam. nu. 16. & seq. de probatio. post Abb. late cõf. 42. per totum, in 1. par. & nedom illi, qui sunt singulares nò probat, sed nec etiam qui possant esse singulares, Corn. consil. 32. nu. 18. vol. 2. & propterea

455 rea concludit Alex. cõf. 116. vol. 1. ¶ q̄ testes variantes, seu discordantes, dato, quòd aliquo modo possent reduci ad concordiam, talis concordia non debet fieri, vt probent, & loquitur in rebus varijs in tempore, & loco, licet quoad locum modica sit ibi varietas, ¶ Sufficit autem, q̄ testes sint concordantes, quoad effectum, licet nò in verbis, Alex.

456 consil. 118. in princ. eo. vol. 1. Verum est, q̄ ita opinio non procedit in probando aliquo in genere, vt in probanda iurisdictione; testes n. singulares admittuntur, ut pulchre per Castren. consil. 444. in causa, quæ vertitur col. fin. nu. 5. in 1. par. Sed de his suo loco aptior diximus.

458 ¶ Oportet autem, q̄ testis, qui deponeret de præceptis factis per prætozem alicuius Castri, vel loci, vt concludat hanc possessionem, vel quasi iurisdictionis, q̄ deponat, quid ei præciperetur, vt sciamus, quam speciem iurisdictionis exercuerint.

Et oportet, quòd etiam dicant, aut aliud cõflet, q̄ præcipienti obediuerint; quòd tñ est omnino necessarium ad hoc, vt probetur exercitium iurisdictionis. Quod si etiam testes dicerent, se cognouisse prætores deputatos ab ipsis articulat, adhuc non probarent: quia & si per prætozem, seu officialem deputatum iurisdictionis quasi possessio retineatur, ut firmat Paul. de Castren. consil. 159. nu. 4. in fi. & d. consil. 4. in causa, quæ vertitur col. 3. in 1. par. ea in quasi possessione non acquiritur, nisi etiam constet paritum fuisse prætori prædicto tanquã prætori deputato per articulos, ut statim dixi, & ita intelligi debet Brun. d. consil. 20. col. 4. in princ. & Rui. d. cõf. 1. vol. 4. de quibus si præ memini, qui ibi enumerant actus iurisdictionis. Nec prædictis obstat, q̄ Alex. consil. 116. nu. 2. in fi. vol. 5. dicat, testes probare longuam quasi possessionem iurisdictionis deponendo, quòd tales milites per se, & antecessores suos semper fuerunt in quasi possessione talis Castri, vel villæ, & eius territorij, & iurisdictionis à tanto tempore, & citrà, quòd in cõtrarium memore-

459 ria non extat, q̄ quod ita fuit, & est publica vox, & fama, quæ sufficere debet in iuris antiquis; respondetur. n. q̄ Alexan. intelligit, q̄ probatur fama super eo, super quo deponunt, non autem probant testes iurisdictionis quasi possessionem. Hæcienus de quasi possessione incorporali.

460 ¶ Ad secundum dubium videtur prima facie concludendum, sufficere vnicum testem,

461 ¶ vt in interdico quorū bonorum, quòd est possessorium, determinat Bar. in l. 1. nu. 7. C. quorum bono. quem multi secuti sunt. Veruntamen ceteri crebriore calculo contrarium tenuerunt, ut in possessio quocunque, saltem respectu prædicti extremi, id est, possessionis ex parte actoris, seu eius auctoris, est bona glo. in d. l. 1. C. quorum bonorum. & de cõmuni, quòd semiplena probatio non sufficit per vnicum testem, & q̄ ab ea non sit recedendum in iudicando, & consulendo, fidem facit Rolan. consilio 50. ad finem, numero 2. pro qua opinione facit

* con-

462 * * communis conclusio, ꝑ quæ habet, ꝑ
463 in remedio reintegranda, ꝑ quod quidem
possessorium est, plena probatio necessaria
sit, de qua fide facit Achil. vbi supra nu. 489.
& hanc partem tenet etiam Surdus conf. 73.
nu. 35. in fi. & seq. vbi alios plures concor-
dan. citat.

464 Scio tamen ꝑ miram esse varietatem super
hoc articulo inter maiores nostros. quorū
opiniones refert abundē Contardus in l.
1. in rationibus decidendi, C. si de momen-
tanea possessione. Et quamuis multi conati
sint hūc nodum fodere distinctionis dissol-
uere, vtrum agatur summarissimo possessorio,
& tunc vera sit opinio Bar. in d. l. 1. si ve-
ro agatur de plenario possessorio, procedat
hæc posterior sententia: quam defendere con-
natus est Menoch. in d. l. 5. remed. recip. poss.
nu. 473. vbi plures concordan. ad hoc citat,
& in quæstionibus suis arbitrariis casu 72. in
fi. & eam distinctionem secutus est Achil. vbi
supra num. 488. ea tamen opinio adhuc pa-
ucina non est. quod sentiens Contardus, vbi
supra, tandem scopulum vitare volens, totū
negotium remisit iudicis arbitrio, nu. 23. &
iterum Achil. vbi supra, sequendo dictam di-
stinctionem, voluit, quod in hoc interdicto
sufficiat semiplena probatio per vnicum tes-
tem; ex eo, quod agitur de summarissimo
possessorio, quod aliud possessorium plena-
465 rii post se expectat; quo nihil ineptius: ꝑcū
verius sit summarissimum illud esse tandiū,
quadiū vterq; contendit possidere, & dubiū
est, ne partes veniant ad arma; Castren. conf.
3. in 2. par. ad quem omnes recurrunt.

Vnde omni in casu negari non potest, quin q.
ista sit valde dubia, Bar. in l. in ambiguo. ff.
366 de reb. dub. ꝑ ergo contra actorem pronun-
ciandum est, quia paria sunt non probare, &
clare non probare, Rolan. vbi supra.

367 ꝑ Verum tamen retenta etiā opinione Bar.
in d. l. 1. quod sufficiat semiplena. probatio
per vnicum testem, ea tamen sic sanē acci-
pienda est, vt procedat ita demum, si testis
sit omni exceptione maior, alias secus; ita
post concordantes per eum citatos, in termi-
nis concludit Rolan. vbi supra, in fine, Achil.

468 vbi supra, nu. 497. ꝑ vbi addit, oportere, hæc
qualitatem etiam capitulati, & probari de-
bere; id quod etiam in terminis probat Sur-
dus d. conf. 73. nu. 38. in fi. & seq. & ibi nu. 40.

469 ꝑ addit, non posse agi de iuramento supple-
ticio, maxime, quia agitur de pacto alieno,
& notabili secundum qualitatem personarū.

470 Circa aut tertium dubium ꝑ pertinet ad
471 singularitatem plurium testium, ꝑ dico, ꝑ
si agatur de probanda possessione in genere,
scilicet Titium possedisse bona, de quibus a-

gitur, tunc sufficeret probatio ista facta per
472 testes singulares. ꝑ quia singularitas nō est
diuersificatiua, vel alteratiua, sed adminicu-
latiua, ita docuit glo. in l. ob carmen. s. i. ff. de
testi. Sed quia istud dictum est in se periculo-
sum, breuiter, vt oīa plana fiant, libet sum-
matim hanc materiam percurrere, eam ad
duo membra principalia reducendo, alterū
473 erit ꝑ in cognoscendo singularitatem ad-
miniculatiua a diuersificatiua, & oblati-
ua: alterum erit circa concordiam talium,
quānā sit conciliabilis, & quā non. Quan-
tum igitur ad primum, dico, quod vulgaris
est, & trita materia singularitatis testium, sed
male, iudicio meo, hætenus per Doctores
tractata, imō in eo mirē variatum est inter
Docto. vtriusq; censurā, adeo etiam vt pau-
ci sint, qui sibi ipsis consisterint, propter qđ
hic expedit eam in breue compendium redi-
gere his paucis quæstionibus. Prima erit,
474 ꝑ quid sit singularitas. Secunda, quorū
475 plex sit. ꝑ Tertia, qui dicantur testes singu-
476 lares. Quarta, san testes in dubio presūmā-
tur, & iudicandi sint concitantes, vt probent.
477 ꝑ Quinta, qui sint effectus singularitatis
478 testium. ꝑ Sexta est, in qua de exemplis, &
cassibus omnifariam tractantibus agit, in
quibus singularitatem obstat, vel non.

479 Circa primam quæstionē ꝑ breuiter dico,
quod singularitas idem est, quod vnitatis,
480 quod Bal. conf. 406. num. 1. in 1. par. ꝑ hinc di-
cimus aliquod dictum singulare esse, quan-
do alibi non reperitur, & non fuit ab alio,
ab uno dictum, licet id notabile quoque sit,
quamuis ea pauca sint, vel nulla, si credimus
481 Catoni Sacc. qui dixit, ꝑ qđ qui dicit rex, aut
gl. singularem esse, & non reperiri alibi, is ex-
482 berat memoriam Mithridatis, ꝑ qui vigin-
ti duas linguas callebat, quibus præerat, vel
483 Themistocles, ꝑ qui obliuionis artem quæ-
rebat, ut refert, & sequitur Iaslin s. ex malefi-
484 cijs. nu. 3. in fi. de actio. ꝑ Idem est ergo di-
cere, aliquem esse singularem, quod dicere so-
lum esse, vt est rex. iuncta glo. in c. tam litte-
ris. quod est tertium, in princ. in verbo. soli.
qd glo. exponit, l. singulares, de testi. Et ideo
dixit Bal. in l. iuris iurandi. nu. 4. vers. deinde
485 nota rationem, ꝑ quare testibus singulari-
bus non creditur. C. de testi. qđ testibus singulari-
bus non creditur, quia ibi non est numerus
testium, qui omni iure diuino, & humano
486 desideratur, ꝑ ideo probant tantum mil-
le, quantum unus, ꝑ prob. Spec. per eum citat.
487 ꝑ Imo quandoque minus probant plures,
quā unus. ut in testibus Diuæ Susanne, vt
ibi per eum, & infra dicam in 5. quæst. vers. a
pro hac parte in primis. & in primo effectū,
& vers. contrariam sententiam. Imō idem
dicen-

De fideic. prohib. Quæst. XII. 385

dicendū est in alia singularitate, puta diuersificatiua, Silua. consi. 36. nu. 9. in fi.

488 Quo ad secundam questionem ꝑ breuiter aliqui dicunt duplicem esse singularitatem, vnam scilicet oblatiuam, alteram administratiuam, vt concludit Barbat. cōf. 27. col. 7. circa med. versū. non obstant, &c. uol. 3. Riminal. iun. consi. 7. num. 102. A. Emilia. Ferret. consi. 20. nu. 5. idem tenuit Curt. iun. in tract. de testi. conclusio. 46. & sequitur Silua. consi. 36. nu. 10. in fi. & seq.

Alij verò receptiore calculo tradunt, tres esse species singularitatis testium. vnam scilicet, oblatiuam, siue aduersariuam, secunda administratiuam, siue coadiuuantinam, tertiā diuersificatiuam, ut tradit Bal. in c. licet cau. sam. nu. 11. in princ. de probat. dum concludit, quod quandoque est singularitas cum contrarietate, ut quando vnus contradicit multis, quandoq; cum actuum diuersitate, vt si vnus dicit de vno contractu, alius de alio, qm̄ adest singularitas, sed dictum vnus adiuuat dictum alterius, puta, vnus de confessione, alter de veritate, sicut priuata scri.

489 p̄tura confessionis cum teste de veritate, ꝑ & dicit, ꝑ hoc tertio casu vnus testis non facit vacillare fidem alterius, imò administratur, quia utrunq; potest esse verum, & verisimile idem probat Cacciaalp. in l. admonendi, nu. 11. s. ff. de iur. iuran. & Cepo. in ciuilibus, cōf. 3. nu. 9. Crane. consi. 267. col. 2. quem solū refert, & sequitur Rot. Perusi. decif. 9. nu. 10. & de prima exemplum est in testibus cōtra Dianam Susannam adductis, de quibus Daniel cap. 13. & per glo. in c. nihilominus. 3. quæst. contra Bal. post glo. in l. testium. C. de testi. & latius per Rot. Perusi. d. decif. 9. nu. 11. & hæc diuersi à tertia, quia hic actus nō erat iterabilis, quia vnicum adulterium commissum dicebatur per illos testes, qui propterea falsi dicebantur ratione loci, quia vnus dicebat sub primo, alter sub schino, qm̄ impossibile erat per iterum naturam, vno & eodem tempore, & loco. In secunda autem actus præsumptio est iterabilis, vt si vnus deponat de mutuo factio in vno loco, & tēpore, alter de alio mutuo alio loco, & tempore, nisi quis dicat unicum mutuum tantum factum, quia tunc hæc singularitas diuersificatiua superat contrarietatem, & neutri staretur, alias saluatur testis à falsitate, & vnum tantū probatur mutuum, quia quilibet probat semiplene. sed quia incertum est, quod fuerit petitum, nō indicatur super aliquo, vt per Rot. Perusi. vbi supra, nu. 12. et in tertia singularitate procedit primus effectus, de quo infra 490 in 5. quæst. Et summa reſthec est, ꝑ ubi singularitas est oblatiua, tunc nulli creditur,

quia falsi, 1. secunda autem sit coniunctio testium ad probandum, in tertia vero licet testes non reputentur falsi, tamen non coniunguntur ad aliquem gradum plenæ, vel semiplenæ probationis, quia agitur de facto iterabili, inducitq; vnicum actum tantum, vt supra d. num. 12.

491 Circa tertiam questionem ꝑ dico, ꝑ testes illi omnes dicuntur singulares, qui non possunt in suis depositionibus simul iungi ad probandum id, quod vnusquisq; deponit, ita cōcludit Bal. in l. de quibus. nu. 37. ff. de legi.

492 ꝑ vbi addit, quod singularitatem inducit decem prædicamenta, de quibus ibi per eū; nam si in aliquo eorum testes discrepant, singulares redduntur. Et hæc conclusio sic accipienda est, respectu. obiecti, seu subiecti, super quo deponunt testes, quia deponunt super diuersis factis, ita q; quilibet est singularis in dicto suo, quia alias semper testes essent, & sunt singulares omnes respectu sensus percipiendi id, super quo deponunt, etiā si sit idem per omnia respectu obiecti, & subiecti, super quo deponunt, tamen respectu sensus quilibet semper est singularis, qm̄ sensus, per quem ego percepi id, de quo depono, nō est suus sensus, sed meus, & tuus est tuus, nō meus, vt cōcludit Abb. in c. bonæ memoriæ. il. 1. num. 7. de elec. sed dicuntur testes, quoad obiectum, super quo deponunt, qm̄ idē deponit vnus, quod alius, sicut sunt singulares, qm̄ vnus deponit vnum factum, & alius aliud diuersum, vel quia sunt diuersi in substantialibus, tempore, loco, &c. & cōprobat Abb. vbi sup. & ante eum idem probat Imo. in c. licet ex quadam. col. 2. post medium. de testi. & in c. cum oporteat. nu. 34. de accusat. & in testibus etiam administratiuis, qm̄ sunt singulares in pluribus speciebus probationum, vel iudiciorum, ita q; nō plenē vnus quodq; probatur, imo etiam si vnum sit plenē probatum per vnum testem de visu, rñdit Alex. consi. 13. nu. 19. & in fi. vol. 1. & sequēdo Bal. & concordan. per eum citatos in materia probandi aliquem fecisse contractū vsurarium contra testes singulares, ꝑ non probant, Rolan. consi. 9. nu. 18. vol. 4. de quo dicam infra in 5. questione in 2. declaratione.

493 Sed in contrarium facit, ꝑ quia si vnus testis deponit de certo actu adiecto tempore, & alius deponat de eodem actu, non tamen recordatur de tempore, præsumuntur con-

494 ꝑ Quarta quæstio non modicum habet cōtradictionem; aliqui enim dixerunt testes in dubio cōtestes præsumi, Castrenſ. consi. 126. in fi. & consi. 142. col. 2. in fin. 2. parte. & inter consilia criminalia cōf. 48. nu. 49. vol. 2. Alex. consi. 47.

conf. 47. col. 2. vol. 1. quem refert, & fequitur Alba conf. 2. c. nu. 8. idem respondit Alex. conf. 4. num. 7. vol. 6. & conf. 18. s. nu. 2. vol. 7. Aret. conf. 3. 6. col. 3. Soci. conf. 1. 14. col. 4. vol. 1. quos refert, & fequitur Craue. conf. 1. s. nu. 1. s. vbi dicit hanc opinionem plus sibi placere, repro-
bata alia opinione Dec. conf. 6. s. nu. 8. Bur-
fat. conf. 2. s. num. 2. idem probat bal. in l. de
495 quibus. nu. 8. in fin. ff. de legi. 1. dicens, qd si
testes congrua interpretatione verborum pos-
sunt interpretari esse concordantes, non præs-
sumuntur singulares, dummodo tamen inter-
pretatio fiat absq; verborum suppletionem, &
dixit etiam in meo tractatu de concordia tes-
tium. Et hæc etiam fuit sententia Ioan. Andr.
in c. equaliter, & quando il. 2. col. 3. post med.
de accusat. dicens, quod si vnus testis depo-
nens de fama dicit audiuisse à certis personis
loco, & tempore, & alijs testis dicit audiuisse
ab alijs, & diuerso loco, & tempore, deinde
dicat, & etiam in alijs locis, & temporibus, &
ab alijs personis, tunc per hanc adiectionem
generalem iudex præsūmit cum alio seu alijs
testibus concordare ad augmento c. cum tu.
de testi. idem cōcludit Albe. in l. ob carmen.
s. fin. num. 9. de testi. dicens, quod si agitur
de probando testamentum fuisse factum per ta-
lem, & minus septem testib. fuisse exami-
nati, qui omnes idem dicunt, sed quilibet
de seipso, & nemo nominat, nec excludit al-
ios, tamen præsūmuntur testes. & ideò
fi duo testes dicant, se non esse præsentem tali
instrumento, licet quilibet de se ipso dicat,
tñ præsūmuntur testes, & instrumentum
reprobatur, nisi per alios testes adiungetur;
ita Bar. in l. 1. r. s. fin. nu. 8. ff. quemadmodum
testa. aper. licet Doctores in c. cum Ioan. de
fid. instrum. non satis cōueniant, Feli. ibi nu.
49. Et quod testes in dubio præsūmantur cō-
testes, Gramma. in ciuil. conf. 79. nu. 10. Et qd
præsūmantur cōtestes, etiam si vnus dicat de
se tantū, probat post plures concordant. Bur-
496 fat. conf. 88. nu. 28. & conf. 99. nu. 4. qd præsū-
mantur cōtestes, quando se nominant.
497 ¶ Alij tamen contrariū expressè tenuerūt,
quod imò nedum testes, qui apertè sunt singu-
lares, sed etiā qui possunt esse singulares,
iudicādi sūt singulares, & tales in dubio præ-
sumuntur, quia vnusquisq; potest intelligi de
actu diuerso, quia sagatur de actu reiterabi-
li diuerso loco, & tempore: ita Bar. in l. Cel-
sus in fi. ff. de vfu. cap. & Bal. in l. testium. col.
8. C. de testi. & in l. 1. nu. 6. C. de edic. diui. A-
dria. toll. & in c. bonæ. il. 1. sub nu. 9. de elect.
loquens, quando vnus testis non recordatur
de alio, Corn. conf. 1. 30. col. 2. & conf. 2. s. nu.
1. loquens in probata possessione, vol. 1. & in
pluribus alijs consilijs libro 3. de quibus per

Crane. vbi suprà, & pulchrè conf. 2. s. nu. 18.
vol. 2. per Bal. in d. l. 1. & cōf. 100. nu. 7. & leg.
eod. & conf. 87. nu. 1. s. vol. 3. & conf. 1. s. nu.
3. vol. 4. Aret. conf. 9. col. 4. versu. confuetudo
autem. Alex. conf. 3. 2. nu. 3. vol. 1. Lofred. cōf.
43. nu. 9. & plur. etiam citat Rimio. alium. cōf.
498 52. nu. 39. Et pro hac parte facit, qd quia
testes debent necessariò concludere, vt in pro-
posito Abb. in d. c. bonæ. il. 1. num. 7. de elect.
499 Hec tamen controuersia videtur, quod sic
possit conciliari. nam aut sumus in casu, in
quo tempus, vel locus est de substantia, & de
eo queritur principaliter de certo tempore,
vel loco, & huiusmodi, & tunc nisi præcisè,
& expressè in eo conueniant, dicuntur singu-
lares, & ideò in dubio sunt iudicandi, etiam
si vnus dicat præcisè non recordari; & sic præ-
cedat secūda opinio. Si autem non agatur
de probatione certi temporis, & tñ proce-
dat prima opinio; & ita reperio respondisse
Rui. conf. 3. s. nu. 5. vol. 4. & hac cōcordia fuit
Bar. in l. ob carmen. s. fin. ff. de testi. qui pul-
500 chre loquitur in proposito, quod aliud est
probare possessionem in genere, in qua tem-
pus non desideratur, aliud probare præscrip-
tionem, de qua ipse loquitur in d. l. Celsus.
& ita communiter praticatur, ut inquit Al-
be. in d. l. ob carmen. nu. 8. & Archid. in c. ni-
hilominus. 3. quæst. 9. nu. 2. in princ. vbi post
Odo. ff. in d. l. ob carmen. s. fin. si ponit exem-
plum in eo, qui volebat probare possessionem
decem annorum, & vnus testis dicebat enim
posseidisse per triginta annos, alius per vigin-
ti, alius per decem; sunt enim isti testes singu-
lares in dictis suis, & ideò non probant, & præ-
bat Ancha. conf. 277. sub nu. 6. qui intelligit
istud exemplū, quando pars intendebat pro-
bare possessionem decem annorum, & primus
testis deponit de certis annis, & alij de alijs.
& hæc concordia probatur per Rui. conf. 3.
nu. 1. s. vol. 4. dicentem, quod testes, qui pos-
sunt esse singulares, & vossunt esse cōtestes
in dubio sunt iudicandi ut singulares, quan-
do deponunt de tempore, quod est de substā-
tia, secus in cæteris.
501 Capiō quintam quæstionem, in qua bre-
uiter dico ultra alios effectus, de quibus in-
frā in declarationibus septimi effectus, pri-
mum esse effectum, quem supra tetigi in 6. q.
in princ. quod testes singulares regulariter
non iunguntur ad probandum id, de quo agi-
tur, & ille casus, & regula probatur in d. c.
bone. il primo, quod est vigesimus quartū,
ibi, Singuli tamen essent in suo dicto singu-
lares, & de elect. ubi est casus, quod in de-
502 citione Archidia. testes illi, qui dicebant, se
nō fuisse citatos, reprobantur tanquam sin-
gulares, & in c. cum dilectus, vbi Abb. num. 3.
cod.

De fideic. prohib. Quæst. XII. 387

* eod. tit. & idē in c. licet causam. quod est nō-
num. de probat. ubi gloss. * & communiter
Docto. ibi. Et quidam alij in suo dicto singu-
laris. & in c. tam litteris. quod est 3. de testi-
ia verbo Soli. & ibi glo. & rationem posui su-
pra in 1. quæst.

503 Et ideo tantum probant mille, quantum
vnus, inquit Bal. in d. iuris iuradi. nu. 4. C. de
testi. post Spec. per eum citatum in fi. Spec.
in tit. de testi. §. nunc videndum. uerf. si autē
semiplenē. & concordan. per Rolan. conf. 3. 2.
num. 2. 8. vol. 1. & concordan. per Rot. Perusi.
decif. 9. nu. 7. & seq. & concord. per Roland.
conf. 50. nu. 5. vol. 4. & concordan. per Alex.
conf. 21. num. 2. vol. 4. Et hæc conclusio in-
telligitur, ut procedat solum in testibus sin-
gularibus, uel obstatiuē, uel diuersificatiuē,
ut in d. decif. 9. nu. 13. Et in obstatiua res nō
habet dubium, quod procedit d. decif. quan-
do obstatiua est in aliquo ex illis decem præ-
dicamentis, de quibus in l. de quibus. per Bal.
ff. de legi. ut concludit Capo. conf. 3. nu. 9. in
ciuilibus. Imo etiam in adminiculatiua, &

504 & diuersificatiua; uerbi gratia, contra in-
quisitum de maleficio pro indicis ad tortu-
ram inducitur fuga, confessio ipsius malefi-
cij, inimicitia, fama, sed aliquod eorum per-

505 secte non probatur in sua specie, & ideo et
si essent mille testes super huiusmodi singu-
lares non probant etiam semiplenē, Ioan.

506 de Anan. conf. 7. nu. 27. Et quod testes & sin-
gulares non iungantur ad effectū plenæ proba-
tionis, quia quilibet actus, de quo depo-
nunt est imperfecte probatus, nec etiam fa-
cit quilibet semiplenam probationem, quan-
do sunt super probationibus non commif-
sibiles, & sic adminiculatiuis, alias secus,

507 Alex. conf. 21. nu. 6. vol. 4. & operatur tamē
singularitas testis, ut si adsit semiplena proba-
tio, puta, unus testis de ueritate, quod ille
semiplenam faciat probationem, quæ si
adit alius testis de confessione, qui de iure
ciuili non facit etiam semiplenam probatio-
nem, quod tamen poterit iuramentum de-
ferri suppletiuū, quia pro ista parte est plus,
quàm semiplenē probatum, ut ibi per eum,

508 nu. 4. & Et de vno teste de ueritate, vno de
confessione parte absente, quod solum probent
semiplenē, secundum ueriores opinio-
nem contra Gozad. tenet Craue. conf. 7. sub

509 nu. 3. & licet ipse addat, quod vnus de ue-
ritate, vnus de confessione, vnus de fama ple-
nē probant, & ibi nu. 3. in fi. addit, quod
dictum Bal. ubi supra, procedit, nisi aliud iu-
dici videatur, & in testibus singularibus nō
conuenientibus in eundem rei finem, & non
dicatur quis aliquem testem habere, Calca.

conf. 9. nu. 1. uerf. in contrariū est ueritas,

510 & Et hæc conclusio eō magis vera est in cri-
minalibus, ut per Dec. conf. 189. nu. 8. & Clar.
in §. fallum. in uerf. subornans autem tes-
tes, & c. Et quod testes singulares etiam sin-
gularitate nō obstatiua, sed diuersificatiua

511 non probet, & quia ubi est singularitas, ibi
est uarietas, Craue. conf. quadragessimoprimo,
num. 7. per Bal. ubi supra. Et de diuersificati-
ua singularitate intelligi debet Dec. conf. 3. 10.
in fi. & Rolan. conf. 3. 2. nu. 16. & plur. seq. vol. 2.
loquens in singularitate obstatiua. & quod
diuersificatiua noceat, Riminal. iu. consult.

nu. 17. uol. 4.

512 Verum est, & quod si singularitate adfint
alia adminicula, tunc non habet locum iste
effectus, Burlat. consilio 27. colum. 7. circa
med. uolumine 3.

513 Secundus effectus est, & quod si testes plures
super aliquo crimine probando inducantur
contra aliquem, & illi singulares sint, tamen
eum reddunt infamem infamia facti, si apud
grauis uiros, ut de testibus contra usurarios
Bal. in l. 1. in 8. quæst. C. de testa. quem ad hoc
refert, & sequitur Dida. uaria. relol. lib. 3. c. 5.
nu. 5. in princ.

514 Tertius fit effectus, & ut licet testes sin-
gulares forsan faciat semiplenam probationē,
ut infra dicemus in 6. declar. non ideo tñ fit
locus iuramento suppletiuo, ut post Bal. cō-
cludit Dec. conf. 463. nu. 11. Et rationē eam
esse puto, quia tñ probant mille, quantum
vnus, de qua supra diximus in primo etie-

515 ctu. & nam cautela est, ut qui uult facere
examinari testes prius eos interroget, an cō-
cordent, alias melius est unum tantum face-
re examinari, Capo. cautel. 1. 52. Sic cautus,
Sed iste effectus debet intelligi in singulari-
tate obstatiua, secus autem in adminicula-
tiua, ut si extat vnus testis de ueritate, alter
de confessione, per Alex. conf. 21. nu. 4. vol. 4.
ut supra dixi in d. casu, & probat hoc etiam
exemplum Calca. conf. 1. 9. sub num. 1. uerf.

516 in contrarium est ueritas, & quia vnus alteri
adminiculatur. licet aliqui contradicant,
ut infra in 9. declaratio. Et pro isto effectū,
& in probanda scientia alicuius, Curt. iun.
conf. 64. nu. 8. quod sufficiant testes singula-
res. quod tñ omnino non probō, per Corn.

517 conf. 1. 3. nu. 4. uol. 4. & Et testes singulares
licet non probent, tamen ex illis index posset
ad credulitatem deduci, & ad plenam proba-
tionem, Castren. & post eum Soci. conf. 262.
nu. 62. vol. 2. Sed contra, quod imò locus sit
iuramento suppletiuo, ut si vnus testis de-
ponit de ueritate, alter de confessione, & qñ
singularitas tendit ad eundem finem, licet
per diuersa media, post Bal. Fel. in c. si cau-
tio. num. 85. in fi. de fide instrum.

518 Quar-

518 Quartus est effectus, quod ex testibus singularibus potest contra imputatum de aliquo delicto formari inquisitio, ut respondit Paris. conf. 2. num. 92. vol. 4. & infra dicam in septima declaratione.

519 Quintus effectus est, quod testes singulares saltem faciant presumptionem, ut post Castren. Alex. & Corn. concludit Craue. cōf. 73. nu. 3. in princ. quamvis multi etiam dicant idem de semiplena probatione, ut infra dicā in sexta declaratione.

520 Sextus effectus est, quod ex testibus singularibus potest contra aliquem imputatum de aliquo delicto perueniri ad torturam, ut concludit Clar. in sua praxi. §. fin. q. 53. uerbi dixi etiam, quod an verum sit, dixi in tractatu meo de iudiciis ad torturam. & idē probat Hiero. de Monte q. 14. faciant enim presumptionem violentiam contra reum, quia non est uerisimile, quod tot testes non suspecti de eo talia dixissent, nisi reus esset culpabilis, sicut non dixerant de aliquo alio, ut inquit Io. de Turrecrema d. c. nihilominus. 3. q. 9. col. 2. circa med. non ideo tamen ex his conuictus dicitur in foro fori, ut ibi per eum. quod tamen non

521 puto, si uerum est, quod ex dictis testibus surget violenta presumptio, quoniam illa apta est ad condemnandum, c. afferte. de presumptio. & est gl. in c. litteras. eod. tit. quae facit differentiationem inter vehementem suspicionem, & presumptionem, & violentiam. per illum text. & in c. excommunicamus. il. 1. §. 2. de hereticis. quae loquitur in violentissima, & infra dicam in 6. effectus. & huc erectum probat Gabriel. tit. de testi. conclus. 2. in §. num. 7. per Alex. conf. 77. in §. vol. 1. & Craue. cōf. 73. nu. 34. in princ. Sed contrarium tenet conf. 41.

522 7. Et quod testes singulares singulariter de pluribus iudiciis deponentes, saltem faciant unum iudicium ad torturam, post Fulgos. Soci. conf. 34. nu. 2. vol. 3.

523 Declaratur tamen iste effectus, quod ut procedat ita demum, si testes huiusmodi obstatiui, quia socii criminis, deponant contra inquisitum, si sibi nonauerit testes, quorum quilibet dicebat de seipso, quod fuerat sibi bornatus, respondit Dec. conf. 189. num. 8.

524 Septimus effectus est, quod si cum testibus singularibus concurrant aliquot aliae coniecturae super negotio, de quo queritur, etiam si illud criminale sit, tunc testimonium singulare huiusmodi redditur sufficiens ad condemnandum; uerbi gratia, si concurrat multitudo testificantium, aliae uero coniecturae; ita concludit Dida. varia. resolut. lib. 3. cap. 3. num. 5. per Alex. conf. 100. nu. 9. vol. 1. & apostolica. ad eundem Alex. conf. 72. nu. 3. eod. uol. & infra etiam dicam in 5. declaratio. quoniam

concurrunt aliae coniecturae, puta lapsus longi temporis, & huiusmodi, Castren. in materia probanda filiationis conf. 169. numero 4. in secunda parte.

527 Octauus effectus est, quod testes singulares ratione loci, uel temporis adiuuant personam alterius testis ad eius personam integram, puta, si sit ille mediator, qui aliis non probaret, Rui. cōf. 34. nu. 6. uol. 4. Et ad hoc facit, quod unus supplet defectum personae testium, ubi etiam omni exceptione maiores desiderantur, Natta. conf. 166. nu. 11.

529 Nonus effectus singularitatis testium est, quod contra reum ex illius oritur violenta presumptio, teste Card. Turrecrema in c. nihilominus. 3. q. 9. col. 2. circa med. quae penitus conuincit reum, maxime in foro poenitentiae, ut ille ait, quia non est uerisimile, quod tot persone graues omni exceptione maiores dicerent de eo uidisse, uel auduisse id, de quo agitur, nisi esset uerum, & nisi nocens esset, prout non dixerunt de aliquo alio, & ibi per eum. Id quod si uerum est, multum importaret,

530 quod quia violenta presumptio apta est ad condemnandum, c. afferte. de presumptio. glo. in c. litteras. eod. tit. & supra retig. in 4. effectus. & expressē notat Ancha. per illum text. in c. excommunicamus. il. 1. §. 2. num. 6. de hereticis.

531 Praesumptio enim iuris & de iure, uel iuris tantum, uel uolentia aequipollens testibus, & instrumentis ad condemnandum, ut cōcladit Abb. in c. tertio loco. nu. 7. de probat. & ante eum Bal. in l. siue possidetis. nu. 5. C. eo. per d. c. afferte.

532 Decimus effectus est, quod testes singulares sufficiant ad purgationem canonicā iniungendam, Paris. conf. 2. nu. 93. uol. 4.

533 Undecimus effectus est, quod ut agatur de probandis uerbis formalibus prolati in aliquo actu, confessione, uel promissione, & huiusmodi, nunquam iungantur, etiam si principaliter de uerborum formalitate non contendatur, Rui. cōf. 32. nu. 2. uol. 2. & per totum.

534 Duodecimus effectus est, quod iudex potest testibus singularibus fide adhibere, sicut & conuerso testibus concordantibus non credere, Socin. conf. 262. nu. 1. & in 2. & conf. 39. nu. 6. uol. 3. & quod testes singulares possint iudici fidem adhibere, late plur. concord. citant. refert, & sequitur Lamberteng. super sacro de contract. mulie. col. 349. nu. 3. §. seq. contra Curt. iun. quē ipse dāat nu. 37. & ibi nu. seq.

535 Concludit, oportere tunc iudicem causam exprimit in sententia, quare fidem testibus singularibus adhibuerit, cum ratione sindicatus, tamen ēt ne facile contingat eius sententiam reuocari in appellatione, quod & probat Paris. cōf. 57. nu. 48. uol. 1. & Soci. iun. cōf. 32. nu. 19. uol. 2. & Soci. loquitur in uincio tantum teste.

Decimus tertius

De fideic. prohib. Quæst. XII. 391

336 Decimustertius est effectus, ¶ quia si plures testes, licet singulares, probant plenè, ergò vnus semplenè probabit, vt per Bar. & alios
* * communiter in l. admonendi. ff. de iur. iur. & sic poterit esse locus iuramèto suppletiuo, si ageretur de actu factu parte præsentè, & acceptante, vt in specie probat Paris. consil. 120. nu. 7. vol. 1. reprobata opinione Gozad.
337 Decimusquartus effectus est ¶ circa materiam iungendi hanc probationem, vbi effectus imperfecta cum alia semiplena probatione, vt latè per Paris. consil. 57. vol. 1.

Decimusquintus effectus est valde notabilis, 338 ¶ quòd testes singulares in actibus particulariibus iungantur, ut probent quodlibet genus, à quo actus particularis huiusmodi descendunt, ¶ quia per singulas species probatur genus, & hoc tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus, vt est glo. celebris in l. ob carnem.

* §. fin. ff. de testi. quæ est * communiter approbata, Gramma. decis. ult. nu. 8. & seq. & idem testatur Bero. conf. 9. nu. 10. vol. 1. & col. 94. nu. 1. & vol. 3. & abundè Inno. in c. qualiter, & q. ii. l. de accusat. vbi diuersimodè exemplificat, & Hostien. Ancha. ibi nu. 3. §. 5. & col. 277. num. 5. & seq. Iaco. Butriga. in l. Ariani. C. de heretici. Bar. in d. §. 1. Io. Andr. in d. c. qualiter, & quando. col. 3. circa med. sequitur Abb. in c. cum dilectus. nu. 4. de elect. vbi dicit dictam glo. esse singularem, & refert Inno. & Io. Andr. idem tenentes, vbi supra, & dicit per hoc limitari regulam in contrarium, de qua supra in 1. effectus, & consil. 88. num. 1. in fin. 2. par. idem probat Henric. Boich. in d. c. qualiter, & quando. nu. 16. & seq. vbi etià refert Spec. idem tenentem, quod & Inno. vbi supra. Fel. in c. licet causam. col. 4. in 7. notab. sub nu. 6. & d. glo. & Inno. Butriga. vbi supra, & Pan. de Leaza. idem tenentem refert, & sequitur, &

* communiter praticari testatur, quòde tempore non est quæstio, Albe. in d. l. ob carnem. §. fin. nu. 7. & seq. & Inno. etiam refert, & sequitur Archid. in d. c. nihilominus. 3. q. 9. nu. 2. in prin. & in fi. dicti cap. ut supra etiam retuli in 4. q. idem probat Bal. in d. §. fin. vbi vltra Inno. Butriga. Spec. Io. Andr. & Archid. citat & Cyn. in l. 2. sub nu. 13. C. quæ sit longa cõfessio & Iaco. de Aret. idem tenentes. Bal. in l. actor. nu. 4. C. de probat. & in l. 1. C. qui accusat. & col. 406. in 1. par. & de * communium d. gl. testatur, & sequitur Fulgos. in d. §. fin. ad fin. & multos concordans. etià pro ista parte refert Io. de Ana. consil. 127. col. 1. & sequitur consil. 1. nu. 61. & seq. vbi etiam dicit hac opinionem veriorè. idem tenuit Saly. in l. quicung. C. de heret. Craue. consil. 73. & consil. 8. nu. 6. & pro ista parte Gabriel. tit. de testib. conclusio. 2. num. 18. & seq. addu-

cit. Curt. Socin. Calca. Zas. Grat. Corn. & Soci. Iun. ultra Iaso. Butriga. Iaco. de Aren. Cyn. Pet. Bar. Bald. Fulgo. Ang. Alex. & Dec. & tandem nu. 10. in fin. dicit hanc esse magis

** * communem opinionem. & Io. de Anan. de quo per eum nu. 40. & seq. Addo inquam Cæpo. in ciuil. consil. 3. num. 9. Appostilla. ad Zanchi. col. 103. & seq. de heretici. c. 13. Burfat. conf. 7. Hippoly. conf. 1. nu. 41. Burfat. conf. 7.

* nu. 8. & seq. & consil. 33. nu. 2. vbi de * communium & abundatissime super omnes. nouissimè Riminal. ia. col. 85. inter consil. criminalia diuersorum vol. 2. & consil. 5. vol. 1. in fi. dicit, secundum hanc opinionem fuisse iudicatum post Guid. Pap. de quo per eum. & sic hactenus habemus 42. auctoritates pro ista parte, inter quas sunt sex, vel septem, qui de

* * communi testantur. & mentò hoc videtur dixisse, postquam pro ista parte tot etià grauissimi patres concurrunt. Idem tenuit Castren. consil. 113. in 1. par. Calde. consil. 5. tit. de testi. & Paris. consil. 2. nu. 88. & seq. vol. 4. & hac partem * comunè dixit, & sequens est Imo.

* in c. cum oporteat. nu. 3. 4. in prin. de accusat. & ibi nu. 38. addit, quòd durum eilet ab hac opinione in practica recedere, vt ibi per en. & repetit in linter pares. sub nu. 2. ad fin. de re iudica. propter auctoritatè Accur. Inno. Spec. & Io. Andr. ut ille ait, qui tamen loquitur per verbum; Fuisse. idem respondent

540 Rui. consil. 5. nu. 6. vol. 4. ¶ dicens, ¶ testes singulares sufficiunt, quando agitur de probando aliquem fuisse in loco generali, puta in ciuitate, sequendo glo. in d. l. ob carnem.

541 & sequaces. & pro ista conclusione, ¶ & ad probandum aliquem vsurarium, ¶ sufficiunt testes singulares, est * communis opinio, de qua per Lamberteng. super statuto de contract. mulie. col. 3. 4. nu. 15. & in probatio ali-

* quo in genere de * communium nu. 18. & in probando aliquem esse infamem nu. 19. iurisdictionem nu. 20. cõsuetudinem nu. 22. quem hæreticum nu. 24. quòd quis per duos dies steterit in tali loco nu. 31. quòd quis sit mi-

542 natus alij; ¶ quoniam misse probantur per testes singulares, Gramma. decis. 5. nu. 14. in 543 fi. & seq. ¶ & in crimine hæresis, vel læse maiestatis probanda Gigas de crimin. læse maiest. lib. 2. tit. quomodo, & per quos, & c. q. 8.

Pro veritate istius conclusionis antiqui adducebant l. si arbitet. ff. de probat. & l. 1. §. hoc interdicto. ff. de iur. actum; prius Sed alij, & benè, respondet, vt per Albe. in d. l. ob carnem. §. fi. sub nu. 7. ff. de testi. exponendo uerbum Testes, id est, contestes.

Secundo Henri. Boich. in d. c. qualiter, & quando. il. 2. sub nu. 16. de accusat. addit text. in d. l. si arbitet. & l. in summa. §. item Labeo. ff.

K k de aq.

544 de acqu. plu. arcen. sic in ducendo, † quia ibi dr. q. qui vult agere actione aqua pluvia arcēda debet probare, q. opus est factū a tēpore, quo extat memoria, & sic si testis dicat hoc esse verum, & in causā sciētia sint singulares, quia unus dicit, se vidisse talē, 2. quo audiuit, q. talis fecit tale opus, & alius dicit, se vidisse aliū, & sic de alijs, tñ probant.

Tertio adducitur tex. in l. qui sententiam. ff. de pen. ubi, Aut sua confessione, & testes in vnum conspirantes cōcordantesq. rei finem, &c. sic ad propositū cōtestes isti singulares licet in particularibus, tamen conveniunt in vnum rei finem, scilicet generis probationem.

Adducitur et ea rō, quā spē mouit Bal. in locis 545 supra citatis, † q. per spēs, de quibus testes singulares deponit probatur genus, & quia genus representat in qualibet specie. & hāc rōnē, siue magis has rōnes extollit Riminal. in d. cōf. 7. nu. 27. & seq. Sed iudicio meo

546 nihil faciunt, † quia genus non potest probatum dici per imperfecte probatas species, nec potest representari per speciem imperfecte

547 et probatum, † quia paria sunt nō probare, & imperfecte probare, & dr. vnaquaq. imperfecte probata species, quia nō habet, nisi 548 vnum testē, † cum duo requirantur in oī negotio, c. in omni. de testi. & infra dicemus

549 Alia, & secūda adducitur rō, † quia materia pbationis nō est angustada, Ariani. C. de heret. Inno. in c. cū oporteat. nu. 38. de accus.

Contrariam sententiam, q. imō testes singulares loco, & tēpore, &c. nō possint iūgi nedū in ali quo particulari pbādo, ut p. Rola. d. cōf. 3. 2. nu. 19. vol. 2. Sed nec ēē ad probādū aliquid in genere, tenuit gl. in c. nihilomin⁹. in vlt. gl.

550 in fin. 3. q. 9. † ubi dicit, q. si ego volo probare solutionē decimā, & probō p. testes, quorum unus dicit de solutione tritici, alter de solutione hordei, & hmōi, nō probatur per

551 cōtestes hāc solutio decimā; † & minus si volo probare, q. talis mulier tali hora commissit adulteriū, & unus dicit in uno loco, alius in alio, ut de testib. Diuā Susanna, de quibus Daniel c. 13. & per Io. de Turrecrema. in d. c. nihilominus. 3. q. 9. col. 2. & et per glo. in l. testiū. C. de testi. tñ nō probāt, q. magis de-

552 ponit de pluribus adulterijs, quia rōne diuersitatis tēporis, vel loci dicitur plura adulteria per similitudinē. & trāsit et Archid. cū d. gl. Nec valet solutio Henric. Boich. in d. c. qualiter, & qñ. il. 2. nu. 17. in fi. de accus. q. rō est, q. testes sunt singulares in eo, qd principaliter pbari debebat, scilicet solutio decimā, nō sic aut est in eo, qd dicit se possidisse decimā. & probat p. testes singulares eodē modo, quo f. prā. Qm non est. dicit inter hāc exempla,

553 † imō semper eadē est rō, tā in eo, qui vult

probare solutionem, nisi dicamus, q. solutio decimā sit nō genus, sed quid speciale, & particulare. Idem tenuit gl. in c. tam litteris. in verbo, soli. de testi. loquēs in probandis impē dimētis matrimonij. & quā exempla supā in cōtrarium citata, quod ad probandū aliquem vlturarium non sufficiunt testes singulares, Lāberteng. super d. statuto de cōtracti.

* mulie. col. 341. num. 16. ibi etiam de * cōi. & q. testes ad probādū aliquem in genere non probēt, tenuerūt Cofred. Hostien. Bal. But. Abb. Barbat. Alex. Iaf. Dec. Ripa, Marfi, quos refert ibidē nu. 17. & in probādo aliquē hereticū nu. 16. in iurisdictione nu. 21. cōsuetudinē

* nu. 2. ubi de * communi, hereticum nu. 23. * ubi pariter de * communi.

Hāc partē in effectu tenuit Inno. in d. c. quali-

554 ter, & qñ. il. 2. de accusat. † dum relata opinionione, quā supā diximus pro parte affirmatiua, ponit secūda opinionem, nec eā reprobāt, ergo vñ eam tenere, gl. vulgata in l. qui filium. ff. ad Treb. Dec. in l. cum fundus, & seruū tuum. nu. 8. & seq. ff. si cert. petā. licet Hippo.

Riminal. ubi supā conetur eum saluare, & malē, & itā Inno. ad hoc citat Hostiē. in summa tit. de testi. §. q. diuersitas. vers. qd si agat. & Inno. in d. c. cū oporteat. nu. 3. in fi. de accusat.

& apertius hāc partē tener idē Inno. in c. licet ex quadā. de testi. dicens, q. si volo probare iurisdictionē, vel seruatiōē, et un⁹ testis dicit de vno actu, & alius de alio, inquit tūtius credimus dicēdū, q. duo debēt esse cōtestes in psonis, & tēpore, aliās erūt singulares. idē tenuit Rayne. de quo per Albein d. ob carmē. §. fi. col. 2. ff. de testi. Balin l. iuris

555 rādi. nu. 4. C. de testi. † dicens, q. testib⁹ singularibus nulla fides est adhibēda, & multo clarius in c. licet causam. de probat. nu. 1. vers.

556 adde, & est notatu dignū, q. in probatione actus generalis, putā iurisdictionis testes singulares nihil probāt, per illum tex. quē dicit esse meliorē, q. alibi. Inno. in c. cū cum. nu. 9.

557 in prin. de testi. † dicens, quod ubi testes diuersificāt in tēpore, vel loco, nō valet eorū d.

558 et cum, qñ accus est iterabilis, fñ aut nō esset iterabilis, tūc essent cōtrarij. Hāc partem tenuit Hostiē. ubi supā, ubi et citat Cofred. & Hostiē. ubi sup. sic refert Imo. ubi sup. nu. 37. in fi. hāc partē tenuit et Cyn. in l. 2. in 3. q. C. q. sit lōga consuet. in explo cōsuetudinis, & Pau. de Leaz. quos refert Imo. ubi sup. nu. 8.

idē tenet Imo. in l. iter pares. nu. 4. circa prin. ff. de iud. & nu. 2. ad fi. dicens, hāc opinione de iure verā esse. idē aptē reprobata opinione cōtraria, tenuit Ant. de But. in d. c. cum oporteat. num. 7. de quo et meminisse Imo. nu. 37. idē Abb. cōf. 42. in l. par. Alex. cōf. 100. nu. 5. & cōf. 72. vol. 1. & cōf. 17. 5. vol. 2. & cōf. 3. vol. 4.

Defideic. prohib. Quæst. XII. 393

3. nolum. 4. Ias. in repetit. l. admonendi. ff. de iureiur. & consi. 1. 54. col. fin. vol. 2. & consi. 8. 1. vol. 3. Dec. in d. c. licet causam. nu. 17. de probat. Saly. in l. testium. C. de testi. Purpura. in l. 1. ff. si cert. pet. Modern. Hispa. in c. per vestras. de donat. inter vi. & uxo. Boe. decisi. 342. Paris. consi. 2. nu. 36. vol. 4. vbi etiam citat Archid. Oldra. Io. de Anan. & Hippo. & etiã in materia hæresis, Symmane. de hæret. tit. 37. nu. 5. & seq. vbi ad fin. addit, contrariam opinionem veriore esse. Arnaldi eo. tracta. q. 32. & hanc opinionem magis communem refert, & sequitur Io. de Ana. consi. 127. col. 1. & seq. Locat. in tract. de here. in verbo Testes, nume. 6. & de* communi indifferenter, Clar. in sua praxi. erim. §. fin. q. 13. vers. dixi etiam. Bursat. cõf. 96. nu. 14. ubi etiam de* cõi. & sic hætenus habemus triginta auctoritates; & multos de* cõi attestantes Dida. varia. resolut. cap. 3. nu. 5. lib. 1. vbi etiam refert Aposthilla. ad Alexan. quod hanc partem tenuit.

Pro hac parte in primis allegatur, q. regulariter in omni negotio, tam de iure diuino in veteri Testamento Deuter. cap. 19. dum dicitur ibi, Nō stabit unus testis cõtra aliquem: 559 & in lege Evangelica, q. qua cauetur, quod in ore duorum, uel trium fiet omne uerbum, registrata in c. in omni. quod est quartū, de testi. & in c. cum eses. de testi. quam humano ciuili, l. vbi numerus. ff. de testi. l. solam. & l. iurisiurandi. C. eod. & cõtra singulares pro regula iure canonico id statutum est, c. bonæ. 11. & c. cum dilecti. de elect. & c. tam litteris. & c. licet causam. de testi. Ergo nisi aliunde hæc regula limitata appareat, prout non apparet in præsentī specie, illi standum est, ex gl. singulare in l. o. omnis definitio. ff. de regul. iur. & hoc fundamentum tangit Imo. in d. l. inter pares. nu. 2. ad fin. cum enim isti testes singulares in loco, uel tempore, & huiusmodi præsupponantur, utique pro uno reputantur, ut inquit Bal. in d. iurisiurandi. num. 4. dicens, quod testibus singularibus non creditur, quia ibi nō est numerus testium, & tãtum ualent mille, quantum unus; † & aliquid minus, qñ inuicem cõtrariantur. Et 560 hæc † conclusio intantum uera est, q. ut multi dicant, non potest Papa statuere, q. uni testi credatur, ut habetur in addit. ad Bal. vbi 561 supra. † & saltem non ualere constitutio Episcopi, q. credatur testibus singularibus, ut post multos concordantes per eum citatos, sinrat Dida. uariar. resolut. lib. 3. cap. 3. sub numero 5.

Secundo pro hac parte citatur tex. in c. licet causam. de probat. q. ubi agitur de probanda, quasi possessione iurisdictionis, & tamẽ rei-

ciuntur testes singulares. Est verum, q. multi conati sunt pro responsione dicere, q. testes non conueniebant in iurisdictione, sed unus de actibus iurisdictionalibus, alius de actibus meri imperij, alius de actibus mixti 564 imperij, q. quia de una specie ad aliam non infertur, Bar. in l. 1. §. si quis hoc interdico. ff. de itin. actus priu. ut post alios probat Felin. d. capitu. licet causam. numero sexto. in fi.

Sed hæc solutio diuinat, ut considerat Dec. ibidem supra citatus. nec in contrarium releuat, quod primò dicebat Riminal. d. consi. 7. nu. 16. & seq. quod imò non diuinat, ubi dicit, q. testes Facietinorū multi erant in dicto suo singulares, & sic in testimonio erat singulares, quia unus dicebat unum, alius aliud, quod non fuisset, & tẽpore singuli deposuissent, simplici dixissent, uel oēs de imperio mero, uel de mixto; qm̃ facile responderetur tribus modis. Et primo, quod cū testis dicat eos fuisse singulares in dicto, & sic absolute loquatur, ita potest accipi hæc singularitas, licet in eadem specie deponerent testes, uel omnes de iurisdictione, & c. neq. etiam si omnes de actibus diuersis loco, & tẽpore singuli deposuissent, desissent dici singulares, cum semper Doct. etiam tenentes affirmatiuā pro testibus singularibus, q. probet, semper admitteat adesse singularitatem, quæcũq. ergo sit singularitas, & de quanis loquatur ille tex. prout potest loqui de una & eadẽ specie, & sic de singularitate 565 te testium in eadẽ specie, † ex quo generaliter loquitur, l. 1. §. & generaliter. ff. de lega. præstādis. semper uerum erit dicere, testes esse singulares in dicto suo rōne actuum diuersorū, & diuersitatis loci, & temporis, quā semper præsupponit in hac cõclus. Docto. Ergo patet, q. esset diuinare, q. ille tex. in vna magis, quam in alia loquatur singularitate.

Secundo dico, q. ibi agebatur sup. iurisdictione, honore, & districtu, & sic et sup. mero, & mixto imperio, l. pupill. §. territorij. ff. de uerb. signific. Felin. in c. Rodolphus. de rescrip. & uerisimile est ex dictis testib. singulares saltem duos cõuenisse, uel in iurisdictionis simplicis actib., sed tñ diuersis, uel meri, aut mixti imperij, nisi dicamus tres tñ testes fuisse singulares; quod et aliā implicaret diuinatio. em ad illū tex. de quo etiam dicam infra in 2. declarat. uerū. ueruntamen.

Tertiò rñdetur, aduertēdū esse, q. ibi nō possessio rñ agebatur, pōderādo illū tex. in 566 priu. sibi. Super honore, iurisdictione, & districtu, quæ proprietatem denotant, quia aliud est res, aliud possessio rei, l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren. possessio. Barto. in l. secunda §. fina. ff. uti posside. &

Kk 2 sic

seibi līs erat de iurisdictione in uniuerso.
 568 ¶ sed sic est, quod ubi agitur de iurisdictione, & unus dicit, quod uidit talem decapitari, & alius, quod uidit alium fustigari, utique Docto. tenentes affirmatiua, uoluit probata esse iurisdictionem, secus si ageretur de possessione, vel quasi iurisdictionis, quia tunc procedit, quod dicitur, quantum possessum, tantum praescriptum, Bar. in d. s. hoc interdictio. & ita in specie declarat Imo. in d. l. inter pares. nu. 2. in fi. ff. de re iudica. & nu. sequen.
 570 ¶ ubi facit differentiam inter ius proprietatis, & ius quasi possessionis, ut si de primo agatur, utique qui habet titulum, & probat de uno actu, probat de omnibus, alias secus, & ante eum Io. And. in d. c. qualiter, & qn. i. 2.
 571 col. 3. post prin. vers. & idem, ¶ quod hic dicunt, intelligitur etiam si quis uult probare iurisdictionem in loco, de quo agitur, & in causa scientia unus dicit de uno tempore, & persona, quod uidit eum suspendere, alius de alia persona, & tempore, quod uidit exoculari, ius, quod uidit, quod cognouit de causa, seu reddidit ius inter talem, & tale die, vel annis, & sic de alijs, &c. Imo. in c. cum oporteat. nu. 33. eo. tit. de accusat. uers. & per praedicta uidetur, quod aliquis uult probare iurisdictionem per eum exercitatum in tali loco, &c. & nu. 36. apertius.

Non etiam obstat alia, quam subtilem, & propriam rationem citat Riminal. iun. d. col. 7. nu. 1. 17. vol. 1. dum dicit, quod in illo tex. non dicitur, quod illi testes singulares non probaret, imò uerius contrarium ibi dicitur, in vers. ex praemissis igitur &c. ubi dicit summ. Por. quod testes Faentini probabant, sed non tantum, quantum Rauennates, sed hac subtilitas potuit praetermitti, quia cauillatio mera est, & gl. Ceraurina contraria tex. quae sic destruitur. Papa enim ibi dicit, quod Faentini plures testes induxerunt, sed quod tamen uix ex illis sex remanserunt concordēs, quia alij sibi met in serie sui testium omnes contradicebant, & quidam alij in dicto suo singulares. ecce quod clare Papa ostendit, quod illi testes singulares non probabant, quia erant singulares, & non erant concordēs, & alij inter se pugnant, & sic non erant de numero concordium illi singulares, nec illi contrarii, cum excludatur expressè a concordibus, & quod sequitur, quod testes Rauennates erant numero plures, satis conuenit praecedentibus respectu concordium, sex. n. erant concordēs, dicit ille tex., sed Rauennates erant plures, non dixit addita ratione ad contrarios inter se, nec ad singulares, quia illi iam fuerant exclusi per Papam.

Tercio pro hac parte adducitur tex. in c. bonę illi. &c. cum dilectus. de elec. ubi in materia de-

ctionis, quae genus est, audiuntur testes singulares. Non obstat, quod aliqui dicant, quod ibi agebatur de electione certae personae, & sic de electione particulari, ut per Riminal. iun. in d. conf. 7. nu. 123. & sequ. quoniam haec solutio nihil est, nec tollit, quin propterea electio generaliter possit probari de diuersis actibus, licet de certa persona ageretur, si uera esset dicta opinio, & conclusio affirmatiua, ut de commotione, & tractatu certae personae in Principem, Ancha. conf. 127. nu. 5. in fi. & seq. Quarto allegatur tex. in c. tā litteris. in verbo, 572 folis testibus. de testi. Non obstat, ¶ quod illud uerbum Solis intelligi debet, id est, sine ratione loquentibus, prout quandoque exponitur in iure nostro apud glo. in d. l. foli. C. de testi. Quoniam hac responsio diuinat ad illum tex. quod illi testes sine ratione locuti sint etiam interrogati, prout requiritur, secundum d. glo. ergo, &c. Et insuper gl. ibi exponit Soli, id est, singulares, & illa com munitur tenetur, & satis est, quod eo modo potest intelligi ille tex. ut admittit Abb. ibi. dem, licet Riminal. iun. d. conf. 7. num. 1. 9. dicat, primam sibi magis placere, quia ille tex. non dixit illos testes singulares, prout dixit in d. c. licet causam, quia hoc nihil refert,

573 ¶ ex quo paria sunt dicere, testes solos, vel singulares, secundum glo. ubi supra ergo alia solutio ad illum tex. quaerenda erat. Quinto pro hac opinione negatiua contra testes singulares adducitur tex. in c. nihil omi- 574 nus. 3. q. 9. ¶ ubi habetur, quod voces eorum, qui ex diuersitate loci, vel temporis apparēt simul non interfuisse in negotio, & actu, de quo deponunt, non audiuntur. Nec obstat, quod multi dicunt, quod ibi agebatur de actu, in quo tempus erat de substantia, ut per Imo. in c. cum oporteat. sub nu. 33. de accusat. Riminal. iun. d. conf. 7. nu. 124. Quia reuera haec est aperta mera diuinatio, quia sensus iste ex aliquo uerbo illius tex. non potest 575 colligi, ergo, &c. illam. C. de collat. ¶ Praerea ille tex. fuisse de indubitabili secundum istam diuinationem, contra l. ancillae. C. de 576 fur. Et insuper est considerandum, ¶ quod tempus non est de substantia, testes singulares audiuntur, quando possunt in eodem tempore conuenire, licet de diuersis etiam temporibus deponant; v. g. si unus dicit de uno tempore, & alius de alio adiecta clausula, Et alij etiam varijs temporibus, & alius dicit, se non recordari de tempore; ita concludit Imo. in c. causam, quae nu. 9. de testi. & But. in c. cum oporteat. & ibidem Imo. nu. 34. de accusat. & ante eos Io. And. in d. c. qualiter, & quando. i. 2. colum. 3. in fin. vers. item in praesenti casu. eo. titulo. & infra dicam in concordia testium. secus

De fideic. prohib. Quæst. XII. 395

577 secus autem, si simpliciter vnus deponit de vno actu sub genere contento, & de vno tempore, vel loco, alius de alio actu, & diuerso loco, & tempore; neq; enim hoc casu fieri potest, vt concordentur, etiam si agatur de probanda possessione alicuius in exemplo tradito per glo. in d.l. ob carmen. §. fin. ff. de testi.
 578 ¶ nisi aliunde probetur initium possessionis eius, tunc eo probato testes isti singulares continuationem probant, quæ etiam præsumitur, ita considerat Albeibi num. 8. vers. sed respondet, quod si possessio præsumitur continuata, si probatur initiata, sed hic non probatur plene initiata, &c. & vers. opinio etiam Paul. de Leaza. qui tenet glo. satis placet, supposito, quod sit probatum initium actus, de quo quæritur, puta, possessionis iurisdictionis, perceptionis decimar, & similium.
 579 inquit ille. ¶ Et quod testes singulares etiam in actibus ad probandum possessionem tanquam singulares singularitate diuersificationis non probent, est tex. in c. licet causam. §. quamquam in verbo, Et quidam alij sint in dicto sui testimonij singulares de probat.
 * vbi gl. & omnes notant. c. bonæ. il. de electio. cum alijs concordantibus in locis communibus, vt supra tetigi abunde. quidquid
 580 Capro. conf. 3. in fi. conetur persuadere, quod testes singulares si sint personæ nobiles, probant. sed male, per tex. in l. qui falso, ant. varia. ff. de testi. & concordant. de quibus per Alex. conf. 4. nu. 2. vol. 6. vbi addit, quod non
 581 etiam probant semiplene, nisi forte, vt inquit Craac. conf. 182. sub nu. 1. ageretur de modico præiudicio, quia tunc testes singulares probant, & confido, quod testes in d. c. licet causam. erant inducti ad probandum iurisdictionem, honorem, & castrum perine read eo in nune, & deponebat, quod aliqua seruitutia quæ inq. iaginta annis citra perceperat, & sic erant inducti ad probandum præscriptionem, & possessionem, & tamen, quia singulares erant, non probabat, & ita illi tex. poterat in proposito Rip. in l. si constante. nu. 17. ff. sol. matr. & idem sentit etiam Bal.
 582 in rub. nu. 2. de contro. inuesti. ¶ dum concludit per illum text. quod propter varietatem testimonij nulla fides adhibetur testib. singularibus, non convenientibus in eandem
 583 rei finem. ¶ licet enim testes deponerent de actibus, qui singuli tendunt ad probationem possessionis, & sic ad eundem finem intentionis aduersarij, tamen ex quo deponunt de actibus, qui ratione temporis sunt diuersi, non idem, quia alius est actus, quæ vidit vnus, alius, quem vidit alius, utiq; isti testes dicuntur singulares singularitate diuersificationis in diuersitate factorum, & sic non probant,

sicuti si essent singulares singularitate oblatiua. hos enim casus æquiperat post alios Rip. in l. admonendi. nu. 20. §. vers. sed quid in singularibus singularitate diuersificationis factorum. ff. de inre iur. Et ideo, vt ille ibi subicit nu. 207. & seq. vbi agitur de probando aliquæ secisse miracula, & vnus deponit de vno actu consuetudinario, alius de alio, utiq; isti non coniunguntur; quilibet enim probatio tendit ad diuersa facta, ut ille ait, secus si tēderent ad probationem eiusdem facti. ¶ & in terminis quod in probanda possessione testes singulares non probent, respondit Abb. & Cor. quos refert, & sequitur Rip. in l. si constante. nu. 17. ff. solut. matr. per tex. in d. c. licet causam. quicquid, ut ille ait, dixerit in contrarium glo. & Bar. in d. l. ob carmen. ff. §. si. ff. de testi.
 584 Et si forte subtilizando, ¶ licet extra positum, obiceretur, aduertendum esse, quod in iure nostro non habemus, nisi duas species singularitatis testimonij, oblatiuam scilicet, & adiniculatiuam, ut in specie voluit Bal. in rub. nu. 2. de contro. inuesti. quicquid Rip. & alij moder. in d. l. admonendi, & Craue. de antiqui. tépo. char. 1. §. o. addant, & tertiam. scilicet diuersificationem tanquam speciem separatam. & hæc Capro. conf. 3. nu. 9. appellat subalternam. inquit enim triplicem dari singularitatem, unam, oblatiuam, ut in testimoniis Sufannæ de actu non reiterato deponentibus, aliam subalternam, quæ sub vno genere vniuersali comprehenditur, vt de probando aliquo in genere, puta iurisdictione, possessione, & huiusmodi, & vnus testis deponit de vno actu, alius de alio. tertia est adiniculatua, quia vnus testis deponit de veritate, alter de fama, alter de confessione, vnus enim alteri adiniculatur. & istæ duæ ultimæ species non reprobantur a lege. Sed hæc tertia species diuersificationis in actu reiterato, seu reiterabili non est vera, nec communis, vt statim dicā, & ideo periculosa est Millei consideratio in sua praxi. crimi. char. 181.
 586 nu. 16. & seq. ¶ dum concludit, quod vbi agitur de delicto probando, quod non est reiterabile, puta homicidium, & stuprum, prout in illo exemplo Sufannæ, de quo habetur in c. nos. §. Daniel. 2. q. 7. tunc testes singulares in loco, vel tempore non probant; secus autem in probando actu reiterabili, de quo testes sunt varij in loco, vel tempore, & quæstio est de certo tpe, vel loco, quia tunc testes non dñr contrarij, si modo diuersitas, & reiteratio probentur. nam, vt patet in illo exemplo Sufannæ, illud stuprum erat reiterabile, tamen testes fuerūt habitj pro falsis, ob varietatem loci,
 587 eo ea in effectu sit oblatiua; ¶ testes enim

k k 3 diuer-

diuersificantes factum, quod non est, nisi v-
rum, de quo agitur, dicuntur se inuicem cli-
dere, vt facit Ripa, ubi supra, & consensit
§8 Craue. in loco allegato, nu. 7. ¶ dicens, qd tes-
tes deponentes super vno mutuo, & deponen-
tes de diuersis actibus, & diuersis locis, &
tpe, dicuntur contrarij, & idē dicitur de his,
quod de singularibus singularitate obstatu-
na, & nullo modo coniunguntur, quia depon-
unt de diuersis mutuis, & tamen nō est, nisi
vnam, & hmoi, ut ibi per eum nu. 4. & seq. &
istud est, quod voluit ē Alex. consi. 2. r. nu. 5.
vol. 4. dum concludit, qd testes deponentes su-
per actu nō reiterabili, id est, ut declarat Cra-
ue, qui non est reiteratus, tractatu de antiq.
temporis char. i. 50. col. 2. versic. sed aduerte
etiā. ¶ tunc si sunt singulares non probant,
nec coniunguntur, quia unus alteri repu-
gnat, & sic nullas probat. verum est, qd illud
exemplum, quo l. proponit Craue. d. nu. 7. de
mutuo, qd non fuit, nisi vnum, & tñ testes vi-
dentur deponere de pluribus ratione diuer-
sitis locorum, & tēporum, nimirum si nō
dicantur plene, nec semiplene probare, ratio
est, quia sunt ad inuicem cōtrarij, quia cum
ego dicam vnum tñ fuisse mutuum, & testis
dicat, id fuisse tali loco, & tpe, alius autē di-
cat, qd imō fuit alio loco, & tpe, vtique patet
ad sensum, quod sunt contrarij, & ineidunt
in falsum, nisi pars dixisset pluries mutuas-
tum quia vnum solum mutuum petijt, & incer-
tum est, quodnam fuerit in iudicium dedu-
ctum, tunc bene saluantur à falsitate, &
ita declarat Sal. in l. testium. nu. 1. §. de testi.
q. 8. & etiā Bal. in d. rub. nu. 2. de cōtro. in-
§8 uesti. ¶ d. dum concludit, qd testes non cōse-
rentes in eundem rei finem, dicantur singu-
lares taliter, qd qui eos producit, non dicitur
habere aliquem testem, glo. magistralis in d.
l. ob carmen. §. in glo. l. n. fi. de testi. dicens,
qd in testibus varietas locorum, vt fuit in tes-
tibus contra Sufanem, & Danielē, item
varietas tēpis consideratur, & damnatur, qñ
agitur, & queritur nedum de unico actu, sed
et de certo tēpore actus celebrati, aliās secus, vn-
de si queratur simpliciter, an ego posside-
rim, & vnus testis dicat, Vidē eum possidere
de tali anno, alius autē de alio anno, & sic de
ceteris, vtique eorum testimonium valet, qd
vt inquit glo. hic solum queritur, an posse-
derim, & in hoc oēs testes conveniunt, secus
autē, si esset questio, an illo, vel illo tpe posse-
derim, vt d. glo. * cōiter approbati testatur
Corn. consi. 18. §. nu. 3. vol. 3. & Alex. consi. 72.
nu. 3. in princ. vol. 1. & Io. de Ami. consil. 127.
nu. 1. §. dicens, dictam glo. * cōiter approba-
tam, licet Craue. cōf. 73. nu. 3. dicat, hoc
fuisse originale dictum Iaco. de Arc. in l. te-

§90 sium. C. de testi. ¶ quod qñ agitur de probā-
do quid in genere testes singulares in actib.
in probanda possessione, vel iurisdictione,
probāt, & d. gl. sequitur Iac. de Arc. & Bar.
in d. §. fin. dicens, qd quando agitur de probā-
do possessionem simpliciter non limitatam
ad certum tempus varietas testium in tem-
pore non obstat. & eos refert, & sequitur de
Sancio Seueri. in l. admonēdi. nu. 1. 2. §. & seq.
ff. de iureiuran. post Bal. dicens, illam glo. ef-
se mirabilem, & ibi addit nu. 109. & seq. post
§91 Imo, ¶ qd testes singulares in actibus posse-
sionis probāt, putā si vnus dicit, qd uidit col-
ligere granum, alius, qd uidit colligere fabā,
quia dicuntur cōcurrere in probatione pos-
sessionis, vel simplicis, vel quasi possessionis
decimandi, vel iurisdictionis, discordant ēt
in causa remota scia, id est, in causa causā, de q
concordant in causa immediata, quæ perci-
pitur sensu corporeo, & dicitur ista singula-
ritas adniūculatiua, quæ non nocet, ¶ rou-
ē conuerso obstatu, & diuersificatiua, de q
bus per eum nu. 125. & per prius nu. 118. cū
plur. seq. ibi discurrendo varias testium sin-
§92 gularitates, ¶ concludit inter cetera, qd si
testes simpliciter deponent de aliquo facto
in genere, tunc diuersitas in tpe, loco, causa
scia, modo sciendi, & hmoi, non reddit pro-
prie eos singulares, & generaliter concludit
ipse hanc conclusionē gl. procedere in quo-
cunque generali, vel qualitate aliqua in ge-
nere probanda, putā in probanda heresi, ēt
si testes sint singulares in actibus, & articu-
lis, fin. Bal. in l. actor. C. de proba. quod dicit
§93 esse notandum summopere, ¶ quia ex vni-
co actu uidetur quis probari hereticus, itē
in probando furore, item in probanda infā-
mia, vel aliquem usurarium, vel perceptione
decimarum, vel p̄scriptione seruitutis, itē
in probādo memoria extare, vel irregulari-
tate, vel cōsuetudine, hereditatis additione,
testes singulares in actibus tñ probabunt.
Idem in probandis nuptijs, vel genere, & hu-
iusmodi, idem sequitur Alex. consi. 13. in fin.
vol. 7. loquens in probando inhonēta vita,
vel adulterio, licet vnus testis deponat de
vna re inhonēta, alius de alia, per glo. in d. §.
* final. quam dicit * committer approbati
§94 ¶ quē admodum testes singulares probant,
quando agitur de probando aliquem fuisse
in loco generali, putā in ciuitate, Rui. consi.
§95 3. §. 5. nu. 6. vol. 4. ¶ sic ēt testes singulares in
tpe deponentes de verbis difamatorijs pro-
latis per aliquem probāt, quia est actus rei-
terabilis, Craue. consi. 78. col. 1. & 2. & etiā
in probando aliquem hereticum, seruitutē,
iurisdictionem, conspirationem, vel cō-
motionem, & similia, Hippo. de Marsilijs in
consil.

De fideic. prohib. Quæst. XII. 397

confil. primo. vbi latè de hac materia singularitatis testium, & ibi addit numero 71.
 596 ¶ quod testes singulares probant, si sint non
 biles, vbi alias non probarent. & latè etiam
 prædicta comprobat Corn. cõf. 34. volum. 2.
 597 ¶ dicens, testes nõ dici singulares, si tendunt
 598 ad vnum finem, ¶ vel quãdo eorum dictum
 est eadem veritas, & in actibus successiuis, vt
 in probando aliquem esse vlturarium mani-
 festum, decimam recolctam, famam, posses-
 sionem, & aliquod vniuersale & in probãdo
 aliquem esse infamem, Bal. in l. 1. C. de testa-
 Bar. in d. ob carmen. Bal. in l. de quibus. nu.
 37. & 39. ff. de legi. & latè hanc conclusionem
 generaliter in probando aliquo in genere, fir-
 mat Ancha. cõf. 277. Gemi. cõf. 217. col. 2.
 Calde. cõf. 5. de testi. Alex. cõf. 10. & cõf. 141.
 col. 2. vol. 1. & in multis alijs consilij per
 eum relatis, vbi testatur de * cõmuni, Craue.
 cõf. 83. col. 8. & seq. Arret. cõf. 42. col. 2. Ang.
 cõf. 233. col. 3. Guid. Pap. decif. 544. Soci. cõf.
 295. col. 3. vol. 2. Boe. decif. 23. col. 14. & decif.
 239. Bero. in c. licet causam. nu. 40. de proba-
 vbi etiam testatur de * cõmuni, Alba cõf. 25.
 nu. 1. Bof. in tit. de confel. per tortur. nu.
 4. & in probando aliquem esse hæreticum, &
 pulchrè Inno. in c. qualiter, & quando. il. 2. &
 in c. cu oporteat de accusat. & apertius Bal.
 in l. 1. C. qui num. tute. se excusant. sequitur
 Dec. cõf. 448. nu. 8. & in l. furiosum. nu. 30. C.
 qui testam. face. poss. Rui. cõf. 68. nu. 8. vol. 1.
 Iafin. l. ad monendi. in 2. lect. nu. 256. ff. de iur-
 reirant. & de * cõmuni testatur etiam Feli.
 in c. licet ex quadam. in 2. limitat. de testi. &
 Hippo. d. cõf. 1. nu. 27. Zanchi. in tracta. de
 hæreti. cap. 13. nu. 6. & Grammat. decif. 107.
 nu. 9. & in materia hæresis, Bal. in lactor. nu.
 4. C. de probat. Zille. cõf. 105. nu. 5. & hæc o-
 pinio maxime in materia hæresis est * com-
 munis, & ab ea non videtur recedendum in
 iudicando, & consulendo; quam etiam pri-
 mo loco tenuit Bal. in l. 1. C. de hæret. & in d.
 Lob. carmen. ff. de testi. Sal. in l. Ariani. & in l.
 quicunq. C. eo. tit. de hæreti. Bal. in c. cu om-
 nes. nu. 28. de constitut. Ana. in c. 1. eo. tit. de
 here. Imo. in c. cu oporteat de accusat. Corn.
 cõf. 591. vol. 1. & cõf. 134. eod. vol. & cõf. 34.
 vol. 1. Rol. d. Valle cõf. 83. nu. 43. vol. 2. Crot.
 cõf. 106. & idem testatur Symma. hoc eo. tit.
 de testi. singu. nume. 11. quando. si agitur in
 genere de probãdo aliquem esse hæreticum;
 secus autè ubi ageretur de aliqua specie hæ-
 resis probanda contra aliquem, vt ibi per eos.
 599 ¶ in tantum quod hæreticus imputatus in
 genere de heresi, & conuictus per testes sin-
 gulares in speciebus, & in negatiua persisteret
 poterit, tanquam impenitens damnari, tan-
 quam conuictus, & tradi seculari curiæ, per

Rot. decif. 1. eo. tit. in antiquis, Clar. & Sym-
 ma. vbi supra, secus autem si errorem suum
 velit recognoscere, & illi abiurare, quia tunc
 misericorditer cum eo agendum erit, & recipi-
 dus sub gremio sanctæ matris ecclesiæ; ut est
 600 tex. in c. ad abolendam. extra de hæret. ¶ sic
 etiam in probanda possessione alicuius decem
 annorum si unus testis dicat, q. vidit eum
 possidere per triginta annos, alius per vigin-
 ti, alius per decem, dummodo non variet in
 initio possessionis probantur possessionem
 decem annorum, ut firmat Alex. cõf. 64. nu.
 3. & 11. vol. 2. Imò idem dicendum, si variat
 in initio possessionis, quod pl^o est, dicit Rui.
 cõf. 67. num. 6. & seq. vol. 1. dicitur simodè in-
 terpretando dictum Archid. in c. nihilomi-
 601 nus. 3. q. 9. ¶ Idem firmat vbi supra Alex.
 in materia probandi quantitate interesse,
 vel damnorum, vel valoris rei, quod testes sin-
 gulares in summis, & quantitatibus dicatur
 conuenire in minori summa, nisi ex singula-
 ritate appareat testes loqui de diuersis nego-
 tijs, verbi gratia, ut ille ait nume. 12. si unus
 testis dicat, quod centum mutauit Sèpro-
 nio, & alter dicat de viginti: quod ultimum
 probat Ange. in l. ex facto. §. 1. in princ. ff. de
 vulga. & pupil. & Alex. in l. inter pares. ff. de re
 iudica. Idem in probada falsitate firmat Fel-
 lin. in c. cum Ioannes. nume. 49. de fide. instrum.
 Item in moribus, & qualitate persone, Bal.
 in c. cum omnes. num. 26. & seq. de consuetu.
 Item in probado aliquem usurarium, vel hæ-
 reticum, nisi etiam agatur de certo tẽpore,
 per eundem cõf. 103. col. 2. in princ. uol. eod.
 Item in probada additione hæreditatis, Cas-
 tren. cõf. 113. contra superius adducta in 1.
 par. in probanda iurisdictione quod testes
 singulares in actibus probent, tenet Castre.
 cõf. 444. in causa, quæ uertitur. num. 5. in ea.
 1. par. Idem in probanda præscriptione ra-
 tione plurium solutionum factarum per de-
 cem annos, quod testes singulares in solutio-
 nibus diuersorum annorum probent, Cas-
 tren. cõf. 51. in causa spectabilium DD. Com-
 mitum de Arco. col. 2. in 2. par. Item in pro-
 bando mulierem ab alio fuisse cognita, Grã-
 ma. decif. 107. in fi. Item in probandis mĩis,
 per eundem decif. 5. nu. 15. Item probatio in-
 honestæ uitæ, Bal. in cõf. 98. in 4. par. Item in
 probanda possessione si unus deponat, q. ta-
 lis collegit tres corbes frumenti, alius, quod
 decem, Ang. in d. l. ex facto. §. 1. ff. de vulga. &
 pupil. item ad probandum inquisitionem,
 Ang. cõf. 233. Item in probanda cõfessione
 debiti præsumpta voluntate testatoris, item
 in probando stupro, item in probada fama,
 item in probanda vita alicuius, latè firmat
 Craue. cõf. 73. nu. 32. cum plur. seq. vbi ad-
 dit

ditidem in probando aliquem fenerari solitū,
modo nō agatur de probando actu alicuius
temporis, & idem si agatur de probando stu
pro, uel aliquem esse virum vsurariū, uel ali
quem esse hereticum, blasphematorem, a
lcatorem, & huiusmodi. licet enim testes in
probatione actuum particulariū, qui sunt
de genere sint singulares, putā, qui vnus de
ponit de vno matuo, alius de alio, & vnus
deponit de vno articulo heresis, al^o de alio,
tñ probant in genere illū esse vsurarium, uel
hereticum, glo. & Iaco. But. in l. Ariani. C. de
heret. quem refert Alex. d. conf. 72. nume. 2.
uolunt. 1. ubi addit etiam Inno. Spec. Pau. de
602 Eleaza. & Bald. † & ibi addit idem tenere
Docto. in probando consuetudine, ea ratione
quia sufficit, ut testes dicantur cōcordes,
q̄ concurrant, & concordent in eundem rei
603 finem † idem firmat Bal. in l. 1. C. qui nu
me. tute. loquens in probando aliquem hæ
reticū, q̄ sufficit, si vnus testis dicat, q̄ audi
uit eum dicentem, Non credo in unū Deū
& alter testis dicat, q̄ eum audiuit dicentem,
Nō credo in Ecclesiam Catholicam, sunt n.
cōtestes in genere, idēo probant eū esse hæ
604 reticū. † Et hæc est * cōmunis opinio, q̄
in probanda possessione in genere, cōfessio
ne, hæret. in iurisdictione, celebratione missæ,
electione sepulturae testes singulares in lo
co, & tpe probant, qñ tempus, uel locus non
est de substantia, Rolandus Valle, qui phares
concordantes citat et in consil. 32. nu. 42. &
seq. uol. 2. & idem ait in actu reiterabili, fm
multos, quos ipse citat ibi nu. 45. licet eōtra
eos stent Alex. & Crane. quos ipse et refert.
& hōt putat de plano procedere, quando eū
testibus singularibus concurrunt aliæ præ
sumptiones, & cōiectura, ut in casu suo vi
dere est. Et q̄ ubi agit de probando aliqd
in genere, non autē de probando actum ali
quem certi tps sufficiunt testes singulares,
puta, in probando aliquem esse vsurariū, uel
confessionem alicuius delicti, uel stuprum, &
huiusmodi, probat Craue. conf. 73. nu. 12. &
605 3. seq. † Idem addit in probanda natiuitate
alicuius, seu eius vitæ, putā, quia vnus depo
nit de vno signo natiuitatis, alius de alio, &
in fama probāda, & idem latē firmat in ma
teria probādi aliquem esse hereticum, & Zan
chi in tract. de heret. c. 13. & in addit. ad en;
606 † secus autē si ageretur de probando aliqd
607 particularem defectum, et ibi per cō. † Sic
etiā testes singulares sufficiunt in probando
aliquem fuisse in aliquo loco generali, puta,
608 in ciuitate, Ruin. conf. 35. nu. 6. vol. 4. † Et
etiā indicia probata per testes singulares
sufficiunt ad torturam, Gramma. decif. 34.
609 nu. 30. † Et iterum testes testamentarij di

centes se non interfuisse testamento, de quib;
quæritur, non possunt hoc in loco argui de
singularitate, ut per Menoch. de qq. arbitra.
610 lib. 2. casu 105. sub nu. 9. † Itē in probando
aliquem furiosum, licet vnus testis deponat
de furore iam annis viginquique, & alius
iam annis viginti, & sic discordent in tpe, tñ
probant, quia ille, qui deponit de certo tpe,
non negat de alio, & quin prins furere cōpe
rit, ut per Ruin. d. conf. 67. nu. 6. & seq. vol. 2.
& ibi nu. 8. addit idem esse, si sint singulares
611 in actibus furoris, † item q̄ in probando
diffamationem in genere de aliquo delicto,
612 † vel in probāda possessione in genere, puta,
q̄ talis possederit fundum, & testes deponit
de diuersis actibus possessorij, & idē in qua
si possessione iurisdictionis probanda, vel in
probando crimine in genere, vel stupro, vel
aliquem infamem, uel hereticum, testes sin
gulares probent, latē confirmat Craue. conf.
613 78. nu. 4. & latius conf. 73. nu. 3. 4. † ubi di
* cit in effectu hanc esse magis * cōm opi
nionem, q̄ testes singulares admittantur ad
probandum quid in genere, licet, ut ille ait,
Dec. in c. licet causam. de proba. cōtrarium
dixerit, sed vt inquit Craue. nō allegat Dec.
tot auctores, & ipse etiam tenuit cōtrarium
cōf. 650. & Craue. d. conf. 78. circa probādū
aliquem vsurarium manifestum, uel proban
dum aliquem infamem, uel vsum iurisdictionis,
& huiusmodi, q̄ testes singulares probent,
latē refert, & sequitur Dida. lib. 3. c. 3. nu. 5.
varia. resolut. & latissime damando Alex.
d. conf. 72. vol. 1. q̄ in probādo aliquo in gene
re, puta, muliere impudicē viuere, vel in pro
bando stupro, vel impudicitia, vel possessione,
q̄ sufficiant testes singulares, licet vnus
* vnum deponat, alius aliud. secundum * com
munem opinionē firmat Alba conf. 25. col.
614 1. & 2. & ibi nu. 5. & seq. † addit idem esse in
probāda fama, & vel notorio, & latē Craue.
conf. 267. vol. 2. ubi loquens in depositario,
qui confessus fuerat depositum qualificatū,
& eius cōfessio probabatur per plures testes
singulares in loco, & temporibus, cōcludit,
615 q̄ legitime probant de eadem; † et cōcludit,
q̄ triplex est singularitas, vna. Cōfati
ua, alia diuersificatiua, alia adminiculatiua.
Prima oblatiua, & in ista testes deponentes
singulares in loco, vel tpe dicuntur contra
rij, & non iunguntur, vt in testibus Susanne,
ibi enim agebatur de vno crimine tñ adul
terij, quia illi scnes non dicebant pluries vi
disse eam in adulterio, & tñ quia vnus dice
bat vidisse eam sub primo, alius sub secundo,
dicuntur contrarij ex variatione loci.
Secunda autē singularitas est in actu & tēpore
616 bili, puta, actor proponit mutuum dede
cent,

De fideic. prohib. Quæst. XII. 399

cem, testes dicunt, vnus de mutuo factio in
vico, alius de mutuo in platea, isto casu tes-
tes isti non dicuntur contrarij, quia nō de-
ponunt de eodem mutuo, sed de diuersis di-
617 cuntur deponere, † ideo non iunguntur,
quia iudex ignorat, & quale mutuum pe-
titorum sit; & isto casu procedit, quod dicitur
quod probat tantum mille, quantum vnus.
Tertia aut singularitas cumulatiua, siue ad-
miniculatiua est, qñ nulla est repugnantia,
nec factorum diuersitas, vt in exemplo su-
618 præ primo loco proposito per Craue. † &
isto casu testes, qui non loquuntur de plu-
ribus mutuis, seu depositis, sed de pluribus
confessionibus eiusdem mutui, & deposti-
619 ti vnus adiuvat alium. † Et in probando
stupro, q testes singulares probent, & in vita
inhonestat probanda, probat Bal. consi. 207.
quia dicta Dña Paganossan 4. par. sequitur
Crauet. consi. 73. sub nu. 33. & latè etiā pro-
bat hanc conclusionem Hippol. consi. 1. nu.
620 54. & plur. seq. † vbi concludit, q singula-
ritas testium non nocet, qñ concordant res-
pectu finis, nec varietas in actibus, vel tpe di-
uersificat in substantia, puta, in probanda iur-
isdictione, seruitute, vel aliquo i genere, aut
aliquo integrali, vt ibi latè per eum. Sic & ad
probandum rem aliquam esse emphyteoti-
cam ex diuturna solutione, licet vnus testis
deponat de vna solutione à diuersa perso-
na, & diuerso tpe, & alij de alijs, tñ non dicitur
singulares singularitate obstatina, sed
adminiculatiua, ut respondit Syluan. consi.
57. nu. 34. quia intentio agentis non est pro-
bare vnam solutionem pensionis in specie,
& et in testibus de confessione deponētibus,
licet enim sint in tpe, vel loco singulares, tñ
probat, quia de vna tñ particulari solutio-
ne non queritur, latè per Socin. iun. consi. 90.
621 nu. 7. cum plur. seq. vol. 2. & ibi nu. 15. † ad-
dit, testes nunquam dici posse singulares, si
de actu reuerabili deponunt.
622 Nec et testes in fama, † & cōi opinione pro-
banda possunt dici singulares, Curt. iun. cōsi.
64. nu. 7. Nec et in probando aliquem hereti-
cum, & similibus casibus, latè per Boe deci.
342. & Bal. d. consi. 394. col. 2. in 2. par. vbi idè
dicit in probando aliquem vñrarium, licet
id, quod vulgo factum est videatur esse no-
torium, & manifestum, vt in eo, qui palā fe-
neratur, & de magis ** cōi testatur Cra-
ue. consi. 73. num. 31. & seq. & consi. 78. saltem
quo ad semiplenam probationem, d. cōsi. 73.
nu. 3. post Abb. consi. 81. col. 1. in 2. par. & latè
de ** cōi post Craue. vbi sup. testatur Di-
davianar. resolut. lib. 3. c. 3. præsertim nu. 5.
623 † Præter id, q index pōt testibus singula-
ribus fidem adhibere, ut per Socin. consi. 262.

624 num. 112. vol. 2. † Et quidem eo magis vera
sunt, vbi agitur de probanda aliqua re mo-
dici præiudicii, tñ enim eo magis testes sin-
gulares admittuntur, Crauet. consi. 182. sub
625 nu. 15. † & et vbi agitur de aliquo negotio
continuato, idest, q habet tractus successi-
uos, non aut sit instantaneum, vel momen-
taneum, vt firmat de san. Severi. in d. l. admo-
nendi. nu. 103. & seq. & supra fuerūt adducta
varia exempla, puta, guerra, neptiarū, præ-
scriptionis, irregularitatis, vñrariæ præui-
tatis, vel aliquem hereticum continuatum,
& huiusmodi; istis enim, & omnibus alijs su-
pracitatis casibus dici pōt, licet testes sint
singulares in effectu, quātum sit respectu sin-
gularium actuum in aliquo ex decem præ-
dicamentis, de quibus passim per Docto. tñ
quia isti oēs actus tendunt ad eundem finē,
& vnus non se opponit cum alio, & sic dicitur
tur singulares singularitate adminiculati-
ua, quæ quidem non nocet, sed prodest ad
effectum probationis perfectæ, si non sin-
gulis actibus, saltem de illo generali facto,
de quo queritur, p ea, quæ supra dicta sunt.
* & hanc conclusionem magis ** commu-
nem, & veriozem esse testatur Craue. in dict.
tract. de antiq. tēpo. char. 151. nu. 11. per to-
tum, & nu. seq. vbi citat pleraq; exempla su-
626 præ relata: præter id, q in dubio testes pre-
sumantur doctos, Alba ubi supra nu. 8.
Pōt tñ responderi duobus modis; primo, con-
trariam finiam veriozem esse, vñra tex in d. c.
627 licet causam. † q in actibus in gñe probā-
dis et reuerabilibus, dummodo nō sint cō-
tinuatiui, q testes singulares non probent,
firmat expressè glo. in nihilominus in glo.
33. quæst. 9. & ibi eam sequuntur Archid.
& alij loquentes in probado adulterio, vel alio
quocunq; crimine reuerabili nō continua-
tuo. si enim vnus testis deponat de adulterio
facto heri, vel in alio loco, vtiq; isti testes
non coniunguntur, quia discordant in loco,
vel tpe, prout in testibus Sufannæ, qui inten-
debant deponere de adulterio eadem hora
commissio, & non cōueniebant in loco. & ra-
tio est, quia licet adulterium hodiernum sit
simile cum adulterio hesterni die factio, tñ
quia vnum non est pars alterius, in effectu
628 sunt diuersa, jaddit glo. ibi ad fin. idem esse
in probanda irregularitate. nam si vnus tes-
tis deponat de celebratione missæ, alter de
celebratione vesperarum, vel in probatione
possessionis decimarum, quod vnus dicat de
perceptione tritici, alter de solutione faba-
rum, vtiq; isti non conueniunt, sed dicun-
tur omnino singulares.
629 Qua de re Docto. apertè concludunt, † q
ad probandum aliquem esse hereticum, vñ-
rarium,

rarium, homicidam, sanctum, & huiusmodi, illi non probant, si sunt singulares, etiam quod agatur de probando aliquid in genere, ut late concludit Hippo. Marf. d. conf. 129. nu. 7. & plur. seq. Et in probanda confessione, quod testes singulares in loco, vel tempore non probent, tenent Alex. Afflict. & Craue. quos refert et Rolan. a Valle conf. 82. num. 20. vol. 2. & est
 630 * * communis opinio, quod ita ut testes singulares de confessione deponentes, et si multi sint, non probent etiam semipienē, Alcia. conf. 2. num. 6. & seq. Cepha. conf. 163. nu. 23. Afflict. decif. 364. in princ. ubi reprobat Castr. contradicentem, Maran. in suo Specu. tit. de confessio. nu. 13. idem Alcia. conf. 314. nu. 4.
 631 * Idem in probanda quasi possessione filiationis, Alex. conf. 74. nu. 1. uer. fortius dico. uol. 2.

Et rationem huius theoricæ, & conclusionis ponit Bal. conf. 394. nu. 3. & 8. in 2. par. quod dicit, quod testes singulares non probant certum, & determinatum factum, quia uno sensu, & uno
 633 spiritui continetur, quod ille testis est singularis, quod deponit de eo, quod ipse vnicus, & solus scit, & alius nescit, vel si se sit non deponit
 634 de eodem; quod ita licet in genere concordet in idem deponendo de aliquo in genere, puta, quia testes dicunt omnes talem esse hereticum, vel usurarium, licet semel aliquos probent, quia consonant in eundem rei finem, et quod vnus in causa seise dicat, quia audiuit eum negatē incarnationem, alius resurrectionē, alij tamen contradicunt, quod isti non probant ge-
 635 nus, quia genus representatur per speciem, sed in specie isti non concordat, quod quia species non probatur, nisi per testes comprehendentes notitiam rei eodem sensu, eodem loco, eodem tempore, sine aliqua differentia, ergo, &c.
 637 quod & testes singulares dicuntur ratione diuersitatis facti, super quo deponunt, per Corn. conf. 238. nu. 7. vol. 4.

Et latissime hanc partem defendit Abb. consil. 638. 42. per totum in 1. par. quod dicens, hanc esse
 * * communem regulam, quod testes non probant, nisi simul eodem tempore id, super quo de-
 639 ponunt, uiderint, uel audierint, quod & quod ab hac regula excipiuntur facta indiuidua, puta, circa missæ celebrationis probationē, uel successiua, puta, ad probationē alicuius facti, quod vnus uidit post alium per foramen, & quod in regula stat probatio possessionis iurisdictionis decimare, aliquid esse hereticum, famæ, rumoris, consuetudinis, & huiusmodi, contra glo. in d. l. ob carmen. per text. in c. nihilominus. l. q. 9. & latius ibi per eum. Et ideo recte conclusit Barro. in d. l. ob carmen. ff. de
 640 testi. quod licet testes singulares probent aliquam possessionē in genere, non tamen probant

possessionem alicuius temporis, ut et respondit Rui. conf. 9. 5. nu. 19. vol. 3. & late in materia probandi aliquid esse hereticum, Boe. decif. 342. Et hæc conclusio non habet dubium, ubi agitur de singularitate relictæ oblatiua, ut in testibus Susanng. uel ubi agitur de aliquo particulari factio probando, uel specie alicuius generis probanda, & in crimine hæresis, Archid. in c. officium. nu. 8. de hære. in 6. ubi et Io. And. & Gemina. & Franc. Bal. conf. 394. nu. 1. in 2. par. Alex. conf. 72. vol. 1. Dec. in c. licet ex quadam. nu. 7. de proba. ubi refert etiam But. Sali. & Hostien. ita tenere, Boe. decif. 242. nu. 1. in fi. Clar. in §. fin. nu. 53. lib. 5. recep. senten. ubi attestatur de magis
 641 * * * communi opinione. quod & ratio est, quia in causa graui testes singulares non probant, Dec. conf. 133. col. pen. in fi. & seq. ff. de testib. & testes, quorum unus non deponit de enumeratione, alter de confessione, non probant tanquam singulares, Felin. in c. licet ex quadam. col. 3. nu. 2. de testi. Et testes dicentes, se hoc tamen scire, & non plus, ibidem post Bal. in
 643 l. cum antiquitas. nu. 5. C. de testa. Item si vnus testis dicat venditionem, uel contractum factum pro decem, alius pro quinque; neque enim coniunguntur, ut concordet etiam in minore summa, sed singulares dicuntur, Afflict. decif. 72. nu. 6. quod Et in confessione probanda, quod non audiantur testes singulares, licet in dubio presumantur concordare, Castren. conf. 48. nu. 41. & seq. inter conscribi
 645 lib. 2. quod & abunde in probanda consuetudine usuraria, homicida, fornicario, heretico, lusore, blasphematore, possessore, & huiusmodi, Alexan. conf. 72. vol. 1. Taf. conf. 78. vol. 3. & de * communi testatur Alex. conf. 13. nu. 24. uol. 7. Dec. in c. licet causam. de proba. & aliis etiam de * communi attestantes refert Clar. in sua praxi. crim. §. fin. q. 53. col.
 646 53. ubi varia exempla ponit. et licet quod alias testes singulares probent, ubi agitur de leui præiudicio, Abb. in consil. 81. col. 1. in 2. par. & per Rot. Bono. decif. 62. nu. 8.

Secus autem si essemus in actu continuatio, quod ut probanda irregularitate propriæ, celebratione missæ facta per excommunicationem. nam si vnus testis deponit de fine eiusdem missæ, alter de princ. uel in probanda prescriptione, uel in probando adulterio, & vnus uidit post alium per foramen aliquos fornicari, uel in probando testamento celebrato; tunc enim isti conueniunt ad celebrandum vnum, & idem factum, licet deponant de diuersis actibus eiusdem negotij, ut concludit d. glo. & hoc est ratione connectatis, nimirum si hoc casu isti testes probant, prout
 hanc limitationē approbat Alex. d. conf. 72.

De fideic. prohib. Quæst. XII. 401

- 648 nu. 4. ad fi. ¶ In probando aliquem hereticum non sufficit, qd vnus dicat audiuisse, qd negabat Christum natum ex Virgine, alius aut, quod dixit Christum non ascendisse in Cælum, fm Ant. de But. in c. cum oporteat, de accusat. quem sequitur Alex. d. conf. 72. nu. 1. v. 2. præsuppono. uolu. 1. vbi con-
- 649 cludit, qd aliud est probare usum iurisdictionis, qd est quid vniuersale, aliud, quando tractatur de probando causas, ex quibus resultat multiplicatio alicuius rei, quia illo casu testes singulares non probant, vt in probando aliquem scilicet miracula, & vnus testis deponit de illuminatione cæci, alius, qd sanauit claudum, tunc isti testes non probant, fm Archid. & Inno. quod & probat Ripa in d. l. admonendi. nu. 202. ff. de iureiuran. per
- 650 Inno. & Fel. per eum citatum. ¶ & ratio est, ut ille ait, quia quælibet probatio tendit ad diuersa, idem in dicto exemplo in probando aliquem hereticum, & idem ait ipse in probando aliquem homicidam, secundum Anto. de But. vbi sup. vel vltariū, fm Fede. de Sen. & Lauren. de Rodulph. qui testatur, ita vidisse praticurū, de quo per Alex. ubi supra. nu. 7. & testes deponunt de diuersis actibus; isti enim testes potius inferunt multiplicationem actuum, qd qd probent vnum totum.
- 651 Quia dicitur per Anto. de But. in c. licet ex quadam de testi. c. l. indit. qd si vnus testis deponit de vna confessione, alius de alia, isti testes dicuntur singulares, & iungi non possunt ad integrandum probationem, cum concord. per Hippol. in sua praxi criminali in §. diligenter. nu. 10. ¶ Et pariter si vnus testis deponat de fama in vna parte ciuitatis, & alius in alia parte non iunguntur, vt etiam ipse respondit conf. 1. nu. 67. ¶ sic & vbi ego peto decem, & induco vnum testem, qui dicit, qd ea mihi debes ex causa mutui, alius dicit, qd fuisti confessus, licet isti dicantur cōcordes in iure, quia dicunt obligationem esse, discordant tamen in facto, & sic sunt singulares, & non probant, Felin. in d. c. licet ex quadam.
- 652 sub num. 2. de testi. ¶ & ratio est, quia vnus deponit de visu, alter de auditu, & sic discordant in sensu, & sensato, ut ibi per eum.
- 653 Et propterea ¶ Alex. in d. conf. 72. num. 4. vol. 1. concludit, qd etiam quando agitur de probando aliquid in genere non sufficiunt testes singulares, fm Hostien. & Gozfrex. explicantes in probanda quasi possessione iurisdictionis decimandi, per gloss. in d. c. nihilominus. ¶ & qd eadem ratio militat in probando aliquid in genere, quæ in probando negotio speciale, vel actu particulare, in quo necessaria duo testes requiruntur, l. vbi numerus. ff. de testi. cum omni negotio, extra eodē.
- 657 ¶ quia in ore duorum, vel trium stat omne verbum, cum es. de testa. & tñ hoc modo quilibet est vnicus, & singularis in causa, & dicto, ad hoc allegat Inno. Joan. And. Ricar. Malum. & Bal. & Alex. respondit ad saluandū quendam, qui inquisitus erat, qd erat blasphemator, & dilapidator bonorum ecclesiæ. & supradicta exempla, ultra Alex. refert, licet corrupte alleget, & sequitur Io. de Ami. d. c. si. 127. col. 1. loquens ipse in adulterio aliquo particulari probando, vel et aliquid in genere adulterum, vel vltarium, vel Petrum fuisse sanctum, & ibi addit, qd ista opinio est
- * magis * cōis, qd sciam qd agitur de probando aliquo, vel quid in genere, testes singulares minimè probant; ea ratione, quia dicta testium huiusmodi, & cause magis inferunt multiplicationem delicti, qd qd probet vñ totum; idemq; firmat in probanda iurisdictione, & quasi possessione pedagiū, & huiusmodi, latè lafcōs. 1. sub no. 5. v. 1. item omnes dicti testes sunt singulares in dictis suis, & c. uol. 3. dicens, hoc procedere, et si essent mille testes, licet questio sit dubia in probanda possessione, tñ hæc 2. pars videtur esse verior, quando testes sunt singulares in actibus remotis, vel sui natura non possessorijs, vt latè probat Rot. Bononiensis. conclusio. 62. nu. 2. & in probanda additione hereditatis, fm Bal. licet alij et cōtrarium in hoc teneant, & eam opinionem latè defendit Dec. in d. c. licet causa in num. 17. v. 1. sed de hoc tñ videtur tex. hic. & ibi etiam adducit Bal. ibi sic notantem illum tex. quod actus in genere non probatur per testes singulares in actibus particularibus, & ibi sequitur Alex. ubi supra, & p illud de pluribus iudiciis, de quo
- 658 infra dicemus in 7. dub. ¶ Item in probando aliquem sanæ mentis testes singulares in tpe non probant, Ruin. d. conf. 67. col. pen.
- 659 vol. 1. ¶ Item in probanda consuetudine, qd testes singulares in actibus non probent, firmat Ripa in d. l. admonendi. nu. 208. p. Cyn.
- 660 & Ro. per eum citatos. ¶ Item qd in probando aliquem vltarium non sufficiant testes singulares de actibus, ¶ licet ex hmoi testificatione oriat infamia facti aduersus vltarium ex multitudine testificantiū, firmat post Abb. Alex. Dida. ibi. c. 3. num. 4. in fin. &
- 662 seq. varior. resolu. ¶ & ibi addit, qd fm cōm opinionem, non valeret et constitutio Episcopi, qd crimen vltare posset probari p testes singulares, quia esset contraria dispositio iuris cōis, nisi forte ageretur de probando in genere aliquem fuisse vltarium manifestū, & publicum; tunc enim testes singulares in actibus probant, vt ille ait, quia licet in actibus particularibus sint singulares, & eos non

legiti-

legitimé probent, quantum ad effectum, ut
ferri possit finis, & dari iudicium super illis
particularibus actibus, tñ secus est, quantum
ad effectum infamiz, & hñ oī, utiq; non pos-
sunt isti testes cōiungi ad effectū plenę pro-
bationis, sed solum semiplenę dicetur proba-
tum, per ea quę ponit Alex. d. conf. 52. nu.
663 4. uol. 4. † dices, q̄ si vnus testis deponit de
veritate actus, alius deponit de confessione,
istī testes non possunt coniungi ad plenam
probationem, quia confessio semiplenę pro-
batur, sed quia vna probatio non repugnat
alteri remanebit semiplenę probatum; ut ēt
infra dicemus in seq. dub. & sic datur casus,
q̄ vna probatio non adminiculatur. alteri
ad plenā probationē, nec ēt erit oblatina.
Quod procedit, etiam si possent esse singulares,
664 † non minus enim damnarentur testes, qui
verē singulares sunt, quā illi, qui possunt esse
singulares, secundū Bal. in l. an. nu. 34. C. de
edict. diu. Adria. tollen. post Bar. in l. Celsus.
665 col. pen. ad fin. de vfu capio. † loquentes in
testibus per prescriptione deponentibus,
nisi concordent aperte in possessione eius-
dem temporis nō probantur prescriptionē.
& generaliter hanc conclusionem post Bald.
ubi supra, sequitur Cor. conf. 182. nu. 18. vol.
666 2. Alex. conf. 82. nu. 3. uol. 1. † Et ratio istius
conclusionis ea est, quia probatio debet de
necessitate concludere, l. non hoc. C. unde le-
gic. in presentia. de probat. Bal. conf. 44. si-
667 per prædictis. in 2. par. † dicens propter ea,
q̄ dicta testium obſcura, & necessario nō cō-
cludentia non probant, loquens in materia
probandi aliterim, Alex. conf. 110. nu. 2.
668 vol. 1. † ubi per dictam rationem cōcludit
quod indefinita in dictis testium non æqui-
pollet uniuersali. & pro ista cōclusionē plu-
res cōcordant allegat ipse conf. 20. nu. 9. vol.
4. idem respondit Cor. conf. 78. nu. 7. uol. 3.
Et istam cōclusionem, q̄ nedum testes singu-
lares, sed etiam qui possunt esse singulares
non probent, ultra Bal. ubi supra, firmat etiā
Io. de Ami. d. cōf. 127. nu. 16. & seq. ubi etiam
refert Ant. de But. & Alexā. & dat exemplum
Archid. in d. c. nihilominus de prescriptione
probanda, in qua vnus deponbat de præ-
scriptione triginta annorum, alius de vigin-
ti, alius de decem, q̄ nisi appareat omnes cō-
uenire in eodem initio non probat. de quo
etiam latius per Alex. conf. 64. uol. 2. & licet
Ruid. conf. 67. nu. 6. & seq. uol. 1. post Bald. dā-
re videatur Archid. in d. exemplo, & male,
tamen ibidem col. penul. concludit aperte, q̄
quando inter testes resultat, vel resultat po-
test singulares in tempore, & circa tempus
de quo testificantur, non probant, quia non
669 sunt testes, per Bar. in d. l. Celsus. † Et

ideō ego non puto veram contrariam cōclu-
sionem, quā habet, q̄ in dubio debeat fieri
interpretatio, quod testes præsumantur cō-
tētes, si cōgrua interpretatione hoc fieri po-
teat, de quā per de San. Seneri. in d. l. admonē
d. nu. 117. ubi citat Inno. & Specif. de iurein.
& per Crauet. qui solum Alex. citat d. conf. 1.
670 78. nu. 9. † & loquitur Craue. in testibus,
quorum alter de tempore deponebat, & de
loco loci, alter uerō nihil dixit de utroque,
671 † Item de testibus, quorum alter dicebat,
se non bene recordari de tēpore, uel de loco,
sed quod credit fuisse factum de mēse Maij,
quod tamē dicantur cōcordes, idem sub-
icit Craue. si de testibus non recordatur,
nec de verbis formalibus, ut ibi per cum,
672 † quod ego non puto, quoniam testes licet
non teneantur deponere de die, tñ tēpore
respondere de mēse, glo. in d. c. nihilominus.
673 in si. glo. 3. 3. q. 9. † Verum est, q̄ si non re-
cordantur de tempore, non ideō tamen mi-
nus probant, Archid. ibi ad si. & quod non
probent, sequitur Bal. ubi supra. respondit
674 etiam Cor. conf. 78. nu. 7. vol. 3. † ubi igitur
est singularitas, ibi est varietas, & unitas,
675 quia quilibet est solus, † et contra ius diui-
num, & humanū est, quod vñ soli credatur,
ut probat Craue. d. conf. 41. nu. 7. loquens
676 in testibus singularibus de actibus, † & ibi
addit, q̄ testes singulares dicuntur testes la-
cerati, quia singularitas testium diuidit, & la-
677 cerat testimonium, tēx quo omne diuisum
dicitur laceratum, & latius, ac magistraliter
Docto. in c. licet causam. de probatio. per illū
tex. ubi cōcludunt, q̄ testes singulares, etiam
si essent mille nō probarent, imō minus pro-
bant plures, quā unus, & refert, & sequitur
Alex. conf. 11. nu. 3. & seq. vol. 4. loquens in tes-
tibus Sufanne, qui erant singulares respectu
loci, & q̄ plures testes minus probent, quā
vnus, generaliter cōcludit post plur. concor-
dan. per eum allegatos, Dec. conf. 180. nu. 8.
Et quando testes sunt singulares, q̄ non plus
valeant mille, quā unus, plures concord. etiā
allegat Alex. conf. 21. nu. 2. vol. 4.
678 Et in istis † testibus singularibus non habet
locum regula, quorū singula nō profunt, &
ideq; firmat Ripa in d. l. admonendi. nu. 24.
ff. de iurein. dicens, q̄ testes si non sunt cōcor-
des in omnibus predicamentis, de quibus per
Bal. in l. testiu. C. de testi. & in l. de quibus. ff.
de legi. nu. 37. & seq. fed sint singulares singu-
laritate oblatina, quia scilicet deponāt in
vno & eodem facto, tamen discordant in ali-
quibus ex decem predicamentis, de quibus
supra per de sancto Seneri. in d. l. admonen-
di. nu. 124. post Bal. latissime in d. l. de quibus.
ff. de leg. & in d. l. testium. C. de testi. & latius
in l. da-

De fideic. prohib. Quæst. XII. 403.

in l. data o. pa. C. qui accusa. non poss. de quo etiam per eundem de San. Seueri. vbi supra num. 130. putat in loco, vel tpe, vt in testibus Susanæ, scilicet tempus, & locus est de substantia, quia de eo est controuersia, aliàs secus esse dicendum, vt cū quæritur de promissione de vendendo, & non cōtenditur præcisè de tpe, vt inquit Roma. consil. 3. o. nu. 2.

679 Q. uia de re, ¶ si vnus testis dicit testm fuisse reuocatum de vno tpe, & alius de alio, ¶ vel si vnus dicit aliquid factum de die, alius inter diem, & noctem, isti dicuntur singulares, & contrarij, l. as. consil. 3. 1. nu. 2. vol. 1. & sic nō

680 probant, vt ille concludit: idem si vnus testis dicit aliquod dictum fuisse in eius præsentia, & Titij, & q. idem fuit repetitū postea q. superuenit Sépronius, & Sépronius dicit, q. superuenit vnā cū dicto Titio, vt ibi p. cū.

681 ¶ & certa minima dña imaginē habet contrarietatis, inquit Bald. in d. l. de quibus. sub. nu. 3. 8. maxime in diuersitate factorum, vt s. 682 dixi, & tunc utiq; nō probat. ¶ Q. uia de re, si vnus testis deponat de vna quatuoritate præcij vditionis, alter de alia, isti dicerentur contrarij, seu varij, & singulares. idē si vnus pretii nesciret, & nō p. baret, Roma. vbi s. nu. 3.

Si tñ priorem affirmatiuam opinionem pro testibus singularibus teneamus tāquam maiore numero auctoritatum fuisse de emptis his, qui sibi parum cōstituerūt, quia his parū videtur deferendū, l. qui falso, aut varia. ff. de testi. & probat. Rimini. d. consil. 7. nu. 1. 24. vol. 1. nica tñ sanē intelligenda est, & declaratio.

684 Primo, vt nō p. cedat, ¶ qñ tps est de substantia ad probandū; tñ cñ testibus in tpe variantibus nulla fides est adhibēda; ita seipsā declarat gl. in d. l. ob carmē. s. n. ff. de testi. Odo. fre. Bar. & alij ibi. Lofred. cōf. 27. col. 2. Crau. cōf. 9. Alex. cōf. 3. col. pen. vol. 4. pinde est. n. ac si de particulari facto ageret hoc casu, &

685 cōf. 100. nu. 5. vol. 1. ¶ & hec declaratio accipiēda est, vt vera sit, primò, si agatur de probatione certi temporis, vt si volo probare me possedisse per 10. annos, & vnus testis dicit me possedisse per triginta, vnus per vigin

686 ti, vnus per decem; ¶ neque enim in materia testium in maiore summa cōtinetur minor, ita concludit Archid. in c. nihilominus. nu. 2. 3. q. 9. vbi dicit, hoc tenuisse etiā Odo. fre. in d. c. si. Verum aliter loquitur ipse, vt

687 infra dicam. Et istud, ¶ quod dixi, eō magis procedit, si ageretur de probanda præscriptione, quæ indet, & finem temporis requirit. Et idem etiam ¶ respectu loci; nam si statutum puniat eum, qui iuerit de tali loco vsque ad talem locum, & duo testes deponunt, quod talis iuit a tali loco vsque ad dimidiam talis loci, & alij duo de alia dimi-

dia deponant, vtique non iunguntur isti testes ad probandum accessionem huiusmodi; quia proximi solum viderit principium, alij nō nisi finē, Bald. in l. 2. nu. 13. C. quor. appellat. nō recip. in statuto puniēte vniuersitatem, quæ bānicum p. biduū ibi commorantē non cepit, q. non sufficit probare morā illius p. duos dies in gñe, vbi certi dies exprimuntur, Lamberteg. super dicto statuto de contract. mulie. col. 348. nu. 3. 1. & seq.

688 Sed o dicta ¶ declaratio intelligi dēt, si et agatur de probādo actu ad certū tempus restitūto, vt si agat de spolio; nā de eo probare, q. qñ fui spoliat, ego possidebā. 1. s. iterdictū aut hoc ff. de iur. & iur. arma. ita lo. And. in d. c. qualiter, & qñ. il. 1. col. 9. de accusa. & ita loquitur Odo. fre. in d. l. ob carmē. s. si. ff. de testi. dicēs, q. si itēdo p. bare, q. certo tpe possedi, tūc nō sufficeret, si vnus testis simpliciter dicat, q. possedi p. decē annos, alius p. nouē, aliā p. octo, & sic descēdēdo, vt ibi p. cū. Et hec intelligētia differt a priore, q. ibi agit de quātitate tps, hic de initio tps tñ, & sic de facto limitato ad certū tēpus, vt ē p. Bar. in d. s. si.

690 Tertiō intelligi ¶ dēt dicta declaratio, primò, vt p. cedat, ēt si agat de certo tpe, sed tñ sufficit p. bare verē, vel psumptiue illud factū ad illud certū tps limitatū, nō tñ oimodē limitato ad diē, vel horā, vt si agat in terdicto retinēdā, idē si p. bare me possidisse tpe morte litis, & p. bo p. testes, quorū vnus dicit, q. possedi p. decē annos, vnā p. nouē, & sic descēdēdo, certē p. bat p. istos testes de tpe singulares, q. possidebā eo tpe, ita cōcludit Odo. fre.

691 in d. s. si. in fi. ¶ psumit, n. continuatio facta possessionis, l. siue possideris. C. de p. bat. neq; enī isti testes, ppter ea possunt dici singulares, vt ille ait, intelligendo tñ, vt infra dicam in versuerunt hęc declaratio. in 1. declaratio.

692 Et quę diximus de tpe. ¶ idē quoq; intendimus in loco, q. sit de substantia facti, vt erat in testibus contra Diuā Susanā, de quibus s. diximus in 1. q. & alijs hmo ī p. dicanētis.

693 Secūdo ¶ declaratur supradicta conclusio affirmatiua fauēs admodum testibus singularibus, vt procedat ita demū, si agatur de probando aliquo toto, & vniuersali, cuius quęlibet pars infert illud totū, secus si ex illa probatione inferatur actuum multiplicatio potius, q. identitatis illius totius, ita concludit Imo. in c. cum oporteat. nu. 3. de accusa. exemplificans de primo casu in iure

694 decimarum. ¶ quia si vnus testis dicat, q. vidi colligi decimā grani, alius vini, alius hordei, & hmoī, probant quasi possessionē iuris decimādā; & in iurisdictione, si vnus deponit de actu meri imperij, vnus de actu mixti imperij, vnus de actu simplicis iurisdictionis;

L 1 proba-

probatur enim quasi possessio iurisdictionis, & in probata possessione mea certi prædij, si vnus testis dicit, q̄ vidit me colligere triticum, alius hordeum, & hmoi, de quo p̄ glo. in d. lob carmen. §. h. n. §. de testi. ita concludit Imo. in linter pares. nu. 4. ff. de re iud. De 2. autē casu exemplificatur, vt si agatur de probando aliq̄d fecisse miracula, & vnus testis deponit de vno miraculo, scilicet, q̄ sanauit claudum, alius de alio, vel aliq̄d homicidam, & vnus dicit de vno homicidio, alius de alio, vt per Imo. in d. c. cū oporteat. nu. 37. in princ. magis enim hæc inferunt multiplicatione actum illius totius; vt etiā in probando adulterio, de quo per glo. in c. nihilominus. 3. q. 9. & faciunt, quæ infra dicemus in 4. declarat. Et hoc est, quod voluit ēē Rolan. conf. 9. §. nu. 18. vol. 4. dicens, q̄ si contra aliq̄d inquiratur generaliter, q̄ sit vsurarius, testes singulares affirmantes illud esse verum, sed in causa scientie circa particularia sunt discordes, puta, quia vnus deponit de vno actu, alius de alio, scilicet, quia fecit secum vsurā, & quilibet sic dicit de se ipso, & in specie deponit, sed in gñe oīs cōueniunt, & probant, secus si agatur de probando certos actus esse vsurarios; & ita ēē expressē cōciliādo has opiniones, affirmat Lamberteng. super statuto de contract. male. col. 3. 46. nu. 26. & plur. seq. & ibi nu. 29. addit, hāc distinctionem procedere ēē in criminalibus. & sic

* posset saluari opinio illa, quam cōm dicit negatiuam contra testes, Senat. Pedemont. decis. 7. 2. col. si. vt ibi per eum. & sic in 1. casu possunt saluari Doct. qui dicūt testes dicentes se soluisse vsuras esse idoneos, de quibus per eundem Rolan. conf. 98. nu. 4. eo. volu. & in confessione probanda infra in 3. casu.

Verantamen hæc declaratio, & distinctio non est vera, & etiam est imperfecta. Primi probatur sic; quia exempla primi casus nō sunt vera, nō probato actu perfectę possessionis, vel quasi decimandi, vel iurisdictionis, aut prædij, de quibus supra, vt cōcludit Albe. in 695 §. d. §. h. nu. 8. Et ratio est, q̄ quia aliud est continuare possessionem, prout possunt inferre actus prædicti separati probati eo modo per testes singulares, qui cōueniunt cum iu- 696 re cōi, q̄ quia possessio simul plene probata præsumitur continuata, vt ibi per eū. Aliud 697 probare initium possessionis ad eisdem eam reintegrandi, vel manutenēdi in interdico retinendæ, per reg. tex. & ibi Bar. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de iun. act. q̄ priuatantum enim præscriptum, quātum possum, vt supra diximus, vers. 2. pro hac parte facit, & ita debet accipi exemplum Odo. in d. 698 si vt dixi supra vers. 3. intelligi debet, q̄ nec

est verum, q̄ aliās actus decimandi granum inferat illum esse in quasi possessione decimandi omnes fructus, & fieri potest, quod si habeat ius decimandi oīs fructus, & fieri potest, quod si habeat ius decimandi granum, & non ceteros fructus, qui non omnes sunt eiusdem generis, & idem in exercitio iurisdictionalium, vt signanter tradit Barto. d. §. 699 hoc interdicto, q̄ nisi habeat titulum omnimodę iurisdictionis meri, & mixti impij, & c. quia tunc per exercitiū iurisdictionis in vno 700 actu retinetur in toto. q̄ idē in probando quasi possessionē exigēdi vectigalia ab oib⁹ sufficit probare, q̄ ab aliquibus exegit, Bart. in l. licitatio. §. eorum. ff. de publica. & si exegit de aliquibus rebus, conseruat tunc nos exigēdi de alijs rebus, Bar. in l. si publican⁹. §. si in si. ff. eo. probato igitur vno actu supradicti iurii per vnum testē, & de alio per aliū circūscripto initio plenē probato, & tit. vt q̄ non diceretur probata quasi possessio illius vniuersalis iuris, quia probatio cuiuslibet actus est imperfecta. Et hæc consideratio sumitur ex Hieronymo de Mōte q. 14. nu. 8. & 19. dum concludit, q̄ testes singulares probant, qn deponūt de eadē specie, q̄ genus subalternū pōt appellari, vt si vnus testis dicit aliq̄d hæreticu, q̄ negant purgatoriū, alius, q̄ ia negauit suffragia mortuorum, & hmoi ad hanc sectā pertinētia; secus si vnus deponit de hac sectā, alius de alia, q̄ ex his resultāt plura facta diuisim, & pariter Sym man. tit. 37. in fi. in tract. de hæresi, & nu. 8. Si autē deponūt de rebus annexis, seu affinis, & quæ tēdunt ad eundē finē, tñ faciunt semiplenā probationē, vt infra dicemus in 6. declaratio. Et idē probat Bero. cōf. 30. nu. 17. vol. 2. dicens, quod quādo agitur de probando aliquo in genere, q̄d tamen causam habet successiuam, vt possessio alicuius, & vita inhonestā, probant, alias secus.

Et prædicta comprobatur per Soci. conf. 111. nu. 3. & seq. vol. 1. vbi cōcludit sequendo Bar. in d. §. hoc interdicto. q̄ vbi aliquis exercet aliquem actum alicuius speciei iurisdictionis, vel exigit pedagiū de certis rebus, tñ illa quasi possessio, & præscriptio benē extenditur ad alios casus eiusdem speciei, sed non ad actus alterius speciei.

Præterea nō video, quare magis sit multiplicatio actuum in secundo casu in probando aliquem Sanctum, adulterum, homicidam, & huiusmodi, quā in primo casu, hæc enim exempla talia quoq̄ sunt, q̄ ex eodem modo, quō in primo casu, debent plenē probari. 701 Quod vero q̄ ad secundum pertinet de imperfectiōe dictæ distinctionis, id etiam patet, quia vnde etiam infra scripti casus particu-

De fideic. prohib. Quæst. XII. 405

- particulares specialiter probandi, qui possunt etiam per testes singulares probari, ut in actibus continuatis, & tractum successuum habentibus, ut in adulterio, vel fabricatione falsæ monetæ, quia unus testis post aliud videre potuit per simulam celebrationem missæ, Christi crucifixione, & similibus, de quibus 7 dicimus, & probat Symmac. in tract. de hæresi, tit. 37. nu. 4. exemplificando in sacrificio missæ, post Feli. in c. licet ex quadam de testi. & gl. in c. nihilominus. 3. q. 9. & 7 dicam in ult. declar. vers. verunt hoc fm membrum.
- 702 Tertia est declaratio 7 dictæ cõclusionis affirmatiue pro testib' singularibus, seu distinctio, q. imò pcedat, si agat de modico, alias secus, ut tenet Rot. Bonon. decif. 9. p. totum.
- 703 Ista tamen declaratio, & distinctio aperte contradicit d. conclusioni, & laborat eodem morbo imperfectionis, quo præcedens.
- 704 Quarta assert declaratio, seu distinctio, ut d. opinio affirmatiua procedat, si testes sunt multi digni, alias secus, ut cõcludit Hippol. cõf. 1. & in sua praxi, §. diligenter. nu. 17. & probat Cepo. cõf. 3. in fin. in ciuil. vbi cõcludit, q. licet testes sint singulares, tñ si sūt ita notabiles, q. inducāt indicē ad fidē idubitatā, nō dēt curare de ista singularitate, licet qdā pterui cõtrariū credat, citando ad hoc Cast.
- 705 ita dicentē, 7 sic ē testium pluralitas supplet defectū psonarū testium, ut ibi p eum; q. loquit in casu probatē cõfessionis: & faciunt, quæ 5 dixim' in c. effectū, & late probat Silua. cõf. 36. nu. 9. & seq. ut ibi cõcludit in duobus testib' de cõfessione singularibus, q. pōt iudex fidē adhibere, & cõcordātes pro Cepo. citat. & qñ testes sūt nobiles, & multū digni, q. hæc cõclusiō vera sit, latē pbat Hippo. singul. 114. vulgata, & tritū est ap. ad oēs, q. testes singulares nō pbat. Crane. d. cõf. 267. nu. 6. vol. 2. Sil. cõf. 51. sub nu. x. & seq. Curt. iu. cõf. 178. col. 1. Imò et posset vni testī credere eo i casu, si vera est decisio Rimi. in l. 2. in ult. not. in fi. C. de edē. quē refert, & seq. Silua nupt. lib. 5. nu. 123. Soci. iu. cõf. 32. nu. 19. vol. 2. Qd tñ non puto verū, p text. in l. iurisiurād. C. de testi. & ga in omni negotio requirunt duo testes, ut 5 diximus, vers. 7 hac parte in materia pbatōis simulatiōis cõtractus. Dec. cõf. 463. nu. 24. Et ita debet intelligi Soci. cõf. 11. nu. 6.
- 706 vol. 3. 7 dū cõcludit post Cast. q. iudex ex arbitrio suo, si fibi videat, poterit adhibere fidē testibus singularibus, & et nō credere testibus concludentibus, & plur. concordā. quos refert, & sequitur Crane. cõf. 73. nu. 3. vers. fortius voluit Pa. de Cast. in l. Lucius &c.
- 706 Hæc tamen declaratio, 7 & distinctio non recipitur, & nimis vaga est, & generalis.
- 707 Quinta ista declaratio, 7 siue distinctio, ut sapē dicta opinio affirmatiua p testibus singularibus pcedat ita demū, si cū testimonio singularium testium cõcurrerēt aliquē aliq. cõfecturæ, vel psumptiones, puta, multitudo testium, & seu et alia psumptio, alias secus, ut post Alex. & Appollin. ad eū, probat Dida. varia. reso. li. 3. c. 3. nu. c. loquēs i probado vsuratio. & hanc declarationē adiunxit Cepha. cõf. 1. 41. nu. 12. & in proposito Cepo. cõf. 3. col. pen. loquēs in vno teste de veritate matrimonij, & octo de confessione, licet singularib' loco, & tpe, & testibus de fama. & de hæc declaratione et supra dixi in 5. effectū. & hæc declarationē probat post Cast. & Ancha. Crane. cõf. 73. nu. 36. vbi sic limitat decisioē Bal. de qua supra in 1. effectū, & q. tñ probat mille, quantum vnus, ut nō procedat, quando concurrunt alie cõiecturæ.
- 708 Verunt hæc declaratio, 7 distinctio nimis vaga, & generalis est, apta etiam ad particulares dispositiones, nedū ad genus aliquod probādū, & cõiter nō admittit, ut 7 dicim'.
- 709 Sexta elicitur declaratio, seu distinctio ex Cepo. d. cõf. 3. col. pen. sub nu. 9. vers. sed dubiū est, qualiter fidē faciant v. opinio affirmatiua pcedat saltē ad effectū adminiculatōis pbatōis desu pfectā, ita ut saltē faciat semiplenā pbatōis; loquēs, ut dixi, in probatā cõfessione extraiudiciali, & parti absenti facta; q. & probat Symmac. in tract. de heret. tit. 7. nu. 4. dicēs, q. testes deponentes de rebus affirmibus, & cõnexis, & que ad eundē finē tendūt, nō faciūt plus quā dimidiā, 7 a semiplenā pbatōis. non erit tñ locus iuramento suppletorio, ut supra diximus in 3. effectū. & q. faciāt semiplenam pbatōis, tenent Bal. Corn. & Calca. quos refert, & sequitur Crane. d. cõf. 74. nume. 3. vers. quia imò. licet alij multi solum loquātur de psumptione, ut supra dixi in 3. effectū.
- 710 Ista tñ declaratio, 7 & distinctio nō est bona ad propositū, quia hic agitur de plena pbatōis faciendā, præter id, q. de iure canonico est indubitata cõclusio Cepo. & de iure ciuili est valde dubia; imò de iure canonico plenē probat, Rot. Perus. decif. 9. nu. 45.
- 711 Septimò declaratur 7 hæc conclusio affirmatiua, ut testes singulares solum sufficiant ad inquirendum, sed non ad condemnandum, ut supra dixi in 4. effectū, per Paris. cõf. 12. nu. 92. vol. 4.
- Pariter hæc distinctio, & declaratio pugnat cū dicta cõfessione, imò eam destruit. It hæc declaratio est indubitata, quia si sufficit ad cõdemnandum testimonij testium singularium, ut dicit d. cõclusio, fortius ad inquirendū.
- 712 Octaua declaratio datur 7 supradictæ conclusioni, ut quod d. dicit Doctores, testes sin-

gulares sufficere ad probandum aliquid in genere, sic accipiat, & procedat soli, quod ad alium effectum, quod puniendi, puta ad excipiendum circa delictum, puta, ad excipiendum de adulterio quoad dotis privationem, vel de alio crimine ad diminuendam fidem testis, non autem ad condemnandum, quia tunc in specie dicitur tractari, ita declarat Clar. in §. i. q. 53. vers. ego aliquando cogitabam. & faciunt, quæ supra diximus in 7. effectum.

713 Sed certe hæc opinio, quod distinctio non est vera, & est glo. certiorina contraria, text. id est dicta conclusio affirmativa, quæ loquitur de probatione plena, & ad effectum iudicandi, & condemnandi, ut supra diximus in multis alijs declarationibus.

714 Nona est declaratio, quod distinctio, quod scilicet dicta opinio affirmativa procedat quotiescunque testes, licet singulares conveniant, tamen non solum in iure, sed etiam in facto, seu forma facti, alijs secus; verbi gratia, si agitur de probando aliquem mihi obligatum esse ad decem. nam si unus testis dicit, id esse verum, quia ipse confessus est esse obligatum ad illa decem, alter testis dicit verum esse, quia fuit presens, quando ego mutui decem, certe isti testes tamquam singulares in facto non probant, licet conveniant in iure, scilicet illum mihi obligatum esse, ita concludit Cyn. in l. 2. nu. 23. C. quæ sit longa consuetudo. ubi idem dicit in probanda consuetudine sequitur Ancha. conf. 277. nu. 4. ubi addit exemplum de parentella probata nu. 6. de quo etiam per Bal. in l. 2. nu. 13. C. quorum appellat. non recip. secus autem si conveniant non solum in iure, sed etiam in forma facti, ut in probanda possessione, seu iure decimandi, de quibus loquitur gloss. in d. l. ob carm. §. si. ff. de testi. ut ibi per eos. & probat Bal. in d. §. si. licet in illo exemplo de mutuo multi contradicant, Craue. conf. 73. nu. 24.

715 Sed hæc declaratio nimis vaga est, & imperfecta continet cognitionem eius, de quo queritur, nec saluat verumque opinionem.

716 Decima sit declaratio, ut testes singulares non iungantur, etiam si in sensu conveniant, quando agitur de verborum formalitate probanda, ut concludit But. in c. nihil. de verb. signifi. & concordant. p. Barbat. col. 7. §. col. 2. in fi. vol. 4. & est * cois opinio, Rolan. col. 33. nu. 10. vol. 2. & posui infra in materia concordie testium in 2. q. in 12. prædicamento.

717 Vltima est declaratio, quod distinctio tradita ad dictam opinionem affirmativam pro singularitate testium, ut prima opinio procedat ita demum, si agatur de probando aliquo generali, seu universali, & testes super eo conveniant omnino, ut quia testes, & quilibet eorum dicit

articulum verum, sunt tamen varij, & diversi in causis scilicet, quia in eis sunt singulares i actibus comprehensibus sub illo universali, vel generali, de quibus deponunt, vel tpe, aut loco; secus si agatur de probando aliquo particulari, & sic procedat secunda opinio. Et respectu primi membri exemplum poni potest, ut si unus de uno actu in una persona tpe, & loco variat ab alio, ut in exercitio iurisdictionis, & possessione decimandi, de quibus per d. glo. in d. l. ob carm. §. si. ff. de testi. quia si unus vidit aliquem actum iurisdictionis exerceri, alius alium, vel alio tpe, & personis, vel unus vidit hordeum decimari, alius triticum &c. Idem si interrogati super inquisitione generaliter formata, quod talis sit hæreticus, & quilibet testis dicit id verum esse, sed in causa scilicet unus deponit de uno articulo, alius de alio; & idem in probando aliquem infamem esse, & simili. ita declarat Io. And. in d. c. qualiter, & qñ. il. 2. col. 3. de accusa. & ante eum Inno. & apertius Heri. Boich. nu. 15. & plu. seq. & pulchre et Cel. col. 1. §. Et

718 hæc quod conclusio vera est, siue materia, seu factum hominis, si per quo testes principaliter examinati deponunt, sit reiterabile. si quod sepius committi, & fieri possunt, ut adulterium, quod quidem per similitudinem sepius committi potest, licet non sit semper idem cum aliud sit adulterium hodie commissum, & cum eadem persona, aliud, quod heri, & cras, glo. in c. nihilominus. 3. q. 9. siue factum non sit reiterabile, ut homicidium, si aliquos. quod tamen vero alienum est, quia tunc dicuntur esse in 2. membro, scilicet in probando aliquo particulari, ut infra dicemus, secus si ageretur de probando aliquem esse homicidam. Hæc est distinctio, nem probat Felin. in c. licet ex quadam. col. antepen. de testi. Paris. conf. 2. num. 89. vol. 4. Hippo. conf. 1. num. 42. & seq. Caccia lupin. admonendi. nu. 132. vers. 2. casu. & nu. 134. ff. de iure in. explicans in probando aliquem hæreticum in gñe. Idem probat Cyn. in l. 2. sub nu. 23. vers. sed quidam dicunt contrarium. C. quæ sit longa consuetudo. Odof. in d. 719 §. si. in fi. & ideo testes dicentes ad manus meas pervenisse tantum de bonis talis, quod sufficit ad satisfactionem, probat hoc in genere, Alex. conf. 18. in fi. vol. 3.

Quod autem attinet ad secundum membrum, res satis clara est, siue factum non sit reiterale, ut in probando homicidium aliquis. absit enim, 720 tunc testes in aliquo prædicamento singulares probent, siue sit reiterabile, quemadmodum nec adulterium probant. nam & si semper quis adulter dicatur per adulterium sepius commissum, tamen reuera aliud est adulterium heri commissum, aliud, quod hodie, aliud, quod cras, ut supra dixi de totis adul-

De fideic. prohib. Quæst. XII. 407

ter tenetur pœnitentiã agere quasi de multis, vt pe. Abb. in c. sicut nobis. nu. 4. de testi. & signatur declaratur, & hoc membrum intelligit post lo. And. Henric. Boich. vbi supra. & hoc, nisi testis vnus post alium per foramen videret factum huiusmodi, vt ibi per eum, nu. 18. post glo. in d. c. nihilominus. 3. q. 9. idem probat Ancha. in d. c. qualiter. nu. 3. 5. dū distinguit testamenta, contractus, & dispositiones huiusmodi, quæ unico ferè tempore expediuntur ab alijs dispositionibus sub aliquo genere contentis, de quibus supra in 1. membro, & d. cōf. 1277. nu. 5. & ante eum Alberic. in d. l. ob carmen. §. in fi.

Veruntamen hoc secundum membrum, 721 siue sanè accipiendum est, nisi factum illud particulare sit succellum, & aliquid terribile, quia testes etiã singulares probant, licet aliqua varietas sit inter eos: verbi gratia, si agatur de Christi crucifixione, in qua S. Marcus dicit hora tertia, & S. Lucas hora sexta, vt considerat lo. de Turrecrema. in d. c. nihilominus. 3. q. 9. col. 1. in princ. & col. 2. post princip. Et in probanda aditione hereditatis; neq; enim vnico momento explicatur, celsi. cōf. 22. num. 10. & in tractatu cōtra Principem Ancha. cōf. 1277. num. 5. vers. quoddam est factum, quod non capit essentiam momento temporis, vel in vno loco tã-

722 rum, q. tamen non puto, si quia rebellio ex vnico actū, & vnica conspiratione consumitur, periciturq; conclusio tamen in se terna est, & iam ipse latè probat ibi nume. 6. dum cōcludit, q. si vnus probat vnum, quod habet temporis continuationem, & aliquam perseuerantiã, siue sit vnum totum, siue habeat partes separatas, singularitas testium respectu loci, vel temporis non vitiatur, quia alias arctaretur ad impossibile. & hanc declarationem ad dictum secundum membrum probat Fulgo. in d. l. ob carmen. §. in fi. in fi. ff.

723 de testi. dum concludit, si q. si factum, aut negotium habet continuationem, & in eo sufficiunt testes singulares, aut est momentaneum, ut in casu testium Diuæ Sufannæ, & tunc secus. idem probat Innoc. in d. c. cum oporteat. nu. 37. de accusat. si dum concludit, q. vbi actus, qui intenditur probari, non habet continuationem, tunc est potius probare multiplicationem illius actus, q. eandē actū, ut per Alber. in l. inter pares. ff. de re iudica. nu. 1. in fin. Et ad hac faciunt exempla,

724 quæ supra tradidi in 2. declarat. in fi. & in specie de exēplo missæ, in quo tñ certum est, q. per testes non probatur celebratio integra missæ, licet vnus dicat de vno a. t. n. alius de alio, quia quilibet testis non deponit, nisi de parte, si sicut alibi statuto, q. q. iue-

rit de tali loco ad talem locum, puniatur talis poena, certè si duo testes deponant de accessu vsq; ad dimidium, & alij duo de alia dimidia, non tñ iunguntur, vt probet ad totū, quia primi videntur primū initium, & nō finem, alij videntur finem, sed non initium, Bald. in l. 2. nu. 13. C. quor. appellat. non recip.

727 Quod attinet ad 6. q. pertinentem ad hanc materiã, duo sunt discutienda. Primū, 728 si dari possint aliqui casus, in quibus bene audiatur testium singularitas.

729 Alterum est, si an, & quando locus sit cōsiliationi testium. Circa primum si aliqua adduci possunt exēpla. Primus nãq; casus, 731 1. & exēplum sit in probanda consuetudine: nam testes singulares reiciuntur, Dec. cōf. 215. col. 2. nu. 3. vbi concludit, q. testes singulares in actibus cōsuetudinis non probant consuetudinem.

732 Secundus casus est in probanda simulatione; neq; enim in ea materiã admittuntur testes singulares, Afflic. decif. 72. num. 7. Sed contrarium verius est, ut in probado pãcio retrouendendi ad effectum contractus usurarij, & simulati, ut post Castr. & Dec. per eū citatum. Rolan. cōf. 50. col. 1. vol. 4.

733 Tertius casus est, si & exēplum in probanda promissione, & confessione facta per aliquē i quo mirè fuit variatū p Doctores. Etenim multi voluerunt, q. non admittantur testes singulares in aliquo predicamēto, vt tenuit Ant. de But. post Cald. i. c. veniens. col. fi. de testi. cōtra quā opinionē p̄gualat Cōf. Neapolita. Afflic. decif. 64. loquens in probada confessione, in qua testes erant singulares in tempore, & ibi etiã ad hoc citat Bal. & Abb. reprobatã opinionē Castren. qui sēpe cōsuluit contrarium, & ibi Afflic. in c. citat etiam Alex. & dictam Castren. opinionem loquētē de confessione partis probata per vnum testem in vno loco, & alium testem de alio in alio loco, reprobat etiam fas. in l. admodū. in 2. lec. nu. 256. ff. de iureiur. quem secuta fuit Rota Perusi. decif. 476. lib. 2. & idem Putan

734 princ. dict. decif. 1. addit, q. licet confessio per duos testes plenè probet de equitate canonica, tñ probata per vnum testem non prononciat plenè, quia non valet consequentia probata per duos plene probat, ergo per vnum probata facit semiplenam probationem. & q. ita Dñi tenuerunt, per Soci. in l. Gallus. §. ille casus. circa finem. ff. de libe. & posthu. & concordant de quibus ibi. & cōtra testes singulares in probanda cōfessione respondit Alex. cōf. 111. num. 6. & seq. vol. 3. & pariter contra testes singulares loco, & tempore, secūdum * cōmūnem opinionē, de qua per Parisi. cōf. 153. nu. 27. & seq. vol. 4. in tantū

L 1 3 q. non

q. non etiam faciunt semiplenam probationem, ut ibi per eum, & conf. 129. nu. 4. vol. 1. inio non iungeretur hæc probatio cum teste de ueritate, ut ille ait conf. 73. nu. 13. vol. eo.

736 q. vltimū reprobatur ipse conf. 87. eo. uol. 1. & de * communi, q. testes singulares non probent etiam semiplenā confessionem, Alciar. conf. 2. nu. 6. Cōtraria tñ opinio semper mihi placuit, ubi non agitur de certa cōfessione probada, per ea, quæ abundē supra dicta sunt pro parte affirmatiua.

Capio nunc secundum membrum principale

737 pertinens ad conciliationem testium, † in quo dico, q. quotidie in praxi versatur hæc materia conciliationis, seu concordie testiu, & aliarum probationū, an & qñ fieri possit, & debeat, maximaq; utilitas exinde reulcat

738 testes inducēti, ubi fiat dicta cōcordia, † & sapissime surgit exinde cause amissio, ubi ea

739 heri non possit. † Et licet in multis locis tractata reperiat in iure nostro hæc materia, & præsertim in c. cū tu de testi. nihilominus quia circa particularia versatur nostra hæc pfectio, & infinita prætermilla fuere in dictis locis ordinarijs, opere pretij propterea duxi sub breui compendio complexi. utilitas est patens, nec indiget commedatione, argumento l. i. ff. de test. in integ. In primis igitur

740 v. videndum erit, an testes, & qualeslibet alie species probationum in dubio iudicādi sint

741 concordēs. † Secundo, quibus cōsistat discordia testiu, & ut supra. † Tertio, an vnus testis in seipso varius prima frōre sit cō-

743 ciliandus. † Quarto, vtrum vnus testis ab altero, seu alia specie probationis dissentire

744 apparent sint reconciliandi. † Quinto, nūquid plures testes pluribus contradicere ap-

745 parentes sint inuicem cōcordandi. † Sexto, an testes cōfessionis, seu assertioni partis eos producentis sint cōcordandi cum dicta cō-

746 fessione. † Septimo, discutienda erit illa quæstio, quantum dicatur contrarietas, seu falsitas circa substantialia, vel cōsiderabilis, vel non, ad effectum sustinēdi dicta testium pro ipso, & partis interesse.

747 † Verumtamen præmitto in hac materia vnum, quod est necessarium, quod aliud est variare, aliud contrariari, licet hæc pariter tenentur in iure, l. qui falso, aut uaria. ff. de testi. nā qui aliquid dicit falso contra veritatem, illud dicitur falsum, qui vero vnum dicit modo, & aliud. ff. contrarium postea, ille varius dicitur, ita declarat Hippo. in leos. nu. 2. ff. de falsis. & Balin. c. præterea. nu. 5. de testi. cōcludit, quod contrarius dicit, qui directe contrarium dicit, varius autem, qui indirecte, & qui addit dicto suo variare dicitur. & id qñ fieri possit, habetur per Docto. maxime Feli.

in c. præterea. de testi. cogen. & posui ad eum, 748 † licet alias secundum Philosophum, omne non verum sit falsum, Bar. conf. 199. Tuder. 749 tinus, Q. 6. † autem dicatur falsitas dolo coniuncta, habetur per Hippo. conf. 17. & latē contra Maran. conf. 78.

750 Capio † igitur primam dubitationem, seu quæstionem, in qua breuiter concludendū

751 videtur pro affirmatiua. † Quamuis enim oporteat testimonium duorum, vel plurium testium, ut probet, vel parti producenti suffragetur, q. ipsi sint cōcordes, Alex. cōf. 118. nu. 1. uol. 1. nihilominus testes in dubio præsumuntur concordēs, & minimē dissidentes inter se, nec cum alijs, ita respondit post Innocen. Spec. Bal. Imo. & Abb. per eum citos, Alex. conf. 4. nu. 7. vol. 6. & conf. 18. nu. 2. & 3. in fi. & nume. 5. vol. 7. loquens in testibus, q. præsumantur testes in loco, & tempore, etiam q. vnus deponat de certo tempore, vel loco, alius autem vel non recordatur de tempore, vel deponit dubitatie, s. de eodem, vel alio tempore, & in pluribus alijs locis, de quibus per Appostilla. d. nu. 2. idem

752 probat Craue. conf. 8. nu. 7. † Et ratio est, quia dicta testium non sunt cauillanda, sed adinuanda, ut per Alex. d. nu. 5. & conf. 184. & conf. 186. nu. 4. vol. 7. Riminal. conf. 349. nu. 9. & infra dicam in 4. q. vers. alia fuit opinio. & est * communis opinio Docto. in c. cū tu de testi. & de * communi testatur Gabriel. conf. 5. in princ. & hanc conclusionem probat Balin. l. de quibus nu. 3. in fi. ff. de legi. dicens, q. testes, qui possunt congrua verborum interpretatione concordari, non præsumuntur discordes, sed concordēs, † & q. in dubio præsumantur cōcordēs, tenuit Calixt. inter conf. criminalia conf. 48. nu. 49. vol. 1.

753 Burfat. conf. 3. 3. † Et hæc conclusio procedit, etiam si vnus non nominat alium in cōtestem, Alex. d. conf. 185. nu. 6. vol. 7.

754 † Et procedit hæc conclusio, etiam si vnus plus altero dicat, neq; n. per hoc testes huiusmodi dicuntur contrarij, gl. in c. 1. de off. sic. deleg. ubi etiam * omnes notant gl. in Lucius. ff. de infam. Riminal. conf. 349. nu. 5. dummodo tñ non sit defectus in substantiis, quia vterq; scit totū factū, ut ibi pñ, & nu. 8. Alex. cōf. 186. nu. 4. vol. 7. & ibi nu. 2.

755 Propterea † concludit, q. si vnus testis dicit A. vendidisse B. triginta modios tritici scilicet 20. pro tanto pretio, & decem pro tanto, alius aut dicit idem, sed nescit præcisē numerum modiorum pretij primi, vel secundū.

756 † quia dictum testis est ambiguum, tñ sustinetur, vt probet, si in quacūq; interpretatione concludit, ut ibi per eum. † Idem si vnus dicit talem dixisse sibi quid præcisē ca-

li, qui

De fideic. prohib. Quæst. XII. 409

li, qui dicit non se auduisse, vt infra dicam, & ideo si vnus testis dicit auduisse a parte in ciuitate Placentie in platea, & alius dicit in dicta ciuitate, præsumuntur cōcordes, vt probent; Grammat. confil. 79. nu. 9. & seq. in ciuilibus, quia in dubio testes præsumuntur cōcordes, & facienda est interpretatio in quantum fieri pōt, ut euitetur falsitas, siue contrarietas, latē Alcia. de præsumpt. reg. 2. præsumptione 29. sequitur Bos. tit. de falsis, nume. 148.

760 Contrarium tñ ꝑ tenuit idē Alex. confil. 82. nu. 3. vol. 1. dicens, qꝫ testes, qui possunt esse singulares, debent iudicari singulares; & sæpe idem respondit Corn. & præsertim confil. 87. nu. 15. vol. 1. cōfil. 232. nu. 18. vol. 2. & post Ial. confil. 261. nu. 8. vol. 3. & confil. 55. num. 3. vol. 4. Crane. confil. 51. num. 14. Rimi. iun. confil. 52. nu. 39. uol. 1. & supra etiam tetigi.

761 Breuiter postquā hic agitur de materia conciliationis testium, conuenit ēē, vt concordie auctoritate Doct. attendamus, sic. n. arguit Ang. in litem vidēdū. in prin. nu. 2.

762 si de petitio. heredit. ꝑ dicens, qꝫ dicta Iurisconsultorum contraria sub diuisione iuuantur, sicut dicta testium sunt diuisione iuuanda. Et ideo in hoc passu, & infra etiā di-

763 cam in 4. q. principia. in 8. conclusio. ꝑ crediderim hanc varietatem, sic posse conciliari pluribus modis. Primō, vt prima opinio vera sit, vbi de tempore, vel loco, & huiusmodi non est quæstio, nec de eo principaliter agitur, alias fecus, vt consentit Alex. d. confil. 185. nu. 3. vol. 7. ꝑ dicens, qꝫ vbi tempus nō est de substantia, tunc non refert, si testes nō recordantur, vel non deponūt de tempore, ex * communi sentētia, vel etiam si vnus deponit de certo tempore, alter de eodem, vel alio tempore, vt ibi per eum, & hāc declarationem, quando tempus est de substantia, qꝫ nisi testes expresse concordent, & deponant de tempore, non probent, latē probat Rui. confil. 3. nu. 16. vol. 4. & ita debent intelligi, quæ infra dicam in 9. signo, sen prædicamentum.

765 to, ꝑ tñō etiam si variatio, vel cōtrarietas non fit circa substantiam negotij, vitiatur dictum testis, si alias est suspectus, vt per Rimi. confil. 544. nu. 10. Rui. confil. 149. nu. 30. vol. 5.

766 ꝑ & vbi factum, de quo queritur, est reitertabile, saluantur testes à cōtrarietate, Rimi. confil. 537. nu. 1. & seq. & num. 6. & seq. ꝑ & hoc casu pluralitas factorum potius præsumitur, vt testes saluentur. & probat Ial. cōfil. 31. nu. 6. vol. 1. ꝑ dicens, sufficere testes concordare in principali facto, & in substantia rei, & facti, licet sint discordes in modo iuandū, vel in aliquibus circumstantijs, vel qualitatibus, per gloss. * communiter approba-

ram in c. nihil. de verbo. signif. cat. Et infra dicam in ult. q. quia licet nō non recordentur de dictis qualitatibus, vel circumstantijs, tamē probant, ꝑ tñō eis maior fides adhibetur, si nō deponunt per certum prædicatum sermonem, sed per diuersa verba, vt ibi per eum.

770 Secundo modo ꝑ saluari possunt istæ opinioniones, vt prima locum habeat, quādo plures ex eis, vel aliqui nominat alium, seu alios in testes de eisdē, ita enim loquitur Alex. d. confil. 4. vol. 6. fecus autem, si nemo dat in testē alium, vel de alio non recordatur, ita declarat Bald. in c. bonæ. il. sub nu. 9. de elect. & infra dicam in 4. quæst. princip. in 4. exemplo.

771 Quod autē attinet ad secūdā breuiter dicto, qꝫ sufficit testes esse cōcordes, quoad effectum, & substantiam rei, & negotij, super quo deponunt, licet nō sint testes in cor tice verborum, vt per concordant. per Alex. confil. 118. nu. 1. vol. 1. & confil. 186. sub nu. 3. vol. 7. & infra latius dicā in 3. q. princip. in 3. c. in 1. conclusione, & in 7. q. principia.

772 Discrepantia autem, ꝑ siue discordia testium substantialis patens est ea, quæ elicitur ex eo, quōd non possunt in suis depositionibus iungi simul, & hoc potest cōtingere propter diuersitatem potentiētem ex aliquo ex decem prædicamentis, quæ sunt, substantia, relatio, quantitas, qualitas, agere, maleficij, habere, vbi, quādo, & ibi, siue situs, sic enim concludit, & declarat Bald. in l. de quibus. nu. 37. & seq. ff. de legi. & licet ipse non dicat de his prædicamentis, est textus in l. aut facta. ff. de pœn. & ante eum Azo. in summa C. titu. de testi. s. omnes autē istos testes. & prædicamenta huiusmodi reperit idem Bald. in l. testium. nu. 14. versu. tu adde, qꝫ decem modis, sicut sunt decem prædicamenta, testes possunt esse singulares, &c. C. de testi. & d. num. 14. in si. veri. ex quibus differentijs pleriqꝫ testes incident in cōtrarietatem, nō solum in singularitatem. & eandem theoriam Bal. probat in l. data opera. nume. 3. 1. & plur. seq. C. qui accusa. non poss. & apertius Io. de Turrecrema. in c. nihilominus. 3. q. 9. col. 1. vbi post Alex. de Gabis, Dium Thoma. & Hostien. ꝑ concludit, qꝫ testes debent cōcordare in circumstantijs, ꝑ quæ in hoc versu continentur, videlicet, Res, psona, locus, gradus, hec sunt cōsona tēp.

776 ꝑ Adde ego vndecimum prædicamentum, quod est formalitas uerborū, de quibus fit contentio, licet hoc quoque possit applicari

777 ri alicui ex dictis prædicamentis, ꝑ in super etiam & duodecimum prædicamentū, quod est in psona, seu psonis; quamuis in materia

- teria penali tex.in d.l. aut facta. solum faciat septem pradicamēta, quæ genera, & modos Iuriconsulti appellant, scilicet causam, personam, locum, tempus, qualitatem, quantitatem, & 778 euentum: ¶ hæc enim prædicamenta sunt substantia negotij principalis, vt concludit Alex. conf. s. num. 10. uol. 1. & pulchre de istis prædicamentis per Riminal. conf. 544. nu. 7. & plur. sequen. Bal. in l. testium. C. de testi.
- 779 Et intellige ¶ hanc conclusionem, quando tempus, vel locus, aut persona, & huiusmodi prædicamenta sunt de substantia probationis, quia super eis contenditur, vt concludit Io. And. in d. c. qualiter, & qñ. il. 2. col. 3. circa med. de accusat. idem probat Henric. Boich. ibidem nu. 17. dices, qd id, quod dicitur testes debere concordare in tempore loco, &c. procedit, qñ tempus &c. sunt de substantia controuersie, ut si quis uult dicere, ¶ ea die, qua fuit spoliatus possidebat, vel quod tali die, qua fuit factum instrumentum, erat alibi. tñ hæc declaratio testes accipienda, vt semper oportet se esse conuenire in facto principali super dictis prædicamentis, Henrich. ubi supra numero 18.
- 780 Videamus modo exempla ¶ de singulis huiusmodi prædicamentis. Et de primo prædicamento substantie exemplum dari potest, ubi vnus testis dicit de boue, alter de asino, & sic vnus testis de vna re, alter de alia, Bal. in d. l. de quibus. nu. 37. & ad hæc faciunt, quæ infra dicemus in 12. prædicamento, quod ad personam pertinet, quæ est quid speciale, licet contenti in effectu sub isto prædicamento: & idem, qñ variatio est in nomine, vel pro nomine, & huiusmodi, circa demonstrationem personæ, late Rui. in conf. 149. nume. 28. volum. 1.
- 781 De secundo autem ¶ prædicamento. scilicet quantitatis exemplum dari potest, puta, si agatur de probando pretio rerum, & vnus deponit de decem, alter de quinque, tunc enim testes non conueniunt, nec concordari possunt, inquit Bal. in d. l. de quibus. nu. 37. ff. de leg. per notata in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbi. & idem aperitus firmat Archid. in c. nihilominus. 3. q. 2. ¶ dices, qd si vnus testis deponit me per triginta annos possedisse, vnus per viginti, & alius per decem, utique omnes isti testes non possunt concordari, vt etiam probent de possessione minoris temporis, & pro Archid. plures concordant. citat Alex. conf. 50. nu. 1. in fin. & seq. vol. 5. vt concludit Ioan. And. in c. 1. de arbi. in 6. Imo. & cōcordant. de quibus per eum, qui propterea damnat testes, quorum alter deponere de pensionelibrum 28. vel 29. alter autem de triginta, qd namque possint iungi, & cōcordari in aliquo,

- 783 ¶ quia in testibus regula, quæ habet, qd in maiori summa inest minor, non habet locum.
- 784 ¶ quia varietas quantitatis facit præsumi diuersitatem actus, & idem respondit conf. 18. nu. 2. & conf. 18. nu. 3. vol. 1. loquens in testibus deponentibus non fuisse concessam, vel uēditam uni pro decem, alteri pro quindecim, & non probent quidquam, quia agitur de probando certo actu, & propter varietatem quantitatis dicitur deponere de pluribus, sequitur Afflict. decif. 72. nu. 44. in 1. & seq. loquens etiam in testibus, quorum alter deponere de venditione facta totius rei, alter de medietate, & de vno factio deponere. & ante eū Imo. in l. 1. §. si stipulanti. ff. de verborum obligat. idem firmat, dicens, qd si ago contra Titium, quia ei mutui centum, vt ille mihi reddat, & vnus deponit de numeratione per me facta de centi, alter de quinquaginta, & isti testes nō probant, quia singulares, & dicit se ita ex facto respondisse: id tenent ibi Roma. & Ancha. & ante eos Spec. in tit. de testi. §. postquam. uerū quid si plures. Bal. & Ange. in lex facto. §. item quæro. ff. de vulga. & pupil. Quia de re Alex. conf. 118. col. 1. uol. 1. concludit contra testes tanquam discordantes, quorum alter dixit, qd talis retroceperat talem rem sub his uerbis, Rendemi gli miei denari, che io ho spesi, & sic generaliter de omnibus expensis factis; alter uero dicebat dictum fuisse, Pur che tu mi paghi le gabelle, & gli carichi, che io ho pagato, & sic minus dicit, qd primus uariē, & diuersimodē. Præterea, ¶ si vnus testis diceret, qd talis stetit per multum tempus, alter autem diceret, quod stetit modicum sunt contrarij inconciliabiles, Aret. conf. 71. num. 2. in fin. & 786 seq. ¶ & idem si vnus testis diceret domum uēditam sine curia, alter eam curia, uel fundum eum domo, alter sine domo, Bal. in d. l. testium. sub nu. 14. C. de testi.
- 787 Contrarium tamen ¶ uerius uidetur, & magis receptum, per tex. in d. l. diē proferre. & si plures. ff. de arbitris. ubi est casus, qd in tres fuit factum compromissum, & vnus laudauit, seu arbitratus est de viginti, vnus de quindecim, & alius de decem, licet sint tres opiniones, tñ omnes concordant, & dicuntur conuenire in minori summa: indeq; elicitur Doctō. * communiter, qm in maiore summa inest minor, & in l. penul. ff. de in litem iuran. & in d. l. 1. §. si stipulanti. ff. de verbo. obligatio. ubi Doctōres * communiter tradunt, & hæc partem probat Bal. sibi contrarij in l. 1. nu. 14. ad fi. C. de testi. ubi firmat pro hac parte exemplum Archid. ubi supra, & declarat Archid.
- 788 ¶ ut procedat eius dictum, qñ testes essent singulares in initio possessionis, puta, quia vnus

De fideic. prohib. Quæst. XII. 411

vnus dicit, q̄ incepti possidere iam sunt triginta anni, alius, q̄ iam sunt viginti, quia testes implicant contradictionem, secus si non deponunt de initio possessionis, sed vnus dicit, Vidi talem possidere triginta annis, vel triginta annos, alius per viginti, & huiusmodi, & ita eū refert, & sequitur Alex. pariter sibi pariam confians conf. 64. vol. 2. per totū, vbi refert quamplura similia exempla. & pariter idem Imo. in l. inter pares. ff. de rei iudica. di-
789 cens, q̄ in probando valorem rei, si vnus testis dicat de viginti, alter de quindecim, cōcordant, vt probent de quindecim. idem cō-
cludit Afflic. dec. 240. nu. 3. vers. 3. dubitatur, vtrum testes variantes super quantitate fructuum perceptorum probent &c. & nu. seq. vbi refert sic fuisse decisum per illum ordinem. idem etiam respondit Rui. conf. 93. nu. 8. vol. 4. Q̄ inimō Alex. Afflic. Rui. & Alcia. conf. 419. Io. de Anan. conf. 76. col. 1. in
790 si. concludunt, q̄ si non duo tantum, sed plures testes fuissent recepti, patā tres, & vnus diceret de viginti, alter de quindecim, al-
ter de decem, diceretur probata summa de quindecim, in qua duo testes conuenire di-
791 cuntur, & infert Alex. ubi suprà, & in d. si stipulanti. etiam ad duo instrumenta eadem die confecta, quorum alterum maiore sum-
mam continet, q̄ illi steter, quia etiam in illo uidetur alterum cōuenire, ratione supra-
792 dicta: & ibidem Alex. facit differentiam inter qualiter, & quantitatem, vt concilia-
tio in quantitate admittatur, secus autem in qualitate, ut ibi per eum in d. si stipulan-
ti. in princ. & nu. 3. in fi. & nu. 7. in fi. quod tñ
793 i. puto a vero alienum, cum vnum quodq; sit predicamentum substantiale, quod facit probationē ruere, vt dicit Bal. in d. l. de quib. Et hanc partem approbat etiam Alex. conf.
794 185. nu. 6. in fi. vol. 7. loquens in duobus testibus de valore rei deponētibz, altero de centum, & quinque, q̄ conuenire dicā-
795 tur in centum. Et i. propterea hac eadem ratione potest saluari exemplū Bero. de quo infra in 4. q. principa. in 1. exemplo, de duob. testibus, quorum alter dixit de quindecim millibus, alter de quinq; alter sex, & eodem modo exemplum Alex. de teste, qui dixit, q̄ sunt sex anni, q̄ audiuit tale quid, & tamen probatur, quod sunt lōgē plures: de quo infra dicam in 9. predicamento, in 3. exemplo.
796 i. Et facit pro hac parte regula, quæ habet, q̄ qñ vnus testis dicit plus altero, nō per hoc dicuntur contrarij, de qua infra dicemus in
797 4. q. in primo exemplo. i. & ideo si vnus testis interrogatus de contestibus plures nō-
minat, alter pauciores, non ideo dicuntur di-
scordes, ut ibidem dixi, & faciunt, quæ infra

dicam in 11. q. princip. in 1. exemplo, & pro ista parte, q̄ vbi ex tribus testibus deponen-
tribz de summa, duo deponentes de maiore summa, quā deponat tertius, dicantur cō-
uenire, probat Aret. conf. 33. col. fin. in prin.
798 Veruntamen i. hæc contentio sedari posse videtur pluribus modis. Et primo, q̄ aut ex diuersitate summarum resultat singularitas testium, & probationum, & tunc procedat prima opinio, q̄ testes non probent etiā minorem summam, quia si ex diuersitate summarum resultat singularitas testium, non probatur etiā minor summa, p. c. licet causam.
799 de probat. i. aut cōstat, q̄ deponunt de eodem facto, vel mutuo, aut numeratione, & tunc si sint duo probant de minori summa, & tunc procedat secunda opinio, ita per tex. in l. Sempronius Proculo. ff. de lega. 2. argu. duorum instrumentorum cōcordando opiniones, declarat Alex. in d. l. si stipulanti. nu. 11. & seq. ff. de verbo. obligat. sequitur Afflic. vbi suprà num. 6. etiam Alcia. d. consilio 419. nume. 2. vers. & cum constet de identitate actus, &c.
800 Secundo modo potest concordari hæc cōtentio Doct. ut prima opinio procedat, q̄ testium quilibet taxatiuē deponeret de summa per eum expressa, ut est gl. in d. l. diē proferre. si plures. in verbo conseruerunt. ff. de arbitrium uult, q̄ in probando valore rei, si vnus testis dicit, q̄ res ualet decem, & non plus, vel tantum, & duo dicunt, q̄ ualet viginti, statur illis duobz, secus ergo, si vnus tantum sic deponeret.
801 Tertio modo possunt istæ opinioniones concordari, ut prima procedat, qñ testes deponunt super his, quæ percipiuntur sensu corporeo, & variant inter plus, & minus, sed a iure opinio procedat, qñ deponit super his, quæ percipiuntur solo iudicio, & discursu intellectus, & sic deponit de particula alicuius negotij, putā de extimandis damnis, & interesse passis per aliquem: ita declarat Io. de Anan. conf. 76. col. 1. in fi. & ibidem Appostilla.
802 Circa tertium predicamentum, i. quod relationis dicitur, & nūcupatur per Bal. in d. l. de quibus. ff. de legi. exemplum sit, ut ille ait, i. testibus, quorum alter dicit, q̄ pater, alter, quod filius familias tale quid fecit. Quod tñ ad qualitatem potius videtur cōuenire, nec video, q̄ id ad relationē aliquam pertineat.
803 Quartum est predicamentum, i. si qualitatē, ut inquit Bal. vbi suprà in d. l. de quibus, quæ potius accidens uidetur nūcupanda,
804 q̄ quia illud dicitur verē, & propriē accidēs, secundum nostros, ut etiam ille ait, quod inducit alterationem in subiecto, de quo queritur, siue sit circa tempus, siue circa locum, siue

- 805 siue aliquam aliam circumstantiam. † & ipse exemplificat in testibus, quorū alter deponit de actu pure factio, alter, q̄ sub conditione factus fuit; neq; enim isti concordari possunt in hoc prædicamento, sicut si alter dicat furtum fuisse manifestum, alter nō manifestum, qualitas enim ista granat, uel minuit delictum, d.l. aut facta. §. qualitas. ff. de pœn. & ad idem facit Alex. consil. 143. num. 2. uol. 2. loquēs in testibus, quorum alter dicebat talem desponsasse N. sedentem, alter dicebat stantem. et iterum ibidē addit, idem esse, ubi unus testis dicit talē iurasse super imagine Crucifixi, alter super imagine Beate Mariæ. & quod diuersitas probationum in qualitate alterante totam rei substantiam vitiet, respondit etiam Alcia, consilio 419. in princ. loquēs in confessione qualificata. Similiter si unus diceret, q̄ promissi equū magnum, alter, q̄ promissi equum paruum; nā hæc differentia facit etiam diuersitatem in substantia, secundū Bal. in d.l. de quibus. sub num. 3. faciunt etiam pro hoc prædicamento, quæ de possessione ciuili, uel naturali dicemus in 4. quæst. princ. in 16. exemplo, & et
- 806 in 17. † Qualitas enim delicti, uel generis aggrauat, & minuit delictum, & etiā ipsum alterat, ut non idem dicatur, ut ibi dicam.
- 807 † In hoc etiam prædicamento peccant testes, quorū unus dicit de die, alter de nocte, Bal. in d.l. testium. sub nu. 4. C. de testi. licet ad tempus quocq; pertineat, ut dicam in 9.
- 808 prædicamento. † & ad hunc modum, seu prædicamentum pertinet etiam exempli de testibus, quorū unus dicit cōtractum fuisse do, ut des, alter dicit, q̄ fuit do, ut facias, Bal. ubi suprà nu. 1. §. Et iterum, si unus dixit de stipulatione, alter denudo pacto, ibidē sub
- 809 nu. 14. † Idem si unus testis dicit, q̄ talis est paterfamilias, alter, q̄ filiusfamilias, de quo dixi in præcedenti prædicamento. & faciunt, quæ infra dicam in 4. q̄ in 17. exemplo. & idē, si unus testis dicit, q̄ erāt equestres, alius, q̄ erant pedestres, Natta consil. 298. col. fina.
- 810 † Item si testis dicit nullū pactum redimēdi fuisse factum, non dicit falsum, si erat simulatum, Bal. cōf. 34. col. 2. in princ. in 1. par. idem in teste, qui rem communem dicit esse propriam unius, Bal. consil. 35. num. 2. in ea. par.
- 811 Est tamen hoc prædicamentum intelligendum, ut dūtaxat locum habeat, q̄n ageretur principaliter de qualitate, secus si qualitas nō respicit negotium principale, de quo agitur, ut infra dicemus in 7. q̄ & probat in terminis Hippo. cōf. 70. col. 3. sub nu. 9. dicēs, q̄ non refert, an talis persona sit filiusfamilias, uel paterfamilias, uel an uulneratus sit de

- Mutina, an uero de Bononia, & huiusmodi.
- 812 Quintum est prædicamentum, † quod Bal.
- 813 ubi sup. in d.l. de quib. appellat Agere, iur. si unus testis dicit, q̄ talis fecit tale quid, alter dicit, q̄ noluit facere. Neq; enim isti possunt cōciliari, sicut nec si unus dicit, q̄ talis percussit, alter dicit, q̄ opem tulit, uel cōsiliuit, aut mādauit; hæc enim longe nimis inter se differunt, ut ibi per eum.
- 814 Sextum est prædicamentum, † q̄ est Habere, putā si unus testis dicit, q̄ Sempronius habebat talem domum ut propriam, alter, q̄d habebat ut communem, secundum Bal. in d.l. de quibus. uel unus dicit, q̄ possidebat talem rem ut Dominus, alter, q̄ possidebat ut creditor. Sed reuera istud prædicamentum potius pertinet ad prædicamentum qualitatis, siue accidentis.
- 815 Septimum est prædicamentum, † scilicet Vbi, secundū Bal. in d.l. de quibus. q̄ tex. in d.l. aut facta. appellat locus. & in hoc possunt poni et plura exempla, ultra ea, quæ dicam infra in 10. prædicamento quod magnam habet cōmunione cum isto.
- 816 Primum igitur sit, † si unus testis dicit, quod uidit talem sub ficu, alter sub pinu, uel quercu, utiq; cōcordari nō possunt, dicē contrarij dicuntur, ut de testibus Sufannæ dicit gl. in l. testium. C. de testi. & hoc fit primum exemplum, q̄n tamen agitur de uno, & eodem facto, ut ibi; nam tunc non possunt testes quouis modo saluari, si sint contrarij, ut si unus deponat de maleuicio facto in uno loco, alter in alio, Bal. ubi sup. nu. 3. ad si. loquēs in homicidio. Et est cōsiderandum, q̄ in dicto exemplo testium Sufannæ, ideō testes erant incōciliabiles, quia deponēbāt de uno, & eodem actu, & sic de unico actu. f. adulterij patratū eadem hora, aliās enim potuissent cōciliari, ut considerat gl. in c. nihilominus. 3. q̄ 9. quā commendat Abb. in c. cum tu. sub num. 2. & sub nu. 4. de testi. & infra dicemus in 4. quæst.
- 817 in 4. exemplo. † Et adeo hæc sententia uera est, q̄ omnes testes cōtrarij puniuntur, nedū nō probant, ut factum fuit de illis testibus
- * Dixit Sufannæ, & dicit esse communem opinationem Aret. cōf. 71. nu. 3. † nisi unus esset dignior altero, ut dicam infra in 5. q̄. vers. 2. etiam dixi. Quamuis circa hoc, an omnes testes sint puniendi, sæpē Bal. contradixit, ut infra dicam in 4. quæstio. uers. uerū tamen hæc cōtrouersia, & pro hoc prædicamento Io. Andr. in c. qualiter, & quādo. il. 2. col. 3. circa med. de accusat. citat rex. in c. ex tenore de
- 819 testi. † Hic autem cadit etiam optima cautela, ut patet interrogetur, an actus, de quo queritur, fuerit semel, an uero pluries uentilatus, ut infra dicam in 9. prædicamento. in

De fideic. prohib. Quæst. XII. 413

- §. & quod locus sit de substantiis, Alex. conf. 5. nu. 10. vol. 1. ad hoc etiam pertinent plura exempla, de quibus infra dicam in 7. q. in 2. exemplo, & 8. Et ad hoc facit Bal. conf. 1. 10. in 1. part. dicens, quod ubi resultat contrarietas ex singularitate, vel varietate testium, tunc sumus in exemplo testium Sufanne, quia vnum, & idem dictum, de quo ipsi testes deponebant in pluribus locis, eodem tempore fieri non potuit, quia vnum, & idem corpus eodem tempore in pluribus locis esse non potest, alias secus, ut ibi per eum sunt 7. & ideo testes in tempore discordes, vel sunt singulares, vel contrarii, ut per Riminal. conf. 545. nume. 9. uol. 3. quia scilicet tempus est de substantia, & conf. 544. num. 6. & seq. Et sic ubi factum est reiterabile, tunc testes a contrarietate saluantur, sed remanent singulares, Riminal. conf. 337. nu. 6. & seq. & nu. 1. & seq. Quod tamen an sit verum, dicam infra in 9. predicamento, exemplo octavo.
- 822 Secundum sit exemplum fiftius predicamentum loci, puta, si unus testis dicit in ostio, alter dicit iuxta ostium, secundum Bal. in l. si statuas. ff. de iniur. quæ sic refert, & sequitur Bal. in d. de quib. sub nu. 38. ff. de leg. licet Alex. in l. Gallus. §. in nu. 36. ff. de libe. & posthum.
- 824 refert Bal. contrarium dicere, sed malè, quia illa enim dictio in denotat intrinsecitatem, l. 1. §. in flumine. ff. de flumi. quam ad hoc expedit Alex. in conf. 166. vol. 1. loquens in casu, quo unus testis dicebat renunciationem factam fuisse extra rurtum inter pontes, alter dicebat factam fuisse in curtili penes ponticellam, quod propterea isti testes non conueniunt, sed singulares sunt, vel etiam contrarii.
- 825 Et ideo si statutum dicat, quod insultas aliquem in domo, utique intelligi propriè debet intus domum, non autem iuxta domum, per d. §. in Annine. Bal. in d. §. fin. ad huc reprobando Bar. ibidem, idemque repetit in rubr. col. 1. vers. & ideo si statutum, &c. ff. solut. mtr. dicens, quod dictum statutum ratione predicta loci habet in insultante in ostio domus, & 7. quia ostium est partim in domo, & partim extra domum, sed secus autem in porticu, quia ille est extra domum, & idem repetit in l. cetera. §. hoc senatus consulto. & §. sequen.
- 828 ff. de leg. 1. ubi addit, quod licet portiones sit pars domus, non tamen ille locus in domo, non nec etiam extra domum: & ideo si statutum dicat, quod iniuētus sine lumine extra domum noctis tempore puniatur in tali pena, quod si quis iniuētus sit sub portica domus, non incidit in penam, & ibi addit, quod propterea aliud est dicere in domo, aliud iuxta domum.
- 830 Et illud de ostio planum est, si actus sit factus intra clausuram ostii, alias secus, Alex. post Bar. per eum citatum in d. §. hoc senatus consulto.
- 831 Et eodem modo infanabilis fuit testis, qui negauit se fuisse præsentem tali actui, & contrariū ostendebatur per instrumentum, Natura conf. 96. & aliud exemplum facit pulchrum videndum infra in 7. q. in 2. exemplo.
- 832 Contrarium tamen voluit Bart. in l. Gallus. §. ille casus. qui est §. fin. nu. 3. ff. de libe. & posth. in casu, quo unus testis dicebat aliquid factum in domo, alter dicebat iuxta domum, quod reducatur ad concordiam, ut scilicet primus intelligatur secundum secundum, & comprobatur Alex. ibidem num. 16. & etiam Ias. in for.
- 833 tiori casu conf. 122 in §. uol. 1. & dices, quod si vnus testis dicit, quod erat in domo, alius autem dicit, quod stabat sub porticu, primus testis intelligitur secundum dictum secundi testis, per Bar. in d. l. si statuas. per illud tex. & in d. §. ille
- 834 casus. & per c. cū tu de testi. §. Sed certe Ias. iudicio meo, malè loquitur, & malè citat Bar. in d. l. si statuas. quia ibi dicit contrarium, uel senò resoluit, & ille tex. non meretur allegari ad hoc propositum, quia loquitur ratione contrarietatis vitandæ in una, & eadem dispositione, quod tunc dictio in stat pro iuxta, ut considerat ibidem Bar. & aperit Bal. in d. rub. ff. solut. matr. & in super Bal. in d. §. ille casus. in logè diuerso casu. dictum enim ibi fuerat in domo, & iuxta domum, ut in casu Ias. dicebatur in domo, & sub porticu, non autem iuxta domum, & ideo existimo eius consultationem periculofam, quæ sustineri non potest, per dictum c. cum tu. quia ibi sunt plures testes contra plures, sic quod alter alteri contradicit, ut considerat etiam Alex. in l. inter si pulantem. §. 1. col. 4. ff. de verb. obliga. circa medium, idemque probat Alex. conf. 137. nu.
- 835 14. uol. 2. ubi concludit, quod si citatio fieri debet in scalis palatii, & facta fuit ad scalas,
- 836 non ualet, quia illud dicit fieri in loco, quod
- 837 fit intus, & ideo illud, quod fit in ostio, non fit in domo. Et probat Bursat. conf. 335.
- 838 sub nu. 2. & seq. dices, quod si vnus testis dicit aliquid factum super ostio domus, alter descendendo scalas causa exeundi domum, probant, uel si vnus dicat in domo, alter extra domum, ut ibi per cū & latius per Bero.
- 839 conf. 177. uol. 3. ubi in materia penæ insultantis in ecclesia, uel domo, quod non contineat insultat in pena ecclesiæ, vel domus.
- 840 Tertium sit exemplum, si vnus testis dicit sub pinu, alter sub ficu, & huiusmodi, ut in scribis Dine Sufanne, Daniel cap. 13. non concordatur, quia locus etiam erat de substantia, Card. Turrecrem. in c. nihilominus. 3. q. 9. col. 2. in princ. & ibi in §. addit, secus est, si qualitas loci non sit de substantia, ut si vnus

- vnus testis dicit aliquid factū in tali domo, alter dicit in tali domo, & in tali camera deponunt, ut ibi per eum. de quo satis supra fuit dictum.
- 841 Constat etiam, q̄ istud prædicamentum de plano procedit in testibus suspectis de falso, ut infra dicam in 7. q̄ in exemplo 29. & 38.
- 842 Istud etiam prædicamentum sic accipiem dum est, ut procedat ita demum, quando locus est de substantia negotij, alias secus, Alex. conf. 185. nu. 7. vol. 7. & ante eum Bal. de quo ipse non meminit in l. testium. sub nu. 1. c. de testi. & in l. Lucius. in 1. lect. sub nu. 6. ff. de infam. Et hanc declarationem probat Inno. in c. cum causam. nu. o. de testi.
- 843 Et iterum q̄ istud prædicamentū solum procedit, ubi testes deponunt de vno, & eodem, siue agatur de vno & eodem actu rātum: nā si ageretur de actu iterabili, & constat, quod semel tantum fuit factus, cessaret istud prædicamentum, ut infra dicam in 4. q̄. et in 4. exemplo, & infra dicam in fi. 9. prædicamēti.
- 844 Octauum prædicamentum est maleficij, de quo pariter per Bal. in d. de quibus. nu. 345. ff. de legi. qui expletiat, q̄ quando vnus testis dicit, q̄ talis fuit insultatus, alter verò dicit, q̄ simul impetum fecerunt, neq; enim hoc quoque casu reducuntur ad concordia,
- 846 & pariter si vnus testis dicit aliquid fuisse vulneratum cum puncta, alter cum talio, & non appareret, nisi vnum vulnus, nec cōfiter de eius qualitate, ut infra dicam in 4. q̄ in 17.
- 847 exemplo. Et ubi aliquis dī diceret talem interfecisse Sempronium cum ense, alter diceret cū runcha, tamen concordant, quia conueniunt in facto principali, ita respondit Berro. conf. 201. nu. 36. vol. 3.
- 848 Nonum est prædicamentum q̄ Quando, quod tempus appellat tex. in d. l. aut facta. ff. de pœ. & in hoc in casibus, in quibus tempus est de substantia, ut supra dixi in 1. q̄. & saluis his, quæ dicam in 3. q̄ in 3. c. possunt adduci varia exempla. Primum est, quod Bald. citat
- 849 in d. l. de quibus. nu. 38. ff. de legi. q̄ quando vnus testis dicit aliquid factum ante guerrā natam, alter dicit post illam motam, neque enim cōcordatur isto casu, quod quidem an sit omnino verum, dicam infra in 4. q̄ in 11.
- 850 exemplo. q̄ vel vnus dicit, q̄ stetit per multum tēpus, alter, quod modicum, Aret. conf. 71. nu. 2. in fi. & seq. Et quod tempus, licet regulariter non sit de substantialibus negotij,
- 851 Alex. conf. 5. nu. 1. c. vol. 1. f. & ubi vnus testis deponit de vno tēpore, alter de alio, sunt suspecti, Castre. in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcen. etiam si tempus non sit de substantia,
- 852 tia, f. & idē dicit causam esse, q̄ testes in 853 terrogentur de tempore, f. si tamen dicūt, se non benè recordari, & vnus credit de vno tempore, alter de altero, tamen non dicatur discordes, Craue. conf. 78. nu. 6. & aliqua exempla ponam in 4. q̄ in 16. & 33. exemplo,
- 854 f. & testis, qui dicit, se non recordari de tempore, est multo excusabilis, Bal. in l. presbytre 855 ri. l. 1. nu. 6. in fi. C. de epi. & cle. f. est verū, q̄ tempus de facili excidit a memoria testis, inquit Io. Andr. in c. qualiter, & quando. il. 2. col. 3. circa med. de accusat. per tex. in c. no. 7. q̄. 2. & concordant per Craue. conf. 171. nu. 9. & idem expresse tenet But. in c. cum causam.
- 856 sub nu. 12. de testi. f. nisi agatur de testibus suspectis, quia possunt de varijs circumstantijs in terrogari, etiam per torturam, Grammat. decis. 60. nu. 1. & seq. & num. 14. & seq.
- 857 Gabriel. conf. 5. num. 3. in fi. & seq. f. Et q̄ testis, qui verisimiliter debet recordari de tempore, dicit se non recordari, q̄ possit de falso puniri, tenet Rimi. cōf. 73. nu. 16. vol. 1.
- 858 Sed hæc cōclusio intelligitur, q̄ quando tēpus est de substantia, alias secus, Gabriel. cōf. 15. nu. 6. alias enim sufficit, si testes dicant, q̄ non recordatur de tempore, vel dic, & ita hanc declarationem probat Imol. in c. cum causam. nu. 9. de testi. Sufficit enim, q̄ tūc, vel testis dicat non recordari de tempore, vel si deponit de alio tempore, q̄ & addat de alijs temporibus, Io. And. ubi supra, quod est singulare dictum, teste Ancha. ibidem nu. 35. in fi. Imo. in c. cum oporteat. nu. 13. c. od. tit. de accusa. post But.
- 859 Secundo declaratur, f. ut procedat, nisi agatur de facto durabili, & continuante per aliquod tempus, ut de crucifixione Christi, in qua vnus Euāgelista dixit hora sexta, S. Lucas, & Marcus hora tertia, Card. Turrecrema. in c. nihilominus. 3. q̄. in princ. & col. 1. uerbi. his habitis, & supra etiam retigi.
- 860 Secundum sit exemplum, q̄ quod ponit Ancha. conf. 385. in testibus, quorum aliqui dicebant, talem die tali sanum fuisse, aliqui, q̄ erat infirmus.
- 861 Tertium exemplum sit in teste, q̄ qui dicit esse tantum tempus, vel se esse etatis annorum, q̄ non intelligatur taxatiue loqui, pulchrè post Alex. Sylua. conf. 63. nu. 27. & seq.
- 862 Quartum sit exemplum, q̄ si vnus testis dicit, q̄ erat tempus nubilosum, & alter dicit, quod erat serenum: nam hæc qualitas non est de particularibus negotij, nisi de ea principaliter agatur, Card. Turrecrema. ubi supra col. 2. post med. quia homines non multum sollicitatur circa eas, & de facili qualitas huiusmodi excidit a memoria. f. quod patet, si dicunt se non recordari, alias secus.
- 864 Quintum exemplum, q̄ si testes dicant A. intulisse heredem B. mox, siue postea C. & dubitabatur,

De fideic. prohib. Quæst. XII. 415

habebatur, an in eodem tempore, & sic in eodem testamento, an verò in diuersis, quia in primo casu vterq; hæres erit, in secundo C. tatum, & primam partem tenet Bal. post Dyn. in l. fratres. in princ. ff. solut. matri.

865 Sextum exemplum potest assignari, quando vnus testis diceret, quod sunt sex anni, q. talis dixit, vel fecit tale quid, & alter dicit, q. sunt septem, utiq; isti conueniant, quia qui dixit de sex, non negauit de septem, & saltem conueniant in minori tempore, Alex. consil. 65. col. 2. vers. præterea si testis dicit. vol. 2. de quo etiam dixi supra in 1. prædicamento declarando tamen, vt dixi in 3. q. principa. in 19. exemplo.

866 Septimum, si testis dicit, † quod audiuit semper, nam potest intelligi per duos annos, vel circa, Alex. consil. 173. nu. 5. vol. 6.

867 Octauum exemplum, † si vnus dicit de die, alter de nocte, de quo supra dixi in quarto prædicamento.

868 Nonum exemplum sit, † si vnus vnū tēpus dicit, alius aliud, vt si vnus dicit die sexta mēsis, & alius dicit die luna dicti mēsis, que in effectu erat sexta, & addit etiam hora, Cardin. Turrecrēmā. vbi supra colum. 2. in fi. nisi de hora sit contentio, ut in testibus Diuæ Sufannæ, Daniel. cap. 13.

Decimum exemplum potest etiam assignari, si 869 † vnus testis diceret aliquod factum de die, alter de nocte, quod etiam pertinet ad qualitatē prædicamentum, de quo supra in 4. prædicamento.

870 Vndecimum exemplum, † quando vnus testis dicit Sempronium continere, & semper possedisse, & alius dicit eum fuisse absentem per aliquod tempus, nā primus intelligitur, ut loquatur respectu perceptionis fructuum, Riminal. consil. 53. nu. 18.

871 Duodecimum sit exemplum, † de quo in 4. q. in 66. exemplo.

872 Decimum tertium sit exemplum, † si dicat de pluribus acibus, & omnes dicant eos factos hora, vel die tali, vel circa, concordatur, sic Ruit. consil. 130. nu. 5. vol. 4.

873 Decimum quartum sit exemplum, † de quo in d. 4. q. exemplo 23. ibidem in d. 4. q. multa alia exempla habentur ad hoc exemplum pertinentia.

874 Decimum quintum sit exemplum † in testibus deponentibus in numeratione pecuniæ per aliquem facta, & vnus dicit de vno tempore, & alius de alio, quod tamen probant, Bal. consil. 150. in 3. par. neque enim isti testes possunt dici discordes, postquam concordat in eadem rei rem, secus si de promissione deponerent, vt ibi per eum.

875 Decimum sextum exemplum, † in probanda

possessione alicuius non certi, & instantatei temporis, quia vnus testis deponit de possessione mea vnus anni, alter alterius anni, concordantur, vt probent adimniculatiue vnus alteri, & multa similia exēpla per Socium. consil. 99. col. 2. volum. 2. ad differentiam testium Sufannæ. quod tamen à vero alienū puto, vt iatē probat Port. consil. 171. num. 30. & plur. sequē. vol. 2. etiam in actu reiterabili.

876 Quod tamen nō perpetuum videtur, qm̄ testes singulares in tempore, vel loco de eadem specie hæresis deponentes, non audiuntur, Siman. de hæret. cap. 37. num. 8.

877 Aduertendum tamen est † pro declaratione illius prædicamenti, q. loquimur, quando testes variant in tempore, quod si forte vnus recordatur, alius dicit se non recordari, vel omnes dicunt se non recordari de tempore, & illud non est de substantia negotij, tunc non debilitantur eorum depositiones: & in re quidem, si factus in facto de longin-

878 quo, † quia tempus de facili excedit de memoria relictum, Alex. consil. 6. nu. 3. & seq. vol. 2. & consil. 185. col. 2. vol. 7. & abunde comprobat Gramma. decis. 60. nu. 7. vers. 2. consideranda erit longinquitas temporis, & c. & nu. 14. & seq. infra dicam in 7. q. in 8. exemplo. & etiam in 9. quod si tempus esset de substantia, & ageretur de actu non reiterabili, & instantaneo, vt homicidium, secundum Bal. in d. l. de quibus. sub num. 8. ff. de leg. vel mors alicuius, ut per Felin. de quo infra, vbi addit, idem in actu sententiar, & testes variessent, in eo utiq; impossibile esset eos concordare, inquit Bal. in 1. constituto. C. 5. quibus. num. 3. prout etiam diximus de septimo prædicamē

879 to circa locum, ut ibi in fi. † & ideo cautela est, vt pars aduersa, contra quam testes producti sunt, faciat, quod iudex interroget par tem producentē, an actus, de quo queritur, fuerit tantum semel gestus, quia si contineatur de vnitae actus, non erit elaborandum circa concordiam, quia manifesta erit discordia insanabilis, vt post Spec. concludit Felin. in c. cum tu. colum. quarta post prin. vers. & ad hūc primum modum de testi. Grammat. inter ciuilia consilio 39. sub n. me. decimotertio. & addit. ad Capel. Tholosā. decis. 309.

880 † & hūc interrogationi pars tenetur respondere, Castren. consilio 220. columna secunda, in secunda parte. De hoc tamen aliquid infra dicemus in 4. quæst. in sexto exemplo. & hanc conclusionem probat etiam Bal. in l. Lucius. in 1. lect. numero 6. ff. de infam. Et ita etiam debet intelligi Socin. inn. consilio trigésimo primo, numero quinto, & 23. in fi.

881 & sequē. volum. 2. † dum concludit in casu, quo agebatur de probando matrimonio, q.

M m fuit

- nam in pluribus hoc non est tam absurdum
 291 ¶ quia natura hominis est facilis ad dissen-
 tiendum, lege item si unus. §. si. ff. de arbit.
 & considerat Alexand. in dicta l. inter stipu-
 lantem. §. 1. columna quarta. ff. de verbo. obli-
 gatio. & facit text. in l. 1. C. de furt. quem
 ad hoc citat Alexand. vbi supra, & facit me-
 lius text. in l. qui falso, aut varia. ff. de testi.
 292 ¶ vbi varians, aut falsum dicens, nedum
 293 non probat, sed etiam punitur. ¶ Et hæc
 quidem videntur satis aperta, vbi essemus
 in manifesta contrarietate, prout loquitur
 dicta l. qui falso, aut varia. & ita declarat
 etiam Alexan. in d. lege inter stipulantem. §.
 primo. columna 3. in princi. ff. de verborum
 obligatio. & ante eum aperte Bal. in l. sed &
 si possessori §. sed & si reru. ff. de iureiuran. &
 in prima consil. C. §. quibus. numero tertio.
 294 ¶ Sed quod in uno, & eodem teste non fiat
 concordia, ut probet, etiam quod contra-
 rietas non sit evidens, probat Alexand. consil.
 190. quadragesimo tertio, numero decimo-
 quinto, volumine quarto, & dicto consilio
 190. nume. primo, volumine septimo, & ibi
 295 numero 2. ¶ idem subiicit in instrumento.
 296 ¶ Et testis in seipso varius, vel contrarius
 solum saluatur a contrarietate, ut euitet fal-
 sum, sed non ut probet, respondit Ruin. di-
 cto consilio 149. numero vigesimo octavo,
 in si. & sequen. volumine quinto, & concor-
 dan. per Achill. Personam, in tracta. adopi-
 297 scen. possessio. numero 132. versiculo, ¶
 hæc conclusio, & in vno, & eodem teste in re-
 bus, instrumentis, & scripturis, vna, vel plu-
 ribus, quod quantum fieri possit, concordia
 fieri debeat, Gramma. inter ciui. consilio 50.
 numero trigesimo quinto, & plurib. sequen.
 298 ¶ Et quod varietas in eodem teste sit tan-
 te importancie, quod nullo modo possit
 pronunciari pro illa parte, pro qua stat di-
 cta varietas, Hippo. singu. 103. in princip.
 299 ¶ Ino & testis potest propterea torqueri,
 ut ibi per eum, & hanc partem, quod non
 fiat reconciliatio eiusdem testis, Grammat.
 qui concordant. citat, consilio 33. numero 8.
 in criminal. & concordant. per Barlat. consil.
 35. numero trigesimo septimo, & sequenti.
 300 ¶ vbi concludit, quod testis varius in seip-
 so nunquam reducitur ad concordiam. ¶ Et
 ista est communis opinio, ut testis licet
 manifeste sibi ipsi non contradicat, dummo-
 do tamen sit sibi ipsi contrarius, licet possit
 aliquo modo conciliari, tamen non ad effe-
 ctum, ut probet, conciliari debet, ut respon-
 dit Alexand. in dicto consil. 10. numero 3. vo-
 lumine quarto, exemplificando, ut infra in
 octauo exemplo. & idem ante eum probat
 Bald. consil. 314. in secunda parte.
 301 Nihilominus crebriore ¶ calculo Docto-
 tenent in hoc puncto concordiam fieri in
 vno, & eodem teste, etiam ad effectum proban-
 di, Alexand. in d. §. 1. columna quarta,
 post princip. Et hæc fuit sententia Bart. &
 Bal. quam refert, & non effausus impugna-
 re Aretii. consilio 83. colum. penult. verfici.
 302 præterea interrogatus. & ¶ sic tenendo
 eam opinionem, quod etiam in pluribus tes-
 tibus contrarietas vitanda sit, ut probent,
 de qua in sequen. questio. hanc partem post
 plur. concordant. per eum citatos, probat Fel-
 lin. in d. capit. cum tu. in princip. in prima
 conclusio. de testi. & ante eum abunde etiam,
 & aperte probat Alexand. consil. 133. nume-
 ro 2. versiculo præterea plus videntur velle
 Docto. & c. volumine primo. Et hæc eadem
 303 sententia adiunatur ¶ ex eo, quod Docto.
 admittunt conciliationem fieri debere asser-
 tionum partis principalis. ne vna probatio
 alteri contradicat, sed vtraque sustineatur,
 ut in positionibus, & similibus concludit
 post concordant. per eum citatos, Felin. in
 dict. c. cum tu. columna tertia, de testi. Et
 pro ista parte stat etiam Bar. in l. eos. ff. de
 falsis. prout etiam de instrumento dicunt
 Docto. de quibus per Alexand. consilio 190.
 volumine 7.
 304 Verumtamen ¶ prima opinio mihi iustior
 videtur, quia non video, quid possit dici ad
 probandum ex vnicò dicto testis tantum,
 prout hic loquimur, lege vbi numerus. ff. de
 testi. c. in omni. eol. iurisurandi. Ceo. & fa-
 ciunt, quæ infra dicam in sequen. questione.
 305 ¶ Sed ea accipienda est, ut etiam supra te-
 tigi, quando scilicet contrarietas est certa,
 & manifesta, secus si præsumpta, vel appa-
 rens, Persona. vbi supra numero 132. in si.
 Et contra prædictam rationem facit, quia
 306 videmus in teste, qui si circa extrinseca, non
 autem circa factum principale, & substan-
 tialia deponit falsum, is punitur de falso, sal-
 tem extraordinariè, Clar. in §. falsum. verfi-
 sed quid si testis. & tamen probat, per eun-
 dem in §. fin. questione 53. versiculo scias ta-
 men. & infra dicam in 6. questione, in 2. con-
 307 clusione. ¶ Et omni in casu, ubi discordia
 in se est patens, prima opinio non videtur
 spernenda, per ea, quæ supra dixi.
 Ad tertium caput illius tertie questionis di-
 308 co ¶ in primis breuiter, quod quilibet tes-
 tis sicut de iure non presumitur sibi ipsi con-
 trarius, & falsus, ut probat Bal. in d. l. de
 quibus, in prima lect. columna fin. versiculo
 sed quid si dicit. ff. de legi. & probat sustinen-
 do testem, Dec. consilio 100. colum. penult.
 versic. secundo dicitur. & ibidem multa dicit
 pro saluando teste in seipso, & ab aliorum
 contra-

De fideic. prohib. Quæst. XII. 419

contrarietate id etiam intelligi, & interpretari debet, ut non dicatur falsus, contrarius, aut varius, quantum fieri possit, sed modo tamen varietas non sit patens, seu manifestata, seu talis sit varietas expressa, quæ sapiat apertam falsitatem, quia tunc nedum non probaret, sed etiam esset de falso puniendus, dicta l. qui falso, aut varia. ff. de testi. Bart. in lege eos. ff. de falsis. quem sic intelligit Alexan. in l. inter stipulantem. §. primo. col. 4. in princ. ff. de verb. obligat. & conf. 43. 941 na. 15. vol. 4. §. dum concludit, quod testis contrarius sibi ipsi nunquam ad concordiam redicitur, saltem ut probet. Et hanc conclusionem probat etiam Fel. in d. c. cum tu in princ. 942 de testi. §. Si igitur dictum testis sit ita apertum, & clarum, quod saluarius non possit, tunc eius dicta non sunt glossanda, inquit Bal. in c. cum dilectus de consue. nu. 18. §. alias aut si aliquid interpretatione, vel declaratione iudicis falsari possit, tunc non poterit dici falsus, varius, vel contrarius in effectu, ut per Bal. 944 cõf. 323. nu. 2. in 4. par. §. quia falsum non dicitur, q. habet in se aliquid veritatis, Castren. cõf. 120. nu. 4. in 1. par. & utrunque dictum Bal. & Castren. probat Grammat. not. 26. nu. 1. & seq. & abunde pro saluatione testium per aliquam interpretationem, vel intelligentiam iudicis, tradit Bos. tit. de falsis nu. 35. & plur. seq. q. 945 imò addit §. Aret. conf. 385. nu. 1. quod regulariter testes reducantur ad concordiam, si fieri potest, per glo. 4. q. 3. §. inter. vers. si testes. & in c. in nostra. de testi. & dicit hanc esse comanem opinionem, etiam si de difficili ad concordiam reduci possent, tamen reducantur etiam fingendo, ut inquit Fel. in d. c. cum tu. col. 4. in princ. de testi. quod an sit perpetuum, dicam infra in seq. quæstione in quinto exemplo. 946 plo. §. Oportet tamen, quod interpretatio 947 sit congrua uerbis testium, §. quod si esset interpretatio suppletiva, tunc bene saluarentur testes a falso, sed non probarent, ita concludit Bal. in d. l. de quibus. numero 38. in n. de legi. de quo etiam infra dicam in seq. 948 q. in princ. §. quod tamen ultimum non tenet Arg. conf. 43. nu. 3. vol. 4. loquens etiam 949 in suppletione, ut probent, §. quod non debent cauilliose interpretari, sed adiuuari, sed debent in dubio supplere, quantum fieri potest, ut probent. §. quod debet intelligi, nisi esset aperta & insanabilis, ut supra dixi. idem probat Dec. d. cons. 100. loquens in suppletiva interpretatione. idem cons. 372. de quo dicam in 2. exemplo, & sequen. Et etiam dicam in sexto exemplo, & etiam infra dicam in 2. quæstio. in secundo membro, versiculo veram tamen, &c. 951 Est autem hæc conclusio §. intelligenda in

varietate, seu contrarietate, quæ sit circa substantialem, §. alias secus, tunc enim non esset elaborandum super conciliationem, ut infra dicam in tertio exemplo, & latius in septima quæstione. Idem si contrarietas sit per errorem, ut in quarto exemplo, vel nemini sit nociua, ut in quinto. Et est etiam declaranda hæc conclusio, ut non procedat, quando in continenti testis variaret a primo dicto, Gramma. consilio 33. numero secundo, & sequen. in crimina. & sic in variatione, §. secus in falsitate. 954 §. Rursus est etiam aduertendum circa istam conclusionem, quod licet Docto. multi, maxime Alexan. consilio quinquagesimo tertio, ad fin. volumine primo, velint, quod varietas testium, seu contrarietas ita demum noceat, si sit circa substantialem, tamen multi etiam tenent, imò etiam contrarietatem vitare, si sit circa accidentaliam, pro ut contigit in testibus contra Sufannam, quorum unus dicebat stuprum commissum sub chino, alter sub primo, ut tamen iste arbores non faciebant ad substantiam rei, ita Alcia. consil. 155. numero septimo, ubi propterea intelligit Alexan. ubi supra, & concordan. in accidentalibus, & extrinsecis penitus extraneis, alias enim de eis idem iudicandum, quod de substantialibus, ut ibi per eum. 955 Circa quartum caput §. breuiter dico, quod in causa civilis testis aperte inconciliables solum mittitur ad partes, in causa vero criminali torquetur, ut sciatur, quodnam ipsius dictum sit verum, & punitur etiam de falso, Bar. in l. eos. in princ. C. de falsis. Bos. tit. de tortu. testi. & Clar. in d. §. falsum. vers. scias tamen. 956 Sed punctus stat §. in quinto capite, videlicet cognoscere in quibus casibus possit, uel non dici, testes non esse in casu conciliationis, & concordie, an vero manifesta repugnantie in seipso, in vno, & eodem teste. nam licet Bos. ubi supra numero 156. dicat, quod testis dictum in quantum fieri potest, & debet declarari, intelligi, & concordari, distinguendo, & limitando, & suppleendo eius dictum ex natura, & qualitate rei in concernentibus substantiam negotij, & ad evitandam falsitatem in dictis testium, verba eorum possunt improprissime accipi, & quibuscunque modis leges se inuicem concordantur, eisdem & testes, ut polchre per Riminal. consilio quinquagesimo tertio, & numero 11. et sequen. loquentem in uno, & eodem teste concordando, & infra etiam dicam in seq. q. & idem quoque in concordia scripturarum inter se, uel inter scripturas, &c.

M m 3 testes

- testes fieri enim debet etiam per subauditos intellectus, uel distinctiones, per eundem Riminal. q. i. cōcordan. citat. conf. 56. nu. 6. vol. eo. tamen ex hoc non sumus certi, quando id heri possit, & debeat cōcordia huiusmodi.
- Et propterea subiicienda sunt aliqua exempla, per quæ hæc cōclusio dilucidabitur, ultra ea, quæ satis obscurè ponit Alex. cōf. 190. vol. 7. & latius Dec. cōf. 100. & Rui. cōf. 149. uol. 5.
- 537 Primum itaq; est exemplum, qd ponit Alex. conf. 185. nu. 4. & seq. vol. 7. in teste, qui dicit, qd iam sunt tot anni, vel circa, quod Titius fuit confessus tale quid, postea interrogatus de tempore, & loco, dixit se nō recordari, qd intelligi, & concordari debeat duobus modis. Primo, qd non recordatur de his duobus simul, s. tempore, & loco. Secundo, qd non recordatur aliter, quam ut supra dixit, per Albe. de quo infra dicam in seq. exemplo.
- 538 Et ratio est, qd si tempus sit prædicamentum inabilitatis, ubi uariatio, uel discordia est in eo, ut supra dixi, in 9. prædicamento, tamen debet dictum testis interpretari, ne videatur variare in tempore, per Bal. in l. Labeo. ff. de supplect. lega.
- 539 Secundum exemplum, qd si primò dicit, se scire tale quid, deinde super interrogatorijs dicat, se credere id, quod dixit, certe ceterum à primo dicto recedere, Abb. in c. inquisitionis. 5. quæsiuiss. nu. 3. de accusat. & sic non probaret, quia non reddit dicti sui causam sufficientem, nisi reddat sufficientem rationem credulitatis, Albe. in l. ob carmen. & in. in ff. de testi.
- 560 Tertium sit exemplum, qd tradit Albe. in l. non solum. §. dato. ff. de iureiur. dicens, qd si testis à principio examinis sui dixit malentium fuisse commissum præsentem Titio, & Seio, postea interrogatus, qui fuerunt præsentem, dicat, qd nullus fuit præsentem, intelligitur dictum huiusmodi, s. exceptis prædictis, refert, & sequitur Alex. d. conf. 185. nu. 4. in ff. uol. 7.
- 561 & conf. 190. nu. 5. eo. qd & facit simile de testatore, qui filium instituit, & post eam nepotem ex ea, si dicta filia sine filiis decessisset; nā intelligitur, si sine alijs filiis, & sine filiis masculis, Bal. conf. 274. in 1. parte, in princip.
- 562 Quartum exemplum, si testis dixit, se uidisse Titium per certum tempus possidere semper, & postea dicit, qd aliquando fuit absens, tñ saluatur eo modo, quo infra dicam in 4. quæst. in 13. exemplo.
- 563 Quintum sit exemplum, qd si modò unum dicit, modo aliud circa substantialia negotij principalis, tunc nō probat, Rui. conf. 149. nu. 23. vol. 5. & hoc exemplum pertinet ad seq. quæst.
- 564 Sextum, qd si primò dixit, se nō recordari, & po-
- stea dixit, se recordari, neq; n. propter ea variari, aut falsum dici pot. Natta cōf. 537. nu. 2. 5.
- 565 Septimum exemplum erit, qd testis nulliter deposuit, puta, quia contrarietas, quam deposuit est circa omnino impertinētia, uel nō substantialia, ut abinde probat Grāma, deci. 43. Natta conf. 56. & ante eos Ana. late cōf. 76. & ibidem Appollilla. qd ait dicatur uerari in tali uarietate, infra dicat in 7. q. Bero. conf. 201. col. pen. vol. 3. & palchre per varia exempla notanda Dec. conf. 100. nu. 4. col. 2. Bosli. tit. de falsis nu. 159. & latius infra dicat in 7. quæst. in 2. conclusio.
- 566 Octauum sit exemplum, qd testis deponit super homicidio alicuius, & unus dicit tale fuisse occisum per talem cum ligone, & alius clana, alius cum ense, tamē isti testes probant homicidium, quia probatio concludit ex eo capite, per Craue. conf. 147. col. 1. in fi.
- 567 Nonum sit exemplum, qd testis per errorem variauit, uel contradixit ueritati, Bal. in l. si ex falsis. circa finem. C. de trāsac. de quo tamen infra dicemus in 7. q. in 1. conclusio. in 5. declarat.
- 568 Decimum exemplum qd in teste, qui primò dixit A. confesum fuisse B. ad interi. agationem C. ut uenderet dicto B. certum prædictum, pro tali pretio, & postea dixit super interrogatorijs, qd dicta confessio fuit facta ad imitationem D. B. hæc n. contrarietas, & seu uarietas non est cōciliabilis ad effectum, ut testis probet, Alex. conf. 2. in princ. & num. 2. in ff. uolumine 4.
- 569 Undecimum erit exemplum, qd dictum testis nemini est nocuum, tunc nō videtur esse elaborandum circa eius conciliationem, de quo infra in 7. quæst. in 7. declarat.
- 570 Duodecimum sit exemplum, qd testis primò dixit uno tempore, qd tale quid nō fuit factum, nec fieri potuisset, quin ipse uidisset, & alio tempore examinatus dixit fuisse factū. Nā si illud, quod fuit factum, durauit per octo, uel decem dies, saluatur utrunq; dictū Riminal. Iun. conf. 53. nu. 12. uers. quibus sic præmissis. & num. 15. vol. 1.
- 571 Decimum tertium exemplum erit, qd ubi contrarietas incōciliabilis sit modica, Grāma. d. deci. 43. nu. 6. & latius infra dicat in seq. & 7. q.
- 572 de ueritate istius exēpli, & eadem rōne sustinentur testes, si unus dicit de uno anno, & alius de alio anno, & die, Alex. conf. 5. nu. 10. uol. 1. & infra dicam in 5. q. in 3. conclusio. & latius in 7. q. in 3. declarat.
- 573 Decimum quartum, qd testis, qui dicit primò, quod uidit tale quid, & postea dicit, quod audiuit dici aliquand. detrahatur primò dicto, Riminal. conf. 52. numero decimo sexto, uol. 1.

Decimum-

Desideic. prohib. Quæst. XII. 421

974 Decimum quintum exemplum ¶ est in agri-
mensura, qui sensel vt testis deposuit super
mensura petiæ terre facta vno tempore, &
q. ii. postea fecit aliam mensuratione, diuer-
sam tamen, sed diuerso tempore, & cū omi-
sione partis eiusdem petiæ terre, vt respon-
dit Alex. consil. 133. col. 1. vol. 1.

975 Decimum sextum exemplum sit, ¶ si testis
dixit, q. antequam appropinquarent ad fen-
estram fuit præmonitus à B. vt ad verba, quæ
dicturus erat, animaduerteter, deinde in 2.
examine dicit, & duxit illum prope fenestram
per dimidium brachij, vel per brachium, &
ibi illum præmonuit, vt supra, Rai. consil. 149.
num. 27. ad fin. volum. 5. vbi impugnata hanc
varietatem.

976 Decimum septimum sit exemplum ¶ in te-
ste, qui examinatus in palatio poteitatis di-
xit aliquid factum in palatio Episcopi, & de-
inde interrogatus, in quo loco illud fuerit
factum, dixit in hoc palatio; saluatur enim
testis, vt non dicatur contrarius: quia secun-
dum dictum debet intelligi in hoc palatio, re-
ferendo illud verbum, Hoc ad oculum intel-
lectus, vt concludit Bar. in l. 1. in princ. nu. 1.
per illum text. ff. de ope. no. nuncia. sequitur
Roma. consil. 91. nu. 6.

977 Decimum octauum exemplum sit, ¶ quan-
do testis est suspectus de falso, & interroga-
tus reperit varius in colore personæ, bire-
to, velibus, & huiusmodi, Rai. d. consil. 149.
nu. 28. vol. 5.

978 Decimum nonum exemplum ¶ sit in teste,
qui dicit, Sempronius esse debitorem Mar-
tini in centis, & interrogatus in causa scien-
tia, respondit, quia tali die promissit quin-
quaginta, & tali die 100. certe intelligitur
iste testis de centum computatis, seu repeti-
tis illis quinquaginta, secundum Abb. in c.
cum tu. nu. 3. ad fin. de testi. sequitur ibidem
Felin. col. 4. circa med.

979 Vigésimū exemplum, ¶ vbi testis dicit hodiē
vnum, & cras aliud, & sic sibi ipsi non cōstat,
de quo latet per Aret. consil. 71. nu. 1. & col. 2.
ad finem si non super substantialibus, vt ibi
per eum, etiam si per verbum credere, & sit
factum proprium, Alex. consil. 45. nu. 5. vol. 2.

980 Vigésimū primū sit exemplū ¶ in teste, q. dicit
primo, hoc esse, quantum ipse scit, & tamē po-
stea super interrogatorijs alia subiicit, & ta-
men saluatur iste testis, q. illud verbū, Q. nan-
tum ipse scit, nō sit taxatiue, Alex. consil. 90.
nu. 9. vol. 7. vel si sit taxatiue referri debet
ad infra dicta per eū, vel tertio, q. itation po-
teat dictum suum corrigere; si autē dixisset,
se hoc scire videlicet; tūc illa dictio videlicet
stat restrictiue, & limitatiue, Aret. consil. 83.

col. pen. circa med. & aliqua dicam infra in
4. q. in 1. exemplo, & infra in 2. exemplo.

981 Vigésimū secundum exemplum, ¶ vbi te-
stis in 2. examine plus dixit, q. fecit in primo,
dummodo non sit contrarium omnino pri-
mo, vt per Gramma. inter ciuili. consil. 50. nu.

982 30. in fi. & plur. seq. potest enim testis ho-
die recordari de eo, quod heri non recorda-
batur, vt ibi per eum.

983 Vigésimū tertium exemplum est ¶ in te-
ste, qui primò dixit, q. molendino quædam
deficiebat, & deinde dixit, q. gubernauit di-
ctum molendinum, & omnia aderan ad il-
lud pertinentia: neque enim hoc casu potest
saluari iste testis, Aret. consil. 53. Bald. in rub.
in princ. vers. non obstat, q. Clemens.

984 Vigésimū quartum exemplum, ¶ si testis
primò dixit, se nescire, & deinde dixit, se cre-
dere, tunc non sustinetur, Aret. consil. 71. nu. 1.
maximè si parte alloquutus sit, Bald. in rub.
nu. 5. de controuer. in iudic. si autem esset in
eodem examine, tunc dabitur est, cui dicto
standum sit, inter consil. martino. consil. 49.
nu. 46. & seq.

985 Vigésimū quintum exemplum, ¶ si testis
examinatus super contractu venditionis de-
posuit venditionem factam fuisse, sed q. non
cognoscere, nec cognoscit emptorem, & is
est mortuus, deinde iterum examinatus dixit,
q. venditio fuit facta tali; neque enim saluari
potest testis ab hac expressa contrarieta-
te, Alex. consil. 183. nu. 8. & seq. vol. 6.

986 Vigésimū sextum sit exemplum, ¶ si di-
xit, se hoc tantum scire, & postea aliquid plus
dixit: nam tunc dicitur falsus, Bart. in l. eos.
in fi. ff. de falsis. & latius Capra consil. 75. nu. 4.
& sic intelligi debent, quæ dixi in 2. ex. plo.

987 Vigésimū septimum sit exemplum est, ¶ vbi
testis in vno examine super precio vendicio-
nis examinatus dixit de vno pretio, & iterū
in alio examine dicit de alio, Alex. d. consil. 183.
nu. 10. vol. 6.

988 Vigésimū octauum exemplum est ¶ in te-
ste, qui dicit clausulam codicillarem fuisse
per testatorem expressam, deinde dixit fuisse
expressam per notarium, & q. fuit notarius,
qui hoc dixit, intelligitur, vt saluatur testis,

989 ¶ q. dicta per notarium intelligantur dicta
per partem, Neuiza. consil. 80. num. 26. in fin.
& sequen.

990 Vigésimū nonum sit exemplum ¶ in te-
ste, qui dixit N. non fuisse, nec esse tentum,
cognitū, nec reputatū pro filio legitimo, & c.
D. B. inter homines, qui habebat notitiam,
& cognitionem dictorum B. & eius vxoris,
sed fuisse, & esse suppositum, & q. certissime
scit d. N. non fuisse filium, & c. & deinde re-
petitus dixit, q. veritas est, q. D. B. tenebat d.
N. pro

N. pro eius filio, & q. etiam ab alijs communiter tenebatur; potest enim hic testis saluari, secundum Dec. conf. 3. 42. nu. 4. in fi. & seq. q. intelligatur scilicet primum dictum, quoad tractationem, & reputationem coniunctorum, & secundum quod ad tractatum B. & maxime ut sic primum dictum generale restrictum sit per secundum per viam declarationis, quæ quidem interpretatio dura est ex cõciationibus, quas infra subijciam in seq. q. & aliqua dixi in 21. exemplo supra.

991 Trigesimum exemplum est in teste, qui dicit equum sanum, vel morbosum, postquam fuit restitutus per duos dies cum dimidio, & alij dicunt per quatuor, vel sex dies, tunc primus, q. videtur limitari depoluisse, redidit saluus, ita respondit Alex. conf. 1. 53. nu. 2. vol. 7. & faciunt, quæ supra dixi in 2. q. in 9. prædicamento.

992 Trigesimum primum exemplum est in teste, qui vnum arripuit, & postea interrogatus dixit, q. posset etiam aliter res se habere, &c. q. tamen probet, si aliud fuerit, nec dicatur contrarius, Rumin. conf. 549. col. 3. in

993 prin. vol. 3. q. sicat cum dixit, q. nullus alius fuit præsens, quia videtur, si fuisset, & postea dicit, q. posset esse, q. alius fuerit præsens, per ea, quæ dixi in seq. q. in prin. 3. conclusio.

994 Trigesimum secundum exemplum, si in teste, qui primo dixit affirmatiue vnu, deinde dixit se credere contrarij, Alex. in l. q. bona. 5. si quis stipulationis. & seq. ff. de ann. infect.

995 Trigesimum tertium exemplum, si si testis dicit nõ auduisse tale n. clamare, deinde dicit, q. non clamanit, debet saluari, q. nõ clamanit, q. ipse scilicet audiuit, per ea, quæ dicam in seq. q. 26. exemplo.

996 Trigesimum quartum exemplum, si vbi testis in prin. dicit de visu, & in fine de auditu, q. dictum de auditu debet referri ad vltimò dicta, ne videatur sibi ipsi contrariari, Dec. conf. 27. 2. col. 2. & Rui. conf. 54. num. 4. vol. 4.

997 Idem si dicit pro certo scire, quæ tamen per veram certitudinem sciri non possunt, Gozad. conf. 1. 3. num. 3. 8. & facit exemplum 18. supra.

998 Trigesimum quintum exemplum in teste, qui primo dixit, se scire tale quid, postea dixit, se nescire: intelligi enim debet, nisi vt supra

999 præ dixit, Dec. ubi supra. & idem si dixit, te asinem, & postea negat, Neuiza. conf. 48.

1000 nu. 7. Et ideo nõ videtur verum, quod dixit Cepha. conf. 98. nu. 36. & seq. de teite, q. dixit primo, q. vidit designare edincium, deinde dixit, respiciebat ad ficia: neq. enim hæc contraria sunt, & istud exemplum probat Grammat. conf. 43. nu. 2. in crimina.

1001 Trigesimum sextum exemplum, si vbi te-

stis dixit super capitulo se nescire contenta in eo, nisi quædam pauca, deinde super capitulo generali de voce, & fama, q. capitulata vera sunt, respondit, versus esse, Abb. in c. cõ causam. nu. 4. de testi.

1002 Trigesimum septimū exemplum sit, vbi vnus testis dicit, q. notarius scripsit instrumentum in medio folio, & alter testis dixit, q. scripsit in quinterno, vtrunq. enim fieri potuit, primo scriptura in folio, deinde in quinterno, Bal. conf. 302. nu. 7. in 5. par.

1003 Trigesimum octauum exemplum si in teste, qui in eadem causa examinatus dixit primo, super articulo affirmatiue ætatis, q. talis est ætatis annorum 27. & ipse etia respondit affirmatiue, & postea super articulo negatiuo partis aduei se dixit, q. eadem persona est ætatis annorum 25. vel 28. & ipse respondit se nihil scire, certe saluatur iste testis, quia ex quo primo dixit affirmatiue recte, super contrario potuit dicere negatiue, ita respondit Bar. in conf. 82. nu. 7.

1004 Trigesimum nonum exemplum si in teste, qui primo dixit, se non esse colonum prodicentis, postea dixit, q. sunt quatuor menses, q. intravit eius colonus, vt infra dicam in 7. q. exemplo 26.

1005 Quadragesimum exemplum, si si testis dixit aliquid auduisse dici, postea in causa scientiæ dixit, quia vidit, saluatur, per Hippo. singula. 4. 18.

1006 Quadragesimum primum, si si dixit aliquid factum præsentē Titio, & postea super interrogatorijs dicit, nemine præsentē, quia intelligitur excepto Titio, Alex. cõl. 1. 30. nu. 5. vol. 7. Grammat. conf. 3. nu. 1. crimina.

1007 Quadragesimum secundum exemplum sit, si testis primo dixit in vno examine, se esse annorum 40. deinde dicit, se tunc esse maioris ætatis, non tamen dicitur contrarius, & varius, Craue. conf. 91. col. 2. circa med.

1008 Quadragesimum tertium exemplum, si si testis deposuit de his, quæ dicit se vidisse in infantia, vel quæ non potuit uidisse, sed sunt alij testes, qui idem pro certo deponunt, nam eius depositio adiuvatur ex dictis aliorum, Craue. d. conf. 9. col. 2. quod vltimum probat etiam Alex. conf. 190. in fi. vol. 7.

1009 Quadragesimum quartum sit exemplum in teste, qui primum dixit pecunias fuisse solutas patri, & deinde in interrogatorijs dicit solutas sibi, latissime Rimiliu. cõf. 34. vol. 3.

1010 Declaratur modo hæc questio, si ut testis in seipso varius, aut contrarius sit pro omni parte saluandus, in quantum ut emittet pœnam falsi ordinarij, vel extraordinarij, de qua per Bos. tr. de falsis. no. 1. 47. & seq. & Clar. in §. falsum. vers. sed quid si testis,

De fideic. prohib. Quæst. XII. 423

stis, non autem ad effectum, vt probet, Alex. consil. 190. nume. 1. volum. 7. Ruin. consil. 149. nu. 28. vol. 5.

1011 Secundo declaratur, ¶ vt possit testis se ipsum declarare, & emendare, dummodo tamen incontinenti, vt per Alcia. in tractat. de 1012 presump. in 2. res. presumptione. 2. q. nisi ex causa, quia tunc posset etiam ex intervallo, puta causa obliuionis in tempore, vt ibi per eum nu. 3. & seq. & dummodo declarando dictum suum non mutet substantiam, si ex intervallo, vt ibi per eum nu. 5.

1013 Capio modo quartam principalem dubitationem, quæ est de conciliatione vnus testis cum altero, & sic finis in duobus testibus, vel in duabus probationibus etiam per scripturas. in qua duo membra consilio, 1014 deinde exempla subijcio. ¶ Primum membrum in inuelligando generales conclusiones, per quas aliqua theoricæ haberi possit de modo interpretandi, & conciliandi dicta

1015 testium. ¶ Secundum, an vbi duo testes sunt inuicem varij, vel contrarij possint, & debeant conciliari, nedum vt saluetur a falsitate, sed etiam vt probent.

Quantum ad primum vltra duodecim prædicamenta, de quibus supra diximus in 2. q. quæ in effectu nõ sufficiunt pro perfecta doctrina istius quæstionis, non reperio in effectu aliquem ex nostris, qui hæc tenus perfecte hunc passum dilucidauerit.

Colligo tamen plures decisiones, & conclusiones ad hoc satis pertinentes. Prima fuit Bal. in prima consil. C. q. quibus, qui post Odo. fre dixit, triplicem esse distinctionem soluen. di contraria. Prima est, quando testes sunt concordēs, quia sunt in concordia. Secunda est, quado testes sunt singulares, quia loquuntur de diuersis rebus loco, vel tempore, & actus est reiterabilis. Tertia est, quando dicuntur contrarij, quia dictum vnus testis est incompatible cum dicto alterius, & quado est compatibile, cum aliqua tamen distinctione, tunc non dicantur contrarij, sed diuersi, nõ autem aduersa deposuisse, per c. cum tu, de testi. alias enim impossibile est eos saluari, vbi sunt contrarij in actu instantaneo, vel non reiterabili, in q. 10 nõ potest diuersitas considerari, vt ille subiicit. & sic in effectu sunt quatuor dicta. Primum, quando sunt concordēs. Secundum, quando sunt singulares, sed in his duobus non potest agi de concordia aliqua. Tertium est, quando sunt nõ contrarij. Quartum, quando sunt contrarij presumptiue, sed tamē possunt saluari cum aliqua distinctione. Sed puci⁹ stat scire, quæ sit contrarietas cõciliables, & qualis debeat esse hæc distinctio, & conciliatio, eandem tñ

doctrinam tradit ipsemet Bal. in l. Lucius. in 1. lect. nu. 6. ff. de his, qui nõ infam. dum cõcolidit, q. ant depositio testis est obfcura propter varios intellectus, qui possunt applicari; & tunc benignior sensus est accipiendus: aut est dubia propter contrarietatem, quam habet cum pari teste, vel contraria probatione, & tunc interdum iuuatur, vt excludatur præsumptio criminis falsi, vt non puniatur, per d. c. cum tu. ergo quandoque non poterunt saluari, licet Ana. consil. 76. num. 2. velit, semper fieri debere interpretationem, ut testis saluetur a falsitate, sed debet intelligi ut plurimum, per ea, quæ dixi in 7. conclusio. alias contradiceret his, quæ dixi in 6. q. in 7. prædicamento.

1017 Alia fuit conclusio, ¶ & opinio, q. dicta testium benigna interpretatione ad quædã sunt, ut dicit tex. in d. c. cum tu. de testi. & ibidem Docto. * communiter, non solum presumendo, ut ibi, sed etiam fingendo aliquid, ut aliunde probat Ancha. consil. 85. col. 1. in fi. & seq. & multa supra dixi in præcedenti q. in 3. c. Et pro ista benigna interpretatione stat post Imo. per eum citat. Bald. in l. sed & si possessori. §. sed & si rerum. in fi. ff. de iureiu.

1018 ¶ dicens, q. attestationes sunt interpretandæ in mitiorem partem: q. & repetit in d. l. Lucius. in 1. lect. sub nume. 6. ff. de infam.

1019 ¶ dicens, q. vbi dictum testis est obfcurū debet repeti, alias index debet interpretari in mitiorem partem. Idem probat Ang. in l. item videndum. in prin. num. 2. ff. de petitio. hered. Et q. omnis possibilitas in interpretando sit faciendā in materia probatoria quacunque, Gramma. inter ciui. cõ. 50. nu. 35. & plu. seq. addit ad hoc propositum Bal.

1020 in l. testium. nu. 15. C. de testi. ¶ sufficere, q. testes possint concordari per interpretationem possibilem secundum rerum naturam.

1021 ram: ¶ verbi gratia, si vnus dicit, q. tali die, & hora Sempronius fuit à Seio percussus in frõte, & alter dicit in vna manu, & utrūque pōt saluari a falsitate, q. vno iẽu utrūq. vnus sit factum, quia hoc potest esse secundum rerum naturam, prout cõgigit, q. quis percussit vnica sagitta. ceruicem in fronte, & in vno pede retro, dum ipse ceruus ficaret sagittam cum pede, ut infra dicā in 18. exemplo; non tñ vt probet, quia singulares, vt ibi

1022 per eum. ¶ & sunt verba improprianda, quando secundum corticem verborum impossibile esset testes saluare a possibilitate, vt abunde probat Roma. consil. 501. col. 1. & usque ad num. 12. in d. l. de quibus. col. pen.

1023 ff. de legi. ¶ Sed hæc conclusio videtur accipiendā, vt dictum testis saluetur a falsitate tantum, non autem vt probet, quotiescunq. verbo

verba improprian, vt aperte dixit post Bar.
Baz. in l. i. in fi. C. de usufruc. & Roma. ubi sa-
1024 pra. 7. & ita accipit debet illud vulgare di-
ctum, quod dicta testium sunt inuanda, non
autem cauillanda, de quo per Sociu. cōf. 31.
nu. 2. vol. 2. & ante eum Dec. cōf. 100. nu. 2.
in princ. & num. 3. in princ. de quo etiam per
Alex. cōf. 5. nu. 12. vol. 1. Rolan. cōf. 33. nu.
14. vol. 1. Gramma. inter ciuili. cōf. 36. nu. 5.
& cōf. 39. sub nu. 2. & cōf. 50. num. 8. Dec.
cōf. 442. nu. 5. in prin. vbi addit post Ange. q.
sunt interpretada, ut probet. Rimi. cōf. 549.
1025 num. 9. in fi. volu. 3. † Et ideo non sufficit
possibile esse, q. testis deponit, nisi etiam sit
1026 verisimile, vt dicam in seq. conclusio. † Et
q. dictum testis cum altero possit reduci ad
concordiam per subdantem intellectum,
probat Ang. cōf. 275. col. 2. in fi.

Verum tamen hec conclusio adhuc nos relin-
quit sub incerto, pea, quæ supra dixi in pre-
cedenti opinione, & sententia, & etiam per
eam declarantur infinita exempla, quorum
aliqua subiiciemus infra. Pro hac tamē opi-
1027 none videtur facere, q. quia dicta testium
possunt improprian, ut infra dicam in 13.
exemplo.

1028 Tertia fuit opinio, & sententia, q. quod
diligens interpretatio testium, & reductio ad
concordiam debet esse probabilis, & conso-
na veritati, alias non potest fieri conciliatio
extorquendo sermōes, ut respondit Ancha.
cōf. 295. per totum, quem corrupte refert,
& sequitur Felin. d. c. cū tu. nu. 1. in princ.

1029 de testi. † & loquitur Ancha. in testibus
deponentibus de possessione alienius, qui tū
eo tempore fuit absens ut plurimum, q. non
possunt accipi in eius possessione, nec in ea
saluari, etiam vt a falsitate saluetur, ut infra
dicam in 16. exemplo, & dicam in 6. conclu-
sio. id quod multu repugnat cum 2. opinio-
1030 ne. † & in probationibus, sed maxime in
testibus attendi debet, quod est verisimile;

1031 De 3. cōf. 105. col. pen. in fi. † Nec fuit cit.
1032 testes posse concordari per possibile, q. q.
q. non est verisimile, nō presumitur verum,
nisi probetur, vt concludit Rimi. cōf. 549.

1033 nu. 6. vol. 3. † loquens in teste interroga-
to, an possit esse, q. tale factu sit, & q. ipse non
intellexerit, &c. q. etiā si dicat, q. sic, nō ideo
tamen infringitur eius dictum, q. si etiam il-
lud possibile sit verisimile. & probatur inter
cōf. matrimonia. cōf. 49. num. 39. ad fi. &

1034 posui supra in 3. q. in 20. exemplo. † non
enim sufficit potentia, vbi requiritur actus,
vt in teste deponente per possibile esse, Alcia.
cōf. 14. nu. 4. nisi reddat rationem concluden-
tem, quia tunc illud possibile non presu-
mitur, ita post Bal. per eum citatum, respō-

dit Cepha. cōf. 123. 3. nu. 26. vol. 1. Et hæc cō-
ciliatio fieri pot. etiam per verboru impro-
prietatem, per Gramma. cōf. 33. num. 7. in
crimina. & supra dixi in 3. q. ante primum
exemplum.

Quarta fuit opinio, quam ponit Ang. in litem
1035 videndū in fi. princ. ff. de pet. h. red. vbi
cōcludit, q. licet testes debeant benigna in-
terpretatione inuari, tamen interpretatio
huiusmodi debet esse cōgrua naturæ nego-
tij, item si vno. §. 1. ff. locat. secundum Cyn.
& hanc probat etiam Felin. in d. c. cum tu.
sub nu. 3. in 4. nota. de testi. dum concludit,

1036 † q. vbi dubitatur de modo concordia,
debet sumi illa concordia, & interpretatio,
quæ est magis verisimilis, attenta comuni

1037 accidentia facti, & nu. 13. in 3. nota. † ad-
dit, q. reductio, quæ fit ad cōcordiam, debet

1038 esse probabilis, & consona veritati. † in-
super addit Ange. vbi supra, q. inepta inter-
pretatio nunquam est admitenda, l. ite ve-

1039 niant. §. aptanda. ff. de de pet. h. red. † &
q. tunc dicitur inepta interpretatio, quando

nō seruatur ratio recti sermonis, per l. Plau-
tius. ff. de aur. & argen. legat. Sed si ista con-
clusio vera esset, destrueretur quamplura

exempla, quæ infra ponā, & insuper pugnat
1040 cum 2. opinione. Pro ista tamen conclusio-
ne facit, quia interpretatio debet esse ve-

risimilis, & non dissona, secundum Io. And.
in c. cum sint. de reg. iur. in 6. quem refert, &

sequitur Felin. vbi supra nu. 1. quia interpre-
tatio nimis amara reprobatur a iure, l. in di-
1041 q. §. si quis seruo. ff. de donat. inter vir. & vxor.

† & debet esse talis, quæ sensum loquentis
exponat, non autem perimat, c. cum dilecti
de accusat. & Roma. cōf. 301. nu. 1. in fi. &

insuper etiam hæc conclusio accipi debet se-
cundum septimam, de quo infra dicam.

1042 Alia, & quinta fuit opinio, q. q. interpre-
tatio debet esse congrua verbis testium, vt

singulares non reddantur, non tū debet esse
cum suppletionem aliquam, nisi tunc ad effectū,
vt testis a falsitate seruetur cōcludit Bal.

in l. de quibus. num. 38. in fi. ff. de legi. qui ad
hoc citat d. c. cū tu. quod tamen probato-

tum contrarium iudicio meo. quia præter
id, q. Papa nedū non conciliat testes, ut eni-
1043 tent perituri, sed etiam ut probent, vt in-
fra dicemus in secundo membro, sed etiam
supplet præsumendo, bis fuisse appellatum

habemus etiam plura exēpla, de quibus in-
fra, in qbus fit suppletio & ista opinio mul-
tum conuenit cum septima. Idem tamen vi-

detur tenere idem Bal. in l. Lucius. in 1. lecti-
1043 nu. 6. ff. de infam. † dum concludit, q. vbi
dicta testium sic possunt variè accipi debet
intelligi in mitiore sensum, vt et supra dixi.

Et ratio

De fideic. prohib. Quæst. XII. 425

1044 Et ratio istius ꝑ conclusionis pot esse, qz
 testis tantum probat, quantum dicit, & non
 plus, nec per testes colligitur probatum, nisi
 quatenus in dictis eorū inuenitur, vt notat
 Bal. in rub. sub nu. 5. de controuer. in uelut.
 1045 Sexta uel cōclasio ꝑ Bal. in c. 1. §. Opizo-
 nian. si. de pace. Constan. ubi concludit, qꝫ in-
 terpretatio congrua dicitur in testibus, que
 non est extranea, & extranea dicitur, & sen-
 sus extraneus, qui nō benē sonat in auribus
 vulgi, & hæc sententia plurimum conuenit
 cum tertia, sed non recipitur à Doctoribus,
 vt infra dicam in 11. exemplo, tamen dictum
 1046 Bal. videtur verissimum, ꝑ quia Doctores
 passim tradunt hanc theoricā, qꝫ dispositio,
 & dicta testium semper sunt intelligenda sꝫ
 cōmūnem populū intelligentiā, nō aut sꝫ
 iurisperitorū subtilitatem, hæc sunt verba
 Ro. na. conf. 3. o. 1. nu. 1. 4. in si. ubi ad hoc plur.
 concordant, citat. Et ratio est, vt ille subijcit
 nu. 1. ꝫ quia testes vt plurimum sunt idiotæ,
 qui non habent notitiā subleis interpre-
 tationis, quæ datur à iure verbis; igitur ad
 vulgarem intelligendi modum, & consuetu-
 1047 dinem sunt verba solum referenda, ꝫ & ad
 hoc plura adducit cōtra nimiam subtilita-
 tem, que non placet iustis iudicibus, vt dicit
 tex. in l. 1. C. de hæred. actio. & l. sicut. §. si de-
 bitori. ff. quibus in modis pign. vel hippo. solut.
 ubi. si. hæc aut subtilitates à iudicibus non
 admittuntur, &c. & propter nimiam subti-
 litatem plerumqꝫ erratur, si seruus seruum,
 §. sequitur. ff. de verb. oblig. & per alia multa,
 de quibus per eum, quem etiam ad aliud ꝑ-
 positum refert, & sequitur Felin. in d. c. cum
 tu. nu. 1. 3. in 3. notab. de testi. ubi addit, qꝫ Ro-
 ma. ubi ponit multa, quæ seruiant pro, & cō-
 1048 trā, sꝫ facti contingentia. Et qm ꝫ publi-
 1049 cæ interest falsitates, & delicta puniri, ꝫ ꝑ-
 preterea, ubi agitur de publica utilitate, subleis
 disputandi rationes reijciuntur, l. ita vul-
 1050 neratus. §. ita aut. ff. ad leg. Aquil. Et ideo
 testis deponens de possessione intelligi debet
 de naturali, id est, de detentatione, quia alias
 1051 possessioꝝ quid sit vix periti sciunt, glo. in
 l. supulatio ista. §. hæc quoqꝫ. ff. de verb. obli.
 & ubi oporteret eum intelligere loqui de ci-
 uili possessione, non est audienda talis inter-
 pretatio, vt ꝫ dicam in 16. exēplo. & per istā
 conclusionem corruerēt quamplura exem-
 pla, de quibus infra, quæ tñ videntur ꝑ Do-
 ctōres approbata. Et pro hæc cōclufione fa-
 1052 citat, ꝫ ꝫ quia simplicitas est amica legibus,
 & veritati, Fede. de Sen. conf. 120. veritatis
 amicitia simplicitas. & ideo testis depo-
 nens de aliquo actu, puta, possessione, vel mor-
 te intelligi debet de naturali, non autem de
 ciuili, Alexand. conf. 2. in princip. uol. 1. de

quo aliquid dixi supra in 3. conclusio.
 1053 Septima fuit etiam sententia, ꝫ & opinio
 Bal. in c. cum dilectus. nu. 1. 8. de confuet. ubi
 concludit, qꝫ quando uerba testium sunt cla-
 ra non sunt aliquo modo glossanda: de quo
 etiam supra meminimus in præceden. q. in 3. c. Et
 ista ex parte conuenit cum 5. conclusionē su-
 1054 præposita. ꝫ Et ideo si apertē testes, uel
 probationes sunt inuicem contrariæ, quod
 potest esse in illis duodecim prædicamentis,
 de quibus supra diximus in 1. q. vtiqꝫ nullo
 modo possunt, aut debent cōcordari, ita et
 concludit Bal. in d. 1. cōf. C. §. quibus. nu. 3.
 & consentit Abb. in d. c. cū tu. sub nu. 4. uers.
 idem credo. de testi. loquens in instrumētis,
 1055 & cōcludit, qꝫ ubi adest aperta repugna-
 tia, tunc non fit conciliatio, per l. scripture.
 1056 C. de fid. inst. & c. imputari. extra eo. ꝫ Sed
 ubi dicta testium essent dubia, adhuc est cō-
 siderandum, qꝫ si sint dubia de verborū ꝑ-
 propriate, & sꝫ propriam significationē uer-
 borū ipsorum, tunc adhuc idem dicendū
 esset, ac si essent contraria quantum ad effe-
 1057 ctū probationis, ꝫ quia uerba dubia proba-
 tionis sꝫ propriū significatū reddūt
 significationem incertā, & sit interpretatio
 contra probantem, cū præsentia de proba-
 tio. siue is sit actor, siue reus, Felin. in d. c. cum
 tu. col. fin. in princ. secus autem si non essent
 dubia de proprietate uerborum, sed plures
 sensus eis conuenienter proprie, ita declarat
 Alex. in l. inst. supulatem. §. 1. col. 4. in fi. ff.
 1058 de verbo. oblig. ꝫ Probatio enim, quæ va-
 rios habet sensus, & quilibet concludit in-
 tentionem probantis, amplectenda est, nec
 est sub regula c. in præsentia. de probat. Alex.
 conf. 186. nu. 3. uol. 7. secus aut si dictum tes-
 tis est aliter dubium, quia tunc paria sunt
 non deponere, vel obscurē deponere, Aret.
 1059 conf. 71. nu. 2. ꝫ Sicqꝫ accipi debet 2. opi-
 nio, quæ habet, qꝫ semper faciendi est beni-
 gna interpretatio, procedit enim in re du-
 bia, vt inquit Abb. in d. c. cū tu. col. 1. in prin-
 uers. nota, qꝫ in dubijs, &c. Sed difficultas est
 cognoscere, quando dicamur esse in claris,
 vt sit locus huic conclusioni. Nec hoc satis
 aperit Bal. in l. Lucius. in l. i. c. nu. 6. ff. de his,
 qui notan. infam. dum concludit, qꝫ aut di-
 ctum testis est obscurum propter uarios in-
 tellectus, qui applicari ei possunt, & tunc ꝑ-
 cedunt, quæ dixi in 2. conclus. aut est obscu-
 rum per contrariam probationē, & tunc si
 contraria est plenior, & fortior, ea ꝑualebit,
 l. fin. in prin. ff. qꝫ met. cau. aut est æqualis,
 & tunc se inuicem collidunt quantum ad effectū
 probationis, sed benē quantum ad effectū
 vitandi falsum, quandoqꝫ inuuantur, ut ibi ꝫ
 1060 eum. ꝫ & ideo itante aperta repugnantia,
 quæ